

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

**HOFSTEDE' İN ULUSAL KÜLTÜR BOYUTLARI MODELİ VE AK
PARTİ SEÇİM BEYANNAMELERİNİN KÜLTÜR BOYUTLARI MODELİ
BAKIMINDAN ANALİZİ**

Ebru GÜR

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

HOFSTEDE' İN ULUSAL KÜLTÜR BOYUTLARI MODELİ VE AK PARTİ
SEÇİM BEYANNAMELERİNİN KÜLTÜR BOYUTLARI MODELİ BAKIMINDAN
ANALİZİ

Ebru GÜR

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Siyaset Bilimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

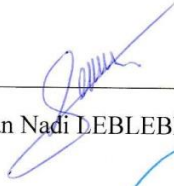
Ankara, 2017

KABUL VE ONAY

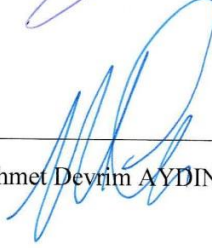
Ebru GÜR tarafından hazırlanan “*Hofstede’in Ulusal Kültür Boyutları Modeli ve Ak Parti Seçim Beyannamelerinin Kültür Boyutları Modeli Bakımından Analizi*” başlıklı bu çalışma, 26.01.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hikmet KAVRUK (Başkan)

Prof. Dr. Doğan Nadi LEBLEBİCİ (Danışman)

Prof. Dr. Mehmet Devrim AYDIN

Prof. Dr. M. Kemal ÖKTEM

Yrd. Doç. Dr. Uğur SADIOĞLU

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Sibel BOZBEYOĞLU

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun .2. yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

26.01.2017

Ebru GÜR

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof.Dr. Doğan Nadi LEBLEBİCİ danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Ebru GÜR

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

o Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

o Tezimin/Raporumuntarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

o Tezimin/Raporumun 2019tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.

o Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

13 / 01 / 2016

Ebru GÜR

Değerli Babam'a

Sevgili eşim Faik'e ve bu günlere gelmemde en büyük role sahip olan Annem ve sevgili kardeşim Sıla'ya...

TEŞEKKÜR

Çalışma konumun belirlenmesi ve bu sürecin sonuçlandırılmasına kadar geçen süreçte çok büyük emeği ve desteği olan, her türlü fikir alışverişinde bulunduğum, değerli yorumları ve yönlendirmeleriyle çalışmamı emin adımlarla sürdürmeme olanak sağlayan çok değerli tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Doğan Nadi LEBLEBİCİ'ye tüm samimiyetimle teşekkür ederim.

Tez jürimde yer alarak değerli görüş ve fikirlerini benimle paylaşan Prof. Dr. Hikmet KAVRUK'a, Prof. Mehmet Devrim AYDIN'a, Prof. Dr. Kemal ÖKTEM'e, Prof. Dr. Doğan Nadi LEBLEBİCİ'ye ve Yrd. Doç. Dr. Uğur Sadioğlu'na teşekkürü borç bilirim.

Eğitim hayatıma başladığım günden beri her türlü yardım ve fedakârlığı sağlayan, bana destek olan anneme, babama ve kardeşime; her türlü sıkıntıda yanımda olup, sabır ve anlayışla karşılayan sevgili eşim Faik Gür'e teşekkür ederim.

Son olarak teknik anlamda yardımlarını esirgemeyen Hacettepe Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'na, MAXQDA 11 programının kullanımına dair yardımlarını esirgemeyen Araştırma Görevlisi Dr. Zeynep KURNAZ'a teşekkür ederim.

ÖZET

Ebru GÜR. *Hofstede'in Ulusal Kültür Boyutları Modeli Ve Ak Parti Seçim Beyannamelerinin Kültür Boyutları Modeli Bakımından Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017

Kültür kavramına ilişkin birçok tanımlama mevcuttur. Tezde, Geert Hofstede'in dünyada birçok dile çevrilen *Kültürler ve Örgütler: Aklın Yazılımı* adlı eserinde yer alan kültür tanımı, bireyin doğup büyüdüğü çevre düşünce ve hareket sistemini şekillendirici bir yapı olduğu görüşü bağlamında değerlendirilecektir. Geert Hofstede kişilerin sosyal, politik ve ekonomik yapılardan oluşan toplumsal çevrelerini bu oluşan kültürel kodlamalar çerçevesinde algılayarak, bireyin oluşturduğu davranış kalıplarında gözlemlenmektedir. Toplumsal çevrelerini oluşturan bu yapılanmalarda, çalışan-tedarikçi ve topluluk-liderler gibi karşılıklı ilişki halinde bulunan toplumsal parçalar bulunmaktadır. Alman araştırmacı Geert Hofstede'in Ulusal Kültür Boyutları Modeli, dünya genelinde kültürlerarası çalışmalarda kültürel boyutları esas alınmaktadır. Hofstede'in yürütmüş olduğu ampirik çalışma sonucunda her bir kültürün diğer kültürlerle göre ölçülebilir özellikleri olduğu ortaya konulmuştur. Geert Hofstede'nin ulusal kültürler arasındaki farklılıklarına yönelik araştırmasında, güç aralığı boyutu, bireycilik-ortaklaşa davranışçılık boyutu, erkeksilik-dişilik boyutu, belirsizlikten kaçınma boyutu, kısa döneme-uzun döneme yönelik olma boyutu, müsamaha-kısıtlama boyutu olmak üzere kültürü altı (6) boyutta sınıflandırmıştır. Bu tezin amacı, AK Parti seçim beyannamelerinde Geert Hofstede'in Türkiye için belirlediği boyutlar etrafında, AK Parti'nin siyasi başarısının nasıl şekillendirildiğini araştırmaktır. Bu tezde, Geert Hofstede'in bu kültür sınıflandırmaları çerçevesinde MAXQDA 11 nitel analiz programında kullanılarak kodlamaların görüntüsü; kod-matris tarayıcısı, kod ilişkiler tarayıcısı ve MaxMap tek vaka modeli ile Recep Tayyip ERDOĞAN'ın Genel Başkanlığı'ndaki AK Parti'nin, seçim beyannameleri üzerinde görsel hale getirilerek içerik analizi yapılacaktır. AK Parti ile seçim beyannamelerinde Geert Hofstede'in Türkiye için belirlediği boyutlar etrafında başarısının nasıl şekillendirildiği araştırılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Kültür, ulusal kültür, kültürel boyutlar, Geert Hofstede, AK Parti.

ABSTRACT

Ebru GÜR. *Hofstede's National Culture Dimensions Model and Analysis of AK Party's Election Manifesto's according to Cultural Dimensions Model*, Master's Thesis, Ankara, 2017

The number of definitions for culture are totally large, and we want to get involved with in Geert Hofstede's definition which is "The collective programming of the mind that distinguishes one group or category of people from another." He stresses to culture as a collective not individual, attribution. And also he mentioned in this definition culture is not directly visible but manifested in behaviors by the all structures of the society like social, political and economical organizations. The organizations have a large scale of benefit groups as employers, providers, and as societies and the leaders. According to the most widely accepted name for the studies on classification of culture of the community is Geert Hofstede's cultural dimensions. Geert Hofstede's power distance dimension, uncertainty-avoidance dimension, collective behavior-individualism dimensions, masculinity-femininity (mannishness-womanliness) dimensions, long term- short term orientation dimension, indulgence versus restrain dimension are the verbal and visual classification of Geert Hofstede's Six Cultural Dimension. Hofstede conducted an empirical study that shows comprehensive structure of cultures by using values. The main purpose of the study was to analyze the use of these cultural codes in each political election declaration of the AK Party, which is on the leadership of Mr. Recep Tayyip ERDOĞAN, by using MAXQDA 11 programme for the qualitative analysis. Code matrix browser, Code relations browser, MaxMaps one-code model were correlated in terms of power distance dimension, uncertainty avoidance dimension, collective behavior-individualism dimensions, masculinity- femininity (mannishness-womanliness) dimensions, long term- short term orientation dimension, indulgence versus restrain dimension for the explanation of AK Party's (Justice and Development Party) 14 years old beyond controversy success in Turkey.

Key words: culture, national culture ,cultural dimensions, Geert Hofstede, AK Party.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ETİK BEYAN	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLAR BEYAN	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ	xiv
1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. TEZİN ÖNEMİ	4
1.2. TEZİN KONUSU VE AMACI	4
1.3. TEZİN HİPOTEZİ	5
1.4. TEZİN ÖN KABULLERİ	6
1.5. TEZİN ÇALIŞMA PLANI	7
1.6. TEZİN YÖNTEMİ VE SINIRLILIKLARI	8
1.7. TEZİN TERMİNOLOJİSİ	11
2. BÖLÜM: KÜLTÜREL BAĞLAMDAKİ ÇALIŞMALAR: BOYUT, DEĞER VE ETİK ÇALIŞMALARI	12
2.1. HOFSTEDE'İN KÜLTÜR ÇALIŞMALARI	12
2.2. ÖĞRENİLMİŞ DEĞER VE DENEYİMLER YAKLAŞIMI	16

2.3. BİREYİN DEĞER EĞİLİMLERİNİN OLUŞTUĞU ÜÇ AŞAMA YAKLAŞIMI.....	17
2.4.CYLDE KLUCHOHN'UN KÜLTÜRÜN EVRENSEL KATEGORİLERİ ÇALIŞMALARI.....	21
2.5. ALİ SELAMİ SARGUT'UN EMİK, ETİK VE TÜRETİLMİŞ ETİK YÖNTEMLER YAKLAŞIMI.....	24
2.6. EDWARD TWITCHELL HALL KÜLTÜREL BAĞLAMDAKİ ÇALIŞMALARI.....	29
2.7. KLUCKHOHN VE STRODTBECK'İN KÜLTÜREL DEĞER YÖNELİMİ ÇALIŞMALARI.....	37
2.8. HAMPDEN-TURNER VE FONS TROMPENAARS'İN KÜLTÜREL BAĞLAMDAKİ ÇALIŞMALARI	41
3. BÖLÜM: HOFSTEDE'İN KÜLTÜREL BOYUTLARININ OLUŞUMU'NDA YÜRÜTÜLEN AMPİRİK ÇALIŞMALAR	48
3.1. KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR: TARİHSEL SÜREÇ.....	48
3.2. HOFSTEDE'İN KÜLTÜREL BOYUTLARININ OLUŞUM AŞAMALARI	53
3.3. JOHN M. DİGMAN'IN BEŞ BÜYÜK FAKTÖR KURAMI.....	59
3.4. HOFSTEDE ULUSAL KÜLTÜR BOYUTLARI MODELİ.....	62
3.4.1. Güç Aralığı Boyutu.....	65
3.4.2. Belirsizlikten Kaçınma Boyutu.....	73
3.4.3. Bireycilik Ve Ortaklaşa Davranışçılık Boyutu	78
3.4.4. Erkeklik Dişilik Boyutu	83
3.4.5. Kısa Döneme Uzun Döneme Yönelik Olma.....	90
3.4.6. Müsamaha Kısıtlama Boyutu.....	94

4. BÖLÜM: AK PARTİ SEÇİM BEYANNAMELERİNİN HOFSTEDE'İN ULUSAL KÜLTÜR BOYUTLARI ÇERÇEVESİNDE İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	98
4.1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	98
4.2.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	107
4.3. KAYNAKLAR.....	110
4.4. BULGULAR.....	113
4.4.1. Ortaklaşa Davranışçılık Boyutu	114
4.4.2. Dişil Boyut	115
4.4.3. Belirsizlikten Kaçınma Boyutu.....	115
4.4.4. Güç Aralığı Boyutu.....	116
4.4.5. Uzun Döneme Yönelim Boyutu.....	116
4.4.6. Erkeklik Boyutu	117
4.4.7. Müsamaha Boyutu	117
4.4.8. Bireycilik Boyutu.....	118
4.4.9. Kısıtlama Boyutu	119
4.4.10. Kısa Döneme Yönelik Olma Boyutu	120
4.5. KOD ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	120
4.5.1. Kod İlişki Tarayıcı Kodlaması.....	141
4.5.2. Kod Matris Tarayıcı Analizi Çalışmaları.....	142
4.5.3. Kavram Haritası Analizi	149
5. BÖLÜM: SONUÇ	157
5.1. GÜÇ ARALIĞI BOYUTU	160
5.2. BELİRSİZLİKTEN KAÇINMA BOYUTU	160
5.3. BİREYCİLİK-ORTAKLAŞA DAVRANIŞÇILIK BOYUTU.....	160

5.4. ERKEKLİK- DİŞİLİK BOYUTU	161
5.5. KISA DÖNEME-UZUN DÖNEME YÖNELİM BOYUTU	161
5.6. MÜSAMAHA-KISITLAMA BOYUTU.....	162
KAYNAKÇA	164

EKLER

EK 1. VSM 2013 modülü.....	177
EK 2. Orjinallik Raporu.....	182
EK 3. Etik Kurul İzin Muafiyet Formu.....	183

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Kültür.....	13
Şekil 2. Hofstede'in Değerler Uygulamalar Yaklaşımı	16
Şekil 3. Hofstede'in Kültür Piramidi	17
Şekil 4. Hofstede'in Soğan Modeli (Kültürel uygulamaların yüzeyden derine doğru oluşan farklı seviyeleri	19
Şekil 5. Cylde Kluchohn'un Kültürün Uygulamadaki Paradigması.....	22
Şekil 6. Emik Yaklaşım	26
Şekil 7. Etik Yaklaşım	27
Şekil 8. Türetilmiş Etik Yaklaşım.....	27
Şekil 9. Edward Twitchell Hall Kültürlerarası İletişimdeki Etki Yaklaşımı (Baldwin, 2014) ...	30
Şekil 10. Edward Twitchell Hall'un Dar ve Geniş Bağlamlı Ülkeler Ayrımı (Baldwin, 2014)..	31
Şekil 11. Edward T. Hall Kültür Değerlendirmesi.....	32
Şekil 12. Ağaç Modeli	33
Şekil 13. Ters Piramit Modeli	35
Şekil 14. Hofstede'in Değerler Sistemine Göre Ters Piramit ve Ağaç Modeli	36
Şekil 15. Kluckhohn'un Kültürel Değerler Yönelimleri Söylemi	40
Şekil 16. Hampden ve Trompenaars Yedi kültürel boyut modeli.....	43
Şekil 17. Kültürlerarası Yönetim Araştırmaları Karşılaştırması	45
Şekil 18. Bireycilik Boyutu ve GSMH arasındaki İlişki.....	54
Şekil 19. Dünya Değerler Anketi 2015 yılı Sonuçları	56
Şekil 20. Dünya Değerler Anketi 2008 yılı Sonuçları	57
Şekil 21. IBM'in 6 Kültürel Boyut Üzerine Yapılan Çalışma Sonuçları	58
Şekil 22. Beş Büyük Faktör Kuramı	61
Şekil 23. Güç Aralığı Erkeksilik Boyutu İlişkisi	66
Şekil 24. Bireycilik Güç Aralığı Yönelim Grafiği	68
Şekil 25. Dooney, Cannon ve Mullen 'in Ulusal Kültür Güven Oluşumu İlişkisi	69
Şekil 26. Erkeksilik Belirsizlikten Kaçınma Boyutu İlişkisi	74
Şekil 27. Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Piramidi	76
Şekil 28. 2000 yılına ait Bireycilik Ortaklaşa Davranışçılık Dağılımı Haritası.....	79

Şekil 29. Bireycilik Erkeksilik Boyutu İlişkisi	84
Şekil 30. Hofstede'in Ülkelerdeki Kadın ve Erkekler Bağlamında Erkeksilik Araştırması	86
Şekil 31. Erkeksilik Boyutu ile Bireyin Yaşı Arasındaki İlişki	87
Şekil 32. Hofstede'in Beş Kültür Boyutu	91
Şekil 33. Uzun Döneme Yönelim GSMH arasındaki İlişki	92
Şekil 34. Dünya Değerler Anketi Haritası	95
Şekil 35. Hofstede'in Türkiye'yi Ulusal Kültürel Boyutlarda konumlandırışı	97
Şekil 36. Toplumlaşmanın Temel Değişkenleri.....	99
Şekil 37. Nitel Analiz Döngüsü	108
Şekil 38. AK PARTİ 2002 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Kod Analizi Tablosu	121
Şekil 39. AK PARTİ 2007 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Kod Analizi Tablosu	124
Şekil 40. AK PARTİ 2011 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Kod Analizi Tablosu	128
Şekil 41. AK Parti 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Kod Analizi Tablosu	130
Şekil 42. AK Parti 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Kod Analizi Tablosu	135
Şekil 43. AK Parti Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri Kod Analizi Tablosu	137
Şekil 44. Hofstede'in Kültürel Boyutları bağlamında AK Parti 2002-2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamelerinin Kod İlişki Tarayıcısı Kodlaması.....	141
Şekil 45. Bireycilik-Güç Aralığı Yönelim Grafiği.....	145
Şekil 46. AK Parti Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri Kod Matrisi Tarayıcı Yoğunluk Analizi.....	148
Şekil 47. AK Parti 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde Hofstede'in Kültürel Boyutlarının Yoğunluğunu gösteren Kavram Haritası	150
Şekil 48. AK Parti 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde Hofstede'in Kültürel Boyutlarının Yoğunluğunu gösteren Kavram Haritası	151
Şekil 49. AK Parti 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde Hofstede'in Kültürel Boyutlarının Yoğunluğunu gösteren Kavram Haritası	152
Şekil 50. AK Parti “7 Haziran 2015” Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde Hofstede'in Kültürel Boyutlarının Yoğunluğunu gösteren Kavram Haritası.....	153
Şekil 51. AK Parti “1 Kasım 2015” Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde Hofstede'in Kültürel Boyutlarının Yoğunluğunu gösteren Kavram Haritası.....	154

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.Hofstede'in Kültürel Boyutları bağlamında Seçim Beyannamelerinin Kod İlişki Tarayıcısı Analizi.....	142
Tablo 2. Seçim Beyannameleri Kod Matrisi Tarayıcı Tablosu.....	143
Tablo 3. 2002-2015 AK Parti Milletvekili Seçimleri Seçim Beyannameleri ile Türkiye'nin Hofstede'e göre Ulusal Kültür Boyutlarının Oransal (%) Karşılaştırması	158

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Bilginin hızla yer değiştirebildiği günümüzde, farklı şehirlerde benzer amaçlar için çalışan bireylerin, ortak bir hedefe yönlendirilerek yönetilebilmesi bakımından toplumun kültürel haritası en önemli kaynaktır. Bu nedenle, günümüzün bilgi çağında, toplumsal açıdan bireyin davranışlarını yorumlayarak oluşturulan modeller, toplumu belirli amaç ve inançlar etrafında toplanılarak yönetilebilmesi adına önem arz etmektedir. Toplum için ortak bir anlayış sağlayan kültürün, sosyal, ekonomik ve siyasal kurumlarda da etkisini gösterdiği görülmektedir. Kültür kavramı, yönetim alanında kullanılan pek çok kavramla ilgilidir. Bunlardan birisi de liderlik kavramıdır. Liderler, topluma yaklaşımlarında kültüre dair analizler yaparak karar vermektedirler (Eraslan, 2004). Toplum kavramı ile bahse konu olan insan grubunun ekonomi, iktidar yapısı içerisindeki ilişkileri, bu ilişkileri ve siyasi süreçleri belirleyen sosyal kurumlardan meydana gelmektedir. Bununla birlikte toplum, bu kurumların örgüt şeklinin parçası, bireylerin sosyal statü ve rollerinden oluşan bağlama sahip bir mekanizmayı kapsayıcı bir boyuta sahiptir (Giddens, *The Constitution of Society, Polity*, 1984, s. 2-7).

Kültür kavramı sadece yönetim bilimleri alanında değil siyaset bilimi alanında da incelemelere tabi tutulmuştur. Siyaset bilimciler, siyasal kültürü üç türe ayırmaktadır. İlk olarak “mahalli kültür” bireylerin algısının ulusal seviyeye ulaşamadığı alan, ikinci olarak “tabiiyet kültürü” bireylerin siyasal sisteme karşı pasif davranışlar sergiledikleri alan, üçüncü olarak “katılımcı kültür” bireylerin siyasal sisteme ait bilgiler edinerek siyasal sistemi değiştirecek etkiye sahip olduklarına dair inançlarının bulunduğu boyut şeklinde tanımlanmaktadır (Şimşek, 1996, s. 742). Siyasal kültür ile demokrasi kültürü arasında belirgin bir ilişki bulunmaktadır. Çünkü demokrasi kültürünün gelişim gösterebilmesi için bu gelişime uygun bir siyasal kültür ortamının bulunması gerekmektedir. Demokrasinin temelinde de aslında demokrasiye uygun şekilde yapılmış siyasal kültürün varlığı etkili olmaktadır. Hofstede kültür tanımını bilişsel bir yaklaşımla; bir grubu diğerlerinden farklılaştıran zihinsel bir çeşit kodlama- programlama şeklinde değerlendirmektedir. Tüm kültürler farklı norm ve davranış kalıplarına sahiptir. Hofstede

çalışmasında, ulusal kültürler¹ arasındaki farklılıkların belirlenmesinde, güç aralığı boyutu, bireycilik-ortaklaşa davranışçılık boyutu, erkeksilik-dişilik boyutu, belirsizlikten kaçınma boyutu, kısa döneme-uzun döneme yönelik olma boyutu, müsamaha-kısıtlama boyutu modelini kullanmaktadır. Çünkü kültür farklı bölge ve şehirdeki bireylerin hayatta kalma amacı ile farklı çalışmalar yürüttükleri, dolayısıyla oluşan kişilerarası bağların da buldukları bölgedeki yaşayış ve düşünüş tarzları ile değişerek devam ettiği kendine özgü maddi ve manevi değerler bütünüdür.

Birey etkileşim içinde olduğu siyasal kurumları “**bilme, algılama, inanma boyutu**”, “**duygusal boyut**” ve “**değerlendirme boyutu**” olmak üzere bu üç kademedede ele almaktadır (Çam, 1987, s. 308). Bu doğrultuda birey siyasal kurum ve olayları yorumlarken bilme, algılama, inanma boyutu ile; siyasal sistem, olaylar ve kişiler duygusal boyutta ile algılanmaktadır. Diğer bir deyişle bireyin siyasal sisteme ve siyasal aktörlere (politikacılara) karşı gösterdiği sevmeye, bağlılık, nefret gibi tepkiler siyasal kültürün “duygusal boyutunu” oluşturmaktadır. “**Değerlendirme boyutu**” ise; bireyin sahip olduğu bilgi ve değerler çerçevesinde, algıladığı siyasal olguları oluşturmaktadır (Ercins, 2012).

Toplumsal yaşam bireylerin birbirleriyle birliktelik ve etkileşimleri sonucu inanç duygusu ve değer yargılarından oluşturdukları bir bütündür. Dolayısıyla; toplumsal ve ekonomik değişimler, siyasal eğilimler ve siyasal kararların alınmasında birbiriyle sürekli etkileşim halinde işleyen değerler sistemidir. Siyasal parti liderleri, partileri adına toplumu etkileme kabiliyetine sahip, partisini temsil eden en yetkili kişilerdir (Taşdemir, 2009). AK Parti²; Recep Tayyip Erdoğan’ın kurucu genel başkanlığında Türk toplumunu kapsayıcı mesajları ile toplumda partiye ilişkin siyasal kültür bağlamında oluşturduğu duygusal boyuttaki algısı doğrultusunda siyasal değerlendirme boyutunu ve dolayısıyla siyasal tercihlerini şekillendirmektedir.

¹ Ulusal kültür, yaşam süreci içerisinde edinilmiş, toplumları birbirinden farklı hale getiren düşünce yapılarının toplu haldeki kodlamasıdır.

² Tezde, Parti Tüzüğü ile belirlediği kurumsal kaydına ilişkin yasal gerekçe çerçevesinde “AK Parti” adı kullanılacaktır

14 Ağustos 2001 tarihinde kurulan AK Parti'nin örgütsel yapısının kendini topluma sunma biçimi ve toplum tarafından algılanış biçimi Türkiye'deki dönemin şartları ve çözüm aranılan sorunlar ışığında kurumsal³ bir kişilik çerçevesinde düzenlenmiştir. Bu kurumsal yapının farklı bölge ve şehirden birbirlerinden farklı kültürden bireyleri yönetmek ve yönlendirebilmek için seçtiği liderinin Türkiye'nin sahip olduğu kültür yapısı çerçevesinde toplumu tanıması gerekmektedir. Bunun temel sebebi, liderlerin sunacağı çözümlerin ve yaklaşımların, toplumun gelecekteki ihtiyaçlarının tatmin edici şekilde giderilmesini ve yürüttükleri çalışmalarda başarılı olmalarını sağlayan güven duygusunu hissettiren bir yapıya sahip olması ihtiyacıdır. Bu durumda; toplumdaki bireyler liderlerine benzemek için çabalayacaklar ve kendilerini ortak amaç ve vizyon çerçevesinde liderleri ve ilgili parti örgütü ile özdeşleştireceklerdir. Recep Tayyip ERDOĞAN'ın, Türk toplumuna bu güven duygusunu verip vermediği, sorunların çözümünde toplum içerisindeki bireysel farklılıklara ne kadar önem atfettiği, parti çalışmalarını bu amaç ve vizyon çerçevesinde değerlendiren bir liderlik anlayışa sahip olup olmadığının AK Parti'nin 14 yıllık iktidarı açısından değerlendirilmesi gerekir.

Bu tezde; Ak Parti'nin bu uzun dönemli hükümet olarak siyasette kalabilme başarısı, Geert Hofstede'in 1967-1978 yılları arasında yaptığı ulusal kültür çalışmalarında belirlemiş olduğu beş (5) kültürel boyutu ve 1991 yılında yayınlanan *Cultures and Organizations* adlı eserinin 2010 yılında Minkov ile genişletildiği baskısında 6. Boyut olarak eklenen müsamaha-kısıtlama boyutu ekseninde incelenerek, toplumsal kültür çerçevesinde değerlendirilecektir.

³ Burada, "kurumsal" kelimesi, örgüt içerisindeki beşeri unsurlar ile yapı ve fonksiyonlar arasındaki bağlantıyı irdelemek için kullanılmaktadır.

1.1. TEZİN ÖNEMİ

Her siyasal sistemde siyasal kültür, toplum üyelerinin inançları ve bazı davranış kurallarının standartlaşmasıyla oluşan toplum üyelerinin değerleri ile oluşmaktadır. Siyasal kültür, aynı zamanda toplumsal kültürün öğeleri ve uluslararası kültür hareketleriyle karşılıklı etkileşim halindedir. Siyasal kültür, siyasal sistemin ortak tarihinin ürünü olmakla beraber bireylerin deneyimlerini resmetmektedir.. Türkiye’de de, siyasal kültürü, toplum üyelerinin inançları ve standartlaşmış davranış kuralları, bireylerin siyasal semboller hakkındaki inançları, nesnelere karşısındaki değer ve yönelimlerinin etkisinde şekillendirmektedir.

Sosyal yaşamdaki normlar ve pratikler, toplum üyelerinin düşünce, duygu ve davranışlarında belirleyici kural ve içeriklerle; gündelik hayat tecrübelerinin ve anlamlarının tekrar tekrar üretildiği ve yorumlandığı bir alan “kültür” ü oluşturmaktadır. Toplum için ortak bir anlayış (*consensus*) birliği sağlayan kültür, sosyal, ekonomik ve siyasal kurumlarda da etkisini gösterir.

Bu tezde, Hofstede’nin farklı ülke toplumlarını sınıflandırarak, ülkelerin kültür haritasını oluşturduğu; altı (6) kültürel boyut (güç aralığı boyutu, bireycilik-ortaklaşa davranışçılık boyutu, erkeksilik-dişilik boyutu, belirsizlikten kaçınma boyutu, kısa döneme-uzun döneme yönelik olma boyutu, müsamaha-kısıtlama boyutu) açısından, MAXQDA 11 içerik analizi programında yapılan kodlamalar aracılığıyla Türkiye’de AK Parti’nin Seçim Beyannameleri Üzerine nitel bakımdan içerik analizi yapılmıştır. Böylece tez sonucunda; AK Parti’nin 14 yıl gibi uzunca bir süre tek başına iktidar olma başarısı, toplumsal boyutları ile partinin seçim bildirgeleri arasındaki uyum açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır.

1.2. TEZİN KONUSU VE AMACI

Kültür toplumun tüm algılamalarının, tarihsel birikiminin sürekli bir aktarımı şeklinde tanımlanabilir. Kültürler arası çalışmalarda sadece bazı kültürel değerler esas alınmakta,

farklı kültürlerde bu farklı değerlerin geçerliliği üzerinden karşılaştırmalar yapılmaktadır. Ancak ilgili değerlerin kültür içerisindeki yaygınlığından öte etkinliğine dikkat çekilmelidir. Çünkü kültürel değerlerin, toplumdaki merkezi rolleri o toplumda yaşamakta olan örgütlerin bu kültürel özelliklerden ne ölçüde etkilendiğinin önemli bir kanıtı özelliğini taşıyacaktır.

Birey yaşadığı toplumda bulunan siyasal kurumlara ilişkin sahip olduğu bilgiler çerçevesinde; kurumların siyasal rolleri oynayanların kimler olduğu, siyasal partilerin siyasasını bilmektedir. Bu noktada birey siyasal kültüre dair “bilme, algılama ve inanma boyutlarını” değerlendirmektedir.

Birey, bilme, tanıma boyutunun dışında ayrıca siyasal sistemi, siyasal süreçleri ve kişileri duygusal alanda algılamaktadır. Birey bu süreç içerisinde, yaşanan olaylarda olumlu olumsuz birtakım duygulara kapılabilmektedir. Dolayısıyla birey herhangi bir politikacıyı sevip bağlılık gösterebilmekte veya politikacıdan nefret edebilmektedir. Siyasal kültürün “duygusal boyutunu” oluşturan bu süreç, bireyin siyasal sisteme ve siyasal aktörlere ilişkin algılama şeklini kapsamaktadır. Bireyin siyasal olgulara ilişkin öncesinde oluşturulmuş değerler doğrultusunda şekillendirdiği yargısı ise siyasal kültürün “değerlendirme boyutunu” ortaya koymaktadır. Siyasal kültür ile demokrasi kültürü arasında belirgin bir ilişki bulunmaktadır. Çünkü demokrasi kültürünün gelişiminde, o ülkedeki siyasal partilerin parti programları ve seçim beyannameleri önemli rol oynamaktadır. Bu sonuçlardan yola çıkılarak, AK Parti seçim beyannameleri Hofstede’in kültürel Boyutları bağlamında MAXQDA 11 programı kullanılarak içerik analizine tabi tutulmuş ve AK Parti’nin seçim beyannameleri ile toplumsal kültür arasında paralellik bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Bu incelemenin sonuçlarının AK Parti’nin 14 yıllık iktidarda uzun süre kalma başarısını açıklayabileceği düşünülmüştür.

1.3. TEZİN HİPOTEZİ

Tezin ana hipotezi şu şekilde formüle edilmiştir:

Geert Hofstede'nin ulusal kültürler arasındaki farklılıkların incelenmesinde belirlediği, güç aralığı boyutu, bireycilik-ortaklaşa davranış boyutu, erkeksilik-dişilik boyutu, belirsizlikten kaçınma boyutu, kısa dönem uzun dönem yönelik olma boyutu, müsamaha-kısıtlama boyutu sınıflandırmaları çerçevesinde Türkiye'yi Ulusal Kültür Modeli'nde konumlandırmaktadır. Türkiye'nin Ulusal Kültür Modeli'nde konumlandırıldığı yer itibari ile AK Parti Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri'ndeki toplumsal kültür çözümlemesi ile belirlediği boyutlar arasında paralellik bulunmaktadır.

Hipotezlerin geçerliliği MAXQDA 11 nitel analiz programı kullanılarak nitel içerik analizi (*Qualitative Content Analiz*) yöntemiyle test edilmiştir.

1.4. TEZİN ÖN KABULLERİ

Siyasal partiler, siyasal programına uygun olarak hedeflerini gerçekleştiren sürekli ve istikrarlı örgütlerdir. Siyasal partiler siyasal sistemin işleyişine amaçlarını gerçekleştirerek katkıda bulunmasının yanı sıra, toplumla iktidar arasında “aracı” rolü oynamaktadırlar (Öz, 1992). Dolayısıyla siyasal kültürün gelişimindeki her türlü sosyo-ekonomik konuda etkilidirler. Bu durum, demokratik yönetim modelini de etkin hale getirmektedir. Toplum, partilerin amaçları doğrultusunda oluşturduğu seçim beyannamelerinden en yakın bulduğu siyasal partiye yetkilerini devretmektedir Çünkü bu beyannameler ile partiler iktidarda buldukları süre içerisinde gerçekleştirilecek hedeflerini ortaya koyarak topluma kendilerini ifade etmektedirler. Mevcut kültür ile uyuşmayan seçim beyannameleri siyasilerin eylem planlarında başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Bunun temel nedeni, ilgili uygulamalar toplumsal gerçeklik ile içinde bulunulan durum ve bu durum içindeki bireyleri kapsamamakta olmasıdır. Hofstede, kültür tanımını, bilişsel bir yaklaşımla bireyleri bir grubu diğerlerinden farklılaştıran zihinsel bir çeşit kodlama ve(ya) programlama şeklinde değerlendirmektedir. Yani insanın doğumu ile birlikte kültür denilen süreç içerisinde zihinsel kodlama şekillenmeye başlamakta ve yaşam boyu bu süreç devam etmektedir. Bunun neticesinde farklı toplumların farklı norm ve davranış kalıpları ortaya çıkmaktadır.

Bu Tez, toplumsal kültürün unsurlarının siyaseti şekillendirebileceği düşüncesi ile Hofstede'in kültür çalışmalarının Türkiye kapsamı ile AK Parti'nin 14 yıl iktidarda kalması arasında ilişki bulunduğu ön kabulü ile planlanmıştır.

Bu değerlendirmelerden yola çıkılarak, bu ilişkiyi AK Parti'nin seçimleri kazanma ve iktidarda kalma başarısının altında yatan etkenlerden birini ortaya koymak amacıyla 2016 yılına kadar yayınlanmış seçim beyannameleri, Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutları Modeli bağlamında incelenecektir.

1.5. TEZİN ÇALIŞMA PLANI

Bu tez ile hipotezlerinin test edilmesi amacıyla hipotezlerde yer almakta olan konularda çeşitli bulgulara ulaşılması gerektiği düşünülmüştür. Konuyla ilgili literatür araştırması sırasında bütünleştirici bir içerik analizi çalışmasına rastlanamamıştır. Dolayısıyla, mevcut literatür bulgularının birleştirilmesine yönelik bir çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

“Türkiye’de Ak Partinin Seçim Beyannameleri Üzerine Hofstede’ In Kültür Boyutları Bakımından İçerik Analizi” Bu tez, Hofstede'in ulusal kültür boyutları bağlamında değerlendirileceğinden, Birinci Bölümünde tez araştırma konusunun önemi, araştırmanın amacı, ön kabulleri ve hipotezi, araştırmanın yöntem ve sınırlılıkları ve tezde kullanılan terminolojinin yer aldığı bölümdür. İkinci Bölümünde **Kültürel Bağlamdaki Çalışmalar: Kültürel Boyut, Değer ve Etik Çalışmaları** başlığı altında konuyla ilgili kültürel yaklaşım irdelenecektir. Kültürlerin evrensel olarak sınıflandırılması gerektiğini ileri süren Amerikalı antropolog Cylda Kluckhohn'un kültürel değerleri sistematik şekilde analiz ettiği çalışması belirli bir sistematik içerisinde incelenecektir. Ayrıca, Hofstede'in çalışmalarına yakın içerikte yürütülen çalışmalar konuyla ilgili literatür bulgularının belirli bir sistematik içerisinde incelenecektir. Üçüncü Bölümde **Hofstede'in Kültürel Boyutlarının Oluşumu'nda Yürütülen Ampirik Çalışmalar** başlığı altında Hofstede'in Ulusal Kültür Boyutları sınıflandırmasında kullanılan ampirik çalışmaların niteliği ve çerçevesi konusunda açıklık getirilecektir. Hofstede'in Ulusal Kültür Boyutları

Modeli ile ilgili yaklaşım ve terminolojisi konusunda ayrıntılı açıklamalara yer verilecektir. Altı (6) boyutun her biri irdelenerek Hofstede'in Türkiye'yi konumlandığı toplumsal kültür çözümlemesi açıklanacaktır.

Literatür bulguları ve bir nitel analiz programı olan MAXQDA 11 kullanılarak AK Parti'nin seçimlerdeki söylemlerini şekillendirdiği varsayılan Seçim Beyannameleri'nin, Hofstede'nin kültürel boyutları bağlamında değerlendirilebilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca çerçevesinde oluşturulan kodlamalara ilişkin açıklamaların gerekli olduğu düşünülerek oluşturulan Dördüncü Bölümde, **AK Parti Seçim Beyannamelerinin Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutları Çerçevesinde İçerik Analizi Yöntemi ile Değerlendirilmesi** başlığı altında sunulmaya çalışılacaktır. Hofstede'in ulusal kültürler arasındaki farklılıkların incelenmesinde belirlediği boyutlar çerçevesinde; Türkiye'yi konumlandığı toplumsal kültür çözümlemesi ile 2002-2015 yılları arasında AK Parti Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri arasında bir paralellik bulunup bulunmadığı MAXQDA nitel analiz programında içerik analizi yapılarak değerlendirilecektir. Buradan yola çıkılarak AK Parti'nin toplumsal kültürü doğru çözümleyip çözmediği incelenmiş ve bu çerçevede AK Parti'nin 14 yıllık seçimleri kazanma ve iktidarda olma başarısı açıklanmaya çalışılacaktır.

Beşinci Bölümde Sonuç başlığı altında, tüm bölümler değerlendirilerek, bu tez çalışmasının hipotezlerinin geçerliliği değerlendirilmiş, bu hipotezlerin geçerliliğini sürdürebilmesi için yapılan değerlendirme ışığında önerilerde bulunulacaktır.

1.6. TEZİN YÖNTEMİ VE SINIRLILIKLARI

Nitel analizler, sosyal olay veya sosyal olguların nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Analiz süreci; “verilerin işlenmesi”, “görsel hale getirilmesi”, “sonuç çıkarma” ve “onaylama” olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Strauss ve Corbin (1997) nitel analizi içerik analizi ve betimsel analiz olmak üzere ikiye ayırmaktadır.

İçerik analizi sosyal bilimciler için yazılı ve görsel dokümanlardan elde edilen bilgilerin sistematik olarak incelenerek önceden belirgin olmayan konuların ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır. İçerik analizine konu olan dokümanlar üzerinde dört aşamadan oluşan bir çalışma planı izlenmektedir. İlk olarak **verilerin kodlanması**; kodlama süreci elde edilen verilerin anlamlı bölümlere ayrılarak kavramsallaştırılması ve değerlendirilmesidir. İkinci olarak **temaların bulunması**; içerik analizinde elde edilen veriler arasında yer alan anlamlı bölümlerin oluşturulmasıdır. Üçüncü aşama kodların **ve temaların düzenlenmesi**; yani kavramların belirli bir kategori altında sınıflandırılmasıdır, **dördüncü** ve son aşama ise; **bulguların tanımlanması ve yorumlanması** sürecidir.

Verilerin kodlanması, temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanarak yorumlanması sürecinde ilerleyecek olan tezde, nitel araştırma çerçevesinde siyaset ve toplumsal kültür arasındaki ilişkiyi incelemek üzere; kültür analizi araştırması olarak desenlenmiştir. Bir kültürü o kültürdeki inanışları, değerleri ve bunların oluşma süreçlerini incelemek amacıyla yapılan çalışmalar, kültür analizi araştırmalarını oluşturmaktadır. Bu Tez Araştırmasında amaç, Türkiye’deki ortak anlayış ve kurallar bütünü, Hofstede’nin ulusal kültürü ayırdığı altı boyutta incelemektir. Ayrıca Türkiye’deki toplumsal kültürün AK Parti’nin siyasal söylemlerini esas alan seçim beyannameleri üzerinde içerik analizi yapılarak AK Parti’nin siyasal başarısında toplumsal kültürün doğru çözümlemesinin payı olup olmadığı sorgulanmaktadır.

İçerik analizi, birbirine uyumlu verileri “belirli kavramlar ve temalar” doğrultusunda ortaya koyup ve bunlardan anlaşılabilir bir sistem oluşturarak değerlendirmektir (Yıldırım & Şimşek, 2005). Araştırmada disiplinler arası bir yöntem kullanılması, tek bir disiplinin kullanılmasından daha işlevsel bir yöntemdir (Dedeoğlu, 2002). Örneğin grup kültürünü değerlendirmek amacındaki araştırmalarda bireyler arası değer kodlamaları ile oluşan anlamlar Hofstede’in Ulusal Kültür Boyutları Modeli’nin varsayımları doğrultusunda incelenebilmektedir. Çünkü kültür, yapısı gereği standart araçlar ile ölçülemez, amaç belirli bir kültürü tanımlamak ve yorumlamaktır. Niteliksel araştırmalar, belirli bir görüşün derinlemesine anlaşılmasını sağlarken, niceliksel araştırmalar bu görüşlerin ölçülmesine yardımcı olmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2005).

Verilerin analizi sırasında, propaganda araçlarındaki söylemlere esas olan seçim beyannameleri kullanılmıştır. AK Parti tüzüğüne dâhil edilmemesinin nedeni bahse konu olan belgenin Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutları Modeli bağlamında kodlamaya uygun olmamasıdır. Çünkü parti tüzükleri, parti işleyişini belirleyen, teknik ve kanuni unsurları içeren belgelerdir. Ayrıca parti tüzüğünde değişiklikler genellikle, parti işleyişinde karşılaşılan sorunlar ve kanunlarda yapılan düzenlemelere yönelik olarak yapılmaktadır. Dolayısıyla, tüzükte yapılan değişikliklerin Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutları Modeli bağlamında karşılaştırılması Türkiye'nin kültürel çözümlemesine dair geçerli bulgulara ulaştırmayacaktır. Araştırma sonuçlarının geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlanabilmesi için ilgili belgeler araştırma kapsamına alınmamıştır.

Veri analizi işlemlerinde Hofstede'in çalışmasında ulusal kültürler arasındaki farklılıkları belirlemede kullandığı altı boyut doğrultusunda kodlama ve tanımlama tekniği kullanılmıştır. Bu boyutlar şunlardır:

- Güç Aralığı Boyutu
- Belirsizlikten Kaçınma Boyutu
- Bireycilik- Ortaklaşa Davranışçılık Boyutu
- Erkeklik-Dişilik Boyutu
- Kısa Döneme-Uzun Döneme Yönelim Boyutu
- Müsamaha-Kısıtlama Boyutu

Verilerin analizi sırasında nitel analiz programı MAXQDA 11 kullanılarak kod ve değişkenler görselleştirilmiştir. Bu kapsamda kodlamaların görüntüsü; kod-matris tarayıcısı ("*code matrix browser*"), kod ilişkiler tarayıcısı ("*code relations browser*") ve MaxMap tek kod modeli ("*MaxMaps one-code model*"), ile görsel hale getirilerek sunulmuştur. Kod-matris tarayıcısı belirli bir kodlamanın belgedeki dağılımını, kod-ilişkiler tarayıcısı belge içerisindeki birden fazla kodlamanın birbirleri ile olan bağlantısını, MAX Maps tek-kod modeli ise çok sayıda kodlamanın birbirleriyle olan ilişkisini görsel olarak sunmaya yardımcı olmaktadır. Nitel içerik analizi anlama dayalı

olduğu ve kelimelerin sayımına dayalı sıklık analizi olmadığı için bu tezde cümle ve paragrafların taşıdıkları anlamların kuvveti önem taşımaktadır.

Nitel araştırma esnek yapısı nedeniyle, araştırmanın sürecinde sosyal olgular sürekli değişken bir yapı içinde bulunduğundan kullanılan yöntem veya araştırma deseninde farklı yollar izlenebilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2005). Potter'a (2004) göre kullanılan dil ve oluşturulan metinler; bireylerin ifade etme ve anlama becerilerini kapsayıcı algılarını oluşturmakta olan bir nesnedir. Gee'e göre (2010) dil her zaman için etrafındaki sosyal yapı ve bu yapının ideolojileri ile çevrili olduğundan siyasal bir içeriği bulunmaktadır. Bu açıdan dil ile siyasal bir söylem⁴ mevcuttur ve dil siyasal ve toplumsal ifadelerden ayrı tutulamaz.

1.7. TEZİN TERMİNOLOJİSİ

Bu tez araştırmasında Hofstede'in Ulusal Kültür Boyutları Modeli konusunda yeterli miktarda Türkçe yazılı kaynak oldukça az bulunduğundan daha çok konuya ilişkin İngilizce kitap ve makalelerden yararlanılmıştır. Hofstede'in Ulusal Kültür Boyutları Modeli konusunda Türkçe kaynaklarda yazıldıkları dönem nedeniyle 2010 yılında eklenen Müsamaha-Kısıtlama boyutu dahil edilmeyerek Hofstede'in Ulusal Kültür Modeli 5 boyut kapsamında değerlendirmiştir.

İlgili yazın alanında yeterli ölçüde Türkçe kaynak bulunmaması sebebiyle, Türkçe Terminoloji sorunu oluşmuştur. Hofstede'in Ulusal Kültür Boyutları Modeli'ndeki boyutların bir kısmında daha önce kullanılmış olan terminoloji kullanılmış bir kısmında da anlama karşılık gelebilecek en yakın Türkçe karşılıklar kullanılmıştır.

⁴ Söylem sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik gibi toplumun tüm yönleri ile ilişkindir.

2. BÖLÜM

KÜLTÜREL BAĞLAMDAKİ ÇALIŞMALAR: BOYUT, DEĞER VE ETİK ÇALIŞMALARI

Bu tezde genel anlamda; toplumsal kültür ve siyasal başarı arasındaki ilişki incelenmektedir. Dolayısıyla öncelikle toplumsal kültürün çeşitli unsurları ile ne olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Toplumsal kültür çözümlemesi zaman alıcıdır ve kapsamlı bir çalışma gerektirmektedir ve bu araştırmanın doğrudan hedefi değildir. Dolayısıyla bu tezde, var olan toplumsal kültür çözümlemesi çalışmaları referans alınmaktadır. Bunlar arasında da tüm dünya genelinde toplumsal kültür çözümlemesi çalışmaları yapmış olan Hofstede ve onun kültürel boyutları esas alınmıştır.

2.1. HOFSTEDE'İN KÜLTÜR ÇALIŞMALARI

Alman araştırmacı Geert Hofstede, kültürlerarası çalışmalarda temel bilgileri veren en önemli araştırmacı olarak kabul edilmektedir. *Kültürler ve Örgütler: Aklın Yazılımı* ("Cultures and Organizations: Software of the Mind") adlı kitabı bu konudaki önemli temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Kültürlerarası eğitim programlarına, Hofstede'in teorileri çerçevesinde kullanılan veriler kaynaklık etmektedir.

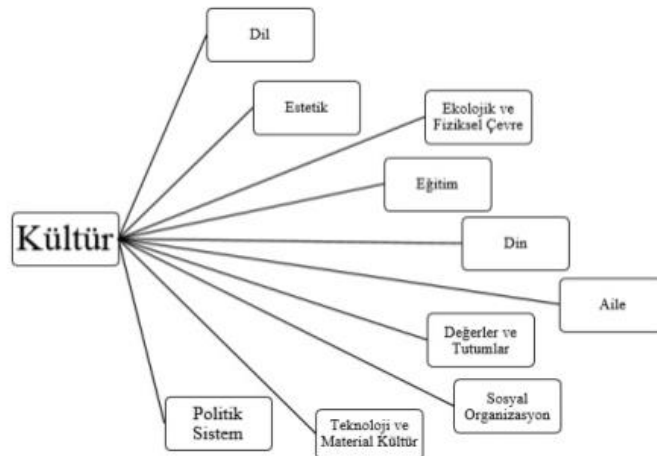
Kültür kavramı genel bir fenomen olarak her bir toplum için farklı anlamlarla ilişkilendirilmektedir. Kültür sözcük olarak Latince kökenli "cultura⁵" dan gelmektedir. (Kartarı, 2006). Kültür kavramı birçok farklı disiplinler tarafından uzun zamandır çalışılmaktadır. Ancak Sosyolog Gregory Trifonovitch'in belirttiği gibi kültür'ün binlerce tanımını yapmak mümkündür. Kültür konusunda yürütülen çalışmalarda ortak

⁵ Örneğin Romalılar 'tarım amaçlı toprağın işlenmesine' agri cultura demişlerdir. Tarımsal çağrışım Batı dillerinde aktif olarak kullanılmaktadır, ancak Türkçede bu anlamıyla kullanılmamaktadır. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%BClt%C3%BCr>)

bir fikir birliğine varılmış olmasa da bu tezdeki yaklaşım açısından öne çıkan tanımı şudur:

*“ Kültür, bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan, geçmişten beri değişerek devam eden, kendine özgü, sanatı, inançları, örf ve adetleri, anlayış ve davranışları ile onun kimliğini oluşturan yaşayış ve düşünüş tarzıdır. Topluma bir kimlik kazandıran, dayanışma ve birlik duygusu verdiği toplumda düzeni de sağlayan maddi ve manevi değerlerin bütünüdür.”*⁶

Kültür kendisi dışındaki pek çok kavramla ilişkilendirilebilmektedir. Dil, estetik, ekolojik ve fiziksel çevre, eğitim, din, aile, değerler ve tutumlar, sosyal organizasyon, teknoloji ve materyal kültür, politik sistem bunlar arasında sayılmaktadır (Cömert, 2015, s. 15).

Şekil 1. Kültür

Kaynak: (Cömert, 2015, s. 15) tarafından Ercan Gegez (2013)'in Küresel Pazarlama kitabı'ndan geliştirilmiştir.

Her bir toplum birbirinden farklı bireylerden oluşmakta ve her bireyin yapısı bambaşka karakteristik özellikler taşımaktadır. Bireyler arasındaki bu farklılığı bir çan eğrisine

⁶ <http://www.kultur.gov.tr/TR,96254/kultur.html> Erişim Tarihi:19.08.2016

benzetecek olursak, her bir farklı kültürel ortama geçişimizde çan eğrimiz tekrar tekrar değişim geçirmektedir. Kültür kavramı literatürümüzde, antropoloji alanında daha çok kabile ve etnik grupları, sosyoloji, yönetim ve siyaset bilimlerinde ise ulusları, sosyoloji ve yönetim bilimlerinde ise kurumları değerlendirmek için kullanılmaktadır (Kottak, 2008).

İngiliz antropolog Edward Tylor *İlkel Kültür* isimli kitabında “insan davranış ve düşünce sistemlerinin rastgele oluşmadığını, bunların doğal yasalara bağlı olduğunu bu nedenle bilimsel olarak incelenebileceklerini” savunmaktadır. Tylor’a göre kültür; bir toplumun üyesi olarak “insanın kazandığı bilgi inanç gelenek, sanatsal faaliyet, ahlaki değerler ve diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür” (Kottak, 2008, s. 46). Bireyin toplum içerisinde kendini ifade etme biçimi, toplumun kültürel gelişiminin etkisi altında yetiştikleri inanç ve davranış kalıplarını resmetmektedir.

20. yüzyılda sosyal bilimlerin en büyük buluşu, çocuk kişiliğinin oluşumunda ilk yetiştirilmenin rolü ile bireyin bebekliğinden itibaren yetiştirilmesinin belirli bir sosyal grup veya medeniyet içinde sistematik bir biçimde belirlenmiş olduğu ortaya koymasındır. Eğitim sistemi kişilik modellerinin aktarılmasında ve medeniyetin sürdürülmesinde temel rol oynamaktadır. Ailenin okulun ödüllendirme ve cezalandırma teknikleri, çocuğun kendisine örnek olarak aldığı kadın ve erkek modelleri değerlendirildiğinde her toplumun kendine özgü “ulusal karakter” veya sosyal kişiliği olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu noktada Pierre Bourdieu’un kullandığı habitus kavramı, ilk olarak gençliğinden itibaren çocuğun uyarıldığı sosyal davranış şekillerini ve ruhsal eğilimleri ifade etmektedir (Mendras, 2009).

İnsanlar kuşaktan kuşağa aktarılan belirli kültürel kurallar yani kültürel kodlamalar içerisinde büyümektedirler. Bu kültürel gelenekler ile özellikle çocukların eğitim ve aile içerisinde bu kültürel gelenekleri özümsemesi sağlanmaktadır. Bu öğrenme biçimi “ bireysel durumsal öğrenme” bireyin kendi yaşamsal deneyimleriyle öğrenme şeklidir. Örneğin, birey ateşi yakmayı öğrendiğinde ateşten sakınmasını gerektiğini öğrenir. Bir diğer öğrenme şekli de “toplumsal durumsal öğrenme biçimi” dir. Toplumsal öğrenme biçimi ise; toplumsal grubun diğer üyelerinden öğrenilen din, teknoloji, politik ve

ekonomik sistem gibi bireyin sosyalizasyonuna sağlayan değer ve tutumlarının öğrenilme şeklidir.

Kişilik; biyolojik veriler, sosyal öğrenme ve bireyin kişisel tarihi olmak üzere toplam üç veriden oluşmaktadır. Birey biyolojik olarak sağlıklı olma aşamasından sonra bireye diğer bireyler ve bazı kurumlar yani toplum tarafından onaylanmış davranış kurallarına uyumlu ise ödüllendirilmekte, uyumlu değil ise cezalandırılmaktadır. Bu iki veri aşaması arasında bireyin kendisinin yaşadığı deneyimleri ile kendisine özgü oluşan bireyin kişisel tarihi bulunmaktadır. Bu durum bireyin bazı açılardan kendi özgü yapısı olduğunun, bazı açılardan da içerisinde yaşadığı toplumun sosyal tipinin bir örneğini yansıtmakta olduğunun göstergesi niteliğini taşımaktadır (Mendras, 2009).

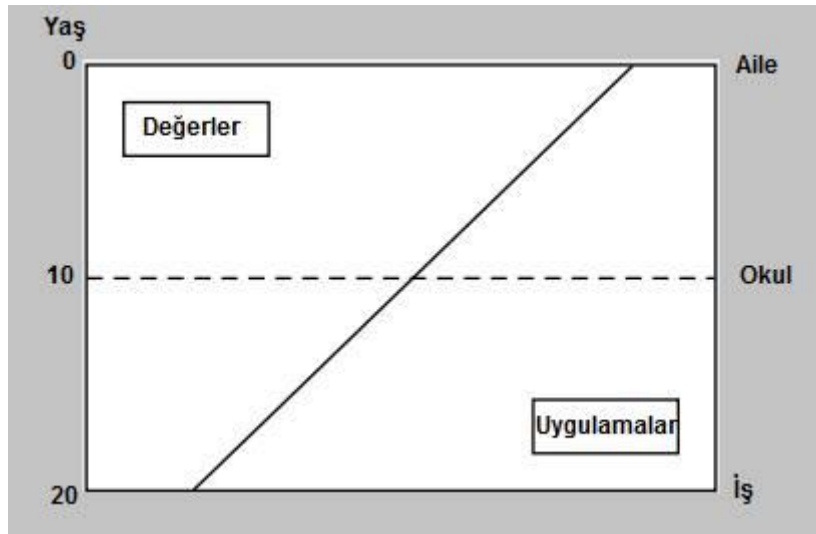
21.yüzyılda Batının bilgi üretiminde ve bilim üretme yöntemlerinin geliştirilmesinde etkin olarak yer aldığı bilinmektedir. Kültür üretimi ile bilgi üretimi birbirleriyle iç içe süreçlerdir. Oysa evrensel kültürel değerler, kültürden kültüre göre farklı özellikler taşımaktadır. Diğer bir deyişle; kültürler arasında davranış kalıpları, bilgi üretimi, eğitim ve tören biçimleri bakımından bir görecelilik söz konusudur. Bu durumda kültür insan ilişkisi incelenirken “kültürel görecelik” (relativism) *Dictionary of Sociology*'de; inanç ve ilkelerin evrensel olmadığı doğru ve iyi kavramlarının kültürler arasında farklılaşabileceği dolayısıyla zamana, insana ve topluluğa göre değişeceğini vurgulamak olarak tanımlanmaktadır. Her bir kültür sadece kendi ölçütleri çerçevesinde toplumda yaşayan bireylerin bakış açılarıyla değerlendirilmelidir. (Sargut, 2001, s. 60).

Claude Lévi-Straus'unda (2012) kültürel göreceliliği ifade ederken belirttiği gibi aristokrat ve burjuvazi olarak tanımlanmak için hiçbir toplumun belirli davranış ölçütleri bulunmamaktadır. Bir ulusun yaşayan bireylerinin kişiliklerinin kültürel bağlamda incelenmesi toplumun işleyiş mekanizması olan ortalama kişiliğe ilişkin sosyal temelli bir ayırım yapılmasına imkân vermektedir. David Riesman, geleneksel tip, özerk veya içsel tip, heterenom tip olmak üzere bireylerin davranış kalıplarını yönlendiren özelliklerini sınıflandırmaktadır. Geleneksel tipte birey, geleneklere son derece bağlı yani her durumda geleneklere uyum sağlamaya eğilimi yüksek, toplumdaki köylü tipi ile örtüşmektedir. Özerk tipte, birey kendi kişisel bilinciyle çocukluğunda içselleştirmiş

olduğu norm ve değerlere göre hareket etmekte, isteklerini insan ve nesnelere üzerinde uygulayabilen endüstride lider yapıya sahip hale gelmektedir. Heteronom tip ise kendi düşüncelerine göre değil etrafının kendisinden beklentileri doğrultusunda hareket etmekte olan, değişime açık Batı dünyasında görülen bir tiptir. Bu üç tipte yaşadıkları toplum içerisinde gelenekler, eğitim, politik ekonomik kurallar, kişilerarası ilişkiler tarafından yönlendirilmektedir (Riesman, 2001, s. 3-37).

2.2. RENİLMİŐ DEğER VE DENEYİMLER YAKLAŞIMI

Her birey değerleri kendi algı ve görüş açıları doğrultusunda farklı değerlendirmektedir. Bir değer aile gibi toplumsal yapılarda hemfikir olundukça, oluşturulan değer yargısı Şekillenmektedir. Yani, bireysel olarak oluşturulan görüşler sürekli değişime açıktır.

Şekil 2. Hofstede'in Değerler Uygulamalar Yaklaşımı

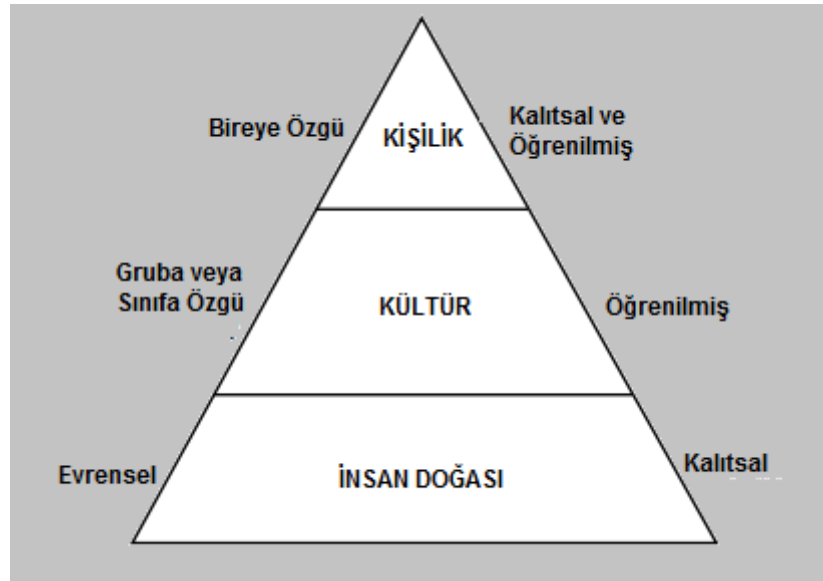
Kaynak: (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 9)

Hofstede'e göre kültür bir gruba ait bireyleri diğer bireylerden ayırt eden beynin ortak kodlamalarla programlama Şeklidir. Bireyin değerleri, bulunduğu fiziksel ve kültürel çevreye göre günlük yaşam içerisinde kendini tanımlama ihtiyaı çerçevesinde toplumun ölçütlerine göre Şekillenmektedir. Dolayısıyla kültürün birey üzerindeki etkileri, bireyin

doğumundan itibaren başlamakta, etkinlik düzeyi çocukluk döneminde belirginleşmekte ve bireyin tüm yaşamı boyunca karşılıklı etkileşimini sürdüren bir yapı şeklinde seyretmektedir. Bireyin yaşı ilerledikçe yaşarken edindiği deneyimlere göre değerlerinin etkinlik düzeyi değişiklik göstermektedir.

2.3. BİREYİN DEĞER EĞİLİMLERİNİN OLUŞTUĞU ÜÇ AŞAMA YAKLAŞIMI

Hofstede'e göre kültür sosyal çevre tarafından bireyin çocukluğundan itibaren çocuğa aktarılan değerler ve büyürken elde ettiği yaşam deneyimleri çerçevesinde bireyin oluşturduğu zihinsel kodlamalardır.

Şekil 3. Hofstede'in Kültür Piramidi

Kaynak: (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 4)

Kültüre ilişkin yürütülen çalışmaların bir araya getiriliş düzeyine göre; kültür kavramının çerçevesi cinsiyet, nesil veya sosyal sınıfların ifade edilmesinde de kullanılabilir. Bu nedenle kültürleri sınıflandırırken hangi bağlamda boyutlara ayırarak

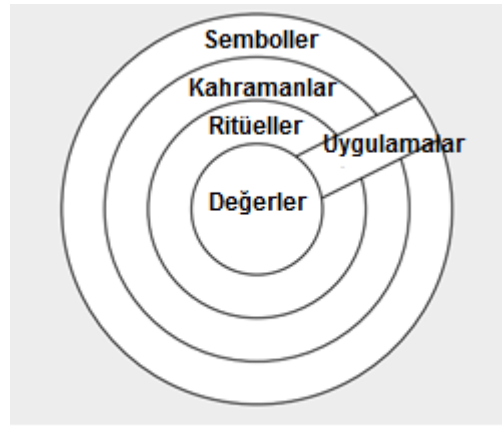
değerlendirdiğiniz büyük önem taşımaktadır. Hofstede'e göre, bu boyutların hangi şekilde bir araya getirildiği büyük önem taşımaktadır (Hofstede, 2011).

19.yüzyıldan 20.yüzyıla geçerken toplumsal, iktisadi ve siyasi yapılarda yaşanan değişikliklerle toplumun birey ve toplum anlayışı değişikliğe uğramıştır. Bu toplum yapısının belirgin özellikleri, sanayi sonrası yaşanan ekonomik sistemin işleyişinin farklılaşmasıyla birlikte daha çok teknolojik ilerleme ve kültürlerarası iletişim üzerine kodlanmıştır. Dünyada teknolojinin etkinliğini artırmasıyla birlikte toplumlar arasındaki iletişim ağı giderek genişlemiş, bireyin toplumdaki yerini koruyabilmesi için birçok kurucu nitelikteki inancın yeniden şekillenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bireyin doğayı anlama ve kontrol etme ihtiyacı, doğada meydana gelen kontrol edilemeyen korkutucu olaylara açıklık getirilmesini sağlamıştır. Böylece, bireyin doğada kendisini tanımlaması ve toplum içerisinde kendisine bir yer edinmesi mümkün hale gelmektedir. Birey için toplum halinde yaşamak karışık bir yapıyı anlamlandırarak kontrol etmek yani korkulan beklenmedik olayları açıklamak ve kontrol etmek büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu çerçevede toplumsal ve siyasi yapılarda zamanla oluşan farklılıklar bireyin inanç ve değerler sisteminde yeni kodlamalar oluşmasını zorunlu hale getirmektedir. Bu farklı kültürel yapılanma, siyaset ve iktidar anlayışındaki değişimlerin de kaynağını oluşturmaktadır. 20.yüzyılın ikinci yarısında üretim ve iletişim alanında yaşanan gelişmeler, Batı toplumlarını ifade etmek için sanayi sonrası toplum kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Bu gelişmenin ekonomik ve teknolojik değişiklikler ile toplumların değerleri, inançları ve sembolik kodlamaları küreselleşme olarak adlandırılan bu gelişmeden etkilenmiştir. postmodernizm bu sürecin toplumsal bağlamda oluşturduğu kültürel ve değişimleri ifade etmektedir. Bu kültürel yapılanmalar, bireylerin inanç ve değerler sisteminde bambaşka siyasi ekonomik, teknolojik, toplumsal bakış açısı getirmektedir.

Hofstede'in Soğan Modeli'nde, kültür yazılı olmayan sosyal yaşam kuralları ile yapılandırılmış bireyleri birbirlerinden ayırt edici zihinsel bir veri programlamasıdır. Ritüel, sembol ve kahraman katmanları bireyin toplumsal deneyimlerinden

oluşturulmaktadır. Bu yapının soğanın katmanlarına benzetilmesinin nedeni toplumda yazılı olmayan kuralların kültürü farklı boyutlarda etkilemesinden kaynaklanmaktadır.

Şekil 4. Hofstede'in Soğan Modeli

(**Kültürel uygulamaların yüzeyden derine doğru oluşan farklı seviyeleri**)

Kaynak: (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 7)

Soğan Modeli'nde; semboller; kelimeler, mimikler, resimler veya cisimlerle kültürü taşıyan olgulardan oluşmaktadır. Semboller bir toplumun kendisine ilişkin imajını göstermektedir. Ritüeller ise, toplum içerisinde ortak yapılan sosyal yaşamda büyük önem taşıdığından kendi varlığı korumak için nesiller arasında düzenli olarak devam ettirilen hareketlerdir. Kahramanlar, yaşayan, ölü, gerçek veya hayal ürünü olabilen karakterler toplumun sahip olduğu kültürel değerleriyle uyumlu davrandıklarından kültür tarafından model oluşturacak davranış kalıplarına sahip bireyleri temsil etmektedir. Ritüeller ise toplum içerisinde ortak yapılan sosyal yaşamda büyük önem taşıdığından kendi varlığı korumak için nesiller arasında devam ettirilmektedir. Sembol, ritüel⁷ ve kahramanlar bireyin deneyimlerini edinirken tercih ettiği uygulamalar aşaması içerisinde bulunmaktadır. Bu sembol ritüel ve kahramanlar toplum içerisinde yer alan bireyler tarafından kolaylıkla algılanan kategorilerdir. Bu modele göre kültürün çekirdeğini iyi-kötü, güzel çirkin, normal- anormal, akılcı-akılcı olmayan uygulamalar genellikle bilinçsizce oluşan bireyin davranış kalıplarının dayandığı değerler oluşturmaktadır. Türkiye'de hiyerarşik yapılanma ve Hofstede'in modelini Nasim isimli bir kişi üzerinden

⁷ Ritüel, kültürel norm ve değerlerin kalıcılığını sağlamak için toplumdaki bireyler tarafından düzenli olarak tekrar edilen hareketlerdir.

açıklanabilir; modelde İslam, Alman ve Afgan kültürleri içerisinde doğmuş ve yetişmiş bir birey ele alınmaktadır. Nasim'i Afgan kültürü, Alman ve İslam yapılarından daha yoğun şekilde etkilemiştir. Nasim'in ailesi ve sosyal çevresi İslam ve Afgan kültürlerinin etkisi altında kalan bir Alman kültür yapısı taşımaktadır. Aile yapısı daha çok Afgan kültürünün değer ve inanç sistemleri yoğunlukta iken, çalışma hayatı Alman kültürü ile çevrelenmiş yapıda bulunmaktadır. Çalışma hayatında kullandığı değer ve sistemler kökeninden çok Alman kültürünün kodlamalarını içermektedir. Bu birey kendi değerlerini oluşturur iken bu üç kültürün değerler sisteminden etkilenerek inşa eder. Ritüeller boyutunu incelediğimizde ise; bu yapılanmada aile büyükleri geldiğinde ayağa kalkılarak saygı gösterilmesi, Kuran-ı Kerim okunması ve çevresindeki tüm bireylere karşı yardımsever ve saygılı davranılması gibi Afgan kültürüne kökeni dayalı davranış kalıpları görülmektedir. Kahramanları boyutunda ise birincil sırada Peygamber Hz. Muhammed ve ardından aile büyükleri gelmektedir. Bu örnek, Hofstede'in Kültürel Boyutları Modeli İncelenirken devam ettirilecektir.

Henri Brooms ve Henrik Gahmberg'in Bireyin Kurum ve Kültürlerdeki İletişimi ("*Communication to Self in Organizations and Cultures*") isimli çalışmalarının Öz-İletişim Modeli bağlamında Türkiye'yi değerlendirdiğimizde Batının değerlerine ve bilimsel ölçütlerine göre eğitim almakta olan öğrencilerin doğu kültürüne özgü öz-iletişim modelini kullandıklarını göstermektedir. Öz-İletişim Modelinde görülen niteliksel bir değişme bağlamın değişerek ikinci bir kod oluşumunun ortaya çıkarmasıdır. Birey bir raporu okuduğunda; olduğu gibi algılsa bu birinci kod, okuduktan sonra "bu metin benim için çok anlamlı" diyorsa bilgi ikinci kodla yeni bir içeriğe sahip olmaktadır. Ulusal kültürün bireyleri bu bizim kültürümüzü ifade etmektedir yargısına ulaştıklarında ikinci kod bağlamında bir davranış modeli benimsemektedirler. Türk insanı kendi veya içinde bulunduğu grupta niteliksel bir değişimle bilgi simge kültürel miras çerçevesinde topluma ilettiği anlam bakımından zenginleşmektedir (Aktaran; Sargut, 2001, s. 156-174). Bu bağlamda Hofstede'in kültürel haritalama yaklaşımı açıklayıcı olmaktadır.

Kültürel haritalama yaklaşımı, Hofstede ile doğa ve kültürel etkilerin anlaşılması çabasının önem kazanmasıyla gündeme gelmiştir. Hofstede',in oluşturmuş olduğu 6 boyutlu ontolojik çalışmasında kültür bu ölçütler bağlamında değerlendirmektedir.

Kişilik; duygu, düşünce ve davranışları gibi psikolojik mekanizmalardan kaynaklanan bir modeldir. Kişilik sosyalizasyon sürecinde gelişim ve değişim göstermektedir. Bireyin çevresini nasıl algıladığı, sosyal yaşamda tek başına kalma şekli çerçevesinde verdiği tepkiler kişiliğini oluşturmaktadır. Dolayısıyla deneyimler bireyin kişiliğinin temelini oluşturmaktadır. Deneyimleri, değerleri ve inançları değiştiğinde hayatta çevresine bakışı da değişen bireyin kişiliğinin değişim ve gelişiminde dayanak niteliği taşımaktadır. Bireyin hayata bakış açısı, sosyal bir canlı olarak kişisel kavramları öğrenmesi, deneyimlemesi sürecinde kültüre karşı davranış kalıpları ile verilen kişisel bir tepkidir. Bireyin sahip olduğu bu bakış açısı örnek oluşturabilecek yapıda ise toplumda sosyalizasyonun gerçekleştiği resmi, resmi olmayan diğer alanlarında uygulanabilmektedir. Ancak bir grubun ortak olarak oluşturduğu bakış açısı, inançlar sisteminde kültüre karşı verdiği tepki herkese uygun olan açıklamaları, kavramları, deneyimleri ve grup içerisindeki bireyden beklenen davranış kalıplarını tanımlamaktadır (Maurice, 2007).

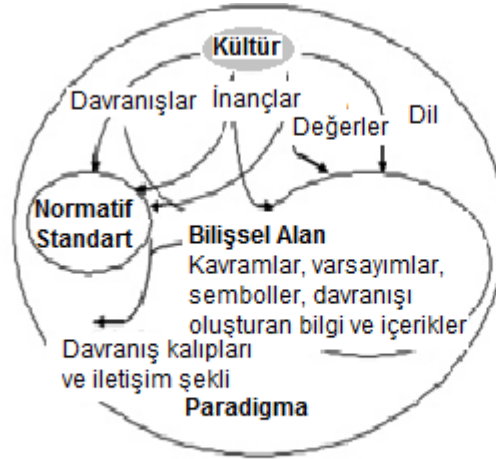
2. 4. CYLDE KLUCHOHN’UN KÜLTÜRÜN EVRENSEL KATEGORİLERİ ÇALIŞMALARI

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren toplumdaki temel problemlerin kaynağı araştırıldığında kültürün boyutları konusunda fikirler ortaya çıkmaya başlamıştır. Ulusların kültürel kategorilere ayrılmasında kullanılan en belirgin yöntem, ulusların ekonomik değişim veya gelişim ve modernleşme seviyelerine göre toplumun kültürünün sınıflandırılmasıdır. Toplumlara, kültürlere ilişkin evrensel doğrular araştırma sürecinde gerçekleştirilen uluslararası araştırmalarda Hofstede’in kültürel boyutları ve bu boyutların referans aldığı Avrupalı, İngiliz ve ABD kökenli çalışmalar değerlendirilecektir.

Tezde kültürün evrensel olarak sınıflandırılabilceğini ilk olarak savunan Cylda Kluchohn’un kültüre dair toplumların ekonomik değişim ve gelişimden bağımsız olarak ortaya koyduğu yaklaşımı değerlendirilecektir. Kluchohn, 1952 yılında “Günümüzde Antropoloji” (*“Antropology Today”*) adlı sempozyum kitabının bir bölümünde

yayınlanan “Kültürün Evrensel Kategorileri” (“*Universal Categories of Culture*”) adlı araştırma ilk olarak kültürün evrensel olarak sınıflandırılması gerekliliğini savunmuştur.

Amerikalı antropolog Cyilde Kluchohn ‘un 1950’li yıllarda kültürel ilişkileri açıklayabilecek daha açıklayıcı ve net bir çerçevesinin olması gerektiğini belirtmiştir. Kluchohn’a göre; her kültürün kendi biyolojik yapısı ve bireyin içerisinde bulunduğu toplumsal değerler çerçevesinde aynı sorulara farklılığı ayırt edici yanıtlar oluşturacağını savunmaktadır. Dolayısıyla her toplum kendi devamlılığını koruyabilmek için yiyecek içecek, sıcaklık gibi temel biyolojik ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir kültürel model ve davranış kalıpları oluşturmalıdır (Kluchohn, 1953, s. 317-318). Bireyin çevresini anlamlandırmak için kullandığı değerler dizisi bireyin doğrularını oluşturmaktadır.

Şekil 5. Cyilde Kluchohn'un Kültürün Uygulamadaki Paradigması

Kaynak:(Maurice, 2007, s. 3)

Kluchohn'un (2007), bir grup içerisindeki insanları incelemeye yönelik çalışması yukarıdaki şekilde görüleceği üzere bir paradigma (değerler dizisi) araştırmasıdır. Bu değerler dizisinde genellikler kuralcı davranışlar gözlemlenmektedir. Sadece bir grubun sahip olduğu değerler dizisi ile değil bilişsel seviyedeki değerler, davranışlar, dil ve inançlar bir arada bireyin normatif davranışları, varsayımları ve mantığı çerçevesinde bireyin davranış biçimi şekillendirilmektedir.

Normatif davranışlar bireyin sahip olduğu değer ve normları içermektedir. Bireyin içerisinde bulunduğu grubun değerler dizisinden etkilenmekte olduğu göz ardı edilemez. Nitekim bilişsel seviyedeki değerler, bireyin bilgi edinirken bilgiyi toplumdaki çevresel uyarılar doğrultusunda kodlama sistemidir. Dolayısıyla değerler dizisi, bireyin deneyimlerindeki davranış kalıplarını biçimlendirmekte, bireyin uygulamaları bu sürece paralel olarak gerçekleşmektedir. Yani bireyin bilişsel seviyede, akıl yürüterek meydana getirdiği çevresel algı doğrultusunda birey yaşadığı topluma tepki vermektedir. Bireyde gözlemlenen bu davranış kalıpları, toplumdaki topluma değişiklik göstermektedir. Bu noktada grup tarafından bireyin uygulamalarını direkt olarak etkileyen davranış kalıpları ve değerler dizisi bireyin içerisinde bulunduğu kültür yapısına bağlı olarak oluşmaktadır. Bu nedenle kültür genel anlamda değişmeyen normatif bir dil ve akılcı inançlar sistemi olarak tanımlanırken, ayrıca bireyin deneyimlediği uygulamalarda normatif sosyal davranışların bütününe karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle bireyin bilişsel seviyedeki değerleri, davranışları, yaşadığı toplumda genel kabul görmüş dil ve inançlar çerçevesinde akıl yürüterek oluşan bireyin davranış biçimi, toplumsal kültürün hem tamamını hem de birbirinden farklı bireysel parçalarını resmetmektedir. Toplum birbirinden farklı kültürel kodlamalara sahip bu parçalara ortak yaşam alanı sağlayan bir yapıdır. Dolayısıyla kültür ve toplum sürekli bir etkileşim halinde bulunmaktadır. Bu konuda yürütülen çalışmalar bireyin toplumsallaşma sürecinin açıklığa kavuşturulması açısından büyük önem taşımaktadır.

Kültür ve değerler konusu genellikle kültürel çalışmalarda yer almakta iken bu konuda kullanılması gereken yöntemi konusunda ortak bir fikir birliğine ulaşılamamıştır. Dolayısıyla kültür ve kültür temelli paradigmlar yöntemsel açıdan tartışmalı hale gelmektedir. Kültür ve kültürel değerler konusundaki çalışmalar 1980'li yıllarla birlikte çeşitlenerek artmaktadır. Bu noktada sosyal bilimlerde bireysel, kültürel ve toplumsal değerler konusunda yaygınlaşan çalışmaların daha iyi anlaşılabilmesi ve objektif tartışmaların yürütülebilmesi için yöntem arayışında tartışma oluşturan etik ve emik yaklaşımlara açıklık getirilmelidir.

2.5. ALİ SELAMİ SARGUT’UN EMİK, ETİK VE TÜRETİLMİŞ ETİK YÖNTEMLER YAKLAŞIMI

Hofstede’in 1984 yılındaki *Kültürün Sonuçları: Uluslararası Kurum ve Organizasyonlardaki Değer ve Davranışların Karşılaştırarak İncelenmesi* (“*Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*”) isimli kitabı’nda belirttiği gibi: sosyal bilimlerde kullanılan emik ve etik kavramları dil bilimci Pike tarafından seslerin “phonemic” ve “fonetic” ayrımını göstermek amacıyla geliştirilmiştir. “Phonetic” tüm dillerde bulunan ses ve karakterlere karşılık gelmektedir. “Phonemic” bir dilde bulunan ses ve karakterlere özgü bir durumdur. Bu kelimenin son eklerinden yola çıkılarak etic ve emic kültür araştırmaları yöntemine girmiştir. Bu konudaki tartışmalar davranış ile kültür arasındaki ilişkinin nasıl inceleneceği sorusunu ortaya çıkarmıştır (Erkenekli, 2012, s. 222-223).

Bireyin yaşamsal deneyimlerinden yola çıkılarak elde edilen verilerden oluşması bağlamında Hofstede’e göre kültür ve insan bilimleri bilimsel veri elde etme çabası olarak değerlendirilmektedir. Kültürlerarası çalışmalarda yaşanan etik yaklaşım emik yaklaşım sorunu kültür ve insan üzerine çalışma yapan araştırmacılar arasında tartışma konusudur. Emik yaklaşım geleneksel inançları araştıran psikologların ve yerel bakış açısında yola çıkarak toplumları anlama yolunda olan antropologların kullandığı, içerden bakış olarak tanımlanan bir yaklaşımdır. Oysa etik yaklaşım, davranışçı psikoloji geleneğinden etkilenen dışsal bir bakış açısına sahiptir. Kültürel oluşumları dışsal yani ekonomik ve çevre gibi öğelere bağlanması daha çok antropolojik kökenlidir. Bu yaklaşımda araştırma konusu evrensel olarak kabul edilmekte, toplumların sahip olduğu kültürel sistemde birtakım evrensel düzenliliklerin varlığı savunulmaktadır (Sargut, 2001, s. 84-97).

Emik yaklaşımda, kültür içindeki davranış ve değerlere toplum içerisinden, yerel bir bakış açısını yansıtacağından etik yaklaşıma göre daha uzun gözlemleme gerektiren bir yöntem niteliği taşımaktadır. Evrensel davranış ve değerleri bütünüyle göz ardı etmesinden

kaynaklı olarak, emik yaklaşım kullanılarak kültür arasındaki farklılık ya da benzerlikler üzerinde çalışmak olanaklı değildir.

Kültür konusunda etik yaklaşımla yürütülen araştırmalarda kültürlerin benzerlikleri veya farklılıkları üzerinden hareketle kültürler arası bir karşılaştırma yapılması söz konusudur. Şükrü Özen 1995 yılında düzenlenen, “*Kamu Yönetimi Yazınımız ve Örgütler-Yönetim Çalışma Alanı: Tehlikeli İlişkiler, Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri*” notlarında belirttiği gibi etik yaklaşıma dair özellikleri:

- Davranışın sistemin dışındaki bir boyuttan incelenmesi,
- Araştırma sürecinde kültürler birbirleriyle karşılaştırılması,
- Araştırmanın çerçevesi ve yapısı bu analiz üzerinde çalışan araştırmacı tarafından ortaya koyulması,
- Araştırmada kullanılan kıstasların net ve evrensel olduğu kabul edilmesi şeklinde sıralanmaktadır (Aktaran: Aykaç, Durgun, & Yayman, 2003, s. 319-347).

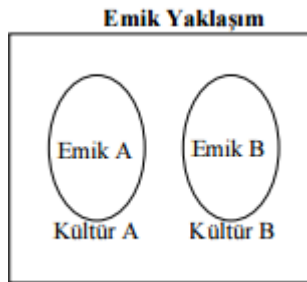
Etik yaklaşımın kavramların evrenselliği savunusu, her bağlamda geçerli olduğu savunulan bir yöntemin kullanılmasından ötürü eleştirilse de kültürlerin arasındaki farklılık ve benzerlikleri karşılaştırma imkânı sunduğundan özellikle değerlerle ilgili çalışmalarda daha geçerli sonuçlar alınabileceği düşünülmektedir (Erkenekli, 2012, s. 224).

Etik yaklaşıma karşı olan araştırmacılar, başka bir yerel çalışmadan elde edilen veri ya da kuramları, farklı değerler sistemine sahip bir kültüre uygulamanın zorlama etik kapsamına girdiğini savunmaktadırlar. Zorlama etik yöntemi, Smith ve Bond’un Kültürlerarası Sosyal Psikoloji (“*Social Psychology Across Culture*”) isimli eserinde ifade ettiği gibi Amerika’da yapılan araştırmalar çerçevesinde ortaya konulan kıstasların, farklı çevrelerde farklı örneklerde uygulandığı takdirde aynı sonuçları vereceğini öngören bir sistemdir (Aktaran: Sargut, 2001, s. 86).

Hofstede, Kluckhohn ve birçok araştırmacının yürütmüş olduğu kültürlerarası çalışmalarda görülen farklı ülkelerde kullanılan benzer kavramların, o toplumun toplumsal kültürü içindeki niteliği, etkinlik derecesi ve kullanım şekillerinin her bir ülke için farklı bir desen oluşturduğunu göstermektedir. Bu çerçevede zorlama etik yaklaşımı yetersiz hale gelmekte ve türetilmiş etik yaklaşımının kullanım ihtiyacı doğmaktadır.

Etik yaklaşım daha çok Batılı ülkelerde kategorileştirmede kendi kültürel özellikleri evrensel olarak kabul ettikleri yönetim ve örgütlenme kuramlarında kullanılmaktadır. Diğer bir deyişle kendi toplumlarının norm ve davranış kalıplarını diğer toplumların sahip olduğu kültürel yapılara uygulamaktadırlar. Oysa farklı kültürlerde yürütölmekte olan emik çalışmaların sonucu oluşturulacak olan, türetilmiş etik yaklaşımı belirtilen tüm sorunların çözümü olacaktır. Sonuç olarak kültürlerin kendi özgü nitelikleri göz ardı edilmeksizin kültür gibi geçerliliğe sahip, genellemenin oluşturulması zor bir konuda yerel yani emik geçerliliğini kaybetmeksizin araştırma yapmak ancak “türetilmiş etik yaklaşımı” ile söz konusu olacaktır. Bu noktada, her ülkenin sahip olduğu toplumsal ve bireysel kodlamaları, o ülkedeki kültürel değerler dizisine farklı seviyelerde ve farklı aşamalarda etkide bulunmaktadır.

Etik, emik ve türetilmiş etik yaklaşımların niteliğini Sargut’un (2001) kullanımış olduğu çizim yöntemiyle gösterildiğinde; Emik yaklaşımı için aşağıdaki şekilde kullanılan bir sosyolojik araştırmayı temsil etmektedir.

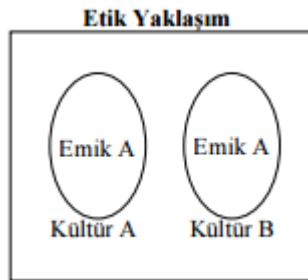

şekil 6. Emik Yaklaşım

Kaynak : (Sargut, 2001, s. 89)

Bu çalışmada Kültür A ve Kültür B her bir kültür için önemli bulgulara ulaşılabilmektedir. Bu bulgulara “emik yaklaşım” ile ulaşıldığından başka bir toplumun sahip olduğu kültürel yapı için geçerli olamayacaktır.

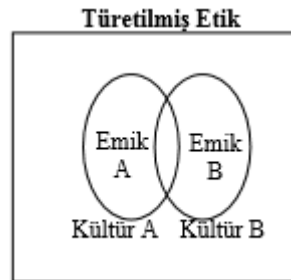
Etik yaklaşımı aşağıdaki şekilde kullanılan sosyolojik bir araştırmayı temsil etmektedir. Kültür A ve Kültür B her bir kültürün kendi kültüründe yaptığı araştırma verilerine dayanarak, bu verileri evrensel ölçütler olarak kabul edip Kültür A ve Kültür B’ yi dışarıdan analiz etmektedir. Burada “etik yaklaşım” yöntemi temel alınarak sosyolojik bir araştırma yürütüldüğünden ulaşılan bulguların geçerliliği tartışma konusudur.

Şekil 7. Etik Yaklaşım

Kaynak : (Sargut, 2001, s. 89)

Türetilmiş etik yaklaşımı ise aşağıdaki şekilde kullanılan sosyolojik bir araştırmayı temsil etmektedir. Kültür A ve Kültür B için ortak olan kesişim kümesinde yer alan toplumsal olgular kültürlerarası çalışmalarda değer eğilimleri incelendiği takdirde kültürel farklılığın korunduğu işlevsel bir model oluşturacaktır (Erkenekli, 2012, s. 226).

Şekil 8. Türetilmiş Etik Yaklaşım

Kaynak : (Sargut, 2001, s. 89)

Hofstede'in (1980) İş Hayatındaki Toplumsal Değerlerin Uluslararası Farklılıklarının Kültürel Sonuçları ("Culture's Consequence's International Differences in Work-Related Values") isimli eserinde, Bireycilik-Ortaklaşa Davranış Boyutu gibi toplumsal kültürde birbirine benzer iki kavramı değerlendirilirken türetilmiş etik yaklaşımının kullanmıştır. Kültür A ve Kültür B kesişiminde ilgili değer eğilimlerinin oluştuğu görülmektedir.⁸

Kültür, birey ve doğa üzerinde yürütülen çalışmalarda bilim insanları ilgili topluma ve kültüre içeriden araştırmacıların modellemelerinden bağımsız şekilde nitelikler üzerine mi, yoksa dışarıdan ölçülebilir içerikler üzerine uzun zamanlı gözlemlere mi odaklanmalıdır sorusuna yanıt aranmıştır. Bilim insanlarının pozitivist ve anti pozitivist bilim yaklaşımı kabullerine göre kültür üzerinde yürüttükleri çalışmalarda etik ve emik yaklaşımını yöntem olarak kullanmaktadırlar. Pozitivist yaklaşım, bilgiyi sadece duyuları ile ulaşabilecek maddesel bir nesnel gerçeklik olarak nitelendirmektedir. Oysa anti pozitivist yaklaşım bireyin hiçbir deneyiminin, nesnelere bireyin üretimi olmasından kaynaklı olarak, nesnel bir nitelik taşıyamayacağını savunmaktadırlar. Anti pozitivist yaklaşım bireyin ontolojik olarak öznel bir canlı olduğunu kabul etmekte, kültür olgusunun da bireyin beyininde oluşan bir yapı olduğu görüşündedir. Yani birey kültür çalışmalarında, bireylerin yaşadıkları kültürün içindeki bakış açıları yerel bağlamda değerlendirilmesi gerektiğini savunan bir düşünce sitemine sahiptir.

Bilim insanları da, etik veya emik yaklaşımlarından bir tanesini benimsemektedirler. Diğer bir deyişle; tercih edilmeyen yaklaşımın varlığı göz ardı edilerek, tamamıyla yerel veya tamamıyla evrensel ön kabuller üzerinden çalışmalarını yürütmektedirler. Dolayısıyla kültürlerarası çalışmalarda etik ve emik yaklaşımın uygulanmasında ortak bir fikir birliği bulunmamaktadır. Psikologlar, kültürü yerel bir bakış açısıyla değerlendirmeyi benimserken; davranışçı psikoloji üzerinde yürütülen çalışmalarda, dışsal etik yaklaşımın yöntem olarak kullanılmaktadır.

⁸ Kluchohn'un 1951 yılında ilk basımı yapılan; ikinci basımı 1962 yılında yapılmış olan "*Values and Value Orientations in The Theory Of Action: An Exploration in Definition and Classification*" isimli eserinde de türetilmiş etik yaklaşımının kullanıldığı görülmektedir.

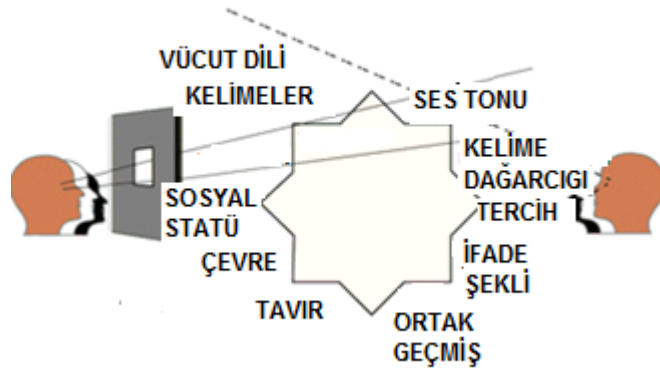
Kültürlerarası çalışmalarda kültürlerin birbirleriyle benzerliklerinin ve farklılıkların ortaya konulması büyük önem taşımaktadır. Kültür odaklı çalışmaların bilimsel geçerliliğe sahip bilgilere ulaşmasının zorluğu görülmektedir. Ancak türetilmiş etik yönteminin değer eğilimlerine ilişkin yürütülen çalışmaların bilimsel geçerliliği konusundaki kuşkuyu azaltan etkisi görülmektedir. Bu çerçevede; türetilmiş etik yöntemi bireyin davranışlarının etkinliğini yerel veya evrensel bir yaklaşımla yadsımayan, ulaşılan verilerin sorgulanmasını hafifletici bir yöntem sunduğu görülmektedir. Hofstede'e göre toplumsal bilgi epistemolojik açıdan öznel olan birey tarafından kurgulanmıştır. Hofstede'in yaklaşımına göre toplumsal kültür bireyin bu öznel deneyimleriyle şekillenmektedir. Dolayısıyla toplumlar arasındaki farklılıklar kadar benzerliklerinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Kültürlerarası çalışmalar bu benzerlik ve farklılıklarının biyolojik veya bireyin ortak paylaştığı sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal. vb. yapıdan mı kaynaklandığına rehberlik etmektedir. Kültürlerarası çalışmalar ülkelerin her birinin değer eğilimlerini belirleyen bir yaklaşım ile insan ve toplum bilimlerinde bütün değil, bazı olguların evrensel geçerliliğe sahip olduğu kabul edilmelidir. Hofstede'in (1980) *Kültürün Sonuçları ("Culture's Consequences")* isimli kültürlerarası alanda ışık tutan kitabında, kültürel boyutlarla ilişkilendirilebilecek dışarıdan bilim insanlarının çok sayıda yürüttüğü çalışmalardan elde edilen veriler kullanılmaktadır. Bu bağlamda, Hofstede'in ulusal kültürü boyutları oluştururken değerlendirdiği çalışmaları açıklamak, bu boyutların içerik ve niteliklerini yansıttığından öncelikle bu çalışmaları incelemek gerekmektedir.

2.6. EDWARD TWITCHELL HALL KÜLTÜREL BAĞLAMDAKİ ÇALIŞMALARI

21. yüzyılın sonlarına doğru Hofstede'in kültürel boyutlarının toplumların ortak krizleri çerçevesinde değişkenlik gösterdiği hipotezinden yola çıkılarak; farklı toplumlardaki kültürel farklılıklarını ekonomik evrimleri ile ölçümlenmesi olduğu fikri benimsenmiştir. Çünkü toplumların sahip olduğu sosyal ve siyasal kültürel yapılanmalar içerisinde yer alan bireylerin bu yapılara ait örgütlenmelerde bu bağlamda yaşanan

kültürel inanç, değer ve uygulamalarda yaşanan bu değişimlerden etkilenmektedir. Çünkü birey kendisinin toplum içinde konumlandırma ve tanımlama ihtiyacı ile doğada yani yaşadığı toplumsal çevrede oluşan değişimlerden hareketle toplum ile ilişkilerini düzenleme çabasıdır. Dolayısıyla toplumsal iktisadi ve siyasal çevresinde diğer insanlarla olan ilişkisinde kendini konumlandırması çevresini kontrol edebilme, istikrar ve güvence ihtiyacından ileri gelmektedir.

Amerikalı antropolog Edward Twitchell Hall 1976 yılında yayınlanan *Kültürün Ötesindekiler* ("Beyond the Culture") isimli eserinde kültürü değer sisteminin iletişimdeki etki düzeyine göre sınıflandırmıştır. Toplumun gündelik yaşamında gözlemlenebilecek olan; hangi tür kıyafetler giyildiği, yaşamlarında bilgisayar gibi aktif olarak kullandıkları araçlar, mimaride yapıları, ev düzenlemelerinde etkilendikleri anlayışlar, ülkede kullanılan etkin politikalar, iletişimde kullanılan belirgin söz öbekleri gibi on binlerce sembol, araç ve davranış kalıpları bulunmaktadır.

Şekil 9. Edward Twitchell Hall Kültürlerarası İletişimdeki Etki Yaklaşımı

Kaynak: (Baldwin, 2014)

Bir ulusun sahip olduğu toplumsal kültür yapısındaki değerleri somut olarak gözlemlenemese de ülkede yürütülen kanunlarla laik değerlerin davranışlara, kullanılan sözcüklere ve uygulamaya nasıl yansıdığı sosyal alanda birey tarafından fark edilmektedir. Bireyler arasındaki iletişimde oluşan farklı etki düzeyleri bireylerin yaşadığı ülkelerin kültürlerarası farklılık ve benzerliklerin oluşmasında önemli bir role sahiptir.

Hall'un araştırmaları sonucu; Çin, Japonya Hindistan gibi toplumsal kültürünün ortaklaşa boyut seviyesi yüksek olan toplumlarda geniş bağlamlı iletişim sınıfına girmekte, bireycilik boyut seviyesi yüksek olan Alman ve Amerikan gibi toplumsal kültürlerde düşük bağlamlı iletişim sınıfına girmekte daha net bir iletişim biçimini benimsemektedirler.

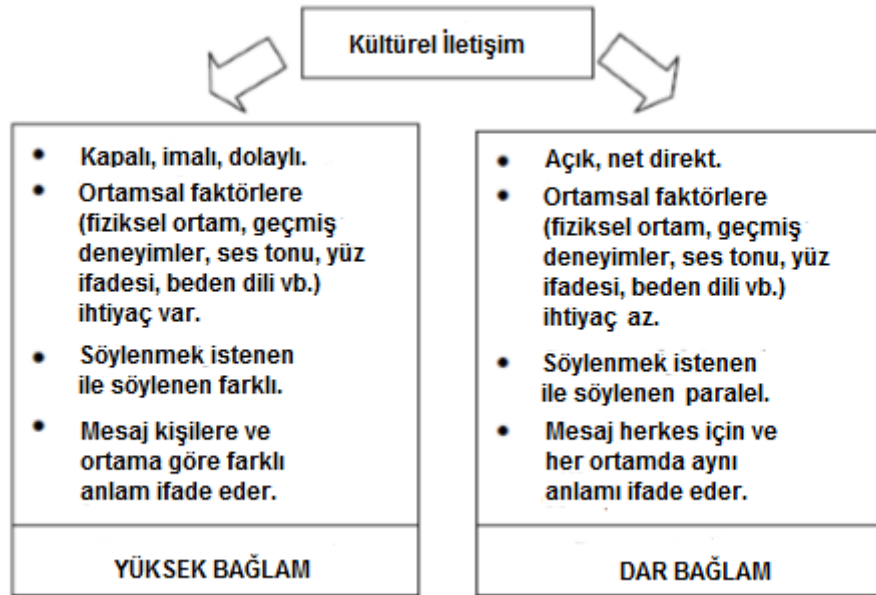
Şekil 10. Edward Twitchell Hall'un Dar ve Geniş Bağlamlı Ülkeler Ayrımı

Kaynak: (Baldwin, 2014)

Hall, dar bağlamlı kültürlerde, birey isteklerini karşısındakine somut olarak söyledikleri aracılığı ile iletmektedir. Yani bireyin dili kullanım biçimi amaca yöneliktir. Geniş bağlamlı kültürleri ise Hall; birey söylemek istediğini önemli bir kısmını saklı tutmakta olduğunu birey iletişim sırasında gerçekte anlatılmak istenilen bir kısmını iletmesi şeklinde tanımlamaktadır. Dinleyici taraf birey saklı kalan kısmı bireyle ilgili geçmişe dayalı bilgi ve konuyla ilgili ipuçlarından ulaşmaktadır (Sargut, 2001).

Amerikalı antropolog Edward Hall (1976) *Kültürün Ötesindekiler* (“*Beyond the Culture*”)adlı kitabında bir kültürdeki iletişim alanında değerler sistemi üzerindeki etkililik düzeyine göre “geniş bağlamlı” (*high context*) (ilişki öncelikli) ile “dar bağlamlıyı” (*low context*) (iş öncelikli) karşılaştırmıştır. Hall’e göre kültür ve iletişim birbirlerini karşılıklı besleyen sistemlerdir. Hall’e göre “kültür birey için bir aktarıcıdır yani bireyin kültürle

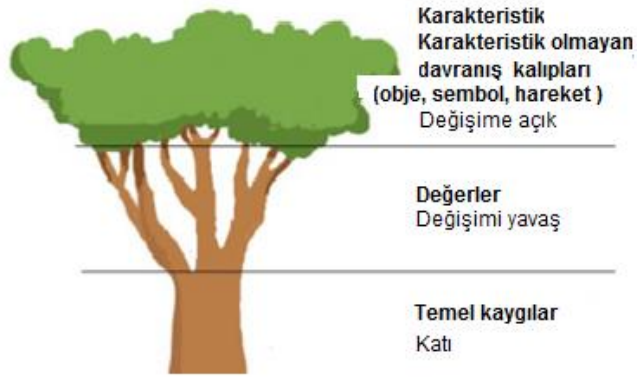
etkileşim içerisinde olmayan hiçbir yönü bulunmamaktadır (Kartarı, 2001). Bu modeli aşağıdaki şekil ile özetlemek mümkündür.

Şekil 11. Edward T. Hall Kültür Değerlendirmesi

Kaynak: (Dinçer, 2011, s. 198)

Hofstede ile Hall'in teorisini karşılaştırıldığında; Hofstede'in yaklaşımı daha sağlam temeller üzerinde oluşturulmuş olduğu görülmektedir. Hofstede'in sözlü ve sözsüz iletişimden yola çıkarak yürüttüğü çalışması, Ağaç Modeli'ndeki değişime açık karakteristik olan karakteristik olmayan davranış kalıpları ile ilgisi bulunmaktadır. Hofstede, birinci katmanın değişimlere karşı oldukça esnek bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. Ağaç Modeli'nde karakteristik veya karakteristik olmayan davranış kalıpları ve mimikler ile sözlü ve sözsüz iletişim birbirlerinden ayrılmaktadır.

Şekil 12. Ağaç Modeli

Kaynak : (Mai N. P., 2015, s. 7)

Bir ağacı düşündüğümüzde üç katmandan oluşmaktadır, gövdedeki dalları ve incecik dallarının yaprakları, bir bireyin imgesi, bir orman ise o bireylerden oluşturan toplumu temsil etmektedir. Dolayısıyla bir kültüre dair temel konularda bilgi sahibi olmak için bu ormanı derinlemesine incelenmelidir.

Ağaç modeline göre, bireylerin dış görünüşlerini, yiyeceklerini veya dinledikleri müzikleri değiştirmeleri bireylerin kültürel değerlerinde değişiklik olduğunun göstergesi niteliği taşımamaktadır. Bir ağacın bireyin zihninde, ağaca kuşbaşı baktığında oluşan izdüşüm ağacın tamamını gördüğü yönünde, kültürel boyutta yanıltıcı bilgidir. Çünkü bireyin sahip olduğu ulusun kültürel değerleri ağacın köklerinde derinlerde bulunmaktadır. Bireyin zihninde resmettiği bütünün ufak bir parçasını oluşturmaktadır. Hofstede'in soğan modeli'nden Nasim isimli birey üzerinden açıklarsak Afgan bir bireyin Nike markalı bir ayakkabı giymesi, bireyin Afgan kültüründen sıyrıldığına göstergesi değildir. Nasim, Afgan kültürüne ait ibadet yerini ziyaret ederken, Nike ayakkabısını çıkararak ibadet yerine girecektir Nasim'in aile yapısı, daha çok Afgan kültürünün değer ve inanç sistemlerini taşımaktadır. Bu noktada, birey ağacın köklerinde sahip olduğu Afgan değerlere, Afgan kültürüne uygun değer ve inanç sistemini uygulayarak, Nike ayakkabısını çıkararak ibadetini gerçekleştirmektedir.

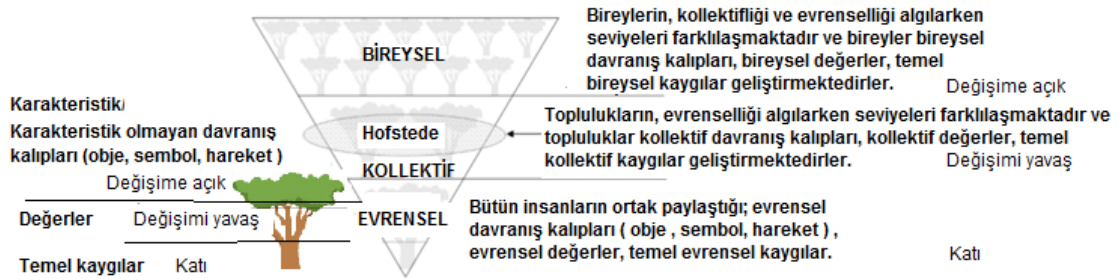
Her birey için, ağacın zihinlerinde oluşturduğu iz düşümleri farklıdır. Dolayısıyla aile, politika, sanat, din gibi evrensel önemli unsurlardan oluşmakta olan kültürel gerçekliğe ilişkin algılar farklılaşmaktadır. Bireyler, öğretici sosyal çevresinde, aile yönelimleri

toplumsal değerler ve davranış kalıplarını oluşturmaktadır. Bireyin karakteristik, karakteristik olmayan davranış kalıpları ve değerleri; kişisel özgürlük, demokratik, laik, liberal veya otoriter yönetimlerin taşıdığı sosyal çevrenin, sahip olduğu ahlaki yapılardan da etkilenmektedir.

Ulusal kültürün sahip olduğu toplumsal değerlerin ve derin ön kabullerin çerçevesinin çizildiği ahlaki alanda rehber niteliği taşıyan bu ikinci katman Hofstede'e göre birinci katmana göre değişime karşı oldukça dirençli bir yapıya sahiptir. Hofstede'in çalışmasının amacı alt kültür⁹ tanımlamalarını ve son katman olan temel kaygılar bölümünü araştırmaktan çok değerlerden oluşan karakteristik davranış kalıplarını ortaya koymaktır. Aşağıdaki Ters Piramid Modeli'nde de görüleceği üzere Hofstede tek başlarına bireysel ve evrensel boyuttaki değerlerle ilgilenmemektedir. Kültürlerarası çalışmaların büyük çoğunluğu bu ikinci katmanda yoğunlaşmaktadır. Bunun nedeni bireyler birbirlerine benzer birtakım evrensel kaygılara sahip olsa da, içinde yaşanan toplumun kültürel farklılıklarının etkisiyle birey bu kaygılara farklı seviyelerde önem atfetmektedir. Bu durum değerler ve davranış kalıpları için de geçerlidir. Bu kolektif katmanda değerlerimiz, davranış kalıplarımız evrensel kaygılarla çatışmaktadır. Bu kültürel çatışma sonucu değerlere ve harekete dönüşen davranış kalıplarına atfedilen önem bireyler arasında farklılaşmakta ve dolayısıyla her bir toplum için farklılık göstermektedir. Topumlarda yaşanan kültürel çatışmalar evrensel seviyede niteliğe sahip değerler üzerinde gerçekleştiğinde ortak bir fikir birliği oluşturulabilmektedir. Ortak bu fikir birliği, kalıplaşmış kavramsal bir çerçevede gerçekleşeceğinden, toplumun bir kısmı için bireylere uygun olmayan davranış kalıpları ile ölçütlendirilmiş olabilir. Bir toplumun kültürel kodlamasında güven duygusunun oluşumu için resmi bir ortaklığa ihtiyaç duyulurken, başka bir toplumda bireyler arasında oluşturulan sosyal güven ortamı resmi alandaki güvenceden daha büyük önem taşımaktadır. Bu noktada evrensel değerler her bir kültürde kelimelere, sembollere ve hareketlere dönüşürken farklı şekillerde önem atfedilerek kodlanmaktadır.

⁹ İlgili ülkeye göç etmiş olan insan topluluğu anlamında kullanılmaktadır.

Hofstede'in toplumsal değerler üzerinde yürüttüğü sistematik çalışmada toplumsal değerleri kültürel boyutlara 100 üzerinden puanlayarak sınıflandırırken, Hall'ın çalışması belirli bir zamanda toplumsal bir kültürün benzer bulunduğu kültüre işaret etmektedir. Hall'in kültürlerarası iletişim konusunun kurucusu olarak yüksek- dar bağlamlı kültürel yapılar, zaman(doğrusal-döngüsel zaman) ve uzay (kişisel alan, iş alanı, vb.) konularda çalışmalarını odaklanmıştır. Oysa Hofstede yürüttüğü çalışma ile kültürler arasında geniş ölçekli karşılaştırma imkânı sağlamaktadır.

Şekil 13. Ters Piramit Modeli

Kaynak : (Mai P. P., 2015, s. 2)

Hofstede'in modeli ile bağlantılı kavramsal bir model olan Ters Piramit Modeli'nde görüleceği üzere; biyolojik yapı, dünyaya bakış gibi benzerlikler en altta evrensel kısımda yer almaktadır. Doğduğumuzda aynı temel sıkıntılarla karşılaştığımızdan benzer algılara sahip oluruz. Örneğin hepimizin için evrensel boyutta bebeğin ağlaması aynı anlama gelmektedir. İkinci katman topluluk kültürlerarası çalışmaların yoğunlaştığı, farklı seviyelerde davranış kalıplarının oluştuğu yapıdır. Bu katmanda, bebeğin ağlamasına verilen tepkiler kültürden kültüre göre farklılaşmaktadır. Örneğin düşük gelirli tarımla geçimi sağlayan grupların yoğunlukta olduğu toplumlarda çok eşlilik yaygın olarak görülmektedir. Çünkü fazla çocuk fazla toprak sahibi olmanın anahtarı niteliği taşımaktadır. Bu durumda bebek ağladığında verilecek tepki diğer kültürlerle karşılaştırıldığında oldukça yoğun bir ilgi ile bebeğin ihtiyaçları karşılanmaktadır. Üçüncü katman olan bireycilikte ise; her birey içinde bulunduğu toplumun kültürel kodlamalarından farklı kendine özgü değer ve davranış kalıplarına sahiptir.

Birey yaşadığı kültürün değerlerini kendine özgü şekilde yorumlayarak, davranış kalıpları oluşturup ve uygulamaktadır. Örneğin Yemen kültüründe tutucu, kabileye dair birtakım inanışlar mevcuttur. Birey bu değerleri kendi yaşayış şekline uygun hale getirerek uygulamaktadır. Her birey kendi kültürünün tipik bir örneği değildir. Hofstede evrensel ve bireysel değerler konusunu incelememektedir. Hofstede'in Ulusal Kültür Boyutları değerlendirilirken bu konuda yöneltilebilecek eleştirilere yer verilecektir.

Şekil 14. Hofstede'in Değerler Sistemine Göre Ters Piramit ve Ağaç Modeli

Kaynak: (Mai P. P., 2015, s. 17)

Ağaç modeli'nde görülen karakteristik olmayan davranış kalıplarının değişim nedeni iki kaynaklı olabilmektedir. Bu nedenlerden ilki; bireyin görünüşündeki yani ağacın yaprak ve dallarında yaşanan değişimdir. Ancak bu değişim yaşanırken, bireyin değerleri etkilenmeyerek bütünlüğünü korumaktadır. İkinci neden ise; bireyin karakteristik olmayan davranış kalıplarında görülen değişimin toplumdaki baskın ahlaki değerlerle etkileşim halinde olmasıdır.

Hofstede'in çalışmalarında, bir ulusun alt kültür yapılanmalarından daha çok o ulus toplumunun sahip olduğu baskın kültür yapılanmalarının karakteristik özelliklerini değerlendirmekte olduğu unutulmamalıdır. Hofstede Ağaç Modeli'nde, toplumun karakteristik olmayan özellikleri değerlendirmesinde dikkate almaksızın, araştırılmakta olan toplumun sahip olduğu tipik değerlerden yansıyan davranış kalıpları ve mimikler üzerinde durmaktadır. Ancak Hofstede'in iletişim ve değerler konusunda oluşturdukları

boyutlar ile kültürler arasındaki farklılıkları çalışmalarında elde ettikleri somut ölçülebilir değerlerle değerlendirme imkânı sağlamaktadır.

Ters piramit modelinde, kültürlerarası çalışmalarda tartışmanın yoğunlaştığı ortaklaşa boyutu çerçevesinde evrensel ve kolektif aşamalarla kültürün temel etmenlerini anlatan Ağaç modeli çerçevesinde açıklamaktadır. Hofstede'in ortaklaşa boyutu, baskın kültürel farklılıkları öne çıkararak, bireyin evrensel olarak paylaştığı ortak amaçlar ve bireysel farklılıklar konusuna yapılan vurguyu azaltmaktadır. Ters piramit modelinde de ifade edildiği üzere; her birey farklı bir kültürel birikime sahiptir. Bireysel düzlemde sahip olunan farklılıklar, ortak paylaşılan evrensel düzlemde değerleri uygulama seviyemizle ortaya çıkmaktadır. Yani herkes evrensel düzleme uygun şekilde belirli bir otoriteye uygun olarak hareketlerini şekillendirmektedir. Ancak bireysel düzlemde otoriteye uyma seviyemiz birbirimizden kültürden kültüre göre farklılaşmaktadır. Bu noktada, ters piramit modeli Hofstede'in güç aralığı boyutunun, bireylerin hiyerarşik olarak yapılanmasından beri evrensel düzlemde var olduğunu açıklamaktadır. Hofstede de güç aralığı boyutunu, evrensel düzlemde değerlendirmekte ve her toplumun güç aralığının farklı seviyelerde olduğunu ifade etmektedir. Hofstede'in Ortaklaşa Davranışçılık ve Bireycilik Boyutu Hall'in dar bağlamlı geniş bağlamlı kültürler ayrımı ile örtüşmektedir. Türkiye'de sosyal çevremizle iletişim kurulurken kullanılan dolaylı ve imalı kalıplar ve söylenmek istenilen ile söylenen arasında büyük farklar bulunmaktadır. Bu durum ortaklaşa davranışçılık boyutu yüksek bir toplum yapısına sahip olan Türkiye'de birey ortak davranış kalıpları, değer ve inançlar doğrultusunda hareket ederek, öngörülebilir hareketlerde bulunarak toplumda edindiği sosyal statüyü korumaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin geniş bağlamlı bir kültür yapısına sahip olması ortaklaşa davranışçılık boyutunun yüksek seviyede olmasının doğal bir sonucu niteliği taşımaktadır.

2.7. KLUCKHOHN VE STRODTBECK'İN KÜLTÜREL DEĞER YÖNELİMİ ÇALIŞMALARI

Hofstede ile Kluckhohn ve Strodbeck çalışmalarını farklı dönemlerde, birbirlerinden farklı yöntemler kullanılarak gerçekleştirmiş olmalarına karşın, her iki bilimsel çalışmada

toplumdaki kültürel yapıyı birbirine benzer boyutlarla tanımlamaktadır. Kültürel farklılıkları sınıflandırmak için yürütülen bu iki çalışmada, özellikle bireycilik ve ortaklaşalık boyutlarının ve bu boyutların sosyo kültürel sistemlerle olan ilişkilerinin açıklanmasında büyük benzerlikler görülmektedir. Bu nedenle, bu bölümde Kluckhohn ve Strodtbeck'in *Kültürel Değerler Söylemi* ("Cultural Orientation Framework") çalışmasına yer verilmektedir.

Her kültürde belirli bazı davranış kalıpları ön plana çıkmakta, bazı davranış kalıpları ise bastırılmaktadır. Bir toplumda belirginleşen davranış kalıpları o toplumdaki kültürel değerleri göstermekte ve bu doğrultuda kategoriler oluşturulabilmektedir. Her toplumdaki bireyin toplum kültürü ile şekillenen eğilimleri bireylerin tutum ve davranışlarına yansımaktadır (Adler & Gundersen, 2002). Kültürler arasındaki farklılaşma değerlendirilirken, incelenen toplum yapısının dışından çözümlenemeyecek birçok perspektifi içerisinde barındırdığı göz ardı edilmemelidir (Sığılı & Tığılı, 2006, s. 329). Farklı kültürlerde yaşayan bireyler, birbirlerinden farklı biçimlerde algılamakta düşünmekte ve dolayısıyla bu bağlamda davranış kalıpları oluşturmaktadır. Çünkü kültür yaşanılan bölge, siyasal, ekonomik ve aile yapısı gibi birçok değişken faktörden etkilenmektedir. Bir ülkenin kültürü tüm bu değişkenleri içerdiğinden daha karmaşık bir yapıdır.

Günümüzde farklı kültürdeki bireyler sürekli iletişim halinde bulunmaktadır. Dolayısıyla kültürler arasındaki farklılıklar önemli bir konu haline gelmiş, bu konuya ilişkin yapılan çalışmalar 1960'larda Kluckhohn ve Strodtbeck ile başlamış, 1976 yılında Edward Hall, 1980'li yıllarda kültürleri değerler bağlamında değerlendiren Geert Hofstede ve 1993 yılında Hampden- Trompenaars'ın çalışmalarıyla devam ettirilmiştir.

Kluckhohn ve Strodtbeck tarafından Cyld Kluchohn 'un 1960'lı yıllarda kültürel ilişkiler geliştirdiği prensiplerini uygulamaya koyarken (Hofstede, 2011);

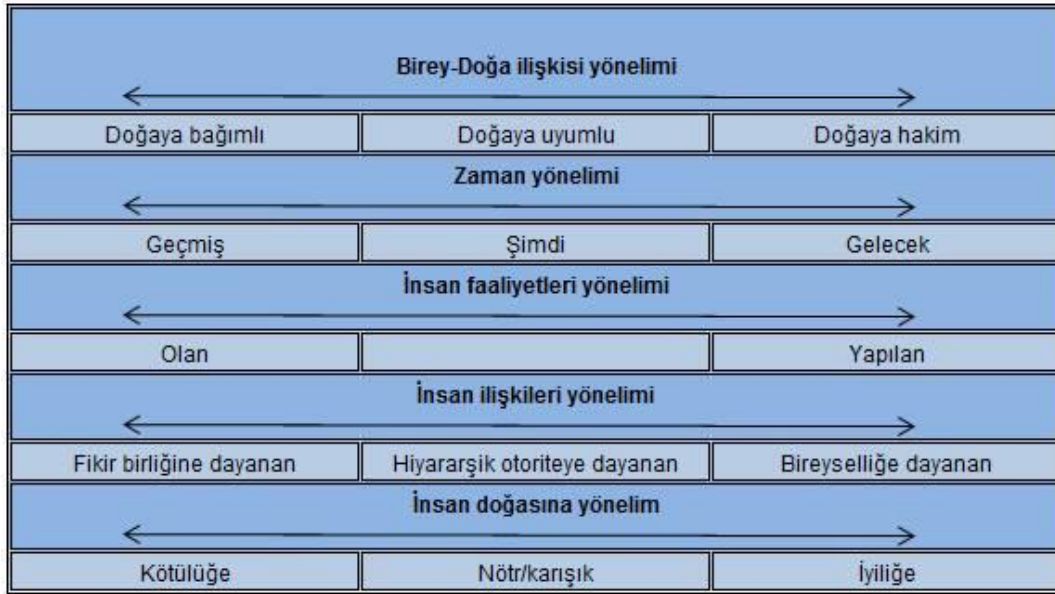
- Bireylerin her zaman çözüm üretebildikleri ortak sorunlarının belirli bir sınırı bulunmaktadır.
- Her problemin çözümünde değişkenler bulunmakta iken değişkenler sınırsız sayıda veya rastlantısal olarak oluşabilmektedir.

- Toplumlardaki sorunlara oluşturulan alternatif çözümler her zaman farklı bakış açılarından değerlendirildiğinde geçerliliğini korumaktadır.

ön kabuller ile geliştirilmiş olan Kültürel Değer Yönelimleri Söylemi, Amerika'nın Güneybatısı'ndaki küçük topluluklar; Mormon, İspanyol Amerikalılar, Teksaslılar, Navaho'lu kızılderililer ve Zuni Kızılderilileri üzerinde görüşme yöntemi ile yürütülmüştür. Bu çalışma ile bireylerin ortak sıkıntılarının giderilmesine ilişkin bireylerin davranışlarını belirleyen temel ilkeleri saptamaktır. Ancak Kluckhohn ve Strodtbeck çalışmalarını yürüttükleri gruplar içerisindeki bireylerin görüşmeler sırasında değerler konusunda yoğunlaşmakta zorlandıklarını tespit etmişlerdir. Bu nedenle değerler konusunda yürütülen çalışmalarda yaşanmış olaylar üzerinden ampirik inceleme yapılması sonucuna ulaşmışlardır. Kültürü toplumun değerlerine yönelimi bağlamında değerlendiren bu çalışma, değerlerin sosyal yaşam içerisinde baskın değer yönelimleri oluşturduğunu savunmaktadır.

Bir topluluğun sahip olduğu kültür ancak değer yönelimlerinin farklı varyasyonları ile açıklanabilir (Onlin, 2010). Bireylerin ortak sıkıntılarının çözümü için Kültürel Değer Yönelimleri Söylemi'nde araştırılan temel sorular;

- “İnsan olmanın doğası nedir?”
- “İnsanların doğa ile iletişimi nedir?”
- “İnsanların etkinliklere alışması ne ifade etmektedir?”
- “İnsanların birbirleriyle olan ilişkileri nedir?” (Zheng, 2008) gibi sorulara her kültürün yanıt vermesi gerekmektedir. Araştırma sonucunda bu topluluklar aşağıdaki değer yönelimlerine ayrılmıştır:

Şekil 15. Kluckhohn'un Kültürel Değerler Yönelimleri Söylemi

Kaynak: (Bowles., 2013)

Birey doğa ilişkisinde yönelimi; doğayı olduğu gibi kabul ederek değiştirmemekten başlayan, doğanın kendi dengesi olmasından doğaya hâkim olarak gerekli görüldüğü takdirde teknoloji yardımıyla doğaya müdahale etme aşamasına doğru ilerlemektedir. Zaman yöneliminde ise; geleneklere bağlı geçmişe yönelik yapıdan şimdiki zaman yani kısa dönemli yönelimlere üçüncü aşamada ise bireyin geleceğe ilişkin uzun dönemli eğilimlerinden oluşmaktadır. İnsan faaliyetleri yöneliminde ise ilk olarak bireyin hayattan içinde bulunan şu anda zevk alarak yaşaması, sonrasında başarı öğrenme öncelikli yaşam şeklini içeren uygulama aşamasına doğru devam etmektedir. İnsanlar arasındaki ilişkilere yönelim aşamasında ise; ortak olarak alınan kararlar çerçevesinde şekillenen değerler bireyin ailesine veya dâhil olduğu gruba karşı sorumluluğundan kaynaklanmaktadır. Ortasında toplum içerisinde düzeni sağlayıcı kurallar bulunmaktadır. Son aşamada ise bireysel olarak alınan kararlar çerçevesinde şekillenen başarı ve kişilik özellikleri ortaya çıkmaktadır. İnsan doğası yöneliminde ise birey güvenilir veya güvenilmez bir yapıya sahip olabilirken, ikisinin arasında tarafsız genellikle güvenilir ama gerektiğinde kendini korumak için tedbirli bir davranış kalıbı tercih edebilir. Sonuç olarak birey toplum içerisinde bu yönelimlerden belirli bir birleşim oluşturularak yaşadığı sıkıntı ve problemleri çözmeye çalışmaktadır. Toplumların ortak problemleri:

- İnsanın iyi ve kötü doğası
- İnsanın doğal çevresi ile kurduğu ilişkilerinde geliştirdiği hâkimiyet, egemenlik ve düzen arayışı.
- Geçmişe ve geleceğe yönelim
- İnsanın olmakta olan, olacakta olan ve olan durum ve olgulara yönelimi
- İnsan ilişkilerinde; hiyerarşik yapılanma alanında doğrusallık ve yan yana çalışma durumlarında grup veya bireysel yönelim.

şeklinde sıralanmakta olan; 1960’larda Kluckhohn ve Strodtbeck Kültürel Değer Yönelimleri söylemi değerli bir kavramsal katkı sağlamıştır.¹⁰ Herskovits’in bu araştırmayı incelediğinde; Kluckhohn’un bireye davranış kalıplarının çevreyle ilgili ve tarihsel bağlamda davranış kalıplarının sosyal çevreden aktarıldığı tartışmasız olarak kabul ettiğini aktarmaktadır (Herkskovits, 1964, s. 131-132).

Kluckhohn ve Strodtbeck, Hofstede’in teorik anlamdaki nedenselliğiyle aynı ulusal kültürün kültürü birbirlerinden ayıran toplu bilişsel bir programlama olduğu varsayımdan hareketle kültürlerarası alandaki çalışmalarına başlamışlardır. Kluckhohn ve Strodtbeck Hofstede gibi, toplumların geçirdikleri tarihsel evrim süreci içerisinde karşılaşılan temel problemlerin, insan doğası ve insan varlığına dair toplumlarda oluşturulmuş bu programlama sistemi ile çözüme ulaştığına inanmaktadırlar.

2.8. HAMPDEN-TURNER VE FONS TROMPENAARS’IN KÜLTÜREL BAĞLAMDAKİ ÇALIŞMALARI

Kültürel farklılıklar üzerine inceleme yapan araştırmacılardan biri olan Trompenaars’da Hofstede gibi toplumsal kültürleri boyutlara ayırarak değerlendirmiştir. Hofstede’in

¹⁰ Kluckhohn ve Strodtbeck 1961 yılında altıncı boyut olarak “Uzay” fikrini ortaya atmışlar ancak bu konuda araştırmalarını ilerletmemişlerdir.

ortaklaşalık-bireycilik ve güç aralığı boyutları ile yakından ilişkili Trompenaars tarafından oluşturulan Yedi (7) Kültürel Boyut Modeli incelenmelidir.

Fon Trompenaars, bu yedi boyutun ilk beşini Amerikalı sosyologlar Talcott Parsons ve Edwar Shills'in 1951 yılındaki beş davranış değişkeni çalışmasından almış, son iki boyutu ise Kluckhohn ve Strodtbeck'in 1961 yılında uluslar üzerinde değer yönelimleri çalışmasından oluşturmuştur.

Charles Hampden-Turner ve Fons Trompenaars ise 1998 yılında yaptıkları kültür analizinde, "Yedi Kültürel Boyut Modeli" ile ulusal kültürü;

- Bireycilik- Toplumculuk
- Evrensellik- Ayrıntıcılık
- Çözümleme-Bütünleme
- İçe Yönelik- Dışa Yönelik Denetim
- Ulaşılmış Statü- Ulaşılmak İstenen Statü
- Bölümsel Zaman- Senkronize Zaman
- Eşitlik- Hiyerarşi şeklinde sınıflandırarak değerlendirmektedir (Sığılı & Tığılı, 2006, s. 330).

Hampden-Trompenaars'ın çalışmalarında ortaya koydukları Ulaşılmış Statü- Ulaşılmak İstenen Statü boyutu, Hofstede'in Güç aralığı boyutu ile ilişkilidir. Bu noktada aralarındaki fark; Hofstede'in güç aralığı boyutu bireyin toplumun kültürel yapısı çerçevesinde oluşturduğu, Hampden-Trompenaars'da ise; birey başarı sağladıkça hiyerarşik yapıdaki statüsü yükselmekte ve toplumdaki güç aralığı seviyesi kişinin gösterdiği başarı doğrultusunda değişiklik göstermektedir. Ancak Hofstede'in yaklaşımının statünün nasıl oluştuğunu değil, toplumdaki güç aralığını temel aldığı unutulmamalıdır. Oysa Hampden- Trompenaars'ın toplumda oluşan bu güç aralığının toplumda kabul edilebilir bir noktaya getirmek için statü ile ilişkilendirmektedir. Hampden- Trompenaars tarafından yedi boyut oluşturulurken; kültürel değer boyutlarını Şekil.18'de görülmekte olan soruları bireye yönelterek şekillendirilmiştir.

Şekil 16. Hampden ve Trompenaars Yedi kültürel Boyut Modeli

Kaynak: (Charles Hampden-Turner, 1998)

Hampden- Trompenaars tarafından oluşturulan diğer altı boyut daha çok kültürel boyutların toplumda oluşan sonuçları yani etkilerine ilişkindir. İçe Yönelik- Dışa Yönelik Yönlendirme boyutunda davranışsal özelliklerden çok bireyin duyguların ne şekilde ifade ettiği üzerinde durulmaktadır. Evrensellik-Ayrıntıcılık boyutunda ise aynı şekilde bireyin ilişkilerindeki güven arayışından çok bu konuda çözüm olabilecek kurallar ile ilgilenilmektedir. Bu boyut bir anlamda Hofstede'in belirsizlikten kaçınma boyutu ve ortaklaşalık- bireycilik boyutu ile bağlantılı bulunmaktadır. Esin ve Akıner'e göre (2004), bir toplumda dışa yönelik denetim seviyesinin yüksek olması, belirsizlikten kaçınma boyutunun yüksek olduğunun göstergesi niteliği taşımaktadır. Türkiye'de belirsizlikten kaçınma boyutunun seviyesinin boyutu olduğu Hofstede'in çalışması sonucu ortaya konulmuştur. Bu çerçevede; Esin ve Akıner (2004), Türkiye dışa yönelik denetim seviyesinin, yüksek seviyede bulunduğu bir toplum yapısına sahip olduğunu savunmaktadır. Türkiye'de belirsizlikten kaçınma boyutunu oluşturan beklenmedik,

kontrol edilemeyen olaylar, dinsel temalara eğilim ve kadercilik gibi belirtiler Türk toplumunda dışsallık eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir.

Çözümleme-Bütünleme boyutunun, Hofstede kültürel boyut sınıflandırması ile net bir ilişkisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte; Bölümsel Zaman-Senkronize Zaman boyutu Hall'un zamana dair doğrusal-döngüsel zaman ön kabülü ile Strodbeck Kluckhohn'un değer yönelimleri söyleminin birey-doğa ilişkisi yönelimi boyutu ile bağlantılı görülmektedir.

Hampden-Trompenaars'ın çalışmalarında, 28 ülkeden, geniş bir veri tabanı üzerinden 30,000 üzerinde birbirinden farklı kursların binlerce yöneticiye ilettiği anketler üzerinden yürütülmüştür. Hampden- Trompenaars'ın çalışmalarında 23 ülkeden 15000 yöneticiye anket aracılığıyla ulaşabilmiş (Yeşil, 2012, s. 44) ve ankete verilen 500 civarı yanıtta hareketle 7 farklı kültürel boyuta ulaşılmaktadır. Ancak bu değer anketlerinden 9000'ün üzerindeki anket çalışmasında çok boyutlu ölçeklendirme yöntemi kullanılarak, Hofstede'in bireycilik ve güç aralığı boyutlarıyla bağlantılı sadece iki boyuta ulaşılabilmiştir. Hampden- Trompenaars'ın çalışmalarında Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutları Modeli'nden oldukça etkilenmiş oldukları gözlenmektedir. Sonuç olarak çalışmalarında savundukları yedi boyut deneysel olarak desteklenememiştir.

Edward T.Hall	Geert Hofstede	Turner ve Trompenaars	Kluckhohn ve Strodtbeck
Kültürün elementleri	Değer kalıpları	Değer kalıpları	Değer yönelimlerdeki farklılıklar
*Zaman	*Güç	*Evrensellik- Ayrıntıcılık	*Doğaya yönelim
*Uzay	*Risk	*Bireycilik- Toplumculuk	*Zamana yönelim
*Nesne	*Bireycilik	*Çözümleme- Bütünleme	*İnsan doğasına duyulan inanç
*Arkadaşlık	*Erkeksilik	*İç-Dışa yönelim	*İnsan faaliyetlerinin biçimi
*Anlaşmalar	*Uzun döneme yönelim	*Mevcut- Hedeflenen statü	*İlişkiler
		*Bölümsel- Senkronize zaman	*Uzay
		*Eşitlik- Hiyerarşi	
*Kişiler arası davranışlar	*Yönetimsel teori ve uygulamaları	*Uluslararası iş uygulamaları	*Uluslararası iş uygulamaları

Şekil 17. Kültürlerarası Yönetim Araştırmaları Karşılaştırması

Kaynak : (Li, 2012, s. 54)

Kültürel sınıflandırma genel anlamda değerlendirmesi; Dar Bağlamlı Kültür ile Geniş Bağlamlı Kültür olarak tanımlama Edward Twitched Hall tarafından yapılmıştır. Kültürün dar bağlamda değerlendirilmesinin kuramsal oluşumu ise;

- Kültürel Değerler Yönelimi Söylemi ile Kluckhohn ve Strodtbeck,
- Geert Hofstede'in Michael Harris Bond'un da katkılarıyla oluşan altı adet Ulusal Kültür Boyutları,

- Yedi Kültürel Boyut Modeli ile Charles Hampden-Turner ve Fons Trompenaars ise 1998 yılında yaptıkları kültür analizinden oluşmaktadır.

Bu bölümde Hofstede'in altı (6) boyutta ele aldığı toplumsal kültür çalışması temel alınarak toplumsal kültür çözümlemesi konusunda genel bir değerlendirme yapılmaktadır. Kültür kavramının tezdeki çerçevesini belirlemek için ilgili disiplinler tarafından literatürde kullanılan farklı kültür tanımlarına yer verilmektedir. Bireyin kendini ve yaşadığı çevreyi anlamlandırma ihtiyacı, kültürün oluşum aşamalarıyla ilişkilendirilerek açıklanmaktadır. Birey doğduğu zaman, doğduğu toplumda hazır olarak biriktirilmiş bilgi ve kodlamalar ışığında çevresi ile iletişime geçmektedir. Hofstede'in Soğan Modeli'nde de açıkladığı üzere ritüel, sembol ve kahraman katmanları bireyin toplumsal deneyimlerinden oluşturulmaktadır. Bu modele göre kültürün çekirdeğini öğrenilmiş değerler ve bilinçsizce oluşmuş iyi-kötü, doğru-yanlış bireyin davranış kalıplarının dayandığı değerler oluşturmaktadır. Dolayısıyla her kültür kendi içerisinde yaşayan bireylerin bakış açılarıyla ilişkilendirilebilmektedir. Yani kültür ile birey arasındaki ilişki değerlendirilirken "kültürel görecelik" önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Hofstede, kültürel görecelik kavramını, belirli bir gruba ait öğrenilmiş değer ve deneyimler olarak nitelendirdiği belirli gruplara ait bireyleri, birbirinden ayırt eden ortak kodlamaların beyindeki programlama şekli olarak değerlendirmektedir. Hofstede'e göre kültür, bireyin doğduğu andan itibaren sosyal çevreden hazır kodlanmış şekilde öğrenilmiş değerler ve birey gelişimini sürdürür iken elde ettiği yaşam deneyimleri çerçevesinde ortaya çıkan kodlamalardan oluşmaktadır. Dolayısıyla bireyin çevresinde yaşanan toplumsal, iktisadi ve siyasal örgütlenme şekillerinde yaşanan farklılıklar, bu zihinsel kodlamaların sürekli değişimini ve çeşitlenmesini zorunlu kılmaktadır. Nitekim bireyin yaşamında, küreselleşme ile birlikte yaşanan toplumsal, ekonomik, teknolojik ve siyasal düzlemdeki gelişimler ile değişimin sürekliliği gerçeğini açık hale gelmiştir.

Ülkedeki coğrafi ve ekonomik açıdan üretim biçimlerindeki büyük değişimler ve toplumda kırılmalara sebep olan tarihsel olaylar mevcut kültürel yapıyı değiştirmekte ve bireylerin siyasal alandaki değer ve davranış modellerini çeşitlendirmektedir. Kültür, bireyin algılarının ve dış dünyaya dair oluşturduğu değerler sisteminin kaynağıdır.

Bireyin doğduğu andan itibaren buldukları sosyal çevre içerisinde; hiyerarşi, güç ve kahramanlar gibi siyasal bağlamda değerlendirilecek kavramlar, siyasal sistemi kavrayışının kültürel kodları şekillenmektedir. Türk toplum yapısında bireylerin karşılıklı ilişkilerindeki güven oluşum sürecinde de izleneceği üzere öngörülemeyen durumların toplum tarafından tehdit olarak algılanması sonucu güç aralığı yüksek bir toplumdur. Dolayısıyla bireyler için kahramanların toplumda önemli bir yeri bulunmaktadır. Ayrıca ülkemizde ortaklaşa davranışçılık boyutunun yüksek olması, grup sorumluluğu değerlerini ön plana çıkaran ve toplumdaki bireyler arasındaki bağların kuvvetli olan bir yapı oluşturmaktadır. Bu noktada, ülkemizde sembol, ritüel ve kahramanlar, bireyin bilinmeyenini kontrol altında tutma ihtiyacı ve kendisinin toplum içerisinde bulunduğu konumunu korumak için toplumun inanç ve değerler sisteminde toplumsal, iktisadi ve siyasal yapılanmalar içerisinde oldukça etkin olgulardır.

3. BÖLÜM

HOFSTEDE'İN KÜLTÜREL BOYUTLARININ OLUŞUMU'NDA YÜRÜTÜLEN AMPİRİK ÇALIŞMALAR

Kültürel çalışmalar, kaynakları farklı sosyal bilim disiplinlerinden oluşan; dil, ideolojiler, kültürel kimlik ve öznelik, siyasal alanda kültürel oluşum, sınıf, cinsiyet gibi gündelik yaşamı kapsayan pratiklerden anlam üreten disiplinler arası bir alandır.

3.1. KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR: TARİHSEL SÜREÇ

Kültürel çalışmalar teorik yapıyı belirli kavramlar oluşturmak ve sorulara sistemli bir şekilde yanıt aramak için kullanılmaktadır. Kültürel çalışmalarda, teorik yapının kullanılması; belirli bir gerçekliğe sahip olmasından kaynaklı olarak, çalışmalar sırasında kavramlara yeni anlamlar katmayı ve yeniden anlamlandırmayı kolaylaştırmaktır. Yani teori, yürütülen kültürel çalışmalarda toplumdaki bireyin kültürel deneyim ve pratiklerinin etkilerini resmetmesi açısından için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Kluckhohn ve Strodtbeck de, çalışmalarını yürüttükleri gruplar içerisindeki bireylerin görüşmeler sırasında değerler konusunda yoğunlaşmakta zorlandıklarını tespit etmişlerdir. Bu nedenle kültürlerarası çalışmalarda gündelik pratikler üzerinden ampirik inceleme yapılması sonucuna ulaşmışlardır.

Kültürel çalışmalar; siyasal, analitik ve ampirik bir çerçevede, günümüz kültürünün siyasal unsur ve kurumlarının gündelik hayattaki yansımalarını statik bir yapı içerisinde tüm değişim ve farklılıklarıyla değerlendirmektedir. Kültürel çalışmalar, bireyin güç tarafından nasıl kontrol edildiğini, nasıl sınırlandırıldığı üzerine politikayı teorikleştiren veya teorileri siyasallaştıran bir alandır. Yani birey için kavramlara yeni ve daha iyi söylemler ekleyerek teorileri ampirik yöntemle yeniden konumlandırmaktadırlar.

Uluslararasıdaki kültürel farklılıklar konusundan yapılan çalışmaların bir kısmı ülkeler bağlamında yoğunlaşırken bir diğer kısmı çalışmalarını kültürler arasındaki farklılıklar üzerinden yürütmektedir. Ulusları karşılaştırmak amacıyla ampirik olarak yürütülen ilk araştırma 1949 yılında Amerikalı psikolog Raymond Cattel tarafından yayınlanan ulusları faktör analizi metoduyla istatistiksel olarak değerlendirmedir. Cattel çalışmasına, ilk olarak kendi öğrencilerine uygulanan zekâ testinin faktör analizine tabi tutarak başlamıştır. Cattel ilerleyen dönemlerde, ulusal düzeyde tarihsel, demografik, politik, ekonomik, hukuk, din ve sağlık alanlarında birçok değişkenden oluşan bir matriksi birçok ülke üzerinde uyguladığında ekonomik gelişmenin rolü dışındaki değişkenlerin yorumlanmasının mümkün olmadığı tespit edilmiştir. Cattel'in yürüttüğü ampirik çalışma yöntemi sonraki yıllarda birçok bilim insanı tarafından tekrarlanmıştır;

- 1965 yılında “Amerikalı siyaset bilimciler Arthur Banks ve Philip Greg” siyasal sistemlerin özellikleri;
- 1967 yılında “Amerikalı ekonomistler Irma Adelman ve Cynhia Taft Morris” fakir ülkelerin gelişmelerini etkileyen faktörler;
- 1971 yılında “İrlandalı psikolog Richard Lynn ve 1975 yılında Hampson” ile yürüttükleri National Differences in extraversion and neurotism isimli

Klinik psikoloji alanındaki çalışmaları, toplumun belirli alanlarında sınırlandırılmış geçerliliğe sahip çalışmalardır.

Hofstede ulusal kültür farklılıkları üzerine yürüttüğü çalışmasında, çok uluslu bir şirket olan International Business Machines (IBM) ve ortaklarının, 1967 ve 1973 yıllarında 71 ülkedeki çalışanlarının tutumlarını işaret eden araştırmanın 117,000 anketi içeren araştırma veri olarak kullanmaktadır. IBM tarafından yürütülen bu araştırma çalışanlarının durumlar karşısındaki tutumlarının kaynağı olan temel değerlerine ulaşmayı amaçlamıştır. Araştırmada uygulanan anket çalışması yerel dillere de çevrilerek toplam 20 dilde uygulanmıştır. Araştırma sonucu elde edilen verilerde ortalama düzeyde yer alan 40 ülkedeki çalışanlar örneklemin büyük kısmını oluşturmaktadır ve daha geçerli bir karşılaştırma yapılmasına da imkân sağlamıştır (Hofstede, 2011).

21. yüzyıl ile birlikte kültürün toplumlara göre sınıflandırılması gerektiği fikri doğmuş ve bu her toplum için farklı kültür profilleri oluşturulmasını sağlamıştır. 1980 sonrasında Geert Hofstede'in yürütmeye başladığı kültürel boyutları altı kategoride inceleyen çalışmasının; 50'den fazla ülke ile yerel ortaklığı bulunan çok uluslu bir şirket olan IBM'de çalışan yüz bini aşkın bir örnekleme kapsayan araştırma dört yılda bir iki kez tekrarlanmaktadır. Toplumların kültürel değerlerine dair çalışanların ankete verdikleri yanıtların değerlendirilmesi, bireysel ve ülkeler bağlamında yapılan frekans analizleri ile bugüne güncellenmesi sağlanmaktadır.

20. yüzyılın ikinci yarısında birçok yazar için toplumların oluşan doğal sorunlarını içinde bulunulan dönemin kültürel özellikleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği tartışılan bir konu olmuştur. Ancak Hofstede'in Kültürün Sonuçları (*"Culture's Consequences"*) isimli kitabını 2001 yılında tekrar kaleme almasının nedeni, çalışması üzerine son yirmi yıldır yöneltilen eleştirilere karşılık çalışmalarının sonuçlarının geçerliliğini halen korumakta olduğunu göstermektir. Hofstede, IBM'yürüttüğü çalışma sonucu elde edilen verileri değerlendirdiğinde ülkeler seviyesinde ve bireysel seviyede özelliklerin kodlamalarıyla karşılaştırıldığında oldukça farklı değerlendirmeler ortaya çıktığını belirtmektedir. Kültürlerarası çalışmalar zayıf yönü sosyal seviye ile bireysel seviye arasındaki korelasyonları göz ardı etmesinden kaynaklanmaktadır.

2006 yılında Kirkman, Lowe ve Gibson'ın *Bir Çeyrek asırlık Kültürün Sonuçları* (*"A quarter century of Culture's Consequences"*) isimli makalesinde Hofstede'in kültürel değerler üzerine 1980 yılı ile 2002 yılları arasında 40 adet işletme ve psikoloji dergilerindeki 180 adet ampirik çalışmalarının yarısından fazlası incelenmiştir. Kirkman, Lowe ve Gibson çalışmaları sonucu öncelikle çok uluslu bir kurum örneklem olarak Hofstede'in çalışmasının sınırlı kalmasını, kültürlerin sürekli kendi sistemini işlerliğini sürdürerek değişim ve gelişime uğradığı gerçeğiyle örtüşmemesini, sosyal ve bireysel düzeydeki farklılıklar göz ardı edildiğinden ülkelerdeki kültürel heterojen yapının uygulama ve değerlendirmelerinde yer bulmamasını eleştirmektedirler.

Hofstede'in çalışmalarına yöneltilen tüm bu eleştirilere karşın ulusal kültürel boyutları modeli yönetimde yankı bulan, açıklık getiren bir yapıya sahip olmasından kaynaklı olarak yaygın olarak bilim insanları araştırmalarında yararlanmaktadır.

Hofstede IBM'in uygulamış olduğu anketleri birebir 30 ülkedeki IBM ile bağlantısı bulunmayan şirketlerin 400 yöneticisine yönlendirmiştir. Çok uluslu şirketlerdeki çalışanların kendilerini tanımladıkları farklı ulusal değerler nedeniyle, anketlerin yanıtları toplumların ulusal bağlamda değişiklik göstermekte olduklarını ortaya koymaktadır. IBM'in yürüttüğü çalışma ile karşılıklı değerlendirildiğinde uyrukları dışında diğer tüm açılardan aynı özelliklerdeki örneklemlerde, bireyin sahip olduğu ulusal farklılıklar anketlere verdikleri yanıtlarda net olarak gözlemlenebilmektedir.

Hofstede'in ulusal boyuttaki korelasyon (ilişki) analizinin sonuçları üzerinden yürüttüğü faktör analizi çalışmasında Cattell ve arkadaşlarının araştırmalarındaki bireysel seviyedeki ortalama skorlar ve anket yanıtları toplanarak ekolojik faktör analizinden farklı olarak değişkenden daha çok tema oluşturmaksızın çalışılmıştır. Sonuçta olarak 32 sorudan oluşturulan faktör analizi matrisi 40 ülkede uygulanmış bireysel seviyede daha önce ulaşılan sonuçlar çok farklı değer kümeleri ortaya çıkarılmıştır. IBM çalışanlarının tüm toplumlardaki ortak problemleri;

- Üstlerine bağımlılık
- Kurallar ve belirsizliklerin giderilme ihtiyacı ciddi boyuttaki stres ile karşılıklı ilişki halindedir.
- Bireysel amaçlar ile çalışılan firmaya bağlılık arasındaki denge mekanizması
- Para kariyer istekleri gibi ego kaynaklı değerlerimiz ile iyi bir çevre ve ortak hareket etmek gibi sosyal değerlerimiz arasındaki denge mekanizması; bu mekanizma kadın ve erkek arasında, ayrıca ülke bazında da farklılıklar göstermektedir.

Kluckhohn ve Strodtbeck (1961) tarafından kültürel değerler üzerine sosyal bağlamda ortaya çıkarılan sınıflandırmada, bireylerin bir araya gelmesinde etkili olan coğrafi hareketlilik değişkeni bulunmamaktadır. Bu konuda bilim insanlarının yürüttükleri

çalışmaların genelinde açıklamaları açıklıktan uzak bir yapıda olmaktadır. Bu çalışmalarda kullanılan yöntemlerin verimli sonuçlar oluşturmaması sebebiyle yapılan sınıflandırmalar bilim insanlarının kültür konusunda subjektif fikirlerini yansıtmaktan öteye gidememiştir. Hofstede'in ampirik olarak elde ettiği bu sonuçlar, Inkeles ve Levinson (1969) tarafından açıklanan standart analitik konularla büyük benzerlik göstermektedir.

Amerikalı sosyologlar Alex Inkeles ve Daniel Jacob Levinson ilk olarak 1954 yılında yayınladıkları, Lindzey ve Aronson tarafından 1969 yılında yeniden düzenlenen *Ulusal karakter: Kişilik Modeli ve Sosyo Kültürel Sistemler üzerine Çalışmalar* ("*National character: The study of modal personality and socicultural systems*") isimli eserleri, Hofstede'in boyut tanımlamasını analitik olarak belirli standartlara göre ayırmaktadırlar. Inkeles ve Levinson'un yürüttükleri çalışmada kültür ulusal düzeyde ele alınmakta, sosyolojik ve antropolojik çalışmalara özet olabilecek şekilde ulusal karakter, toplumdaki baskın kişilik yapısı bağlamında değerlendirilmektedir (Hofstede, 2011). Inkeles ve Levinson'un analitik olarak kullanılabilir standart üç ölçütü;

- Otorite ile kurulan ilişki
- Birey kavramının erkeksilik ve dişlik boyutu kapsamında değerlendirilmesi
- Öfke kontrolü dâhil olmak üzere birincil olarak tartışmalardaki davranış şekilleri, sorunlarla baş etme yöntemleri.

Hofstede'in ulusal boyuttaki korelasyon (ilişki) analizinin sonuçları üzerinden yürüttüğü faktör analizi çalışmasında ulaştığı sonuçlar yukarıdaki açıklamalardan görüleceği üzere Inkeles ve Levinson'un çıkarımlarıyla paralellik içindedir (Hofstede, 2011). Hofstede'in bireycilik-ortaklaşalık boyutu ile Inkeles ve Levinson'un otorite ile kurulan ilişki ölçütü ve Hofstede'in erkeksilik dişillik boyutu ile Inkeles ve Levinson'un analitik olarak ortaya koyduğu birey kavramını erkeksilik ve dişlik boyutu kapsamında değerlendirilmesi ölçütü ile bağlantı noktalarıdır.

Üstlerine bağımlılık, kurallar ve belirsizlikten kaçınma ihtiyacı, bireysel amaçlar ile çalışılan firmaya bağlılık arasındaki denge mekanizması, ülkelerarasında farklılık

gösteren bireysel egoya dayalı değerlerimiz ile toplumdaki sosyal değerlerimiz arasındaki denge mekanizması IBM'in verilerine dayanarak yapılan ampirik çalışmada ortaya konulan ortak dört problem alanı, 1969 yılında Inkeles ve Levinson'un çalışmaları sonucu ile birbirleriyle örtüşmektedir. Hofstede'e göre; Inkeles ve Levinson'un çalışmaları kültürlerarası farklılık ve benzerlikleri ele alarak, karşılaştırmayı sağlayan ölçüt niteliğindeki bakış açısına sahiptir (Hofstede, 1980).

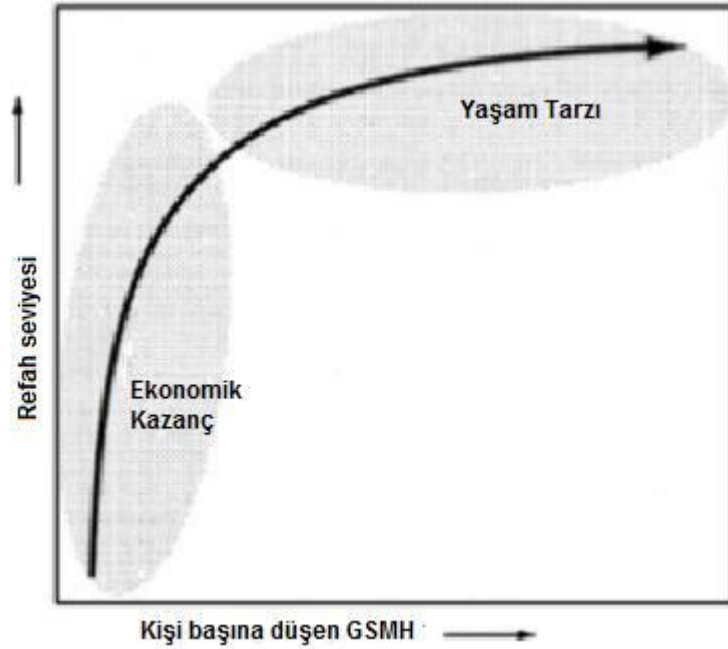
3.2. HOFSTEDE'İN KÜLTÜREL BOYUTLARININ OLUŞUM AŞAMALARI

Hofstede ulusal kültürel farklılıkları açıklayan altı boyuttan oluşan ulusal kültürel modeli oluşturmuştur. Bu modelde ulusal kültürel değerleri ölçütlenirken belirli bir referans aralığı bulunmamasından kaynaklı olarak, ülkeler arasında farklılık ve benzerliklerin ortaya konulmasını sağlamaktadır. IBM'de Japonya ve Brezilya'daki fabrikalarında genel kuralların farklılaşarak uygulama alanı bulunduğu gözlemlenmiş bu nedenle ortak prosedür oluşturabilmek için araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. IBM'de yürütülen anket çalışmaları sonucunda ulaşılan farklılıkların; çalışanların eğitim düzeyleri ve organizasyonlarda uygulanmakta olan kurallar tüm ülkelerde aynı nitelikleri taşıdığından, çalışanların buldukları ülkelerdeki kültürel farklılıklardan kaynaklanabileceği ortaya çıkarılmıştır.

Güç aralığı boyutu, 1965 yılında Philip M.Gregg ve Arthur S. Banks tarafından Politik Sistemin Boyutları: Çapraz politika anketinin faktör analizi ("*Dimensions of political system: Factor analysis of a cross-polity survey*") isimli makalelerinde belirttikleri politik sistemler ile 1967 yılında Irma Adelman ve Cynithis Taft Morris tarafından yazılan *Toplum, Politika ve Ekonomik Gelişme: Bir nicel araştırma yaklaşımı* ("*Society, politics and economic development: A quantitative approach*") isimli kitaptaki ekonomik gelişmeye yönelik değerlendirmenin korelasyonu sonucu Hofstede tarafından oluşturulmuştur.

Belirsizlikten kaçınma boyutu; Richard Lynn ve 1975 yılında Hampson ile yürüttükleri *National Differences in extraversion and neurotism* isimli klinik psikoloji alanındaki çalışmalarının değerlendirilmesi sonucu Hofstede tarafından oluşturulmuştur.

Bireycilik boyutu; kişi başına düşen gayri safi milli hâsıla üzerinden, dişilik boyutu ise gelişim için ulusal gelirden ayrılan yüzde oranı değerlendirilerek Hofstede tarafından oluşturulmuştur. WVS'indeki çalışmaları yöneten siyaset bilimci Ronald F. Inglehart'ın (1997) kitabından alınan grafikte de görüleceği üzere kişi başına düşen gayri safi milli hâsıla arttıkça bireyin yaşam kalitesi yükselmektedir.

Şekil 18. Bireycilik Boyutu ve GSMH arasındaki İlişki

Kaynak: (Inglehart R. F., 1997)

Hofstede (1980), güç aralığı boyutu, bireycilik-ortaklaşalık boyutu, belirsizlikten kaçınma boyutu, erkeksilik- dişilik boyutunu açıkladığı eserinde, teorik anlamda nedensellik ve faktör analizinin kombinasyonu ile oluşturulmuştur. Hofstede'in kabul

ettiği kuramsal çerçeve¹¹ ile ilişkili dışarıdan alınan veriler kullanılarak boyutların korelasyonları derecelendirilmiştir. Hofstede (2001), çalışmasının doğruluğunu kontrol etmek için IBM’de yürütülen çalışmanın değerleri ile diğer çalışmaların sonucu arasında 400’den fazla önemli korelasyon kurmuştur. En son yapılan geçerlilik kontrolleri sonucu ülkeler bağlamında Hofstede’in açıklamalarının geçerliliğini koruduğu görülmektedir.

1988 yılında “Kanadalı psikolog Michael Harris Bond” tarafından Uzak Doğu’ya ilişkin Hofstede ile yürütülen “The Confucius Connection: From Cultural Roots to Economic Growth” isimli çalışma ve 1991 yılında Bond’un 23 ülkedeki Çinli çalışan ve yönetici ile gerçekleştirdiği anket sonucu; beşinci boyut olarak “Uzun döneme ve Kısa döneme yönelim boyutu” eklenmiştir. Hofstede uzun dönem-kısa döneme yönelim boyunda örnekleminde Türkiye’yi dâhil etmemiştir. Ancak daha sonra ülkemizde yürütülen çalışmalarda, Türkiye’nin geleneklere bağlı, milli gurur gibi değerler taşımakta olduğu dolayısıyla ülkemizde kısa döneme yönelim boyutunda bulunduğu açıklığa kavuşturulmuştur.

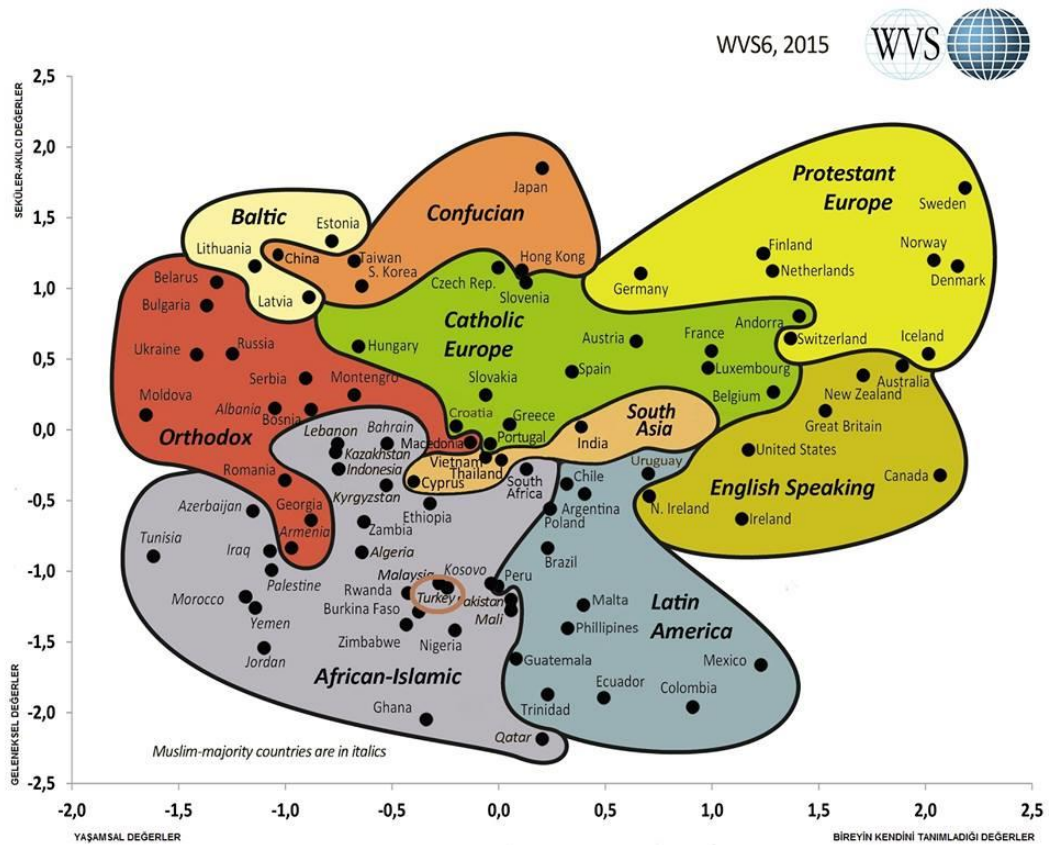
2000’lerde Bulgar araştırmacı Michael Minkov’un, 1991 yılındaki çalışması genişletilerek; 93 ülkede yürütülen Dünya Değerleri Anketi’ni (World Values Survey) değerlendirmesi ile hem beşinci boyuta yeni bir değerlendirme daha zaman yönelimine şimdi/gelecek/geçmiş boyutları olarak eklenmiş, böylece altıncı boyut Müsamaha-kısıtlama boyutunu da ortaya çıkarılmıştır.

Dünya Değerleri Anketi, evrensel bir proje olup 1981 yılından beri sosyal bilimciler tarafından politik ve sosyal etkilerin değerleri ve inançları nasıl etkilediği yönelik çalışmaların tamamı ulusal bağlamda gerçekleştirilen bir anket çalışmasıdır. Bu anket çalışması ile yabancılara ve etnik gruplara karşı hoşgörü düzeyi, cinsiyet eşitliği, dinin rolü ve dinseliliğin farklılaşan düzeyleri, küreselleşmenin; çevrede, iş hayatında, aile

¹¹ Hofstede Kluckhohn ve Strodtbeck gibi, toplumların geçirdikleri tarihsel evrim süreci içerisinde karşılaşılan temel problemlerin, insan doğası ve insan varlığına dair her bir toplumda oluşturulmuş birbirinden farklı toplu bilişsel bir programlama sistemi ile çözüme ulaştığına inanmaktadırlar.

yapısında ve politik yapılarda oluşturduğu etkiler, ulusal kimlik, kültürel ayrımcılık, kişisel refah ve demokrasi olguları ölçülendirilerek değerlendirilmiştir.

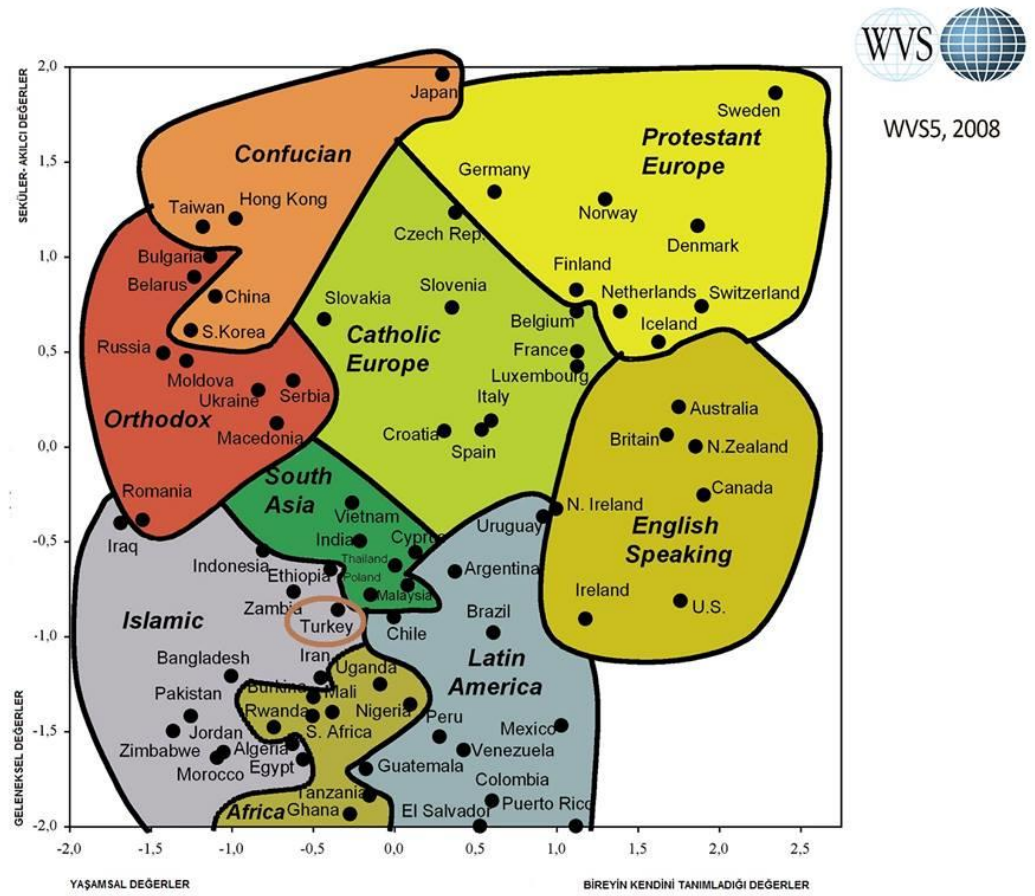
Ronald F. Inglehart ve Christian Welzel tarafından WVS aracılığıyla yürütülen anketlerin sonucunu her yıl grafikler yeniden düzenlenmektedir. Grafiğimizde kültürden kültüre değişiklik gösteren baskın olan iki boyut olarak; x ekseninde hayati değerler ile bireyin kendini ifade eden kişisel (kendini gerçekleştirme) değerleri yer almakta, y ekseninde ise geleneksel değerler ile seküler-akılcı(rasyonel) değerler yer almaktadır. Yukarıdaki grafiklerde y ekseninde yukarı doğru hareket geleneksel değerlerin seküler-akılcı değerlere doğru değişimi göstermektedir. Dünya nüfusunun %90'ını örneklem olarak alan modele göre hayati değerler- bireyin kendini gerçekleştirme değerleri ile seküler-akılcı değerler olmak üzere iki değer boyutu yer almaktadır (Inglehart R. F., 2008).

Şekil 19. Dünya Değerler Anketi 2015 yılı Sonuçları

Kaynak : (Inglehart&Welzel,2015)

Türkiye'yi bu açıdan değerlendirdiğimizde 2015 yılında 2008 yılına göre seküler-akılcı (rasyonel) değerlere doğru yaşanan hafif değişim gözlenebilmektedir. Yukarıdaki grafiklerde x ekseninde sağa doğru hareket edildiğinde hayati değerlerden, kişisel değerlere doğru bir değişim yaşandığının göstermektedir. Türkiye'yi bu bağlamda değerlendirdiğimizde sağa doğru kişisel değerlere doğru hafif bir hareketlenme gözlenmektedir. Inglehart ve Welzel bu değişimlerin nedenin sosyoekonomik yapının değişikliğe uğramasının yanı sıra ülkenin dünya üzerindeki konumu, dinsel ve kültürel mirasların o ülkenin grafikteki yerinin değişiminde yadsımaz etkisi olduğunu belirtmektedirler.

Şekil 20. Dünya Değerler Anketi 2008 yılı Sonuçları

Kaynak: (Inglehart&Welzel,2008)

Her ülkenin birbirine yakın olan yönelimlerdeki boyutları bulunabildiği Michael Minkov'un, 93 ülkede yürütülen WVS("World Values Survey") Anketi'ni değerlendirmesi sonucu ortaya çıkmış, Hofstede'in çalışması IBM'deki yöneticilerden alınan onay sonrası yeniden aynı veya benzer sorularla uluslararası ölçekte nüfusa

uygulanmıştır. 1990 ve 2002 yılları arasında birbirlerinden farklı kültürlere sahip 14 ila 28 ülkeyi kapsayacak şekilde tekrarlanmıştır. 1990 ile 2002 yılları arasında nüfustaki diğer kuruluşların çalışanları yöneticileri, pilotlar, tüketiciler ve sivil memurlar ile yürütülen çalışma 14'ün üzerindeki ülkeden altı önemli geri dönüş sağlanarak Hofstede'in altı boyutunun geçerliliği "Six Major Replications of IBM Research" ile doğrulanmıştır.

Author	Year	Sample	No. of Ctrs	DIMENSIONS REPLICATED			
				Power	Indiv	Mascu	Uncer
Hoppe	1990	Elites ¹	18	x	x	x	x
Shane	1995	Employees ²	28	x	x		x
Merritt	1998	Pilots ³	19	x	x	x	x
de Mooij	2001	Consumers ⁴	15		x	x	x
Mouritzen	2002	Municipal ⁵	14	x		x	x
van Nimwegen	2002	Bank empl ⁶	19	x	x	x	

1 Members of government, parliamentarians, labor and employers' leaders, academics, and artists. These people were surveyed in 1984 via the Salzburg Seminar in American Studies. On the basis of the formulas in the VSM 82, their answers confirmed power distance, uncertainty avoidance, and individualism (Hoppe, 1990); using the VSM 94 they also confirmed masculinity (Hoppe, 1998).

2 Employees of six international corporations (but not IBM) from between 28 and 32 countries: Shane (1995); Shane & Venkataraman (1996). This study confirmed power distance, uncertainty avoidance, and individualism. It did not include questions about masculinity, which was judged politically incorrect(!).

3 Commercial airline pilots from 19 countries: Helmreich & Merritt (1998). Using the VSM 82 this study confirmed power distance and individualism; including other IBM questions judged more relevant to the pilot's situation, it confirmed all four dimensions (Merritt, 2000).

4 Consumers from 15 European countries: de Mooij (2004); *Culture's Consequences* (2001), pp. 187, 262, 336. Using the VSM 94 this study confirmed uncertainty avoidance, individualism, and masculinity. It did not confirm power distance, probably because the consumers were not selected on the basis of the jobs they did (or whether they had a paid job at all).

5 Top municipal civil servants from 14 countries: Sændergaard (2002); Mouritzen & Svava (2002). Using the VSM 94 they confirmed power distance, uncertainty avoidance, and masculinity and related the first two to the forms of local government in the countries.

6 Employees of an international bank in 19 countries: van Nimwegen (2002). This study confirmed power distance and individualism and also, but with a somewhat lesser fit, masculinity and long-term orientation, but not uncertainty avoidance.

Şekil 21. IBM'in 6 Kültürel Boyut Üzerine Yapılan Çalışma Sonuçları

Kaynak : (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 26)

Hofstede'in beş boyutunu oluşturan anketin çalışma verileri ile bu yeni veriyi birbiriyle değerlendirilirken her zaman için kişi başına düşen gayri milli safi hâsılının etkisi dikkate alınmıştır. Güç aralığı boyutu ile bireycilik sağlık ile önemli ölçüde ilişki halinde bulunduğu belirtilmektedir. Uluslararasıdaki sağlığa ilişkin oluşturulan politika ve uygulamaların oldukça farklı olmasından dolayı kültürel boyutları değerlendirirken

ulusal sağlıkla ilgili konuların kültürle olan ilişkisi göz ardı edilmemelidir (Hofstede, 2011).

3.3. JOHN M. DİGMAN'IN BEŞ BÜYÜK FAKTÖR KURAMI

1920'li yıllarda kişilik ile kültür arasındaki ilişki tartişılmaya başlanmıştır. Paul Bohannon'a göre (1963) birey, doğumuyla birlikte yaşamında izlediği yolda yürüttüğü sosyal ilişkiler çerçevesinde içinde doğduğu kültürel yapının normlarına uygun olarak olgunlaşarak, kişilik gelişim göstermektedir. Kültürün kişiliği oluşturduğunu kabul eden görüşe göre, kişilik bireyin çevresindeki kültürü kabullenmesi sürecinde ortaya çıkararak gelişmektedir. 20. yüzyılın ilk yarısında kişilik ve kültür üzerine yapılan çalışmalar yoğunlaşmıştır. John M. Digman'ın (1990), ağdaş psikolojide ne çıkan Beş Büyük Faktör Kuramı (“*Five Factor Model*”) alışması, kişiliğe dair genel kabul görmüş bir model niteliği taşımaktadır. Bu kuram, faktör analizi kullanılarak 5 farklı değişkenin gerçek değerleriyle hesap edilen değer arasındaki fark sonucu kişiliği kavramsal çerçevede açıklamaktadır. Beş Büyük Faktör Kuramı (BEM), Freud'un psiko analizi de dâhil olmak üzere faktör analizi yöntemi kullanılan diğer çalışmalarla tüm çalışmalarla tartişmaya yer veremeyecek şekilde uyumluluk göstermektedir.

Beş Büyük Faktör Kuramı Veya Beş Etmen Modeli (BEM) faktör analizi kullanılarak psikologlar tarafından kişiliğin beş boyuttan oluştuğu tezine dayanmaktadır. 1980 ve 1990'lı yıllarda bu tezi destekleyici birçok araştırma yürütülmüştür. Beş Faktör Modeli, açıklık, sorumluluk, dışa dönüklük, uyumluluk ve Duygusal denge gibi etmenlerden her biri, birbirleriyle ilişkili olan kişilik özelliklerinin gruplaşmasından oluşmaktadır. BEM kişilikle ilgili psikolojide genel kabul görmüş yaygın bir yaklaşımdır

Kültürlerarası alışmalar yürütülürken istatikselsel analiz yönteminin kullanılması karmaşık bir sisteme sahip olan toplumların kültürel kodlamalarının anlaşılması için gereklidir (Braudel, 1958). Bir ülkenin sahip olduğu ortak toplumsal davranış ve düşünceler ulusal kişiliğe dair belirli davranış kalıpları ile açıklanamamaktadır. Çünkü bir ülkenin kişiliğini ifade eden bu kalıplaşmış davranış kalıpları ile birbirlerinden farklı bireylerden oluşan

karmaşık yapıdaki toplumları açıklanması gerçeklik taşımamaktadır (Duijker & Frijda, 1960).

20. yüzyılın ikinci yarısında, ulusal kişilik kavramının geçerliliğini kaybetmesiyle birlikte, kültürel psikoloji ve kültürlerarası psikoloji alanındaki çalışmalarda birey ile toplum arasındaki ilişki incelenmeye ve nicel yöntem kullanılmaya başlanmıştır. Ralph Linton (1945), birey ve kültür konusundaki çalışmalarında, bireyin kişiliği ve toplum arasındaki doğal ilişki üzerinde yoğunlaştırmıştır. Linton'a göre (1945), bir kültür incelenirken belirli bir kavramsal model kabul edildiği takdirde; kültürün yapısındaki içeriklerin kapsadığı değişkenler göz ardı edilecektir. Her kültürün toplumsal olarak kalıplaşmış bir takım özellikleri bulunmaktadır. Bireylerin kişiliğinin oluşmasında toplumdaki bu ortak olarak deneyimlenen pratikler etkili olmaktadır. Dolayısıyla ulusal kültürler arasındaki farklılık ve benzerlikler daha sistematik bir yapıya sahip, karşılaştırılabilirliği bulunan nicel yöntem kullanılarak değerlendirilebilmesi mümkündür. Bu noktada kültürlerin yaşadıkları gelişim ve değişimlerin gözlemlenmesi sağlanacaktır.

Hofstede ulusal kültürel boyutları ve Beş büyük kişilik testinin boyutları arasındaki ilişki düzeyi ciddi ilişkiler bağlantılar çıkartılmıştır. Beş büyük kuramını oluşturan testler 30'un üzerinde ülke için uygulandığında açıklık, dışa dönüklük duygusal dengesizlik, sorumluluk ve uyumluluk kişilik boyutları ile ulusal kültür boyutlarının skorları arasında önemli korelasyonlar görülmektedir. Örneğin, araştırma yürütülen ülkelerde duygusal denge boyutundaki farklılıklar %55 oranında, belirsizlikten kaçınma ve erkeksilik boyutu kombinasyonu ile açıklanabilmektedir. Ülkelerdeki dışadönüklük boyutundaki farklılıklar ise %39 oranında tek başına bireycilik ile açıklanabilmektedir (Hofstede & McCrae, 2004). Hofstede'in ulusal kültürleri baskın değerler çerçevesinde farklılıklarını açıkça ortaya koyduğu çalışması kültür gibi soyut bir kavramı ölçülebilir hale getirmektedir.

Şekil 22. Beş Büyük Faktör Kuramı

Kaynak: (Psychology, 2016)

3.4. HOFSTEDE ULUSAL KÜLTÜR BOYUTLARI MODELİ

Bireyin kişilik özellikleri ile ulusal kültür özelliklerinin her biri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Kültür ile kişilik yalnızca istatistiksel bağlamda birbirleriyle ilişki içindedir. Bu nedenle bireylerin özellikleri sınıflandırılırken ulusal kültür değerleri çerçevesinde değerlendirilmemelidir. Kültürel boyutların değerlendirilmesi niceliksel araştırma konusu değildir. Dolayısıyla her bir topluluk için boyutlar arasındaki farklar niteliksel olarak değerlendirilirken, her bir toplum emik yaklaşım çerçevesinde yorumlanmalı boyutlara ilişkin veriler için etik yaklaşımdan uzaklaşılmalıdır.

Kültürün tanımına ilişkin genel geçer kabul görmüş ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Literatürde; kültürün kurumsal ve yapısına ait hemfikir olunan ortak özellikler; bütüncül bir yapıya sahip olması, tarihsel olarak tanımlanabilir, antropolojik kavramlarla ilintili olması, sosyalizasyon sonucu oluşan ve statik yapıya sahip olmasıdır. Kültür incelenirken bazı kitaplarda; yöntem olarak nicel verilerle nitel araştırma konusu olması savunulmaktadır.

Hofstede kültür tanımını bilişsel bir yaklaşımla; bir grubu diğerlerinden farklılaştıran zihinsel bir çeşit kodlama / programlama şeklinde değerlendirmektedir. Yani doğum itibarıyla kültür denilen süreç içerisinde zihinsel kodlama şekillenmeye başlamakta ve yaşam boyu bu süreç devam etmektedir. Tüm kültürler farklı norm ve davranış kalıplarına sahiptir.

Günümüzde kültür, siyasi mücadelelerin en önemli konusu haline gelmiştir. Siyaset ekonomi ve kültür arasındaki bütünsel ilişkide; tüm bu anlamları bağlayıcı kavram kültürdür. Kültür siyasi niteliğe sahip bir kavram değildir. Ancak doğduğumuzda kültürde öğrendiğimiz ana dili kamusal alanlarda¹² konuşursak; kültür siyasetin bir konusu haline gelmektedir.

¹² Habermas'ın bireylerin devletin dışında kamusal bir topluluk olarak ortaya çıktığı alan anlamında kullanılmaktadır.

Siyaset biliminde, siyasal ilişkilerde nedensellik ilişkisine dayanarak ileri olabilecek üzerinde odaklanan varsayımsal yaklaşım, siyasal yapının nasıl olması gerektiğine odaklanan normatif yaklaşım ve siyasal yapıdaki gerçekliğe odaklanan betimleyici yaklaşım olmak üzere kendisini bu alanlarda açıklamaktadır. Oysa siyaset biliminde günümüzde, genellikle araştırmalarda tercih edilen yöntemler; ampirik ve normatif yaklaşımlar olduğu gözlemlenmektedir. Bu iki yaklaşım siyaset bilimi çalışmalarında, birbiri ile iç içe bir yapıda yürütülmektedir. Çünkü bu alandaki çalışmalar temellendirilene kadar, kuramsal ve kuramsal ölçütler bağlamında yeniden değerlendirilmesi aşamaları sürekli birbiri ile etkileşim halinde ilerlemektedir. Siyaset biliminin temellendirdiği kuramlar toplumların, içinde yaşadıkları düşünsel alandaki kültürel farklılıkları kapsayacak şekilde geliştirilmektedir.

Toplumdaki farklı kültürel özellikler; medya, dini kurumlar, siyasi ve eğitim araçları gibi kültürel yapılarla toplumda ortak olarak paylaşılan değer, sembol ve anlamlar şeklinde ifade edilir. Bu kültürel farklılıkları dengeleyici norm ve kurallar, bir toplumun ulusal kültürünü yansıtmaktadır. Dolayısıyla siyasal iletişim, kültürün bireyin tercihlerinin; beklenti hedef ve isteklerinin biçimlenmesinde önem arz etmektedir. Hofstede'in kültürel boyutları siyasal iletişim sürecinde bireyin inceleneceği araştırmalarda, kültürün siyasal iletişimdeki yerini belirleyici etkin bir sınıflandırmaya yapılmıştır. Tokgöz, bireyin toplumsal alanı kapsayıcı her türlü ilişkisinde sahip olduğu savunusu, dinsel yaklaşımı, elde ettiği kazancını kullanım şekli gibi kültürel etkileşim alanlarını irdeleyerek, kültür siyasal iletişim bağlantısını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu incelemeden yola çıkılarak; siyasal kültürün 1960 yılından bu yana seçmenin davranış kalıplarının değerlendirilmesiyle, seçmeni ikna etme yöntemleri araştırılmaktadır. “Siyasal kültür” ve “siyasal toplumsal araştırmalar” olarak adlandırılan bu araştırmalar siyasete sosyo kültürel açıdan yaklaşmaktadır (Tokgöz, 2008).

Ömer Çaha'nın (2008) “Türkiye'deki seçmen davranışlarını ve siyasi partilerin siyasal etkileşim açısından yaklaşımlarını” incelediği çalışmasında, siyasetçilerin “toplumun değer yapısını ve bu değerler sisteminin yönelimini” takip etmeleri gerektiği açıklıkla görülmektedir. 1950 yılından başlayarak günümüze kadar siyasal iletişim, kültürel

farklıların sınıflandırılmasında yürütülen çalışmalara ve ilgili toplumun kültür kodlamasına uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Hofstede 'e göre ulusal kültür, “yaşam süreci içinde kazanılan ve toplumu diğerlerinden ayıran beşeri düşünce sisteminin toplu bir programlaması”dır (Dicle, Dicle, Göl, & Kunday, 2001). Hofstede çalışmasında, ulusal kültürler arasındaki farklılıkların belirlenmesinde, güç aralığı, bireycilik-ortaklaşalık, erkeksilik-dişilik, belirsizlikten kaçınma, kısa dönem uzun dönem yönelimi, müsamaha-kısıtlama yöntemlerini kullanmaktadır. Hofstede'in ortaya koyduğu kültürel boyutlar toplumların belirli ortak problemlerinden yola çıkılarak geliştirildiğinden, kültürel problemler toplumdaki kültürel farklılıklara göre şekillenebilmektedir. Hofstede'in altı kültürel boyutu da kültürü diğer kültürlerle ölçülebilir hale getirmektedir. Altıncı boyutu olan müsamaha-kısıtlama boyutunu Michael Minkov ile yürüttükleri bir grup araştırma sonucunda 2010 yılında ekleyerek çalışmasını genişletmiştir.

Hofstede her ülkeyi diğer ülkelerle ilişkilendirerek her ülkenin skorunu dolayısıyla hangi boyutta olduğunu bu şekilde belirlemektedir. Boyutlar arasında korelasyon oluşturulurken her zaman için incelen ulusların refah düzeyi (“kişi başına düşen gayri safi milli hasıla”) önem verilmesi gerekmektedir. Özellikle bireycilik ve güç aralığı boyutu refaha ilişkin fenomenlerde korelasyon kurulması gerekli boyutlardır. Kültür için fenomen oluşturan diğer konulara göre ulusal refahı belirleyici belirgin sayısal verilere sahip olmasından kaynaklı olarak, boyutlarla kültür korelasyonunda kullanılması bir çeşit kontrol mekanizması oluşturmaktadır.

Beş Büyük Faktör Kuramı'nın kişilik boyutları ile Hofstede'in ulusal kültürleri ayırdığı boyutlar arasında ciddi bağlantılar bulunmaktadır. Beş Büyük Faktör Kuramı'nı oluşturan testler 30'un üzerinde ülke için uygulandığında açıklık, dışa dönüklük duygusal dengesizlik, sorumluluk ve uyumluluk kişilik boyutları ile ulusal kültür boyutlarının skorları arasında önemli korelasyonlar görülmektedir. Araştırma yürütülen ülkelerde duygusal denge boyutundaki farklılıklar %55 oranında, belirsizlikten kaçınma ve erkeksilik boyutu kombinasyonu ile açıklanabilmektedir. Ülkelerdeki dışadönüklük boyutundaki farklılıklar ise %39 oranında tek başına bireycilik ile açıklanabilmektedir.

Kültür ve kişilik arasında istatistiksel bir ilişki bulunmaktadır. Ancak her ülkede kişilik ve kültür skorlarına dayanarak kalıplaşmış bir sınıflandırmaya yerleştiremeyeceğimiz büyük bir kitle bulunmaktadır.

Hofstede'in ulusal kültürleri baskın değerler çerçevesinde farklılıklarını açıkça ortaya koyduğu çalışması kültür gibi soyut bir kavramı ölçülebilir hale getirmektedir. Bu boyutlar belirlenirken ağırlıklı olarak nicel yöntem kullanılmaktadır. Hofstede'in çalışmasında nitel yöntem de nicel yöntem kadar her toplum için belirlenen boyutlar arasındaki farklılıkların yorumlanmasında emik bir yaklaşımla değerlendirilmektedir.

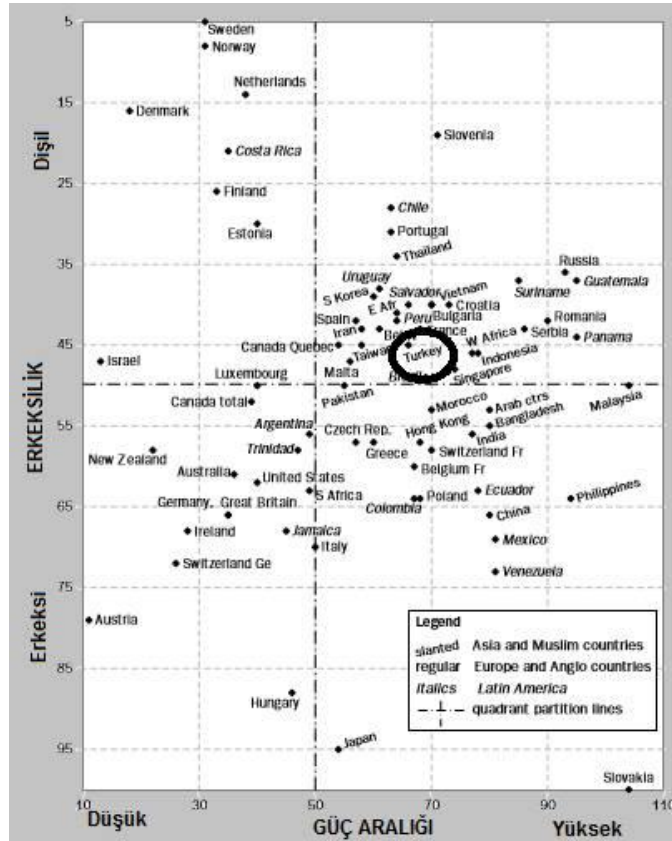
Hofstede'in ulusal kültürel boyutlarının her birini düşük ve yüksek skorları el alarak karşısında bulunan boyutlarla değerlendirilecektir. Boyutlar arasında oluşan bu karşılıklı korelasyonlar dışarıdan kullanılan istatistiksel çalışmalar yardımıyla gerçekleştirilmektedir.

3.4.1. Güç Aralığı Boyutu

Toplumdaki bireylerin her birinin sahip oldukları güç seviyeleri birbirinden farklıdır. Güç aralığı boyutu; toplumun eşitsizliğine ilişkin insanların geliştirdiği çözümlere ilişkindir. Diğer bir deyişle; bireylerin sahip oldukları güçler arasındaki eşitsizlik derecesini ifade etmektedir.

Güç aralığı boyutu; bir toplumda kurum ve bireylerin arasında gücün eşit olmayan biçimde dağılmasının o toplumdaki kabullenme derecesidir. Toplumun güç aralığını kabullenme eğilimi, toplumun sahip olduğu değer ve normlar çerçevesinde şekillenmektedir. Bazı ülkelerde; belirli bir eğitim almış olmak veya belirli bir ailenin çocuğu olarak doğmak bireyin yetenek ve deneyimlerine bakılmaksızın bireye birtakım ayrıcalıklar sağlamaktadır. Toplumda bireyler arasında oluşan güç aralığı; tarihsel değişimle birlikte kalıplaşarak, kurumsallaşmaktadır. Gücün eşit olmayan şekilde dağılımını kabullenen toplumlarda; bireylerin üzerinde yetkisi olacak bireyler belirgin olduğundan, itaat mekanizması otomatik olarak işlerlik göstermektedir. Güç aralığı yüksek olan bu toplumlarda; patronun veya üst makamda bulunanların sözleri bir nevi

yasa gibidir ve bu sözler tüm işlemler belirsizliğe yer bırakmayacak açıklıkta tanımlayıcı yapıdadır. Bu tür toplumlarda, güçlü hiyerarşik yapı içerisinde hoşgörüyü çok nadir olarak izin verilmekte, aileler çocuklarını bu kurallara uyma konusunda eğitmektedirler. Oysa toplumda eşitsiz dağılıma sahip gücün eşitsizliklerini en aza indirmeye çabalayan düşük güç mesafeli toplumlarda, öğrenci odaklı bir eğitim sistemi bulunmaktadır. Aileler çocuklarını yetiştirirken normları uymayı değil eşitliği öğretmeye odaklanmıştır. Güç aralığı düşük toplumlarda, güç aralığı yüksek toplumlardaki hiyerarşik yapılanmadan uzak olarak rollerine uygun olarak sistematik şekilde işler yürütülmektedir. Çünkü yöneticiler çalışanları aile üyeleri gibi görüp hem fiziksel hem ekonomik açıdan çalışanlarının haklarını gözetmektedir.¹³ Güç aralığı düşük bir toplumda hiyerarşi, eşitsiz şekilde dağıtılan rollere uygun olarak çalışmak anlamına gelmektedir. Güç aralığı yüksek toplumlarda ise bireyler hiyerarşiyi varoluşsal ön kabule sahiptir.

Şekil 23. Güç Aralığı Erkeksilik Boyutu İlişkisi

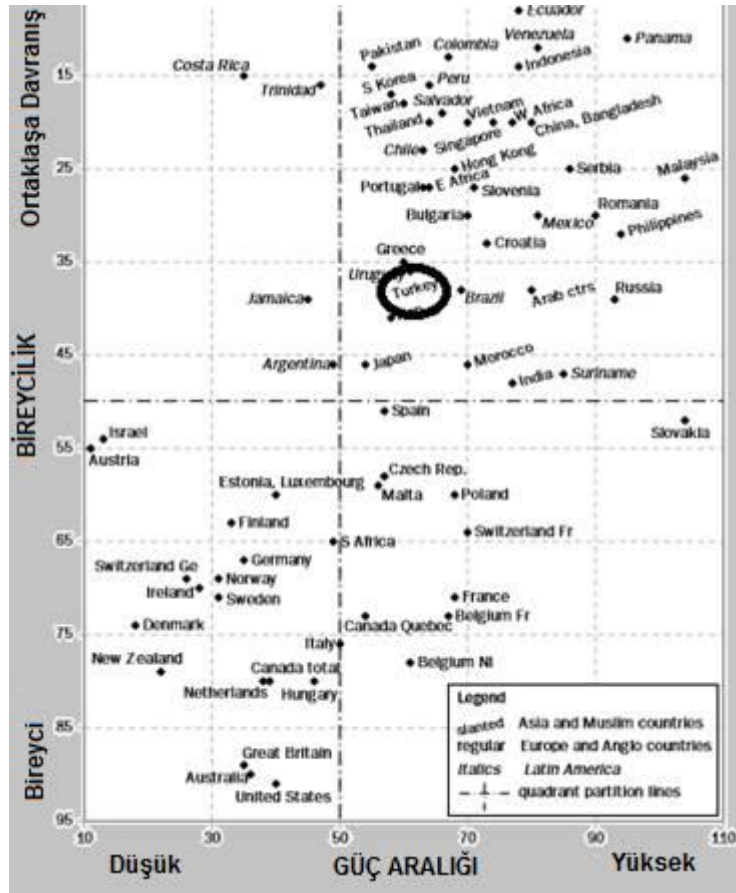
Kaynak: (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 129)

¹³ Hofstede'in çalışmaları sonucu batılı ülkelerde düşük güç aralığı görülürken, Asya'da yaygın olarak güç aralığı düzeyi oldukça yüksek düzeyde bulunmaktadır.

Aile, bireyin sosyalizasyonunu gerçekleştirdiği ilk alandır. Aile, kendi içerisinde çocuk-ebeveyn, eşlerden oluşan iki eşitsiz ama birbirini tamamlayan yapıdan oluşmaktadır. Bu noktadaki, çocuk ve ebeveynler arasındaki farklı derecedeki eşitsizlikler güç aralığı boyutu ile ilişkilidir.

Aile içerisindeki eşler arasındaki rol dağılımının, toplumdaki erkeksilik ve dişilik boyutlarının düzeylerinin yansımaları yukarıdaki haritada görülmektedir. **Şekil. 23.** ‘de haritanın sağ tarafında güç aralığının yüksek olduğu bölgede, anne ve ebeveyn arasındaki eşitsizlikler toplumsal kurallarla itaat ile çocuklar üzerinde kontrol mekanizması oluşturulmaktadır. Haritanın sol tarafında daha yüksek düzeyde erkeksilik boyutuna eğilim görülen sahip bölgede ise; ebeveynlerin oluşturdukları örnek kurallara daha baskın şekilde babaların oluşturdukları kurallar çerçevesinde yönlendirilmektedirler. Toplum içerisinde ailede erkeklere durumları yönetme kadınlara ise duyguları yönetme rolü verilmiştir. Haritanın üst yarısında erkek ve kadının her ikisi de hem olayları hem duyguları yönetme rolünü üstlenmektedirler. Sağda yer almakta olan dördüncü bölgede Türkiye yer almaktadır; baskın baba ve babaya itaatkâr ama her türlü durumda duyguları teselli etmek için sığınak rolünü üstlenmiş bir anne profili mevcuttur (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 120-130).

Güç aralığının yüksek olduğu toplumlarda yöneticilerin daha güçlü olduğuna inanılmaktadır. Dolayısıyla da, üstlerin direktifleri sorgulanmaksızın yerine getirilir. Bu durum, “sosyo ekonomik düzeyi düşük ülkelerde güç aralığının daha yüksek olduğu” ve “ortaklaşa tavırlar olduğunu” gözler önüne sermektedir. Sosyoekonomik düzey, güç aralığı boyutunda belirleyicidir. Güç aralığı düşük olan ülkelerde ise; astlar üstleri ile kendilerini eş görmektedirler.

Şekil 24. Bireycilik Güç Aralığı Yönelim Grafiği

Kaynak: (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 83)

Hofstede'in çalışmaları sonucu oluşturduğu yukarıdaki haritada; sol üstten sağ üste doğru ülkelerin güç aralığı ve ortaklaşa davranışçılık boyutu karşılaştırılırken eğilimleri azalmaktadır. Türkiye'de, bireyler için ortaklaşa davranma önceliklidir. Güç mesafesi ile ilişkilendirildiğinde ortaklaşa davranışçılığın yüksek düzeyde olmasından kaynaklı olarak bireysel hakların kullanılmadığı ve dolayısıyla demokrasinin yaşanması zorlaştıran bir ortam oluşabilmektedir. Clark(1990), güven oluşum sürecinde bireylerin risk ile ilişkisi; belirsizliğe ilişkin öngörüler, risk konusunda yapılan değerlendirmeler ve ilgili riski deneyimleme yapılarının tümünü kapsamaktadır. Güven oluşum sürecinin bireylerin risk ile aşaması Hofstede'in belirsizlikten kaçınma boyutu ve ortaklaşa davranış- bireycilik boyutu ile yakından ilişkilidir. Türkiye'de, ortaklaşa davranışçılık boyutu yüksek bir toplum yapısı bulunduğundan, bireysel yarar sağlayan davranış biçimlerinden kaçınılmaktadır. Çünkü belirsizlik boyutu yüksek toplumlarda, amaçlarını bireysel düzlemde fırsatları değerlendiren bir yaklaşım içerisinde bulunulması

kişilerarasındaki ilişkilerin devamlılığını tehlikeye sokacaktır. Bu noktada, belirsizlikten kaçınma boyutu yüksek toplumlarda bireylerin davranışları öngörülebilir yapıya sahip olmasından kaynaklı olarak taraflardan birinin beklenmedik bir tavır sergilemesi güven oluşum sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Belirsizlikten kaçınma boyutu yüksek toplumlar değişime karşı dirençli bir duruş sergilenmesi bu durumun doğal bir sonucudur. Güç aralığı boyutunu ortaklaşa davranışçılık boyutu ile ilişkilendirerek değerlendirecek olursak; güç aralığı düşük toplumlarda, astlar bağımsız olmaya değer vermekte iken güç aralığı yüksek toplumlarda insanlar güven duyacak ortam arar. Belirsiz durum ve koşullar altında toplumun kendini endişeli, tehdit altında hissetmesinin sonucu olarak katı norm ve kanunlara ihtiyaç duyulması, Türkiye gibi belirsizlikten kaçınma boyutu yüksek toplumlarda görülmektedir. Nitekim Türkiye ortaklaşa davranışçılık boyutu yüksek seviyede, bu durumun beraberinde getirdiği belirsizlikten kaçınma boyutu yüksek ve bu tespitlerin doğal sonucu olarak güç aralığı yüksek bir toplum yapısı oluşmuştur. Şekil 24'ün sol üst bölgesinde görüleceği üzere çok az ülke bulunmakta, pratikte ortaklaşa davranışçılık ile az güç mesafesinin birbiriyle uyuşmasının zor olduğu görülecektir (Sargut, 2001).

Şekil 25. Dooney, Cannon ve Mullen 'in Ulusal Kültür Güven Oluşumu İlişkisi

Kaynak: (Dooney, Cannon, & Mullen, 1998, s. 602)

Clark (1990) çalışmasında, günümüze kadar ulaşan kültür literatürünü; otorite ile ilişki, bireyin kendisi ile kurduğu ilişkisi ve bireyin risk yaklaşımı olmak üzere üç önemli etkinlik alanına ayırmaktadır. Clark (1990) çalışmasında, bu ayrımı yaparken; çeşitli teorik ve ampirik sınıflandırmalar üzerinden kategorileri oluşturmaktadır. Hofstede'in (1980) sınıflandırmasında tanımladığı boyutlar, bilişsel güven oluşumu süreci ve bu süreçte oluşan davranışsal varsayımlar arasında ilişki kurulmasını sağlamaktadır. Clark'ın bireyin kendisi ile kurduğu ilişkisi etkinlik alanı, kişilik ve benlik kavramını kapsamaktadır (Clark, 1990). Hofstede'in bireycilik- ortaklaşalık ve erkeksilik- dişilik

boyutları ile bireyin kendisi ile ilişki halinde olma etkinlik alanı arasında birtakım yakınlıklar bulunmaktadır. Bireycilik boyutunda bireyin toplumla ilişkisi, ortaklaşalık boyutunda ise bireyin toplumla kurulan ilişkisi grup oryantasyonu; grup amaçları, bireyler arasındaki bağlılık derecesi, bireysel başarıya duyulan saygı, bireysel düşüncelere karşı hoşgörü seviyesi gibi toplumsal norm ve değerler ile kendini göstermektedir. Erkeklik-dişilik boyutu ise, bireyin kendine güveni, bireyin başarı ve rekabet konusundaki yaklaşımı bu boyutların her birinin seviyesini yükseltici, fiziksel ve duygusal olarak doyurma, hizmet ve dayanışma bilinci konusundaki yaklaşımı bu boyutların her birinin skorlarını hafifletici nitelik taşımaktadır. Toplumda ulusal kültürel yapısının özelliklerinde bireyci-ortaklaşa boyutu, erkeklik-dişilik boyutlarından hangisinin değer ve normlarını taşımakta ise, bu değer ve normlara uygun olarak bireylerin davranışlarının bedeli veya ödülü bulunmaktadır. Bireyler dişil boyutu yüksek bir toplumda yaşıyor ise bireyin bencilce kendi için hareket etmesi, dişil toplum yapısının değer ve normları ile örtüşmediğinden, toplumda bu yönde davranışlarda bulunulması uygun bulunmaz. Oysa erkeklik boyutu yüksek toplumlarda bireyin kendi çıkarlarını gözetmesi desteklenme ve ödüllendirilmektedir. Bireyci ve erkeklik boyutu yüksek toplumlarda Şekil.25’de üçüncü aşamada görülen kümülatif süreçte, ortaklaşa yönelim ve dişil boyutu yüksek toplumlara göre güven oluşum ihtiyacı daha yüksek seviyede görülmektedir (Dooney, Cannon, & Mullen, 1998).

Güven oluşumu, tarafların birbirlerine karşı geçmişteki davranışlarla nedensellik bağı bulunan öngörülerine dayanmaktadır. Yani bir taraf diğer tarafa ilişkin güven oluşumu sırasında daha önceki deneyimlerden yola çıkmaktadır. Taraflar arasındaki davranışsal öngörülerin tutarlılığı ve tahmin edilebilir yapıya sahip olması güven oluşumunun temel zeminini oluşturmaktadır. Taraflar kurdukları ilişkilerdeki amaçlarının, birbirleri üzerinde oluşturdukları öngörülere dayalı niyetler çerçevesinde şekillendiğini gördüğünde, karşılıklı olarak güven oluşum süreci devreye girecektir. Ancak taraflardan biri diğerinin bencil niyetlere dayalı amaçlarının bulunduğunu algıladığı takdirde, güven oluşum süreci olumsuz biçimde etkilenecektir. Güven duyulan tarafın amaca yönelik olarak, kendisine güvenen tarafın beklentilerine uygun yönde güvenen tarafın kurallarına gönüllü olarak uyabilme düzeyi güven oluşumunda yeterlilik sürecini işaret etmektedir. Bu aşamada taraflardan birinin diğer tarafın yazılı veya sözlü beyanına uyacağı beklenti

ve öngörüsünü karşılması güven oluşumunu yapılandıracaktır. Yani bu aşamada da taraflar arasında oluşmuş davranışsal varsayımlar tarafların yeterlilik düzeyinde belirleyici etkiye sahiptir. Güven oluşumunun son aşaması aktarım sürecinde; tarafların kişilerarası bağlılık göstermesi güven duygusunun diğer tarafa aktarılmasını sağlamaktadır. Bu aşamada, güven duygusunun aktarımı kişiler ve kurumlar gibi bu konuda kanıtlar sunan kaynaklar tarafından yürütülmektedir. Bu nedenle, kişilerin ve kurumların birbirine inancı ne kadar yüksek ise, o toplumlarda oluşan güven duygusunu aktarım süreci o ölçüde ülkede istikrar ve güven ortamı sağlamaktadır.

Dooney ve diğerleri, çalışmalarında ulusal kültürün güven oluşumu üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Dooney'e göre; ulusal kültür coğrafik olarak değerlendirilemez, ulusal kültür birey sahip olduğu kişisel özellikler ya da benzer kültürel mirasa sahip, benzer eğitim almış, yaşamlarında benzer deneyimler edinmiş bireyleri kapsamaktadır. Güvenin oluşum aşamalarından bireyin otorite ile ilişki aşaması ; Hofstede geliştirdiği güç aralığı boyutunun, aile ve okuldaki ilişkilerindeki sosyal norm ve değerlerde ortaya çıktığı IBM'de yürüttüğü çalışmasında ortaya koymuştur. Hofstede'in güç aralığı boyutu bireylerin davranışları otoriter kurallara uyma ve bağlılık gösterme konusunda toplumdaki değer ve normlar çerçevesinde şekillendirilmektedir. Hofstede güvenin oluşum aşamalarını; bireycilik eğilimi yüksek bireyler bilişsel güvene sahip olduklarından güç odaklı ilişkilerde mesafeli, ortaklaşa davranışçılık eğilimi yüksek seviyedeki bireyler ise güç aralığı yüksek olan ilişkilerde derin yapılanmaları olduğu sonucu çıkarılabilmektedir (Dooney, Cannon, & Mullen, 1998). Güç aralığı yüksek toplumlarda, kümülatif, niyet, öngörü ve aktarım süreci de dahil olmak üzere her aşamada güven oluşumu, güç aralığı düşük toplumlara göre daha çok yapılanmaya ihtiyaç duyulan bir süreçtir. Dolayısıyla, güç aralığı yüksek ülkelerindeki insanların birbirlerine güven konusunda isteksiz bir tutum sergiler, güven arayışı bu sürecin doğal bir sonucudur.

Toplumda, bireylerin farklı olan davranışa karşı geliştirdikleri güven duygusu siyasal ilişkileri de büyük ölçüde belirlemektedir. Türkiye 2005-2008 yıllarında Dünya Değerler Anketi'nin sonuçlarına göre toplumsal güvenin en düşük olduğu ikinci ülkedir. "insanların çoğunluğuna güvenilir mi?" sorusuna "güvenilebilir" yanıtı dünya genelinde % 25 iken Türkiye'de % 4,8 olmuştur (<http://www.worldvaluessurvey.com>). Toplum içi

dayanışmanın ve toplumsal bağların biçimlenmesi siyasal katılım sürecini olumlu yönde etkilemektedir. Bahçeşehir Üniversitesi tarafından yürütülen; 2011 Türkiye Değerler araştırması sonucunda, toplumun hükümete güven oranı 2001’de %29 iken, 2011’de %61’lere ulaşmıştır. Bu durum, 2002’den itibaren tek başına iktidarda bulunan AK Parti yönetiminin siyasetteki güven sorununu büyük ölçüde çözüme ulaştırdığının önemli bir göstergesidir (Eser, 2011).

Sosyo-ekonomik açıdan Türk kültürü değerlendirildiğinde de, orta sınıfın yaygın olması bakımından gelişmekte olan ülke profiline sahiptir. Ancak orta sınıfın aynı düzeydeki kaynaklara ulaşımının söz konusu olmaması güç aralığının düzeyini yükseltici etkiye sahiptir (Acuner & İlhan, 2002).

Hofstede yaptığı araştırmada Türkiye’nin % 66 ile “güç aralığı bağımlı ve hiyerarşik yapıda, üstlerini ulaşılmaz gören, ideal patronun baba figürü olduğu diğer fertlerin boyun eğdiği yaşlı ve saygıya layık kişi olarak yer aldığı Türk aile yapısı da açıkça görüldüğü” şeklinde değerlendirilmiştir. Bireyler az gücü olduğuna inandığı için gücün farklı ölçüde dağılımı olduğuna inanmışlardır. Bireyler, toplumdaki tüm bireylerin eşit olmadığı algısı ile buldukları toplumda mevcut eşitsizlik durumuna karşı gösterdikleri davranış kalıpları güç aralığı boyutunun düzeyini belirlemektedir. Bu nedenle bireyler kendilerini güçlülere bağımlı hissetmektedir ve dolayısıyla sonraki nesillere de öncelikle doğruyu belirleyecek güçlü kesime itaat öğretilmektedir. Bu yapıda aile ve okuldaki ilişkilerindeki sosyal norm ve değerler güce hâkim olan tarafından belirlenmekte ve diğerleri bu kural ve normlara itaat etmektedirler (Hofstede, Hofstede, & Minkov, 2010). Dolayısıyla, bu yapıda müdürler patronlarına ve kurallarına sorgusuz itaat etmekte, çalışanlar ise patronları ile çelişkiden kaçınmakta ve emirleri beklemektedirler (Hofstede, 2015). Oysa güçlüler, kendini güçsüz gruba dâhil eden bireyler ile oldukça düşük seviyede işbirliği halindedirler. Dolayısıyla aralarında yatay bir iletişim bulunmamaktadır.

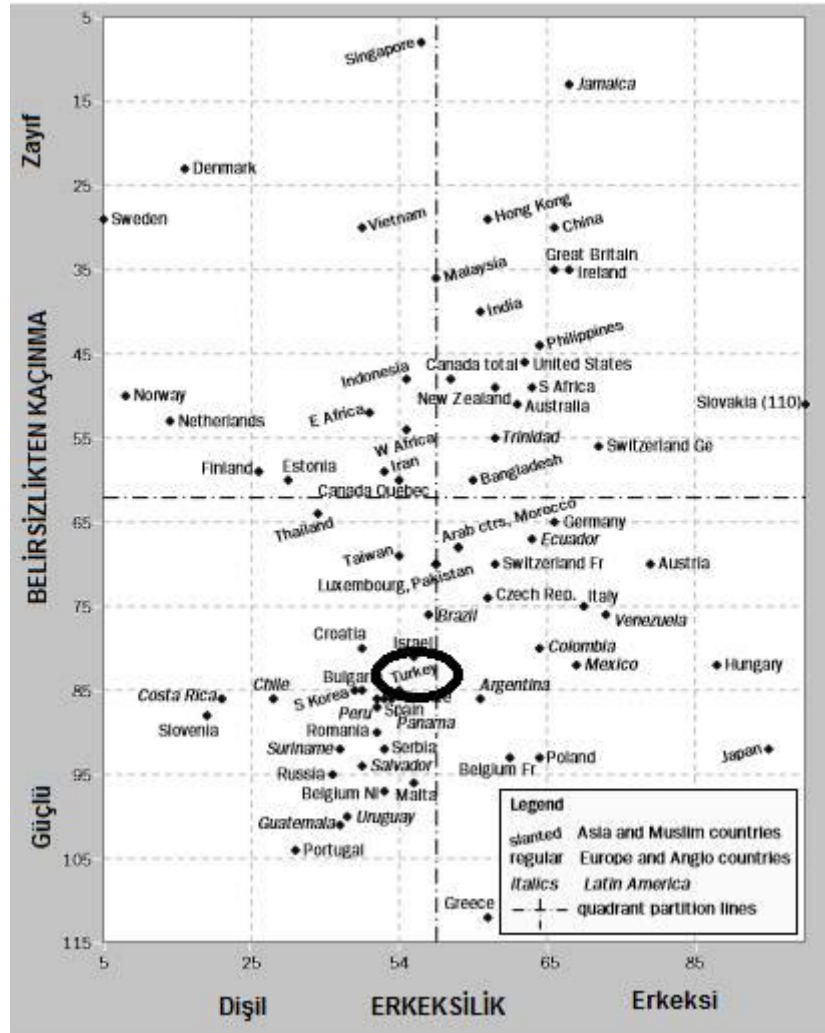
3.4.2. Belirsizlikten Kaçınma Boyutu

Hofstede, belirsizlikten kaçınma boyutunun kaygılı toplumların kültür yapısını tanımlayıcı bir yapı olduğunu belirtmektedir (Hofstede, Hofstede, & Minkov, 2010). Hofstede'in belirsizlikten kaçınma boyutu, toplumların belirsizliği tercih etme veya belirsizliğin oluşturduğu riskleri hafifletici stratejilere güvenme tercihidir. Clark'ın (1990), güven oluşumunda bireylerin risk aşaması, belirsizliğe ilişkin öngörüler, risk konusunda yapılan değerlendirmeler ve ilgili riski deneyimleme yapılarının tümünü kapsamaktadır. Öngörülemeyen bu tür belirsizlik içeren durumlarda bireylerin farklı çözüm arayıp rahat davranması, yani bu kendine tehdit olarak algıladığı duruma karşı oluşturduğu davranış kalıbı belirsizlik kaçınma boyutunun düzeyinin düşük olduğunun göstergesidir. Belirsizlik boyutu düşük toplumlarda güven oluşumunun ikinci alanında bulunan (Şekil.25) kümülatif süreçteki güven duygusuna eğilimi belirsizlik boyutu yüksek toplumlara göre daha yüksektir (Clark, 1990). Bunun nedeni, belirsizlik boyutu düşük toplumlarda kişilerarasındaki ilişkiler zarar görse dahi, bireyler fırsatları değerlendirmelidir. Bu şekilde toplumdaki belirsizliklere karşı oluşan korku hafifletilmekte, bu yönde hareket eden bireyler toplum tarafından desteklenerek, ödüllendirilmektedir. Dolayısıyla belirsizlikten kaçınma boyutu düşük toplumlarda geleceğe dair endişeleri düşük seviyede bulunan, kendine güvenli, daha az stresli ve öfkeli bireylerden oluşmaktadır.

Belirsizlik boyutu yüksek toplumlarda, amaçlarının bireysel düzlemde fırsatları değerlendiren bir yaklaşım içerisinde bulunulması kişilerarasındaki ilişkilerin devamlılığını tehlikeye sokacaktır. Bu noktada; belirsizlikten kaçınma boyutu yüksek toplumlarda bireylerin davranışları öngörülebilir yapıya sahip olmasından kaynaklı olarak, taraflardan birinin beklenmedik bir tavır sergilemesi güven oluşum sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Belirsizlikten kaçınma boyutu yüksek toplumlar değişime karşı dirençli bir duruş sergilenmesi bu durumun doğal bir sonucudur. Bu nedenle güven oluşumunun öngörü, niyet, yeterlilik ve aktarım süreçlerinde belirsizlik boyutu yüksek toplumlar, düşük toplumlara göre daha fazla güven oluşumuna ihtiyaç duymaktadırlar (Clark, 1990). Belirsiz durum ve koşullar altında toplumun kendini endişeli, tehdit altında hissetmesinin sonucu olarak katı norm ve kanunlara ihtiyaç duyması belirsizlikten

kaçınma boyutunun yüksek olduğunun göstergesidir. Diğer bir deyişle; belirsizlikten kaçınma boyutu, toplumdaki geleceğe dair belirsizliğin oluşturduğu tepkilerin düzeyini belirlemektedir. Bu aşamada kültürel inanç, değerler, beklenti ve istekler insanların belirsizliğe ilişkin stres düzeyini artırıcı etkiye sahiptir.

Hofstede'in IBM'de yürütmüş olduğu çalışmasında belirsizlikten kaçınma boyutunun ölçütünün aile içerisindeki etkin sosyal normlar tarafından belirlendiğini göstermektedir (Hofstede & Hofstede, 2005). Çevresel tehditleri önlemek için katı düzenlemelere yönelmek veya duruma uygun esnek yeni kurallar oluşturmak bireyin toplumdaki sosyal normlardan oluşturduğu davranış kalıplarıdır.

Şekil 26. Erkeksilik Belirsizlikten Kaçınma Boyutu İlişkisi

Kaynak: (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 187)

Şekil 26.'daki erkeksilik boyutu ile belirsizlikten kaçınma boyutunu değerlendiren haritada görüleceği üzere; belirsizlikten kaçınma düzeyi düşük seviyedeki toplumlara alışılmadık riskler alma eğilimi yüksek ve seviyede erkeksilik boyutunun etkisi sağ üst köşedeki bölgede işaret edilmektedir. Bu toplumun girişimcilik ruhuna ilişkin bir oluşumdur. Türkiye erkeksilik dışılık ayrımının orta sınırına en yakın bölgede yer almaktadır. Türkiye'nin bu haritadaki konumu belirsizlikten kaçınma eğiliminin oldukça yüksek düzeyde olduğunun görülmektedir. “Çevresel uyarıların yoğun olduğu bilgi yükünün hızla arttığı” ortamlarda birey kendini tehdit altında hissetmektedir. Bilginin açık olmadığı veya değişimlerin hızla kestirilemez biçimde ilerlediği ortamlarda belirsizliğe karşı toleransı yüksek olan bireylerin enformasyonu yorumlama ve iletişim becerilerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu bireyler diğer insanların içsel özelliklerine daha duyarlı bir yapıya sahiptir. Sonuç olarak Türkiye’de bireyler yazılı kuralları arttırma eğilimde ve değişmez doğrularla kendileri için belirsizlikten uzak güvenli bir yaşam ortamı oluşturma eğilimi içerisinde bulunmaktadır. Erkeksilik boyutu yüksek toplumlarda, bireyin kendi çıkarlarını gözetmesi desteklenme ve ödüllendirilmektedir. Oysa Türkiye gibi dışil boyutu yüksek bir toplumda yaşayan bireyin bencilce kendi için hareket etmesi, dışil toplum yapısının değer ve normları ile örtüşmediğinden, toplumda bu yönde davranışlarda bulunulması uygun bulunmaz ve cezalandırılır. Bireyci ve erkeksilik boyutu yüksek toplumlarda **Şekil.25**’ de üçüncü aşamada görülen kümülatif süreçte, ortaklaşa yönelimi ödüllendiren dışil boyutu yüksek toplumlara göre güven oluşum ihtiyacı daha yüksek seviyededir.

Abraham Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşi Teorisi ’sinde, bireyin kişilik kategorilerinin her birini bir ihtiyaç kategorisine karşılık gelmekte ve birey bir kademedeki ihtiyacını tam olarak gidermeden diğer kademeye yani gelişim düzeyine çıkamamaktadır. Şekil 27. ’de Maslow’un İhtiyaç Piramidinde de görüleceği üzere bireyin ihtiyaçları ilk olarak nefes alma, besin ve cinsellik gibi fizyolojik ihtiyaçlarla başlamakta sonrasında güvenlik ihtiyacı, aidiyet, saygınlık gereksinimi ile devam etmekte en son aşamada bireyin kendini gerçekleştirme ihtiyacı yer almaktadır. Kendini gerçekleştirme ihtiyacı bireycilik boyutu ile eşleştirilebilir.

Belirsizlikten kaçınma eğilimi yüksek düzeyde bulunan toplumlarda güvenlik ihtiyacı diğer tüm ihtiyaçların önüne geçmektedir. Dişil yapıya sahip toplumlarda ise ait olma ihtiyacı saygı ihtiyacının önüne geçtiği görülmektedir. Erkeksilik boyutu yüksek düzeyde bulunan toplumlar için saygı ihtiyacı ait olma ihtiyacına göre birincil öneme sahip bulunmaktadır.

Şekil 27. Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Piramidi

Hofstede'in haritası'nda Maslow'un İhtiyaçlar piramidini, baskın olan kültürel davranış tipleri bağlamında değerlendirilecek olursa; sağ üst bölge başarı ve saygı ihtiyacı baskın olduğu bölgeyi, sol üst bölge başarı ve ait olma ihtiyacının baskın olduğu bölgeyi, sağ alt bölge ise güvenlik ve saygı ihtiyacının baskın olduğu bölgeyi, sol alt bölge güvenlik ihtiyacı ve ait olma ihtiyacının baskın olduğu bölgeyi işaret etmektedir. Ancak Maslow'ın İhtiyaçlar Piramidi, Maslow 20.yüzyıldan önce hayatını kaybettiğinden, bu modelde bireyin yeni ihtiyaçlarına göre şekillendirilmediğinden yeni ihtiyaçların eklenememiştir.

Belirsizlikten kaçınma boyutu yüksek kültür yapısına sahip toplumlarda oluşan farklılıklar bir tehlike veya tehdit olarak algılanarak katı kurallara ihtiyaç duyulurken, belirsizlikten kaçınma boyutu düşük kültür yapısına sahip toplumlarda oluşan bu tür farklılıklar merak uyandıran incelenerek bu duruma çözümler üretilen durumlardır. Dolayısıyla, belirsizlik kaçınma boyutu yüksek kültür yapısına sahip toplumlarda aile

yapısında riskli durumlara karşı stresli yapı gözlemlenirken, belirsizlikten kaçınma boyutu düşük kültür yapısına sahip toplumdaki aile yapısı bu tür durumlara karşı daha esnek, sakin ve çözümcü bir yapıda bulunmaktadır. Yani kimi kültürlerde kuralların esnekliği toplumsal kodlamaların oluşmasında etkin, kimi kültür yapılarında ise katı kurallar toplumsal kodların temelini oluşturmaktadır.

Her toplumun bu belirsizlikler sonucu oluşacak başarısızlık ve utanç verecek duruma karşılık gelen bir takım toplumsal kodlamaları bulunmaktadır. Dolayısıyla bazı toplumlarda belirsizlikten kaçınma oranı yüksek yani insanlar konuya ilişkin riski üstlenmekten kaçınmaktadırlar (İlbars, 1992). Bu oranın ülkemizde %85 olması Türk toplumunda da belirsizlikten kaçınma oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Türk kültürü, geleceği kontrol etmeyi denemekten çok olayları akışına bırakmayı tercih etmektedir. Belirsizlikten kaçınma boyutunun yüksek olduğu toplumlarda insanlar geleceğe dair belirsizliklerle baş edilmek için çok sayıda ritüeller kullanmakta, normalin dışındaki düşünceyi reddetme ve mutlak gerçeklere inanma gibi yollara başvurmaktadır. Bu stres düzeyini azaltabilmek için geleneksel ve sosyal örneklerin yanında din de insanlar için temel dayanak noktası olmaktadır. Ülkemizde gelecek endişesi büyük ölçüde tehdit olarak algılanmaktadır. Bu nedenle, ülkemizdeki donanımlı gençler kariyer planlamasında halen kamu kurumlarına özel kurumlara göre öncelik vermektedirler. İnsanlar sürekli olarak güvende hissetmek için hatalarını kabullenmeme ve suçu etrafında arama gibi davranışlar gözlenmektedir (Bayrak, 2003).

Türkiye’de güç aralığı boyutu ve belirsizlikten kaçınma boyutunun eğilimleri oldukça yüksek düzeyde yer almaktadır. Türkiye’de de görüldüğü üzere belirsizliğe karşı esnekliği düşük olan bireyler, kendileri için tehdit oluşturan bu belirsizliği azaltmak için güç aralığını arttırarak tepki vermektedirler. Herhangi bir belirsizlik durumunda ise; is yaşamında kayıtsız itaat ve uyum sergiledikleri patronlarına, manevi anlamda kayıtsız inandıkları Allah’a, siyasal alanda kendileri ile özdeşleştirdikleri kayıtsız bağlılıkları bildirdikleri politikacılara, aile yaşamında gücü elinde bulunduran ebeveynlerine sığınarak belirsizliği azaltmaya çalışmaktadırlar. Türkiye’de birey siyasette edildir. Çünkü gücün bireyler arasında eşitsiz dağılımı bireyler tarafından koşulsuz olarak kabul edilmesi ulusal kültürün doğal bir sonucudur. Manevi anlamda İslam inancı belirsizliğe

karşı toleransın azaltılmasında ve belirsizlikten kaçınma durumlarında bireyler için önemli dayanak noktalarından birini oluşturmaktadır. Sonuç olarak; Türk toplumu belirsizliği ortadan kaldırmak için güç aralığına ihtiyaç duymakta ve yönetimin kendilerini yönlendirme, kontrol etme gibi fonksiyonları toplumsal kültürün norm ve davranış kalıplarına uygun olarak yürütülmesi beklemektedir.

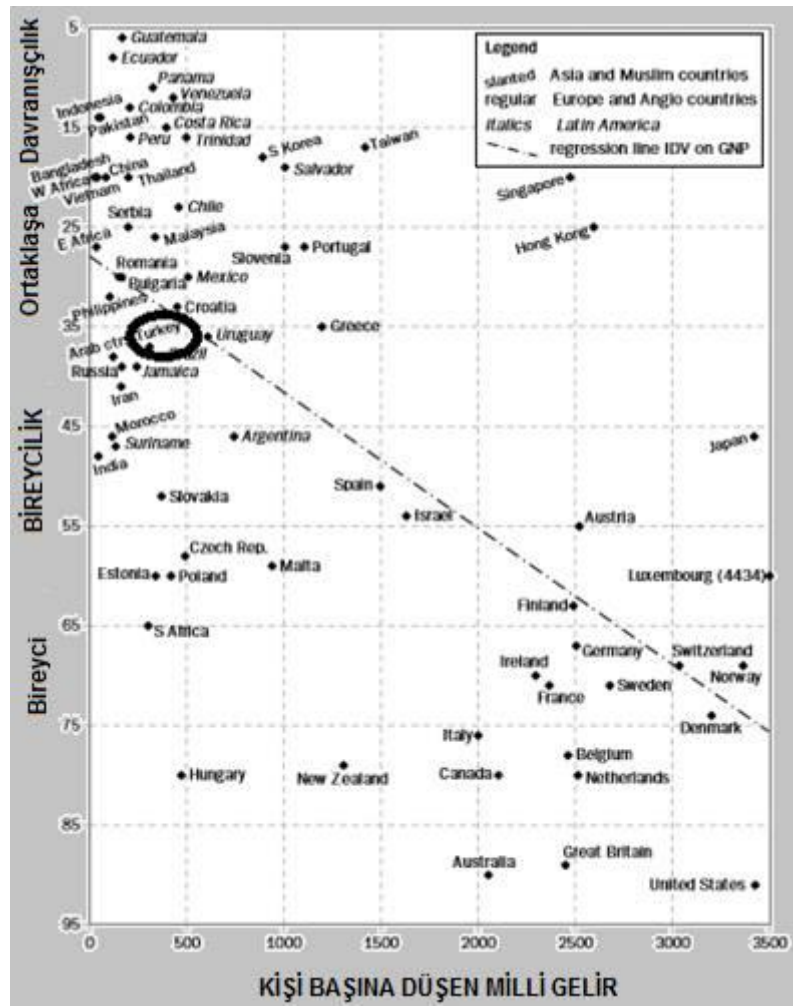
3.4.3. Bireycilik Ve Ortaklaşa Davranışçılık Boyutu

Hofstede'in bireycilik boyutu bireyin toplumla ilişkisini ortaya koymaktadır. Ortaklaşa davranışçılık boyutu, bireyin toplumla kurduğu ilişkisi, grup oryantasyonu içeriğinde; grup amaçları, bireyler arasındaki bağlılık derecesi, bireysel başarılarla duyulan saygı, bireysel düşüncelere karşı hoşgörü seviyesi gibi toplumsal norm ve değerler ile kendini göstermektedir. Bireyin kendi tercihlerini özgürce takip etmesi ile toplum üyeleri arasındaki karar sürecindeki bağlılıkları ortaya koymaktadır. Diğer bir deyişle kendi çıkarlarından çok toplumun veya grubun ihtiyaçları birey için önem taşımaktadır. Bireycilik oranlarına göre; insanlar kendilerinden önce gruplarını çıkarlarını tutmakta veya kendilerini gruptan daha önemli olarak görmektedirler. Ortaklaşa davranışçılık boyutu, bireysel karaktere ile değil sosyal bağlama ilişkindir. Bireyci boyutu, bireyin kendisi ve birinci dereceden akrabaları en yakın aile bireyleri ile ilgilendiği bir yapıdır. Ortaklaşa davranışçılık boyutu ise; bireyler kuzenler, teyzeler, anneanneleri yani geleneksel aile yapısı ile doğumlarından itibaren güçlü, bağlarla bütünleşmiş bir yapıdır. Ortaklaşa davranışçılık boyutu yüksek toplumlarda, birey geniş ailesi ile oluşturduğu bu ilişkinin devamlılığını koruyabilmek için diğer grup oluşumlarına karşı ailesine sorgusuz bağlılık duygusunu geliştirmiştir. Bireyci boyutu yüksek toplumların arasındaki bağ ise; daha zayıf ve sadece kendi aile fertlerinde sorumluluk hissetmektedir (Hofstede, 2011).

Bireyci Kültür; “bireylerin ve topluluğun hayatta kalabilmeleri, bireysel başarı ve fonksiyonlarına dayanmaktadır ve gruplarından bağımsız olarak bu başarıya ulaşılmaktadır”. Bu yapıdaki toplumlarda bireyler kendilerini “tek” ve “eşsiz” olarak

algıladıklarından kendi istek ve hedefleri doğrultusunda yaşamaktadırlar.¹⁴ Bireyci kültürdeki toplumlarda, bireyler kendini toplumundan bağımsız olarak tanımlamaktadırlar.

Ortaklaşa Davranışçı yapıya sahip kültürde ise; bireyin hayatta kalabilmesi, bireyim bağlı bulunduğu grubun özelliklerine ve gerçekleştirebildiklerine göre şekillenmektedir (Triandis, Bontempo, Villereal, Asai, & Lucca). Bu yapıdaki toplumlarda ise bireyler, kendilerini önemli olarak algıladıkları aile, arkadaşlar gibi herhangi bir topluluğun parçası olarak tanımlamaktadırlar.

Şekil 28. 2000 yılına ait Bireycilik Ortaklaşa Davranışçılık Dağılımı Haritası

Kaynak: (Hofstde & Hofstede, 2005, s. 112)

¹⁴ Milli gelir seviyesi arttıkça bireyci kültür yapısına doğru geçildiği yönünde birtakım tezler bulunmaktadır.

Hofstede her ülkeyi diğer ülkelerle ilişkilendirerek her ülkenin skorunu dolayısıyla hangi boyutta olduğunu bu şekilde belirlemektedir. Boyutlar arasında korelasyon oluşturulurken bireycilik boyutu incelenirken; ulusların refah düzeyi (“kişi başına düşen gayri safi milli hasıla”) önem verilmesi gerekmektedir. Kültür için fenomen oluşturan diğer konulara göre ulusal refahı belirleyici belirgin sayısal verilere sahip olmasından kaynaklı olarak, boyutlarla kültür korelasyonunda kullanılması bir çeşit kontrol mekanizması oluşturmaktadır (Hofstede, 2011).

2000 yılında bireycilik ve ortaklaşa davranışçılık boyutu; “kişi başına düşen gayri safi milli hâsıla” üzerinden, değerlendirilerek Hofstede tarafından, Şekil 28.’deki ülkeler arasındaki dağılımı gösteren harita oluşturulmuştur. Türkiye zengin ülkeler ile fakir ülkeler arasında sınıra en yakın ülkelerden biridir. Ülkedeki “kişi başına düşen gayri safi milli hâsıla” arttıkça bireyin yaşam kalitesi de yükselmektedir. Bireycilik ile ekonomik gelişme arasında negatif bir ilişki söz konusu olduğundan alım gücü arttıkça daha büyük araba ve konutlara ulaşılabilen bireyselliğin yerini ortaklaşa yaşam almaktadır. Bu duruma rağmen ekonomik anlamda alım gücü yüksek bireylerin yaşadığı ülkelerde, ulusal ekonominin daha az büyüdüğünü dolayısıyla bir süre sonra gelişmiş ülkelerdeki bireylerin Japonya’da olduğu gibi birkaç işte birden çalışması gerekliliğinin olduğu mümkün görülmektedir. Ülkenin ekonomik gücü ile bireyci boyut arasındaki ilişkisellik ülkenin coğrafik konumuna ekvatora olan uzaklığı bağlamında değerlendirilebilmektedir. Örneğin; soğuk iklimlerde yaşayan birey kendini koruma ihtiyacı oldukça yüksek düzeyde, çocuklarını da daha bağımsız ve diğerlerinden güçlü olarak yetiştirme eğilimindedir. Fakir ülkedeki bireyler, ekonomik özgürlüğü bulunmayan kadınlar, kendilerini ileriki yaşlarda bakımını sağlayacak beklentisiyle daha çok çocuk dünyaya getirmektedir. Bu tür toplumlarda bireyler ağırlıklı olarak ortaklaşa davranışçılık eğilimindedirler. Ancak sadece popülasyondan yola çıkılarak bir ülkenin ortaklaşa davranışçılık eğilimi içerisinde olup olmadığını öngörülmemelidir. Çünkü ekonomik faktörler dışında bir ülkenin sahip olduğu Konfüçyüs öğretileri gibi tarihsel bir mirasta, bir toplumun ortaklaşa değerlere daha çok sahip çıkmasının nedeni olabilmektedir. Ortaklaşa kültürdeki toplumlardaki bireyler birbirine bağlı, ilişkileri ise bağımlı bir yapı sergilemektedir. Bireylerin bu algı çerçevesinde oluşan kodlamaları çoğunlukla kalabalık

bir aile içerisinde yetişmelerinden veya doğumlarından itibaren sosyal gruplar içerisinde bulunmalarından ileri gelmektedir.

Hofstede IBM'deki çalışanlar üzerinde yürütülen çalışmasında, bireycilik- ortaklaşa olma boyutunun; toplumda kullanılan dil, bireylerin kendilerini ifade ederken “ben” veya “biz” kelimelerini kullanması, toplum içerisinde kabul gören davranış kalıpları ve tüm bu toplumsal kodlamaların sonucunun hareketlere aktarılmasını içerdiğini ortaya koymuştur (Hofstede, 1997).

Türkiye için bu oran %37 olması itibariyle ortaklaşa davranış kalıplarının kullanılmakta olduğu kültürel kodlara sahip olduğunu göstermektedir. Hofstede'nin yaklaşımına göre Türkiye'de biz kavramının ben kavramına göre daha önemli olduğunu tespit etmektedir. Belirsizlik boyutu yüksek toplumlarda, amaçlarının bireysel düzlemde fırsatları değerlendiren bir yaklaşım içerisinde bulunulması kişilerarasındaki ilişkilerin devamlılığını tehlikeye sokacaktır. Bu nedenle; bireyin, ilişkisinin devamlılığını korumak için geliştirdiği sorgusuz bağlılık, geniş aile, aşiret, kurum gibi geleneksel bir gruba ait hissetme ihtiyacı doğmaktadır. Erkeklik boyutu yüksek toplumlarda bireyin kendi çıkarlarını gözetmesi desteklenme ve ödüllendirilmektedir. Oysa Türkiye gibi dişil boyutu yüksek bir toplumda yaşayan bireyin bencilce kendi için hareket etmesi, dişil toplum yapısının değer ve normları ile örtüşmediğinden, toplumda bu yönde davranışlarda bulunulması uygun bulunmaz ve cezalandırılır.

Türkiye'de siyasal katılıma uygun hukuk düzeni bulunmasına rağmen, toplumsal değer ve normlarla örtüşmediğinden siyasal katılma ilişkisi doğamamaktadır. Türkiye'deki siyasal katılım, toplumda siyasal katılmayı meşru saymayan bir anlayışa sahip olmasından ve siyasal katılım toplumda büyüklere saygısızlık olarak görüldüğünden siyasal katılma uygulamada görülmemektedir. Siyasal katılımda bilgi güçtür. Türkiye'de yönetilenlerin yönetimle ilgili az da olsa haberdar edildiği bir iletişim düzeyine ulaştırılırsa, siyasal katılım da o ölçüde güçlenecektir.

Belirsizlikten kaçınma boyutu yüksek toplumlar, değişime karşı dirençli bir duruş sergilenmesi, toplumdaki ödül cezalandırma mekanizmasının doğal bir sonucudur. Bu

nedenle güven oluşumunun öngörü, niyet, yeterlilik ve aktarım süreçlerinde belirsizlik boyutu yüksek toplumlar, düşük toplumlara göre daha fazla güven oluşumuna ihtiyaç duymaktadırlar (Clark, 1990). Görev karşısında öncelikli olan ilişkiler, ahlaki yapıda ve karşılıklı güvenin oluşması ve ilişkinin oluşması belli zaman sonra gerçekleşebilmektedir. Bu tür toplumlarda tanıdıklara yardımcı olma ve adam kayırmacılık yaygın olarak görülmektedir (Hofstede, 2015). Türkiye'nin ortaklaşa davranışçılık boyutunun yüksekliği, özellikle dişil toplum yapısına yakın bir profile sahip olmasıyla belirginleştirmektedir. Belirsizlik boyutu yüksek toplumlarda, bireylerin davranışlarının öngörülebilir yapıda olması da beraberinde, Türkiye'de ortaklaşa davranış boyutunun yüksek olması sonucunu doğurmaktadır.

Hofstede, "ülkenin zenginliği ile bireysel davranış derecesi arasında istatistiksel bir ilişki" ortaya koymuştur. Sosyo ekonomik düzey düşük ülkelerde ortaklaşa davranışa eğilim yüksek iken, sosyo ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerde bireyci davranış tipi daha yaygın olarak görülmektedir. Türkiye sosyo ekonomik açıdan gelişmekte olan bir ülke olmasından kaynaklı bu iki davranış boyutu arasında kalmaktadır. Anadolu'da örf ve adetler çevresinde şekillendirilmiş olan yaşam biçimi ortaklaşa davranış biçimi yaygın olarak görülmekte ise de; diğer taraftan, bilişim çağı ile toplumsal yaşamın değişimi küreselleşmenin etkileri ortaklaşa davranıştan uzaklaşıldığını göstermektedir (Öğüt & Kocabacak, 2008) .

Türkiye'de, siyasal sistemde ve iş yaşamında lider ve yöneticilerin sonuçtan çok süreç odaklı olarak, problemlerin çözümlenmesine yönelmesi ve probleme ilişkin her türlü detay hakkında bilgi sahibi olması beklenmektedir (Acuner & İlhan, 2002). Çünkü ortaklaşa davranış yapısına sahip toplumlarda güç aralığı oldukça yüksektedir. Bireycilik seviyesi yüksek toplumlarda insanın sosyal durumu ve ismi resmi yazışmalarda öncelikli olmasına karşın, ortaklaşa davranış kalıplarına sahip toplumlarda tam tersine öncelikli olarak adres ve ülke bilgisi en son kişinin ismine resmi yazışmalarda yer verilmektedir.

3.4.4. Erkeklik Dişilik Boyutu

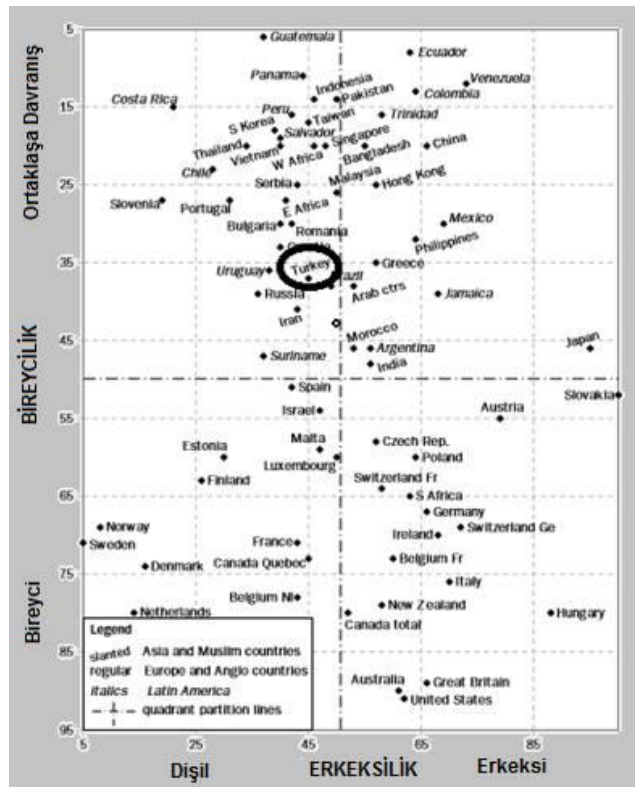
Hofstede'e göre; topluma yansıyan değerler incelendiği takdirde, öne çıkmakta olan değerler doğrultusunda ilgili toplumun erkeksilik veya dişi bir kültür yapısına sahip olup olmadığı anlaşılabilir. Bir toplumda öne çıkan unsurlarla bağlantılı olarak başarı ve yüksek kazanç gibi erkeğe özgü olduğu savunulan değerlerin erkeksi kültür yapısına sahip topluma, bireylere yardımcı olmak, işbirliği yaşam kalitesi gibi insan ilişkilerine paradan daha fazla önem vermek gibi özellikler ise dişi kültür yapısına sahip topluma işaret etmektedir. Başka bir deyişle; erkek ve kadının duygusal bağlamdaki rol dağılımını ifade etmektedir. Hofstede bu boyutta, " bireylerin en iyi olmakla mı, yaptığı işi sevmekle mi motive olduğu" konusuna dikkat çekmektedir (Hofstede, 2015).

Clark (1990) çalışmasında, günümüze kadar ulaşan kültür literatürünü; otorite ile ilişki, bireyin kendisi ile kurduğu ilişkisi¹⁵ ve bireyin risk yaklaşımı olmak üzere üç önemli etkinlik alanına ayırmaktadır. Hofstede'in (1980) sınıflandırmasında tanımladığı boyutlar, bilişsel güven oluşumu süreci ve bu süreçte oluşan davranışsal varsayımlar arasında ilişki kurulmasını sağlamaktadır. Hofstede'in erkeksilik- dişilik boyutları ile bireyin kendisi ile ilişki halinde olma etkinlik alanı arasında birtakım yakınlıklar bulunmaktadır. Erkeksilik-dişilik boyutu ise; bireyin kendine güveni, bireyin başarı ve rekabet konusundaki yaklaşımı bu boyutların her birinin seviyesini yükseltici, fiziksel ve duygusal olarak doyurma, hizmet ve dayanışma bilinci konusundaki yaklaşımı bu boyutların her birinin skorlarını hafifletici nitelik taşımaktadır. Toplumda ulusal kültürel yapısının özelliklerinde erkeksilik-dişilik boyutlarından hangisinin değer ve normlarını taşımakta ise, bu değer ve normlara uygun olarak bireylerin davranışlarının bedeli veya ödülü bulunmaktadır. Bireyci ve erkeksilik boyutu yüksek toplumlarda; **Şekil.25**'de üçüncü aşamada görülen kümülatif ve yeterlilik süreçlerinde, ortaklaşa yönelim ve dişil boyutu yüksek toplumlara göre güven oluşum ihtiyacı daha yüksek seviyede görülmektedir (Dooney, Cannon, & Mullen, 1998). Çünkü bireyler dişil boyutu yüksek

¹⁵ Clark'ın bireyin kendisi ile kurduğu ilişkisi etkinlik alanı, kişilik ve benlik kavramını kapsamaktadır (Clark, 1990).

bir toplumda yaşıyor ise bireyin bencilce kendi için hareket etmesi, dişil toplum yapısının değer ve normları ile örtüşmediğinden, toplumda bu yönde davranışlarda bulunulması uygun bulunmaz. Oysa erkeklik boyutu yüksek toplumlarda bireyin kendi çıkarlarını gözetmesi desteklenmekte ve ödüllendirilmektedir.

Toplumda yaygın olarak eğitim ve tüketim davranışları bağlamında belirtilen erkeksilik ve dişiliğe dair değerler kendini göstermektedir (Hofstede & Hofstede, 2005). Örneğin; erkeksilik kültür yapısına sahip toplumlarda iyi bir öğrenci olmanın ölçütü mükemmel öğrencilerin davranış kalıpları örnek gösterilerek, dişi kültür yapısına sahip toplumlarda ise; standart bir öğrenci olmanın ölçütü başarısız durumdaki öğrencilerin davranış kalıplarından ders alarak şekillenmektedir. Bunun nedeni, erkeksilik kültür yapısına sahip toplumlarda yükselme ve başarılı olma tutkusu kültür yapısında kodlanmıştır. Oysa dişi kültür yapısına sahip toplumlarda, merhamet ve başkalarına duyarlı anlayışlı bireyler oluşturma kalıpları bulunmaktadır.

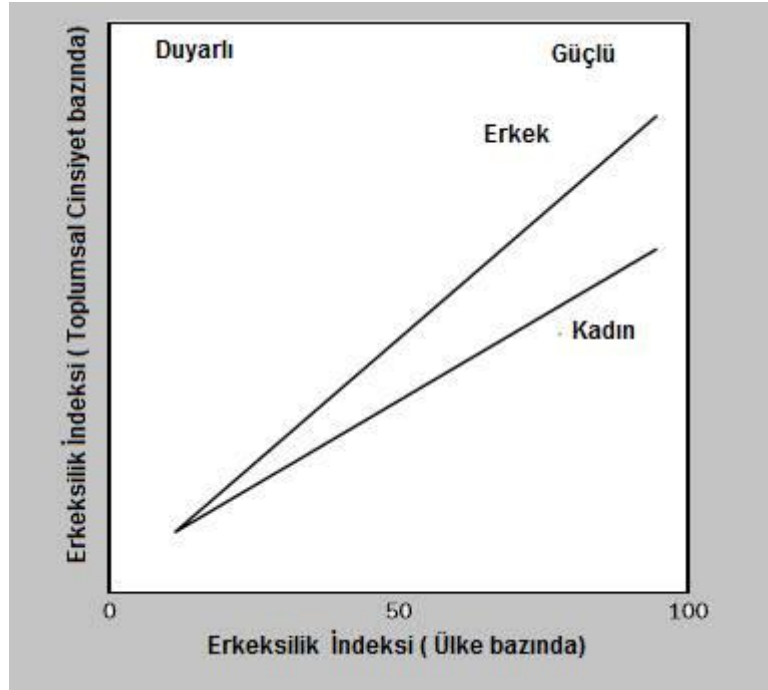

Şekil 29. Bireycilik Erkeksilik Boyutu İlişkisi

Kaynak: (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 124)

Şekil.29’da görülen harita üzerinde Hofstede’in yorumu; ortaklaşa davranışçılık, bireycilik, erkeksilik ve dişilik boyutları birbirleriyle sürekli bir ilişki halinde bulunmaktadır. Bütün bu boyutlar birbirine eş frekans seviyelerine sahiptir. Ortaklaşa davranış bireycilik arasındaki ayırım grup içerisinde kullanılan “ben” “biz” kavramlarından doğmaktadır. Erkeksilik-dişilikte ise bireyin diğerleriyle ilişkilerindeki ben kavramı ve grup içi bağlılığa verilen önem düzeyine göre şekillenmektedir. Ortaklaşa davranışçı eğilimi yüksek toplumların bir kısmında; gruplaşma kodlamaları grup içi bağlılık çerçevesinde önceden ortaklaşa davranış içerisinde belirlenmekte, bu konuda dişiliğin herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Türkiye’de bu grup içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle dişil amaçları ortaklaşa davranış boyutundaki bir eğilim olarak tanımlamaz. İncil’de Good Samaritan’a yardımcı olan kendi içinde bulunduğu etnik gruptan biri değil bir Yahudi olmuştur. Bu durum ortaklaşa davranış eğilimine değil dişilik boyutuna bir örnek oluşturmaktadır (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 123-126).

Dünya Değerler Araştırması’nın başkanı Ronald Inglehart’ın ortaya çıkardığı, refaha karşı hayatta kalma boyutu; bir toplumun sahip olduğu kültürel yapı yüksek düzeyde bireyci ve düşük düzeyde erkeksilik eğilimlerin birleşimidir. Bunun anlamı refaha karşı bireyci ve dişil, hayatta kalma eğilimi gösteren toplumlarda, ortaklaşa davranışçılık ve erkeksilik eğilimi gösteren toplum yapısında gözlemlenmektedir. Ortaklaşa davranışçılık ve erkeksilik eğilimi baskın toplumlarda grubu düşünen, grup başarısı, grubun spor müsabakalarıyla kazanmasıyla kendilerini tanımlayan bireylerden oluşmaktadır.

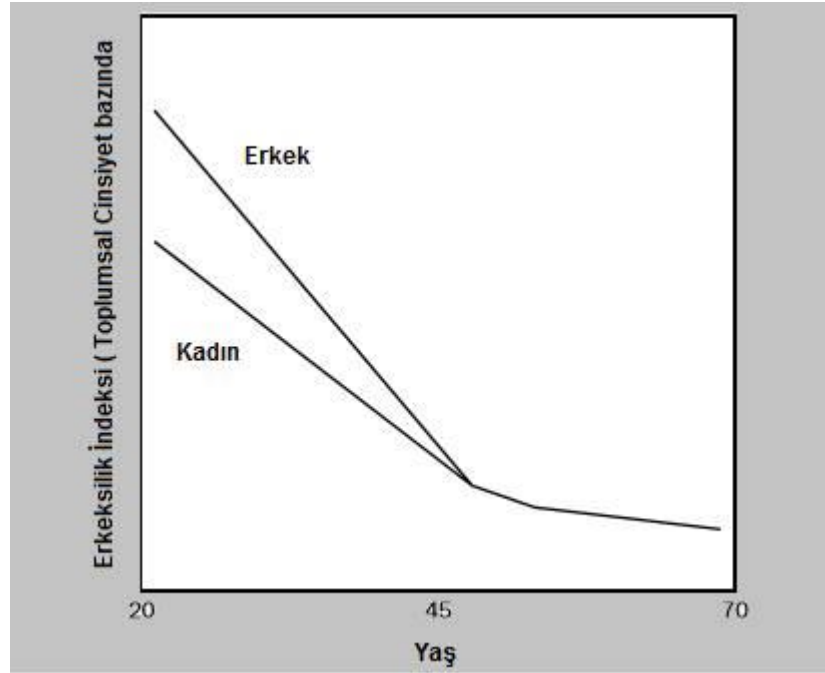
Şekil 30. Hofstede'in Ülkelerdeki Kadın ve Erkekler Bağlamında Erkeksilik Araştırması

Kaynak: (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 126)

Erkeksilik boyutu ülkeler bazında kadın ve erkek için Şekil 30.'da erkeksilik boyutu ile cinsiyet ve ülkeler arasındaki ilişkide özetle görülmektedir. Kadın ve erkeğin her ikisi içinde erkeksilik boyutunun eğilimi giderek baskın hale gelmektedir. Ülkeler bağlamında değerlendirecek olursak; erkeklerin ülkeleriyle aralarındaki farklılık kadınlara göre daha çok artış göstermektedir. Yani dişilik eğiliminin yüksek seviyede görüldüğü toplumlarda, erkeksilik boyutu bağlamında erkek ve kadın arasında ülke bağlamında büyük erkeksilik eğilimleri arasında ciddi bir fark görülmemektedir.

IBM'deki verilere göre en erkeksilik eğilim gösteren toplumlarda (Japonya ve Avusturya) erkekler baskın şekilde erkeksilik eğilim göstermekte iken kadınların bütünüyle erkeksilik eğilimi gösterdiği görülmekte ve erkek ile kadın arasındaki fark oldukça yüksek düzeyde bulunmaktadır. Toplumlar arasında en dişil toplumdaki en erkeksilik eğilimi yüksek topluma doğru erkeksilik eğilimi boyutunun yaklaşık olarak %50 'den daha büyük bir oranı kadınlardan oluşmaktadır.

Bir ülkedeki erkeklerin sahip olduğu değerler, kadınlara göre, o ülkenin dişilik boyutunu erkeklerin değerleri kadınların sahip oldukları değerlerden daha net olarak yansıtmaktadır. Richard Lynn'ın Kuzey İrlanda'dan paranın bulunduğu ortamdaki rekabetçi tutumları 42 ülkede bulunan kadın ve erkek üniversite öğrencileri üzerinde uygulaması sonucu erkeklerin kadınlara göre daha rekabetçi bir tutum içinde buldukları ortaya konulmuştur.

Şekil 31. Erkeksilik Boyutu ile Bireyin Yaşı Arasındaki İlişki

Kaynak: (Hofstde & Hofstede, 2005, s. 127)

Şekil 31.'de erkeksilik boyutu ile bireyin yaşı arasındaki ilişkinin incelenmesinin bir sonucu olarak; bireyin yaşı ilerledikçe daha sosyal ve daha az kendine yönelik dolayısıyla erkeksilik boyutu daha düşük seviyede bulunmaktadır. Şekil 31.'i kadın erkek arasındaki farklılık üzerinden değerlendirecek olursak; kadın ve erkek arasındaki erkeksilik boyutunun düzeyi arasındaki büyük fark yaş ilerledikçe gittikçe küçülmekte, 50 yaşında ise bu fark bütünüyle kaybolmaktadır. Bu dönem kadının biyolojik nedenlerden ötürü çocuk dünyaya getirme potansiyelinin sona erdiği dönem olmasından kaynaklı olarak erkeğin değerleriyle çatışan değerlere sahip değildir. Bu gelişme kadın ve erkeğin genç yaşlarda teknolojiyle yakından ilgili olmasının erkeksilik boyutuyla ilişkilendirilebileceği, yaşlandıkça kadın ve erkeğin sosyal çıkarlarına doğru yönelimleri

olduğu bilgisini destekleyici nitelik taşımaktadır. Bu durum genç bireylerin teknik yönetime, daha yaşlı bireylerin ise insan yönetimine uygun olduğu göstermektedir.

Türk kültürü bu bağlamda; görüntüde erkeksilik fakat gerçekte dişil kültür yapısına sahip bir eğiliminde bulunmaktadır. Bu duruma örnek olarak TBMM'deki kadın Milletvekili oranı ve yönetim kademelerinde ağırlıklı olarak erkek çalışanların bulunması verebilir. Türk kadın yöneticilerin en belirgin özelliklerinin başında ön plana çıkmamak, sosyo-ekonomik açıdan üst sınıf mensubu olmasının yer alması sosyo-ekonomik düzeyin etkisini tekrar gözler önüne sermektedir (Özkaya, 2003). Dişil kültür yapısının taşıdığı değerler çalışanlar açısından daha barışçıl, insani, yenilikçi bir ortam sağlamasının yanında ayrıca modern yönetim anlayışına yatkın bir çalışma ortamı oluşturmaktadır. Son yıllarda uluslararası alanda Türk İşletmelerinin bu yeni kültürel kodlar ışığında kazandığı başarılar dişil kültür yapısına sahip değerlerin içselleştirilmesini aşama aşama sağlamaktadır.

IBM'de yürütülen çalışmada kadın ve erkeklerin değerlerinin kültürlerarası ülkeden ülkeye büyük farklılıklar taşıdığı görülmektedir. Bu boyutun kendine güvenen, iddiacı kutbu erkeksilik boyutunu, alçakgönüllü, ilişkilere değer veren kutbu ise dişilik boyutunu oluşturmaktadır. Dişil toplumlarda, “mutluluk ve huzur” , “başarı ve güç” elde edilmesinden daha önde tutulmaktadır. Bireylerin ilişkilerindeki uyum büyük önem taşıdığından, gerektiğinde oluşan çatışmalar örtbas edilmektedir. Erkeksilik boyutu yüksek kültürlerde ise uyuşmazlıklar tartışılarak çözüme ulaştırılmaktadır. Hofstede'in yürüttüğü çalışmalar sonucu; Türk toplumu %55 dişil kültür yapısına sahip özellikler taşımaktadır.¹⁶ İlk bakışta bu değerlendirme Türk toplumu açısından inandırıcı gelmese de, Türk toplumu erkeksilik toplum yapısına oldukça ters, erkeklerin kadınlar kadar olmasa bile dişil değerleri daha önem verdikleri görülmüştür. Kadınlara uygulanan anket sonuçlarındaki tek erkeksilik boyutunu ifade eden kavram 10. sırada yer alan “kendine

¹⁶ “ Erdem (1996), *Hofstede'in ulusal kültürlerin özelliklerini ölçmede kullandığı anketi kullanarak; Türk işletmeleri üzerinde yapmış olduğu araştırmasında, Hofstede'in sonuçlarına benzer sonuçlar elde etmiştir. Ancak erkeksilik ve dişil boyutlarda farklı sonuçlar elde etmiştir. Erdem (1996), bu sonucun ihtiyatla karşılanması gerektiğini belirtmektedir. Çünkü organizasyonlardaki kültürün bulunduğu dönemin çevresel faktörlerinde oluşan değişikliklerden etkilendiğini savunmuştur.*”

güvenmek” olmuştur. Erkeklerin belirlediği ilk on arasında ise” kendine güven” beşinci sırada bağımsızlık altınca sırada ancak “yarışmacılık”, “egemen olmak”, “dediğim dedik olmak” gibi diğer erkeksilik değerler 10. sıralardan sonra yer almaktadır. Bu yapı özel ve iş yaşamında “çatışmalardan kaçınma”, “haksızlığa uğrayana sempati duyma”, “çalışmaları çözümlenerek sonlandırma” gibi kültürel kodlar ön planda kullanılmaktadır. Türk insanı boş zamanı; “hayattan zevk almak için aile, arkadaşlar veya grup ile geçirilecek anlar” olarak tanımlamaktadır (Hofstede, 2015). Şekil.23’de sağda yer almakta olan dördüncü bölgede yer alan Türkiye’de; baskın baba ve babaya itaatkâr ama her türlü durumda duyguları teselli etmek için sığınak rolünü üstlenmiş bir anne profili mevcuttur (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 120-130).

Toplumun sahip olduğu norm ve değerler, birey içinde yaşadığı alan içerisinde sahip olduğu davranış kalıpları uygulamada toplum içerisinde cezalandırma veya ödüllendirme ile somutlaştırılmaktadır. Bu ceza ve ödül mekanizmalarının çerçevesi, toplumun sahip olduğu norm ve değerler doğrultusunda çizilmektedir. Toplumdaki norm niteliği taşıyan yasalar, bireylerin yasalara yüklediği anlam ve değerler doğrultusunda önemlilik dereceleri arasında kültürel farklılıklar görülmektedir. Öncelikle yasaların oluşumuna karar veren alanda siyaset devreye girmektedir. Çünkü yasaların oluşturulması ve düzenlenmesi siyasi otoritenin, bireyin hayatını koruyucu ve düzenleyici oluşumlarıdır. Dolayısıyla bireylerin, siyasal alanda yapacakları tercihler hayatlarının her alanında etkisini göstermektedir. Bu noktada; ulusal kültürel özellikler, bireylerin bir arada yaşamalarını sağlayan norm ve değerlerin yorumlanmasında belirleyici bir yapıdır. Hofstede’in Türkiye’yi erkeksilik dişilik boyutu bağlamında ulusal kültürel haritasında konumlandığı bölgede, bireylerin siyasal alandaki oy verme sürecinde dişil boyutu yüksek toplum yapısının özellikleri doğrultusunda şekillendiği açıkça görülmektedir. Türkiye dişil toplum yapısına sahip, ortaklaşa yönelim boyutu yüksek seviyede olması nedeniyle güven oluşumunun kümülatif ve yeterlilik süreçlerinde güven oluşumuna ihtiyacı belirgindir. Dolayısıyla siyasal aktörler arasında seçimini yansıtan oy verme sürecinde, bireye daha çok güven veren ve daha çok “biz” kavramını vurgulayan partilere yönelmektedir.

3.4.5. Kısa Döneme Uzun Döneme Yönelik Olma

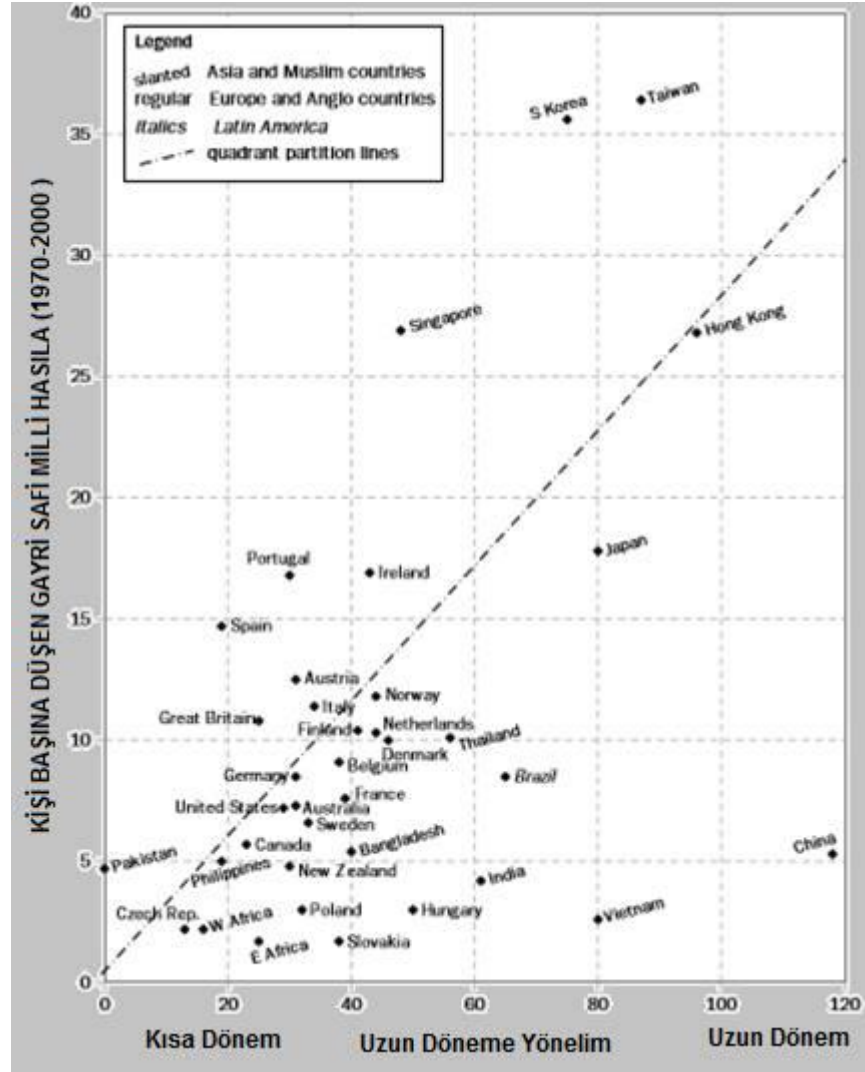
Beşinci boyut olan kısa döneme uzun döneme yönelik olma boyutu bireyin edindiği deneyimleri görüş biçimiyle yakında ilişkilidir. Bu boyut 23 ülkede Çinli araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen anket çalışmaları sonucu ekonomik gelişme bağlantılı olduğu ortaya çıkarılmıştır (ChineseCultureConnection, 1977). Uzun döneme yönelik olma boyutunda değerler sabıra, azla yetinme, tutumluluk kavramlarına yani Michael Harris Bond'un Konfüçyüs öğretilerini kapsamaktadır. Bond'un çalışmasında ilk olarak konfüçyüs öğretisi çok çalışma ile ilişkilendirilse de, sonrasında uzun döneme-kısa döneme yönelik olma boyutu ekonomik gelişim arasında güçlü korelasyonlar oluşturulmuştur. Bu noktada, uzun döneme yönelik olma boyutu Konfüçyüs öğretisinin çalışma dinamiğine dayalı olarak oluşan değerler sabıra, azla yetinme, tutumluluk ve mahçupluk duygusunu kapsamaktadır. Kısa döneme yönelik olma boyutunda ise; geleneklere bağlılık, sosyal davranış kurallarına koşulsuz itaat eden, yüz kızartıcı davranışlar gibi değerlerden oluşmaktadır.

Kısa döneme-uzun döneme yönelik olma boyutu beşinci boyut olarak; Hofstede'in 1991 yılındaki Kültürler ve Örgütler: Aklın Yazılımı çalışmasında ulusal kültür boyutları modeline eklenmiştir. Gert Jan Hofstede 'in yazar olarak dâhil olduğu 2005 yılında basılan Kültürler ve Örgütler: Aklın Yazılımı çalışmasında geniş çerçevede analiz edilerek değerlendirilmiştir. Bond'un çalışmasının Hofstede tarafından değerlendirilmesi, kültürlerarası çalışmalarda uygulanan diğer anket çalışmalarının kullanılmasının büyük katkısı olduğunu göstermiştir. Ancak Bond'un çalışması 23 ülkeyi kapsamakta iken, IBM'de yapılan anket 50 ülkenin anket sonuçlarını içermektedir. Bu nedenle Bond'un çalışması büyük ölçekli hale getirilmeye çalışılmış ancak, güvenilir verilere sahip çalışmalara ulaşılamamıştır. Bu nedenle Hofstede, uzun döneme- kısa döneme yönelim boyutuna Türkiye'yi daha sonra dâhil edebilmiştir. Hofstede, uzun döneme- kısa döneme yönelim boyutunu ilk olarak 1991 yılında beşinci boyut olarak eklemiştir. Minkov'un 2007 yılında Dünya Değerler Anketi çalışması ışığında oluşturduğu yeni üç tane kültürlerarası değerler ortaya koymuştur. Hofstede'in kısa döneme-uzun döneme yönelik boyutu, Minkov'a göre(2010), zamana dair esnek ("*Flexumility*") geçmiş veya şimdiki zaman odaklı ("*Monumentalism*") değer boyutu ile

ilişkilendirmiştir. Buna göre; kısa döneme yönelik toplumlarda kültür, şimdiki veya geçmiş zaman odaklı (“*Monumentalism*”), dar bir yaklaşım eğilimine sahiptir. Oysa uzun döneme yönelik toplumlarda kültür, daha dinamik ve geniş perspektife bir yaklaşıma sahip dinamik bir eğilim izlenmektedir. Minkov’un 2007’deki Dünya Değerler Anketi çalışması sonucu uzun döneme-kısa döneme yönelim boyutu 93 ülkede uygulanarak örnekleme genişletilmiştir.

Güç Aralığı Boyutu	Bu boyutta toplumda az güce sahip olan kurum ve organizasyonlara üyeleri gücün eşitsiz şekilde dağıldığına inanmaktadır.
Bireycilik-Ortaklaşa Boyutu	Toplumdaki bireyler arasındaki karşılıklı dayanışma ve bağlılık ile şekillenmektedir.
Erkekçilik-Dışılık Boyutu	Erkekçilik boyutu yüksek toplumlarda başarının ölçütü kazanmaktır. Dışılık boyutu yüksek toplumlarda başarı hayat kalitesi ile ölçülür.
Belirsizlikten Kaçınma Boyutu	Bireyler belirsiz ve beklenmedik durumlar karşısında kendini tehlikede hissetmekte ve bu çerçevede tüm bu tehditlerden kaçınmak için inançları ve kurumları oluşturmaktadır.
Uzun Döneme-Kısa Döneme Yönelik Olma Boyutu	Bu boyut bireyin gelecek odaklı algıya sahip olması ile konvansiyonel tarih yaklaşımına sahip olması arasında ölçütlendirilmektedir.

Şekil 32.Hofstede'in Ulusal Kültürü Beş Boyut Sınıflandırması

Şekil 33. Uzun Döneme Yönelim GSMH arasındaki İlişki

Kaynak: (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 223)

Şekil.33’de Hofstede tarafından 2000 yılına ait “kişi başına düşen gayri safi milli hâsıla” ile beşinci boyut karşılaştırılarak oluşturulan harita görülmektedir. Haritadaki dağılımda da görüleceği üzere uzun dönem kısa döneme yönelik olma boyutunun ekonomik gelişim ile etkin bir ilişkisi bulunmamaktadır. Uzun döneme yönelik olma boyutunda etkin olan Konfüçyüs öğretisinde bulunmakta olan “tutumluk kavramı” ekonomik anlamda zenginlik boyutu ilişkilendirilebilecek tek noktadır.

Michael Harris Bond ile Hofstede’in Konfüçyüs öğretilerinden yola çıkılarak oluşturduğu uzun veya kısa döneme yönelik olma boyutu “ Batı mantığı” ve “Doğu

mantığı” olarak da adlandırılmakta ve erdemler¹⁷ üzerinden kültürleri değerlendirmektedir (Hofstede & Bond, 1988). Hofstede’in Ulusal Kültürel boyutları modeli kurumsal seviyede değerlendirildiğinde;

- Süreç odaklı – sonuç odaklı
- İş odaklı- çalışan odaklı
- Profesyoneller- Bireycilik
- Açık sistem- Kapalı sistem
- Sıkı kontrol- Zayıf kontrol
- Çıkarıcı- Prensipli olmak üzere altı kategoriye ayrılmaktadır.

Türkiye süreç ve iş odaklı çalışanların kişisel ve aile refahı dikkate alınmaksızın yapılan işle ilgilenilmektedir. Oysa çalışan odaklı kültürlerde çalışanların refahı göz önüne alınarak üstler astlarına danışarak karar aldığı güç aralığının düşük olduğu yapılardır (Öğüt & Kocabacak, 2008). Çünkü uzun döneme yönelik kültür yapısına sahip toplumlarda ortak amaç için çalışılırken doğru-yanlış ayırımından daha çok bireylerin ne ölçüde uğraş verdikleri ve nasıl bir sonuca ulaştıkları önem taşımaktadır.

Kültür yapısını, sonuç odaklılık, süreç odaklılık, çalışan odaklılık çerçevesinde değerlendirecek olursak; güç mesafesinin yüksek olduğu toplumlarda sosyal normlardan kaynaklanan hiyerarşi, süreç odaklı ve riskten kaçınma görülmektedir. Güç aralığının ülkemizde yüksek olmasının çözümü olarak yöneticiler ilişkiye yönelik tavırlar sergilemektedir. Ancak yöneticinin bu şekilde profesyonellik çerçevesinde değil bireycilik boyutunda davranış tipi geliştirmesi, örgütsel etki ile yönetsel davranış arasında uyumsuzluk oluşturmaktadır Oysa sonuç odaklı kültürlerde, bireylerin özgüveni yüksektir, çalışmayı sever ve güçlü bir çalışma ahlakın sahiptirler. Dolayısıyla risk almaktan kaçınmazlar.

¹⁷ Doğu mantığında erdemlilik, Batı mantığında ise doğru veya yanlışlık önemlidir. Örneğin birey için doğu mantığında bir şey doğru ise onun zıttı yanlış veya kötü değildir. Bu doğrunun zıttının kendine göre bir doğruluğu bulunabilmektedir. (Seymen & Bolat, 2005, s. s.165).

Kısa döneme yönelen toplumlar sonuç odaklıdır ve geleneksel değerlere bağlılık yani daha çok statik yapıdan taraftarıdır. Uzun döneme yönelik toplumlarda ise kültürel yapı, geleceğe yönelik azim ve ısrar ile yürütülen süreç odaklı bir yaklaşım söz konusudur. İnsanları beklenti ve isteklerinin şimdi zamana odaklı olması riske ve değişime açık olmayan kültürel kodların sonucudur.

Kısa döneme-uzun döneme yönelik olma boyutu, toplumların karşılıklarına çıkabilecek olası problemlerle başa çıkabilmek için geçmiş ile bağlarını koruma derecesini göstermektedir. Bu boyutun oranının yüksek olması değişime açık her türlü koşula uyum sağlayabilen bir toplum yapısıdır. Türkiye’de bu oran %46 ile ortalama bir seviye olduğundan herhangi bir eğilime net bir yapı görülmemektedir. Dolayısıyla hem kuralcı ve normlara bağlı kalmayı tercih eden bir yapı diğer taraftan değişime açık bir görüntü oluşturmaktadır (Hofstede, 2015).

3.4.6. Müsamaha Kısıtlama Boyutu

1991 yılında Bond’un 23 ülke üzerinde düzenlediği anket çalışması Minkov tarafından Dünya Değerler Anketi verileri kullanılarak 93 ülkede ölçeği genişletilmiştir. Hofstede’in VSM08¹⁸ anketindeki kültürler arasındaki farklılıklara yönelik yeni sorular ile Minkov’un 2008 yılında dünya değerleri 93 ülkede incelenmesi sonucundaki değerlendirmeler müsamaha- kısıtlama boyutlarının oluşumunda etkili olmuştur.

Müsamaha-kısıtlama boyutu Hofstede’in 1991 yılında yayınlanan *Cultures and Organizations* adlı eserinin 2010 yılında Minkov ile genişletildiği baskısında 6. Boyut olarak revize edilmiştir. Minkov’un çalışmaları, hem uzun döneme-kısa döneme yönelim boyutuna katkı hem de müsamaha-kısıtlama boyutlarının oluşumunu sağlamıştır. Ayrıca Minkov *Cultures and Organizations* adlı eserin 2010 yılındaki baskısında, Hofstede’in uzun dönem kısa döneme yönelim boyutuna WVS’in verilerine ek olarak zamana dair

¹⁸ Hofstede’in çalışmalarında; 1982 yılında uyguladığı VSM82 modülündeki anket sorularından, 1994 yılında uyguladığı VSM94 modülündeki anket sorularından oluşmaktadır.

esnek (Flexumility)- geçmiş veya şimdiki zaman odaklı (Monumentalism) değer boyutunun ilişkisinden de yola çıkarak farklı yaklaşımlar eklemiştir (Hofstede, 2011).

Şekil 34. Dünya Değerler Anketi Haritası

Kaynak: (Maclachlan, 2013)

Kültürel haritalama yaklaşımı 1980 yılından itibaren Hofstede ile birlikte kültürel yapıların doğasının anlaşılmasında etkin ve yaygın şekilde kullanılan bir gösterim haline gelmiştir. Şekil 34’de görüleceği üzere haritalama yaklaşımı kültürler farklılık ve benzerliklerinin karşılaştırılmasında oldukça yardımcı olmaktadır. Minkov’un yürüttüğü mutluluk araştırması olarak anılan çalışması sonucu, Türkiye’nin oranı %49 ile tam ortada olması Şekil 34’de görüleceği üzere ortalama bir eğilim yansıtmaktadır. Yani bir taraftan insanlar arzularını güçlü bir şekilde kontrol ederken diğer taraftan hayattan zevk alma üzerine kurulu yapılarda mevcut bulunmaktadır (Hofstede, 2015).

Müsamaha-kısıtlama boyutu, kültürlerin daha çok ahlaki kodlamalarını içeren bir boyuttur. Bireylerin hayattan zevk almalarını sağlayan dürtülerinin kontrol etmeleri veya tatmin etme dereceleri arasındaki seçim düzeyleridir. Hoşgörü boyutu yüksek ülkeler mutluluk odaklı yaşamaktadır. Bu tür toplumlarda hayattan zevk alma konusu toplumun kültürel kodlamasında egemendir. Toplumda bireysel mutluluk, kişisel hobiler bireyin

kontrol altında tutmak için kısıtlanmasından daha büyük önem taşımaktadır. Bu tür ülkelerin ortak özellikleri yeterli ölçüde gıda bulunan toplumlarda daha yüksek oranlarda obezite görülmesi, toplumun genel olarak bireylerin kendilerini çok mutlu oldukları kanısında olması, eğitim oranının yüksek olan toplumlarda nüfusa göre doğum oranları yüksek olması, gibi özellikleri bulunmaktadır. Oysa kısıtlama boyutunun egemen olarak görüldüğü toplumlarda mutluluk birtakım katı kurallar ile sınırlandırılması gerekliliği mevcuttur. Bu tür ülkelerde ise; yeterli ölçüde gıda bulunan toplumlarda daha düşük oranlarda obezite görülmemesi, toplumun oldukça az bir bölümü bireylerin kendilerini çok mutlu oldukları kanısında olması, eğitim oranının yüksek olan toplumlarda nüfusa göre doğum oranlarının daha düşük seviyede olması, gibi özellikleri bulunmaktadır.

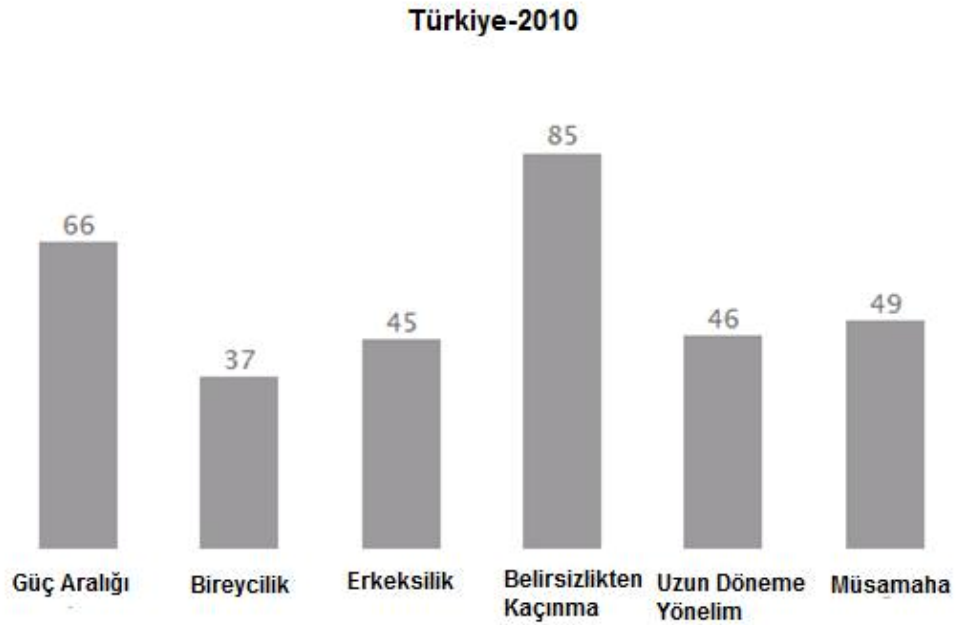
Altıncı boyut olan; diğer boyutlarla karşılaştırıldığında oldukça yeni oluşturulan bir boyut olduğundan Müsamaha-kısıtlama boyutu kültürlerarası ve yönetim alanında genel kabul görebilen araştırılmamıştır. Müsamaha boyutu yüksek düzeydeki toplumların konuşma özgürlüğü ve kişisel kontrole kısıtlama boyutu yüksek toplumlara göre daha önem vermektedir. Kısıtlama boyutu yüksek toplumlarda aciziyet ve kadercilik anlayışının hâkim olması çalışma hayatında kurumsal yapılarıdaki mutluluk ve özgürlük anlayışını etkilemektedir. Bu dikkat çekici sonuçlar ışığında 6. Boyuta ilişkin araştırmalar yapılmaya başlanmıştır (Maclachlan, 2013).

Hofstede'in 93 ülkeyi değerlendirerek Minkov ile oluşturduğu 6. Boyut müsamaha boyutu yüksek ülkelerdeki toplumların daha mutlu yaşadığı ve bireylerin amaçlarının yaşam kalitesi arttırmak üzerine kurulu olduğunu göstermektedir.

VSM 2013 modülü, Minkov, Gert Jan Hofstede ve Geert Hofstede tarafından oluşturulan altı boyuta dair ilişkiselliğin sağlanması için oluşturulan bir ankettir (Ek.1).

Epistemolojik açıdan değerlendirildiğinde sahip olduğumuz sosyal çevrenin karmaşık yapısını anlayabilmek için belirlenen boyutlar belirli sayıda olmalıdır. George A. Miller 1956 yılında yayınladığı "*The magical number seven, plus or minus two*" isimli makalesinde insan beyninin kavraması için sınıflandırmanın yedi kategorinin üzerinde olacak ise iki eklenerek en fazla dokuz kategori olması, yedi kategorinin altında ise iki

çıkarılarak beş kategori olması savunmaktadır. Araştırmacıların birçoğu teknolojinin gelişimi ile birlikte kültürlerin birbirlerine benzerliklerin arttığını ifade etmektedirler. Ancak her toplumun sahip olduğu kültürel mirası teknolojik gelişme ile farklı şekillerde uyum sağlamakta ve değişiklik göstermektedir. Ulusların sahip oldukları kültürel boyutlarının değişimini gözlemleyerek, farklıları ortaya çıkarabilmek için 50 ila 100 arasında bir sürenin geçmesi gerekmektedir. Ancak ülkelerin sahip oldukları geçmişten gelen kültürel değerlerinden kaynaklı olarak 2000’li yıllar için kültürlerarası farklılıklar 1900, 1800, 1700’lerde kendisini göstermiştir.

Şekil 35. Hofstede'in Türkiye'yi Ulusal Kültürel Boyutlarda konumlandırışı

Kaynak: (Hofstede, 2010) <https://geert-hofstede.com/turkey.html>

4. BÖLÜM

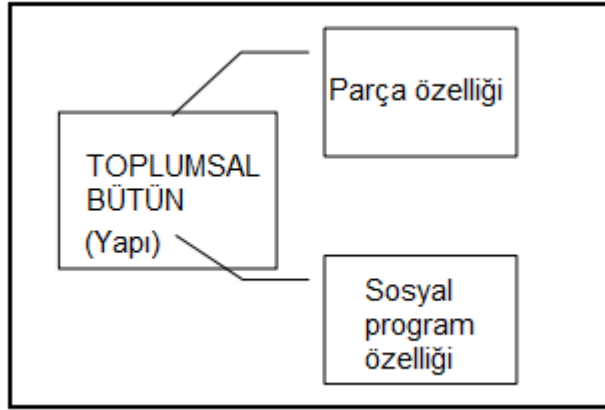
AK PARTİ SEÇİM BEYANNAMELERİNİN HOFSTEDİ'İN ULUSAL KÜLTÜR BOYUTLARI ÇERÇEVESİNDE İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

İçerik analizi, birbirine uyumlu verileri “belirli kavramlar ve temalar” doğrultusunda ortaya koyup ve bunlardan anlaşılabilir bir sistem oluşturarak değerlendirmektir (Yıldırım & Şimşek, 2005). Araştırmada disiplinler arası bir yöntem kullanılması, tek bir disiplinin kullanılmasından daha işlevsel bir yöntemdir (Dedeoğlu, 2002). Bu tezde AK Parti seçim beyannameleri ile Türk kültürünün Hofstede'in ulusal kültür boyutları modelinin varsayımları doğrultusunda değerlendirerek kodlamaları ile oluşan anlamlar incelenecektir. Çünkü kültür, yapısı gereği standart araçlar ile ölçülemez, amaç belirli bir kültürü tanımlamak ve yorumlamaktır. Niteliksel araştırmalar, belirli bir görüşün derinlemesine anlaşılmasını sağlarken, niceliksel araştırmalar bu görüşlerin ölçülmesine yardımcı olmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2005).

4.1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

İçerik analizi çalışmasında; Krippendorf'un(1980), verilerden bu verilerin içinde yer aldığı bağlama göre tekrarlanabilir ve doğru sonuçlar çıkarmak için kullanılan bir araştırma yöntemi olduğu içerik analizi yaklaşımına uygun olarak MAXQDA 11 programını kullanarak niteliksel çıkarımlarda bulunmak amaçlanmıştır.

“İnsanlar arasındaki her tür ilişki toplumsal nitelik taşımaz; bireyin yalnız başkasının davranışına göre anlamlı bir biçimde yönlendirdiği etkinliği toplumsaldır.” (Giddens, 1979, s. 41). Toplumsal olgular parçalı bir yapıya sahiptir. Çünkü grup, topluluk, toplum gibi sosyal olgular, *“iki ve daha fazla parça ve bütünün, bir sosyal program yoluyla eklemesiyle”* ortaya çıkmışlardır (Erol, 2003).

Şekil 36. Toplumlaşmanın Temel Değişkenleri

Kaynak: (Erol, 2003, s. 30)

Toplumlaşma; bir toplumdaki bireylerin her birinin kendisini toplumsal bütünle özdeşleştirmesini mümkün hale getiren, toplumdaki birey ve gruplar arasındaki karşılıklı bağlanmaların oluşmasıdır. Bu toplumsal bağılıklar, bireylerin topluma ait içselleştirmiş olduğu kültürel örüntüsü birçok değişkeni içermektedir. Birey, ortak sosyal, kültürel kodlar aracılığıyla olayları anlamlandırarak, dolayısıyla hali hazırda bulunan varsayımları ışığında hareket edecektir. Bireyler, bu varsayımlar doğrultusunda karşılıklı ilişkilerini düzenlemektedir. Yani toplumsal yapının parçaları arasındaki bağı, bu ortak kültürel kodlar (ortak anlam içerikleri) inşa etmektedir (Şekil. 36).

Toplumsal yapı içerisinde farklılıklar; bireylerin zihninde oluşan kültürel kodlamaların, sosyal sistemdeki her bir parçanın birbirine göreliğini oluşturmasıyla şekillenmektedir. Birey toplumlaşma sürecinde, kendisi gibi olmayan şekilde algıladıkları davranış kalıplarına sahip her bireyi kendisinden farklı olarak görmektedir. Bireyin yaptığı bu karşılaştırma bireyin değer ve inançlar sistemini güçlendirici, kendini diğerlerine göre tanımlayıcı ve bireyleri birbirlerine bağlayıcı yapıları oluşturmaktadır (Demirtaş, 2003). Dolayısıyla kültürel kodlamalarda görülen farklılıkların tespit edilebilmesi için karşılaştırma yapılması gereklidir. Çünkü karşılaştırma yolu bireyin farklı olanı görmesini sağlayan bir yoldur.

Bireylerin karşılıklı bağlanmalarına temel oluşturan ortak kültürel kodlamalar, toplumun değişim ve gelişim yönünü de belirlemektedir. Çünkü paylaşılan bu kültürel özellikler; ulusal kültürü meydana getiren medya, dini kurumlar, siyasi ve eğitim araçları yoluyla norm ve kuralları düzenleyen sembol, değerler ve anlamlarla bireyler arasındaki farklılıkları dengelemektedir (Atılğan & AYTEKİN, 2012). Kültürel kodlamalar, toplumdaki anlamların ve sembollerin kalıplaşmış halidir. Toplumda birbirlerinden farklı bireylerde ortak bir algılama oluşturabilmek için her toplumun ulusal kültürel kodlamaları mevcuttur. Bu ulusal kültürel kodlamalar sayesinde; toplumdaki bireylerin davranışlarına belirgin sınırlar çizilmektedir. Yani ulusal kültürel kodlamalar, tarihsel nitelik taşıyan, bireylerin davranış kalıplarını oluşturan yapılardır. Neticede, ulusal kültürel kodlamaların değişiminin toplum için birlikte değişimi, toplumsal düzen ve istikrarın sağlanması bakımından büyük önem taşımaktadır. Toplumsal düzen daha çok sorgulanmaksızın, otomatik olarak itaat edilen imgesel davranışları ifade eden kültürel kodlamalarla sağlanmaktadır. Toplumlaşma sürecinde, bireyler arasında oluşturulan bağlılıklar bu şekilde bir toplumdaki değişim ve gelişim yönünü belirlemektedir. Toplumdaki sembol ve anlamların farklılaşarak, toplumda kullanımının etkinleşmesiyle yeni kültürel kodlar eski kültürel kodlamaların yerine geçmektedir. Bu değişimde ulusal kültürel kodlamalar yeni baştan inşa edilmemektedir. Toplumsal değişim, anlamlar ve anlamlar arasındaki sebep-sonuç ilişkisine dayanan kavramsal düşünce ile gerçekleşmektedir.

Bireyin toplum içerisinde sahip olduğu rol ve statü, kültürel kodlamalar ve kavramsal düşüncelerden oluşan bütünsel bir yapıya sahiptir. Toplumsal konumu belirleyen bu rol ve statü yapısı doğrultusunda; bireyler karşılıklı olarak olayları ve içinde buldukları koşulları, her toplumsal konumun kendi özgü kültürel kodlamaları doğrultusunda değerlendirirler. Çünkü her konum bireylerin birbirlerinden farklılaşan bakış açılarını örüntüleyen varsayım ve kavramsal çerçeveyi, normlar (örf, adet, gelenek) aracılığıyla bir arada tutularak toplumdaki karşılıklı bağlılık sağlanmaktadır. Toplumdaki normlar, bireye toplumda uygun olarak görülen davranış kalıplarını betimleyici kurallar bütünüdür. Bu nokta, normların bireylerin çeşitli konumlarını bir arada tutmasıyla toplum hiyerarşik bir yapıya ulaşmaktadır. Dolayısıyla birey, hiyerarşik yapı içerisinde bir yandan belirli alanlarda kısıtlanırken; diğer taraftan hiyerarşik yapı birey için birtakım belirsizlikleri ortadan kaldırarak, güven ortamı oluşturmaktadır.

Toplumda yer alan hiyerarşik yapılanmaları, aileler arasındaki ve mesleki gruplar arasındaki dayanışma olarak ikiye ayırabiliriz (Erol, 2003). Toplum türlerini belirleyen bu ayırım aynı zamanda; Hofstede'in ulusal kültürel boyutlarından ortaklaşa davranışçılık-bireycilik boyutunun o toplum için hangi seviyede bulunduğu da göstergesi niteliğini taşımaktadır. Şöyle ki mesleki gruplar arasındaki dayanışma türünü yoğun olarak görüldüğü toplumlarda bireysel başarıların ödüllendirildiği ulusal kültürel kodlara sahip bireycilik boyutu yüksek toplumlardır. Türkiye gibi; aileler arasındaki ilişkilerin ve sorgusuz sadakatin, bireysel olgulardan üstün tutulduğu ulusal kültürel kodlamalara sahip toplumlar ortaklaşa davranışçılık boyutu yüksek toplumlardır.

İnsan biyolojik yeniden üretimin kaynağı, birey ise toplumsal alanda yeniden üretimin kaynağıdır (Erol, 2003, s. 43). Birey, grup ve topluluk gibi sosyal olguları oluşturan toplumsal parçaların karşılıklı etkileşimi sonucu; her toplumun sahip olduğu biriktirilmiş sembol ve normlar ile bireyin toplumsal rolleri toplumsal kültürleri birbirine göre ayırt edici kılmaktadır. Bireyler kendi tercihleri dışında, doğumlarıyla beraber; doğdukları ailenin akrabalıkları ve ailenin ilişkili bulunduğu diğer grupların üyesi haline gelmektedir. Aile, akrabalık sistemi gibi toplumsal parçalardan oluşan toplumsal yapılarda; toplumsal parçalar arasındaki bağlanma, devlet otoritesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Toplumsal yapı, parçaların karşılıklı etkileşimi ile değil belirli bir otoritenin baskısı ile inşa edilmektedir. Dolayısıyla toplumsal bütünleşmeyi sağlayan ortak kültürel kodlamalar yani toplumsal normlar, toplumsal parçaların karşılıklı olarak birbirine güven duymamasından ötürü, toplumdaki parçalar arasındaki bağlılığı yapılandıramamaktadır. Türkiye'de toplumsal parçalar arasındaki yapılanma hem akrabalık sistemine hem de ekonomik yapıya dayalı olarak temellendirildiğinden, ortaklaşa davranışçılık boyutu yüksek, otoriteye sorgusuz bağlılık gösteren bir toplumdur. Yani birey, grup, topluluk gibi toplumsal parçalar, toplumsal kültüre ait bir sosyal programlama aracılığıyla belirli bir bütünlük kazanmaktadır.

Toplumun sahip olduğu norm ve değerler, birey içinde yaşadığı alan içerisinde sahip olduğu davranış kalıpları uygulamada toplum içerisinde cezalandırma veya ödüllendirme ile somutlaştırılmaktadır. Bu ceza ve ödül mekanizmalarının çerçevesi, toplumun sahip

olduğu norm ve değerler doğrultusunda çizilmektedir. Toplumdaki norm niteliği taşıyan yasalar, bireylerin yasalara yüklediği anlam ve değerler doğrultusunda önemlilik dereceleri arasında kültürel farklılıklar şekillenmektedir. Öncelikle, yasaların oluşuma karar veren alanda, siyaset devreye girmektedir. Çünkü yasaların oluşturulması ve düzenlenmesi siyasi otoritenin, bireyin hayatını koruyucu ve düzenleyici oluşumlarıdır. Birey; yaşadığı ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel değişimleri deneyimlerken mesleki ve politik birçok gruba kendi iradeleriyle karar vererek bağlanmaktadır. Bireylerin siyasal alanda yapacakları tercihler, hayatlarının her alanında etkisini göstermektedir. Bu noktada; ulusal kültürel özellikler, bireylerin bir arada yaşamalarını sağlayan norm ve değerlerin yorumlanmasında belirleyici bir yapıdır.

Toplumsal hayatın farklı alanlarındaki faaliyetler kültür kavramı ile ilişkilendirilebilir (Atılğan & Aytekin, 2012, s. 189). Her toplumda nesiller boyu miras yolu ile devredilen norm ve değerler doğrultusunda; bireylerin siyasal sisteme dair algı, düşünce ve beklentilerini kapsayan siyasal kültür birey ile toplumu birbirlerine bağlayan bir unsurdur. Siyasal kültür, siyasal alanda karar alma süreci için genel ortamı oluşturmaktadır.

Siyaset biliminde, kültür araştırmaları 1950’lerde oldukça geç başlamıştır. Siyasal kültürün siyaset biliminde ölçümlenebilir hale getirilmesi oldukça sıkıntılı çalışmadır (Johnston, 1989, s. 23). Siyasal kültür çalışmalarında, nicel ve nitel veri toplama yöntemleri çeşitlenerek konun yapılan analizler ışığında siyaset bilimi alanında derinlik kazanması sağlanmıştır.

Almond ve Verba (1963) *Yurttaşlık Kültürü (Civic Culture)* adlı beş ülkede (ABD, İngiltere, İtalya, Batı Almanya ve Meksika) gerçekleştirilen çalışmada; siyasal kültürün “bilişsel boyut” (“bilme, algılama, inanma”), “duygusal boyut” ve “değerlendirici boyutu” olmak üzere bu üç boyut çerçevesinde, ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği fikrini ortaya koymaktadır. Bireyin siyasal yapı hakkında sahip olduğu bilgi birikimi “bilişsel boyutunu”, bireyin siyasal yapıya ve siyasal aktörlere (politikacılara) karşı bilmenin ve tanımanın ötesinde gösterdiği duygusal tepkiler siyasal kültürün “duygusal boyutunu” oluşturmaktadır. Bireylerin siyasal sisteme dair sahip olduğu değer

yargıları siyasal kültürün oluşumundaki değerlendirme boyutunu oluşturmaktadır. Yani bir ülkedeki siyasal kültürü bu üç boyut çerçevesinde değerlendirmek için; siyasal sistem (bireylerin siyasal sistem araçlarını nasıl değerlendirdiği), siyasal karar oluşum ve alma süreci (bireyin siyasal süreç ile ilişkisi), siyasal sonuçlar (bireyin siyasi otoriteden beklentisi) incelenmelidir (Sokullu, 2013, s. 105-107). Ulusal kültürel özellikler, bireylerin bir arada yaşamalarını sağlayan norm ve değerlerin yorumlanmasında belirleyici bir yapıya sahip olduğundan, bu süreçler Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutları çerçevesinde değerlendirilecektir.

Siyasal kültür, norm ve değerler bağlamında ulusal kültür ortaklığını kapsayıcı ve devletin ortak bir siyasal yapı çerçevesinde topluma bir araya getiren bir araç niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla siyasal kültür; “siyasal partiler, siyasal grup ve dernekler, bireyin devlet ve hükümet işlerine katılması (seçimler), aile, okul” gibi siyasal yapılara uyumlu toplumun ortak tarihinin bir ürünü olmalıdır.

Siyasal kültür bir toplumdaki ulusal kültür ortaklığını içermesine karşın toplumun ortaklığını sağlayan norm ve değerler olduğu için sürekli değişime açıktır. Siyasal kültürdeki değişimler tarihsel, dinsel, etnik, vb. farklılıklar nedeniyle oluşmaktadır. Siyasal kültürün, ulusal kültür ortaklığını ve siyasal kültürdeki değişimleri nesiller boyu aktarımına siyasal toplumsallaşma denir (Almond G. , 2008).

Siyasal toplumsallaşma aileden başlayıp, okul yani eğitim alanında devam etmektedir. Okul, toplumsallaşmanın en etkin ve kapsamlı aşamalarından biridir. Bu noktada, okul ulusal kültürün ortak sembollerini benimseterek bireylerin siyasal değerlere ilişkin eğitilmesini sağlayan bir alan niteliği taşımaktadır. Günümüzde bilgiye çok hızlı bir şekilde erişimin mümkün hale gelmesi ile birlikte; medya, televizyon, radyo gibi kitle iletişim araçları da siyasal toplumsallaşmanın sağlandığı önemli alanlar haline gelmiştir (Norris & Inglehart, 2003). Hükümetin politikaları, mesajları, söylem ve eylemleri dolaylı şekilde de olsa bireyin siyasal toplumsallaşma sürecini etkilemektedir.

Toplum, ayrı ayrı bireylerin meydana getirdiği bir birliktelik türüdür. Ulusal kültür, bireylerin ortak değerleri ve bireyin toplumsal yaşamının sınırlarını belirleyen ‘ulusal

kültürel kod'lardan oluşan ortak kabullerdir. Her toplum için karakteristik birtakım davranış biçimlerinin oluşumuna kaynaklık eden bu ulusal kültürel kodlamalar dil, siyaset, din, ekonomi gibi birçok unsurla kesintisiz şekilde etkileşim halindedir. Siyasal kültür, içsel olarak (siyasal toplumsallaşma, siyaset, dil, din vb.), dışsal olarak (ekonomik, küreselleşme vb.) unsurlarla ilişkili olarak sürekli dinamik yapı içerisinde, değişim ve dönüşümler yaşamaktadır (Sokullu, 2013, s. 118). Siyasal kültürdeki; “siyasal partiler, siyasal grup ve dernekler, bireyin devlet ve hükümet işlerine katılması (seçimler), aile, okul” gibi siyasal yapılara uyumlu toplumun ortak tarihinin bir ürünü olduğundan; siyasetçilerin söylemlerinin, toplumdaki algısı birden çok anlam taşımakta diğer bir deyişle ulusal kültürel birçok kodlama içermektedir. Çalışmada içerik analizini gerçekleştirmek için AK Parti'nin aşağıdaki Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri üzerinde;

- AK Parti 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi
- AK Parti 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi
- AK Parti 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi
- AK Parti 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi
- AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi

Geert Hofstede'nin ulusal kültürler arasındaki farklılıkların incelenmesinde belirlediği, güç aralığı boyutu, bireycilik-ortaklaşa davranış boyutu, erkeksilik-dişilik boyutu, belirsizlikten kaçınma boyutu, kısa dönem-uzun dönem yönelik olma boyutu, müsamaha-kısıtlama boyutu olmak üzere toplam 10 adet tema ile metindeki bağlam Hofstede'in Türk Kültürü için yaptığı çıkarsama değerlendirilecektir. Çalışmada içerik analizinin geçerli sonuçlar verebilmesi için verinin bağlamına göre yani şartlara göre doğrulanması sırasında;

- Araştırmacıya ulaşan biçimiyle veri,
- Verinin bağlamı¹⁹,
- İçerik analizinin hedefi,

¹⁹ Oluşturulmak istenen algıyı oluşturan deneye dayalı çevreye verinin bağlamı denir. (Leblebici & Aydın, 2004)

- Çıkarsama,
- Başarı ölçütü olarak geçerlilik ilkelerine büyük özen gösterilmiştir.

Verileri parçalara ayırma, tek tek anlamlı birimlere göre kategorileştirme²⁰ araştırmanın sonucunu direkt olarak etkilemektedir. Araştırma amacı ve hipotezimize uygun olarak araştırmamızda Hofstede'in belirlemiş olduğu boyutları karşılaştırabilmek için aşağıdaki kültürel boyutların kodlaması;

- Güç Aralığı Boyutu
- Belirsizlikten Kaçınma Boyutu
- Bireycilik- Ortaklaşa Davranışçılık Boyutu
- Erkeklik-Dişilik Boyutu
- Kısa Döneme-Uzun Döneme Yönelim Boyutu
- Müsamaha-Kısıtlama Boyutu

kategorilerine uygun AK Partinin beş (5) adet seçim beyannamesi 10 kültürel boyut çevresinde kodlanarak²¹ Türkiye'de toplumumuzun sahip olduğu ulusal kültürel boyutlar Hofstede'in değerlendirmesi doğrultusunda tümevarımsal bir yaklaşımla yani metinden hareket ile yöntemsel ve yorumsamacı çalışmaya da uygun şekilde yürütülecektir. Tez araştırmamızda, verilerimizi kodlayarak verilerin altında yatan boyutları ve boyutlar arasındaki ilişki ortaya koyulacaktır.

- AK Parti 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi için toplam 744 kodlama;
- AK Parti 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi için toplam 2395 kodlama,
- AK Parti 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi için toplam 3166 kodlama,

²⁰ İçerik analizinde kavramların birbirleriyle belirli tema altında sınıflandırılmasıdır.

²¹ Verilerin içerik analizine tabi tutularak veriler arasındaki anlamlı bölümlere (kelime, cümle, paragraf) isimler verilmesidir.

- AK Parti 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi için 3054,
- AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi 2537 kodlama yapılmıştır. AK Parti'nin Seçim Beyannameleri üzerinde, toplam 11.896 kodlama gerçekleştirilmiştir.

MAXQDA 11 ile verilerimiz üzerinde kodlama, sınıflandırma, görselleştirmeyi sağlayan nitel araştırma verilerini, kodlamalarımız sayesinde tablolaştırmamıza ve tezin açıklayıcı olmasına yardımcı olmaktadır. MAXQDA 11, diğer nitel analiz programlarına göre daha ayrıntılı içerik analizini olanaklı kılarak boyutlar arasındaki ilişkiyi daha zengin olarak sunmasından kaynaklı olarak tercih edilmiştir. Strauss ve Corbin'in daha önceden belirlenmiş kavramlara göre kodlama yöntemi kullanılacaktır (Strauss & Corbin, 1997). Programda kodlama, verilerin sistematik analizini yapmak amacıyla analitik bir araç olan içeriksel bir sınıflandırmadır (VERBI SOFTWARE, 2014). Bu şekilde bir çalışma yöntemi geliştirmemizin sebebi, içerik analizinde sembolik özellikleri kategorik hale getirildiğinde analiz süreci açısından hiçbir sonuç vermeyen değişken ve veri kümeleri haline gelme riskini ortadan kaldırmaktır. Oysa analiz aşaması, daha önceki aşamalar gibi şart ve zamana duyarlı bir yapıya sahip bulunmamaktadır.

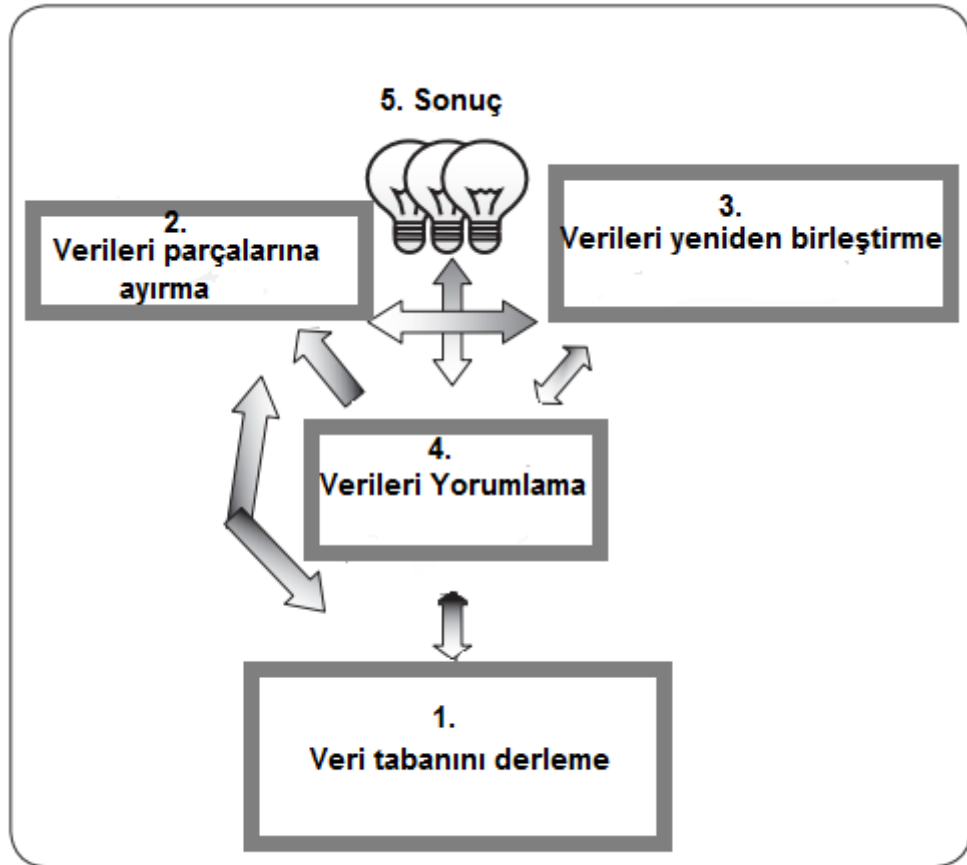
İçerik analizindeki verileri, dilin içerisine sarmalanmış sembolik biçimleri nedeniyle özellikle siyasi metinlerde her biri kendine özgü anlam ve kelime dizilimlerine sahiptir ve verinin şart ve zamanlara uygun şekilde değerlendirilmesi esas alınmalıdır. Çünkü sembolik anlamlar örneğin bir metinde geçen “ hedefler” şartlara ve duruma bağlı olarak bu kavramla oluşturulmak istenilen vurgu değişebilmektedir. Bu bağlamda tezde; AK Parti'nin 2002, 2007, 2011, 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri'nde, Hofstede'in belirlemiş olduğu kültür boyutlarının vurgulanma dereceleri incelenerek, Türkiye için belirlediği oranlarla beyannamelerde geçen vurgular karşılaştırılarak zaman içerisinde AK Parti'nin siyasi fikirler anlamında değişimleri ve tek başına bir iktidar partisi olarak başarının anahtarı konusunda geçerli sonuçlar sunacaktır. Berelson içerik analizi çalışmalarının amaçları arasında *bireylerin, grupların veya kurumların niyetlerini, odaklandıkları amacı veya iletişim eğilimlerini tanımlamak* olduğunu belirtmiştir (Leblebici & Aydın, 2004, s. 152).

4.2.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu tez araştırmasının, AK Parti'nin 2002, 2007, 2011, 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri amaçlı örneklemdir. Nitel veriler bireylerin olaylara karşı geliştirdikleri her türlü algı ve düşünceleri içeren bilgi toplamıdır (Leech & Onwuegbuzie, 2007). Çalışmada kullanılan nitel veriler ile Hofstede'in Türkiye için belirlediği ulusal kültürel boyutlarının oranlarıyla beyannamelerde geçen vurgular karşılaştırıp betimlenerek; AK Parti'nin siyasi fikirler anlamında değişimleri ve tek başına bir iktidar partisi olarak başarısının anahtarının geçerliliğe bir resmini sunmayı amaçlamaktadır.

Verilerin toplaması aşamasında öncelikle Adalet ve Kalkınma Partisi'nin web sayfası üzerinden taramalar yapılarak seçim beyanname bilgilerine erişilmiştir. Buna göre; çalışma nitel veri yöntemlerinden biri olan belge incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Belge incelemesi yönteminde AK Parti'nin 2002, 2007, 2011, 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri MAXQDA 11 nitel veri analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında bulunan bütün seçim beyannameleri çözümlenip, Hofstede'in Türkiye için ulusal kültürel boyutları kuramı çerçevesinde değerlendirilerek, araştırmanın ana soruları çerçevesinde gruplandırılmıştır.

Nitel araştırma, bireylerin olayları niteleme ve algılama şekillerini belirleyen kaynak veya nedenleri araştırmaktadır. Bu araştırma yöntemi ile bireylerin karşılıklı etkileşim içerisinde buldukları toplumsal yapılar konusunda bilgiye ulaşılmaktadır. Dolayısıyla nitel araştırma ile bireylerin yaşam deneyimlerine, dâhil oldukları örgütsel kurumlarına, sosyal çevresinde yaşanan değişim ve gelişim karşısında oluşturduğu tutumlarına yönelik bilgi üretilmesini sağlamaktadır.

Şekil 37. Nitel Analiz Döngüsü

Kaynak : (K. Yin, 2011, s. 178)

Nitel araştırmalarda, Glaser ve Straus'un (1967) etkisiyle tümevarım yöntemi kullanılmaktadır. Glaser ve Straus'un (1967), bir teorenin oluşumunda incelenen sosyal gerçeğin içerisinde bilgi araştırılırken; sistematik Şekilde elde edilen verileri analiz edilmesi ve değerlendirilmesi üzerine kurdukları yerleşik kuram ("*Grounded Theory*"), sosyal gerçeğin taşıdığı özellikleri ve anlamları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Bu araştırmanın verileri Mart 2015- Ocak 2017 tarihleri arasında toplanmıştır. Verilerin analizinde, profesyonel bir nitel analiz programı olan MAXQDA 11 yazılımı kullanılmıştır (www.maxqda.com). Adalet ve Kalkınma Partisi'nin web sayfası üzerinden taramalar sonucu PDF formatında tam metnin olarak erişilen Őeim beyannameleri MAXQDA 11 yazılımı ile bir proje içinde bir araya getirilmiştir. AK Parti'nin 2002, 2007, 2011, 2015 Milletvekili Genel Őeimleri Őeim Beyannameleri için

MAXQDA 11 üzerinde bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu işlemin ardından, MAXQDA 11 üzerinde oluşturulan veri tabanı üzerinde Hofstede'in çalışmasında, ulusal kültürler²² arasındaki farklılıkların belirlenmesinde, güç aralığı boyutu, bireycilik-ortaklaşa davranış boyutu, erkeksilik-dişilik boyutu, belirsizlikten kaçınma boyutu, kısa döneme-uzun döneme yönelik olma boyutu, müsamaha-kısıtlama boyutu çerçevesinde kodlanmıştır.

Çalışmanın kodlamalar aşamasında; Strauss'un (2003) kodlama paradigması kullanılmıştır. Çalışmanın kodlama sürecinde; paragraf veya cümlelerden hareketle kavramlar oluşturulmuştur. Kavramsallaştırma aşamasından sonra, çalışma, analiz edilecek birim sayısını azaltabilmek için birbirleriyle ilişkili kavramları Hofstede'in ulusal kültürel boyutları çerçevesinde seçim beyannameleri her bir dönem kendi içerisinde analiz edilip, gruplandırarak kategoriler (temalar) oluşturulmuştur. Kategorileştirme sürecinde; veriler önce açık kodlama sistemi ile kodlanmış; ardından seçici ve eksen kodlar kullanılmıştır. Açık kodlama sırasında; AK Parti'nin 2002, 2007, 2011, 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamelerinin her biri parçalara ayrılarak dar kapsamda incelenmiştir. Bu incelemede, parçalar arasındaki farklılık ve benzerlikler değerlendirilmiştir. Eksen kodlama²³ bu noktada, açık kodlamada oluşan kategoriler arasında bir korelasyon kurulurken Strauss ve Corbin'in (1997) paradigma modeli çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Paradigma modeli, bir olgunun oluşumunu gelişimini etkileyen durum ve olaylar, sonrasında bu olgunun niteliklerini, olguyu etkileyen koşulları ve olguyu yönlendiren etkileşim çıktılarını ifade etmektedir. Seçici kodlamada; Hofstede'in ulusal kültürler arasındaki farklılıkları belirleme ölçütleri (güç aralığı boyutu, bireycilik-ortaklaşa davranış boyutu, erkeksilik-dişilik boyutu, belirsizlikten kaçınma boyutu, kısa döneme-uzun döneme yönelik olma boyutu, müsamaha-kısıtlama boyutu) merkez kategori olarak kullanılmıştır. Diğer bütün kategoriler; bu merkezi kategori ile ilişkilendirilerek, merkez kategoriler kavramsallaştırılmış ve bunun sonucunda merkez kategoriye bağlanmıştır. Kodlamalar sırasında, karar verilemeyen durumlarda tez danışmanı ile görüşülerek, fikir birliğine ulaşıldıktan sonra kodlamalar tamamlanmıştır.

²² Ulusal kültür, yaşam süreci içerisinde edinilmiş, toplumları birbirinden farklı hale getiren düşünce yapılarının toplu haldeki kodlamasıdır.

²³ Eksen kodlama, açık kodlamada oluşturulan kategoriler arasında bağ kurulmasını sağlamaktadır

Çalışmanın analiz süreci tümevarımcı bir yaklaşım kullanılarak yürütülmektedir. Bu aşamanın ardından oluşturulan kategoriler arasındaki ilişkiler araştırılarak verilere dayalı olarak test edilmiştir.

4.3. KAYNAKLAR

Bu tez araştırmasında ele alınan kaynakların, neye dayanılarak ele alındığı meselesi önemli bir konudur. Araştırmada, 14 Ağustos 2001 yılında Türk siyasi hayatın katılan AK Parti'nin 15 yıl içerisindeki halen devam etmekte olan hükümet döneminde beş (5) tane Milletvekili Genel Seçimi'nde koruduğu yüksek oy dağılım oranı ile Hofstede'in Türkiye için ulusal kültürel boyutları kuramı çerçevesinde değerlendirilerek; aralarındaki ilişkiselliğin seviyesi ortaya konulacaktır. Bu süreçte incelenen yazılı kaynaklar, siyasetçilerin söylemlerinin, toplumdaki algısı birden çok anlam taşımakta olmasından yola çıkılarak toplumdaki bireylerin siyasal alandaki karar ve tercihlerini etkileyen seçim beyannameleri ele alınmaktadır. Parti tüzüğü, parti programı ve parti yönetmelikleri partinin kuruluş aşamasında örgütlenirken siyasi partilerin amaç ve ilkelerini topluma sunmak için oluşturduğu düzenleyici metinlerdir. Seçim beyannameleri, partilerin ülkedeki dönemselsel olarak yaşanan ekonomik, sosyal ve kültürel değişimleri yansıtmaktadır. Toplumsal kültürde benimsenen düşünce sistemlerini, algılarını ve beklentilerini karşılamayan partilerin temel görüşlerini ortaya koymakta olan bir seçim beyannamesinden olumlu sonuçlar alınamayacaktır. Diğer bir deyişle, seçim beyannameleri ulusal kültürel kodlamaları içerisinde barındıran bir içeriğe sahip olmalıdır. Bu noktada; parti tüzüğü, parti programı ve parti yönetmelikleri partinin Türkiye ve dünya bağlamında siyasal bakışını ifade etmekte iken, seçim beyannameleri partinin seçimi kazanmasıyla iktidara gelmesi durumunda Türkiye için hedeflerini ve hedeflerine ulaşabilmek için kullanacağı araçları içinde yaşanan ekonomik, sosyal, siyasal dönemselsel değişiklikler bağlamında ifade edilmektedir. Partiler seçmen olarak; bireylerden daha fazla oy alabilmek çabasıyla toplumun beklentilerine yönelik

birbirlerinden farklı vaatlerde bulunmaktadır (Kushner, 1975). Bu vaatlerin yapıldığı temel kaynaklar, parti programları ve partilerin seçim beyannameleridir (Tok, 2012). Tez araştırmasında temel alınacak olan Hofstede'in ulusal kültürel kuramsal yaklaşımı, kültürel boyutlar çerçevesinde dönemsel değişiklikleri ölçülebilir yapıya kavuşturan bir araştırmanın sonucunda ulaşıldığından; dönemsel değişiklikleri yansıtan seçim beyannameleri yazılı metinleri üzerinde MAXQDA 11 programı aracılığıyla içerik analizi yapılması uygun görülmüştür. Çünkü seçim beyannameleri, bireylerin siyasal tercihlerini, partinin seçim sonucu iktidara gelmesi durumunda ülkenin iç ve dış ilişkilerini, karşılaşılan problemlerin nasıl çözümleneceğinin ulusal kültürel kodlamalarını içerisinde barındırmaktadır. Birey ile partiler arasındaki iletişim sürecinde; kimi neyi hangi amaç ve hangi koşulda söylediği konusunda yapılan bir çalışmada söyleneni anlamlandırmak ve içeriği incelemek gerekmektedir (Erdoğan, 1998). İçerik analizi; dil kullanılarak yazılı hale getirilmiş olan iletişim konusunda, sistematik şekilde oluşturulan sonuçlar ile yazılı belgelerden, yazılı olmayan sosyal bir gerçekliğe ulaşmayı amaçlamaktadır. Tez araştırması sırasında incelenen her bir seçim beyannamesi, dile dayalı olarak yürütülen içerik analizi yöntemi ile değerlendirilerek, belgede yer alan her bir anlamlı parçanın neyi, ne şekilde ifade ettiğinin analizinin yapılmasını sağlayacaktır. Tezde bu yöntemin kullanılması; beyannamelerde ilk olarak dikkat çeken içeriklerden çok Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutlar araştırması bağlamında, üstü örtülü anlamların ve bireyi görünmeden etkileyen mesajların ortaya konulmasında yardımcı olmaktadır. Diğer bir deyişle; çalışmada incelenen beyannamenin iletmek istediği ana fikir dışında, belgede üstü örtülü kültürel kodlamaların incelenerek ortaya çıkarılması sürecini içermektedir. Bu noktada çalışmamızda, belge ile birey arasındaki etkileşimdeki anlamlandırma sürecine netlik kazandırmak amacıyla veriler belirli kurallara dayalı olarak gruplandırılarak kategoriler oluşturulmaktadır. Dolayısıyla bu şekilde kategoriler söylemlere anlam kazandırmaktadır (Gökçe, 2006, s. 19-22). Yani içerik analizi önemli ortak bilgileri açığa çıkartmaya odaklanmış bir çalışma yöntemidir. Bu tez çerçevesinde ortak bilgileri ortaya koyabilmek için içerik analizinin bir kolu olan kavram analizi de Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutları bağlamında kullanılmaktadır. Temalaştırma veya tema analizi olarak adlandırılabilen bu analiz yönteminde belge veya belgelerde ilgili kavramların varlığının tespit edilmesini içermektedir. Kavram analizinde kullanılan varlık-yokluk analizi ile Hofstede'in ulusal kültürler arasındaki farklılıkları belirleyen

(güç aralığı boyutu, bireycilik-ortaklaşa davranışçılık boyutu, erkeksilik-dişilik boyutu, belirsizlikten kaçınma boyutu, kısa döneme-uzun döneme yönelik olma boyutu, müsamaha-kısıtlama boyutu) kavramların beyannamelerde bulunup bulunmadığı belirlenmektedir.

İçerik analizi yönteminde, bireylerin sembolik davranışlarının ve iletişimde kullandıkları materyallerinin çözümlenmesine dayalı olarak yürütülmektedir. Tezde anlamlı ve geçerli sonuçlar elde edilebilmesi; çalışmada kullanılan ölçütlerin başka ölçütlerle karşılaştırılması ile mümkündür (Öğülmüş, 1991). Bu çerçevede; AK Parti'nin 2002, 2007, 2011, 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri incelenerek kategoriler oluşturulmuş, karşılaştırmalar yapılmıştır. Bulgular kısmında ise; beyannamede yer alan her bir ifadenin aktarılması yerine kategoriler ile ilişkilendirilen somut metin örneklerine yer verilmektedir. Her bir belgede verilmekte olan metin örnekleri bu çalışmada "altın örnek" sayılmaktadır (Mayring, 2000).

Ulusal kültür, bireylerin ortak değerleri ve bireyin toplumsal yaşamının sınırlarını belirleyen 'ulusal kültürel kod'lardan oluşan ortak kabullerdir. Her toplum için karakteristik birtakım davranış biçimlerinin oluşumuna kaynaklık eden bu ulusal kültürel kodlamalar dil, siyaset, din, ekonomi gibi birçok unsurla kesintisiz şekilde etkileşim halindedir.

4.4. BULGULAR

Michigan Üniversitesi'nde Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan çalışma seçmen davranışlarına ilişkin yapılan ilk çalışma niteliğini taşımaktadır. Sosyo psikolojik yaklaşım bireyin çocukluklarından itibaren aile ve çevrelerinin etkisiyle siyasal tutumlarının oluştuğunu siyasal sosyalleşmenin başladığı ön kabulü ile çalışmalarını yürütmektedir. Michigan Üniversitesi'nde sosyo- psikolojik yaklaşım ile bireyler üzerine yürütülen çalışmada bireylerin çocukluklarından itibaren oluşan bu siyasal bir partiye duydukları yakınlık “parti kimliği” kavramını siyaset sosyolojisi alanına katmıştır. 1940'lı yıllarda bilimsel olarak araştırılmaya başlanılan bireylerin seçim davranışlarına yönelik çalışmalarda siyaset sosyolojisinin en geniş alanlarından biri olmasına karşın bu konuda ortak bir fikir birliğine ulaşılamamıştır (Gökçe, Akgün, & Karaçor, 2002, s. 7).

Bir toplumdaki sosyal yapılar içerisindeki siyasal davranışların arasında ilişkiyi inceleyen siyaset sosyolojisinde siyaseti etkileyen faktörler incelendiğinde Ahmet Taner Kışlalı'ya göre alt yapısal ve üst yapısal faktörler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ekonomik ve coğrafik etkenler alt yapıyı oluştururken, çalışmada önemsedığımız kurumsal ve kültürel etkenleri üst yapısal faktörler olarak nitelendirmektedir. Bir toplumla siyaset arasındaki bağlantı derecelerini kategorileştirirken aile, okul, eğitim, siyasal partiler ve kitle iletişim araçları siyasal bağlamda toplumsallaşmanın kaynağını oluşturmaktadır. Türkiye'de seçmen tercihinine ilişkin yapılan çalışmalar bireylerin tercihlerine etki eden faktörler konusunda birbirlerinden farklı sonuçlar ortaya çıkarmış ve bu konuda ortak bir fikir oluşturulamamıştır.

Çalışmada incelenen AK Parti'nin 2002, 2007, 2011, 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri tarihsel belgelerdir. Dolayısıyla beyannameler yazıldıkları dönemin yapısal özelliklerini yansıtmaktadır. Bu nedenle çalışma sürecinde; nesnellik ancak belgenin yazıldığı fikir alanının etkilendiği kültürel ortam da göz önüne alınarak sağlanabilecektir. Çünkü kültür, sembolik olan her türlü yapı ile ilişkilendirilebilen dinamik bir yapıya sahiptir. Bu noktada, bu çalışma sonucunda ulaşılan bilgilerin, her

zaman için genel geçer yargı niteliği taşıma iddiası bulunmamaktadır. Bir metindeki temaların ayrıştırılması sürecinde kullanılan ölçütler ve tercihler sübjektif bir yapıya sahip olabilir. Çünkü temalar, nesnel yapıda ve ortak fikir birliğinin sağlanabileceği yapıda bulunmayabilir. Bu nedenle çalışma sürecinde Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutları bağlamında kavram analizi yöntemi kullanılarak, çalışmanın geçerliliği korunmaya çalışılmıştır. Çalışmada, Hofstede'in Türkiye'yi konumlandığı ulusal kültür yapısının farklılıklarının görünürlük sağlamasını ve seçmen tercihini doğrudan etkileyen siyasal toplumsallaşmanın parçalarından siyasi parti üzerinden hareketle (Dilber, 2012); AK Parti'nin bu bağlamda incelenen beyannameleri MAXQDA 11 nitel veri analizi yazılımı yardımı ile Nitel İçerik Analizine (Qualitative Content Analysis) tabi tutulmuştur.

Bu tez araştırmasında, içerik analizinin “içeriksel semantik (anlam)” kodlama birimi kullanılarak Nitel İçerik Analizi gerçekleştirilmiştir. Tezde, Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutları Modeli üzerinde teorik çerçevede uzmanlaştıktan sonra 2002-2015 AK Parti Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri'nde Hofstede'nin Ulusal Kültürel Boyutları Modeli'nde kullandığı sınıflandırmalar doğrultusunda kelime ve cümle anlamlarına iradi olarak karar verilmiştir. Tezde, Seçim Beyannamelerinde boyutlara ilişkin yapılmış olan vurgular ve kabul görme sebepleri şu şekilde belirlenmiştir.

4.4.1. Ortaklaşa Davranışçılık Boyutu

“Partimiz, ülkemizin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğini, modernleşme sürecimizin doğal sonucu olarak görmektedir. AB kriterlerinin ekonomik ve siyasi hükümlerinin hayata geçirilmesi, devlet ve toplum olarak birlikte çağdaşlaşmamız yönünde atılacak önemli bir adımdır.” 2002 Milletvekili Genel Seçim Beyannamesi'nin bahse konu olan bölümün incelenmesi sürecinde görüleceği üzere; “ben” ve “biz” zamirleri iç içe geçmiş şekilde kullanılmaktadır. Türkiye'de toplumsal parçalar akrabalık sistemine ve ekonomik yapıya dayalı olarak ve otoriteye sorgusuz bağlılık gösteren şekilde yapılmış olduğundan AK

Parti de ortaklaşa davranışçılık boyutu ortak kültürel kodlamalarla sağlamakta olduğu ortaya konulmaktadır.

4.4.2.Dişil Boyut

2002 Milletvekili Genel Seçim Beyannamesi'nde incelenen paragrafın devamında ; *“Bu kriterlerin, AB üyeliğinden bağımsız olarak düşünüldüğünde bile hayata geçirilmesi kaçınılmazdır. Ancak çağın içinde ve farkında olarak insanlığa mesajlarımızı ulaştırabiliriz ve çağın imkânlarını kullanarak uluslararası arenada varlığımızı sürdürebiliriz.”* Bireyler dişil boyutu yüksek bir toplumda yaşıyor ise bireyin bencilce bireysel fırsatlara yönelik olarak hareket etmesi, dişil toplum yapısının değer ve normları ile örtüşmediğinden, toplumda bu yönde davranışlarda bulunulması uygun bulunmaz. Bahse konu olan paragraf incelendiğinde Türk toplumuna yansıyan dişil değerler olan işbirliği ve yaşam kalitesinin, ortaklaşa davranışçılık boyutu ile birlikte vurgulandığı gözlemlenmektedir.

4.4.3.Belirsizlikten Kaçınma Boyutu

“Her farklılığı kendi tarihsel ve kültürel derinliği içinde, Türkiye'nin dinamizmine dönüştüren Partimiz, uzun geçmişe dayalı, pek çok sorunu aşma yolunda önemli projelere de imza attı. Bunların arasında; vatandaşlarımızın inanç, mezhep, kültürel kimlik gibi tabii haklarını kullanabilmelerinin önünün açılması ile çözüm sürecinin başlatılması bulunmaktadır.” AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçim Beyannamesi'nin incelenmesi sürecinde farklılıklar bir tehlike veya tehdit olarak algılanarak katı kurallara duyulan ihtiyacın daha önceki projelerle giderildiği ve bu sürecin devamlılığın sağlanacağı belirtilmektedir. Bu toplumdaki geleceğe dair belirsizliğin oluşturduğu tepkilerin düzeyini dengeleyici bir yapı ortaya koymaktadır.

4.4.4. Güç Aralığı Boyutu

AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçim Beyannamesi’nde incelenen paragraf ; *“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası anlaşmalarla, kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi halinde, milletlerarası antlaşma hükümlerinin esas alınmasını anayasal kural haline getirdik.”* Güç aralığı boyutu; bir toplumda kurum ve bireylerin arasında gücün eşit olmayan biçimde dağılmasının o toplumdaki kabullenme derecesidir. Toplumun güç aralığını kabullenme eğilimi, toplumun sahip olduğu değer ve normlar çerçevesinde şekillenmektedir. Türkiye gibi güç aralığı yüksek olan toplumlarda; otorite veya üst makamda bulunanların bahse konu olan cümlelerde belirtildiği üzere yapılan yasal düzenlemeler güçlü hiyerarşik toplum yapısı içerisinde yer bulmakta ve güç aralığı boyutuna vurgu yapılmaktadır.

4.4.5. Uzun Döneme Yönelim Boyutu

2007 Milletvekili Genel Seçim Beyannamesi’nde incelenen paragraf : *“Ak Parti kurulduğundan beri, milletin talep ve tercihlerini politikalarında esas almıştır. Millete verdiği sözleri mutlaka yerine getirmiş, gerçekleştiremeyeceği vaatlerde bulunmamıştır. Temiz siyaseti ilke edinmiştir. Bu sayede geçmiş dönemlerin siyaset kurumuna kaybettirdiği toplumsal güveni ve itibarı tekrar kazandırmıştır. Bu konuda iktidarımız döneminde başlatılan girişimlerin yanı sıra, önümüzdeki süreçte: Siyasal yaşamın demokratikleşmesi için Anayasa’dan başlayarak ihtiyaç duyulan bütün yasalarda gerekli düzenlemeler yapılacaktır.”* Uzun döneme yönelik toplumlarda kültür, daha dinamik ve geniş perspektife sahip bir yaklaşımla dinamik bir eğilim göstermektedir. Uzun döneme yönelik kültür yapısına sahip toplumlarda, ortak amaç için çalışılırken doğru-yanlış ayırımından daha çok bireylerin ne ölçüde uğraş verdikleri ve nasıl bir sonuca ulaştıkları önem taşımaktadır. AK Parti 2007 Milletvekili Genel Seçim Beyannamesi’nde geleceğe yönelik azim ve istikrar ile yürütülen çalışmaları konusunda vurgu yaparak toplumun o dönemdeki istek ve beklentilerine uygun kültürel kodlamalara yer verilmektedir.

4.4.6. Erkeklik Boyutu

2011 Milletvekili Genel Seçim Beyannamesi'nde incelenen paragraf: *“Bugün şehirleşme artık bir zenginlik ve gelişmişlik göstergesi haline gelmiştir. Avrupa topluluğunda ortalama olarak halkın % 85'i kentlerde yaşıyor. Türkiye'de ise bu oran iktidarımız döneminde 9 puan artarak % 73'e yükselmiştir. Önümüzdeki 5 yıl içerisinde hane halkı artışı, yenileme ve kentsel dönüşüm kaynaklı olmak üzere toplam konut ihtiyacının 3,4 milyon adet olması bekleniyor. Gelecek 12 yıl içinde ise bu sayının 8 milyon civarında olacağı tahmin ediliyor”* Milletvekili Seçimleri Seçim Beyannamesinin bu bölümündeki vurguda erkeksilik boyutunun dişilik boyutunun yerine geçmesinin temel ölçütü; AK Parti hükümetinin 2007 Milletvekili Genel Seçimi sonrasındaki iktidar döneminde gerçekleştirmiş olduğu seçim başarılarını sayısal verilerle vurgulaması erkeksilik boyutunu öne çıkarmaktadır. 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde yansıyan değerler incelendiği takdirde, öne çıkmakta olan başarı ve yüksek kazanç gibi değerler doğrultusunda bahse konu olan bölümde erkeklik boyutuna dair kodlama gözlemlenmektedir.

4.4.7. Müsamaha Boyutu

2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde incelenen paragraf:

“İnsanı yaşat ki devlet yaşasın” düşüncesinden hareket eden partimiz, bütün politikalarının merkezine insanı koymuştur. Demokrasinin nihai amacı, başta düşünce, inanç, eğitim, örgütlenme ve teşebbüs özgürlüğü olmak üzere, bütün sivil ve siyasi özgürlükleri güvenceye almak ve insanların korku ve endişeden uzak olarak yaşamalarını sağlamaktır.”

Bireysel bağlamın öncelikli olması; AK Parti'nin 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi kodlamasında, kısıtlama boyutundan çıkıp, bireysel kontrolün ön

plana çıkarılmasıyla müsamaha boyutunu içine almaktadır. Türkiye gibi güç aralığı yüksek toplumlarda Bu tür toplumlarda, güçlü hiyerarşik yapı içerisinde hoşgörüne çok nadir olarak izin verilmekte, aileler çocuklarını bu kurallara uyma konusunda eğitmektedirler.

4.4.8. Bireycilik Boyutu

2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde incelenen paragraf:

“Sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma, ancak ileri bir demokratik düzen üzerinde inşa edilebilir. Temel hakların korunuyor olması, temel özgürlüklere saygı duyulması, hukuk devletinin bütün kuralları ve kurumları ile varlığı, işleyen bir piyasa ekonomisinin ana dinamiğini oluşturur. İktidarımız, ekonomideki başarılarını demokratikleşme çabaları ile paralel elde etmiştir. Çağdaş normlara dayalı olarak işleyen bir hukuk düzeni, ekonomik kalkınmanın ön koşulları arasında yer alır. Can ve mal güvenliğini sağlayan, keyfiliğe kapalı, günübirlilik tartışmaların üstünde bir hukuk sistemi, ekonomik aktivitelerin güven ve öngörülebilirlik içinde yürütülmesini sağlar. Gerçekleştirdiğimiz Anayasa değişiklikleri, yasal düzenlemeler ve özellikle yargı reformu alanında başlattığımız süreç, güçlü bir ekonominin de teminatı niteliğindedir. Haksız rekabetin önlendiği, fikri hakların korunduğu, tüketici haklarının ihlal edilmediği, sözleşmelere taraf olanlar arasında ayırım yapılmayan bir ortamda belirsizlikler azalır, böylece yatırım, üretim ve istihdam artar.”

2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde, amaçlarını bireysel düzlemde fırsatları değerlendiren bir yaklaşım içerisinde açıklanması bireycilik boyutuna ilişkin kodlamayı vurgulamaktadır. Bireycilik boyutunda yer alan bireyin toplumla ilişkisi bireysel başarılarla duyulan saygı, bireysel düşüncelere karşı hoşgörü seviyesi gibi

toplumsal norm ve değerler ile 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nin bahse konu olan bölümünde kendini göstermektedir.

4.4.9. Kısıtlama Boyutu

2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde incelenen paragraf:

“Siyasi iradenin kaynağı, özgür bir toplumsal yapı içinde özgür iradeleriyle karar veren bireylerden oluşan milletin kendisidir. Millet iradesinin özgürlük içinde açıklanabilmesini veya kullanılabilmesini engelleyecek hiçbir uygulama kabul edilemez. Adalet ve Kalkınma Partisi insan odaklı siyaset anlayışına uygun olarak, millet iradesinin etkinliğini artırıcı düzenleme ve uygulamalarla katılımcı demokrasinin daha derinlik kazanmasını sağlayacaktır. Ak Parti kurulduğundan beri, milletin talep ve tercihlerini politikalarında esas almıştır. Millete verdiği sözleri mutlaka yerine getirmiş, gerçekleştirilemeyeceği vaatlerde bulunmamıştır. Temiz siyaseti ilke edinmiştir. Bu sayede geçmiş dönemlerin siyaset kurumuna kaybettirdiği toplumsal güveni ve itibarı tekrar kazandırmıştır. Bu konuda iktidarımız döneminde başlatılan girişimlerin yanı sıra, önümüzdeki süreçte: Siyasal yaşamın demokratikleşmesi için Anayasa'dan başlayarak ihtiyaç duyulan bütün yasalarda gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Siyasi partilerin hesapları ve adayların harcamalarına şeffaflık ve denetlenebilirlik getirilmesi için Parti Grubumuz tarafından TBMM'ye verilen Kanun Teklifi yasalaştırılacaktır. Parti Grubumuz tarafından TBMM'ye teklif edilen ve Meclisin gündeminde bulunan “Siyasi Etik ve Mal Beyanı” ile ilgili düzenleme yasalaştırılacaktır.”

Kısıtlama boyutu ahlaki kodlamalara ilişkin, bireyin hayattan zevk alma dürtülerini tercih ettiği kontrol etme düzeyini ortaya koymaktadır. Bahse konu olan 2002 Milletvekili

Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'ndeki bölüm değerlendirildiğinde hayattan zevk alma konusunda getirilen birtakım katı kurallar ve sınırlandırmaların oluşturulduğu görülmektedir. Bu noktada, 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nin bahse konu olan bölümünde TBMM'ye verilen Kanun Teklifi ile getirilen düzenlemeler ile yasalaşması kısıtlama boyutunun kodlamasını vurgulamaktadır.

4.4.10. Kısa Döneme Yönelik Olma Boyutu

“AK Parti tarafından bu süreçte atılan adımlar, geleceğin büyük ve güçlü Türkiye'sine ulaşılması noktasında tarihi bir dönemeçten geçildiğine işaret etmektedir. Ülkemiz bir taraftan demokratik standartlar bakımından dünyada en üst kategoriye yükselirken diğer taraftan hem bölgesinde hem de küresel ölçekte saygınlığını giderek artırmaktadır. Bu durum, AK Partinin etnik, kültürel, dini ve siyasal farklılıklarına bakmaksızın tüm vatandaşlarımıza eşit mesafede durması ve hepsini ülkemizin “eşit ve özgür vatandaşları” olarak görmesi ile yakından ilgilidir.”

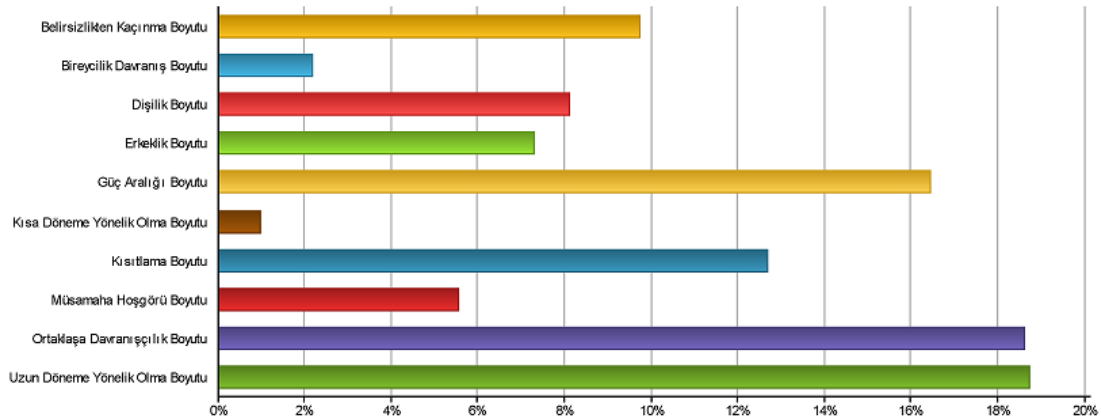
2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nin bahse konu olan bölümün incelenmesi sürecinde görüleceği üzere; “*bu süreçte atılan adımlar*” a ilişkin yapılan vurgu kısa döneme yönelik boyutuna ilişkin görülen şimdiki veya geçmiş zaman odaklı yaklaşımlardan dar statik bir eğilime sahip kodlama görülmektedir.

4.5. KOD ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR

Nitel içerik analizi genelde semantik olarak yani anlamları analiz etmeyi amaçlamaktadır. Kodlama işlemi belgelerin semantik olarak incelenmesinde kullanılan ara bir araç niteliği taşımaktadır. Bu tez araştırmasında, belgeler içerisinde yer alan anlamlı bölümler cümle ve paragraflara ayrılarak kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Kodlama süreci, araştırmada incelenen belgeleri bölümlere ayırarak incelemeyi sağlamaktadır. Bu yöntem

aracılığıyla incelenen konuda bölümler arasında karşılaştırma ve ilişkilendirmeler yapılarak değerlendirilebilmektedir. Tezin Yöntemi bölümünde de belirtildiği gibi; nitel içerik analizi anlama dayalı olduğu ve kelimelerin sayımına dayalı sıklık analizi olmadığı için bu tezde cümle ve paragrafların taşıdıkları anlamların kuvveti önem taşımaktadır.

Hofstede'in ulusal kültürler arasındaki farklılıkları belirleyen (güç aralığı boyutu, bireycilik-ortaklaşa davranışçılık boyutu, erkeksilik-dişilik boyutu, belirsizlikten kaçınma boyutu, kısa döneme-uzun döneme yönelik olma boyutu, müsamaha-kısıtlama boyutu) kavramları çerçevesinde kategoriler oluşturulmuştur. AK Parti'nin 2002, 2007, 2011, 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamelerinin her biri tarihsel sırası ile Hofstede'in ulusal kültür modeli ışığında oluşturulan kategorilerin kullanımı MAXQDA 11 nitel veri analizi yazılımındaki kod sisteminde beyannameler üzerinde yapılan kodlamalar analiz edilerek kod analiz tabloları oluşturulmuştur.

Şekil 38. AK PARTİ 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Kod Analizi Tablosu

2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Hofstede'in ulusal kültürler arasındaki farklılıkları belirleyen boyutları doğrultusunda temalaştırıldığında, beynamedeki ilgili boyutlara verilen önem yüzdeler üzerinden Şekil.38'de ortaya çıkarılmıştır. Şekil 35.'deki Hofstede'in Türkiye'yi Ulusal Kültürel Boyutlarda konumlandırışı ile Şekil 38 arasındaki korelasyonu değerlendirdiğimizde; Şekil 38.'de uzun döneme yönelik olma boyutu %18,71 oranında, ilgili kodun 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'ndeki frekans seviyesi 139'dur, oysa Şekil 35.'de Hofstede'in kültürel değer boyutlarına göre aldığı puanlarda uzun döneme yönelik olma

boyutu 4. sırada yer almaktadır. Şekil 38.'de ortaklaşa davranışçılık boyutu ise %18,57 ile uzun döneme yönelik olma boyutuna 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde oldukça yakın bir orana sahiptir. 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde üçüncü sırada; %16,42 oranıyla güç aralığı boyutu 122 frekans seviyesi, dördüncü sırada ise %12,65 oranı ile kısıtlama boyutu 94 frekans seviyesinde yer almaktadır.

Şekil 35.'de Hofstede'in kültürel değer boyutlarına göre Türkiye'nin aldığı puanlarda; belirsizlikten kaçınma boyutu ilk sırada, güç aralığı boyutu ikinci sırada, müsamaha boyutu üçüncü sırada, uzun döneme yönelik olma boyutu ise dördüncü sırada yer almaktadır. 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde yapılan kod analizinde görüldüğü üzere Hofstede'in Türkiye'yi konumlandığı bu dört boyutun öne çıktığı gözlemlenmektedir. AK Parti'nin yeni kurulan bir siyasal parti olarak, siyasal toplumsallaşmanın bir parçası olarak toplumun beklentilerine bağlı olarak Türkiye'nin ulusal kültürel değerlerine uygun olarak 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde siyasal çizgisini yansıtmaktadır.

2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi AK Parti'nin resmi internet sitesinden alınarak siyasal partinin Türkiye'ye ve Dünya'ya bakışını yansıtan seçim beyannamesinin birincil kaynaktan orijinal metin üzerinden temalaştırılmasına özen gösterilmiştir. 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'ndeki temalaştırmasına ilişkin altın örneğimiz;

2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi, Takdim başlığı, s.3

“Ak Parti, milletin lisansı ve milletin üslubuyla siyaset yaptığı için millete verdiği sözü kurulduğu günden ve ilk seçimden itibaren hiçbir zaman yerde bırakmayan bir partidir. Her sandığın açılışında milletin gönlündeki yerinin büyüdüğü aşikâr olan Ak Parti'nin başarısının sırrı sözünün eri olmak, verdiği sözü, dile getirdiği fikri takip etmektir. Yani Ak Parti kendi kendini sorgulayan, Türkiye'nin imkân ve kaynaklarına göre gerçekçi bir siyasetle projeler üreten, yapmayacağı şeyi asla vaad etmeyen bir partidir. “

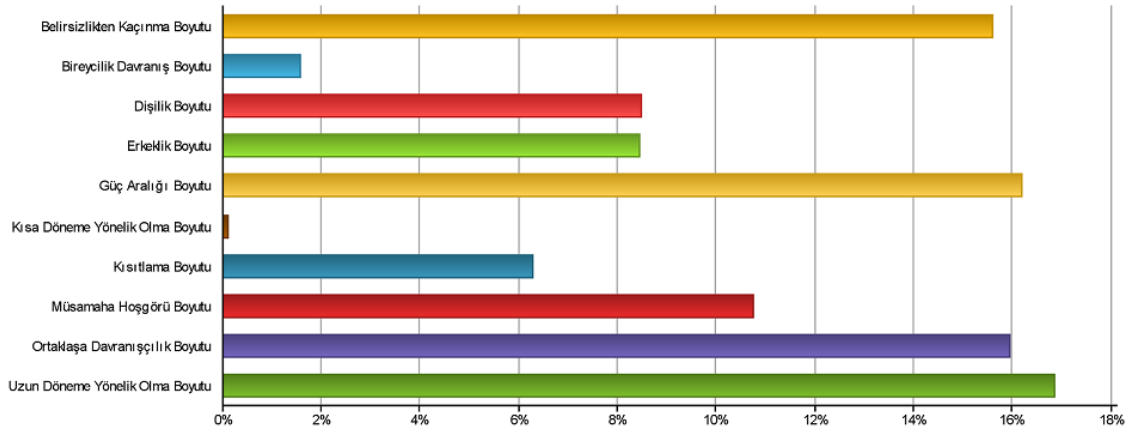
“Büyüklerimiz “üslubul beyan aynıyle insan” demişlerdir. Bizim siyasetteki üslubumuz milletimizin üslubudur. Bizim anlayışımızda beyan esastır. Kurumsal, yani parti olarak seçimlerden önce açıkladığımız beyannamelerimiz de iktidar olmamız, hükümet kurmamız halinde neyi nasıl yapacağımızı belirten taahhütlerimizdir. Bilvesile bütün milletimizi sevgiyle, muhabbetle selamlıyor, emanetini ehil ellerden esirgemediği ve derin bir siyasi basiretle Ak Parti’yi doğru değerlendirerek iktidara taşıdığı için teşekkür ediyorum.”

AK Partinin siyasasını²⁴ ortaya koyan metinlerden biri olan 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nde 744 adet kodlama yapılarak, kodlamalar etkinleştirilmiş ve seçim beyannamesi analiz edilerek AK Parti’nin seçim söyleminin ve parti siyasasının Hoftsed’e’in Türkiye’yi konumlandığı ulusal kültürel boyutları ile uyumluluğu incelenmiştir.

Siyasal sistem içerisinde bulunan siyasal partiler ve seçmenler gibi siyasal araçlar biçimini, niteliğini içinde bulunduğu toplumdan almaktadır. 3 Kasım 2002 milletvekilliği seçimleri karşılaştırmalı siyaset bilimleri literatüründe Türkiye’deki siyasal dengeleri değiştiren kritik seçim (Key, 1955) olarak adlandırılabilir. Bu tür seçimler; siyasal partiler arasındaki güç dengesini değiştirir ve siyasal partilerin oy tabanında köklü değişiklikler meydana getirmektedir. Seçim beyannameleri, siyasal partilerin seçimleri kazanması durumunda, izlenecek siyasaları, hedefleri ve bu amaçla kullanılacak olan araçlar konusunda bireyleri bilgilendirmektedir. Seçmen tercihini direkt ve etkin bir biçimde şekillendiren seçim beyannameleri, bir nevi devletin toplum ile kuracağı ilişkiler bütünü yansıtmaktadır. 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’ne ait altın örneğimizde görüleceği üzere; dışil boyut, belirsizlikten kaçınma boyutu, uzun döneme yönelik olma ve güç aralığı boyutları metinde vurgulanmaktadır. Bu noktada; AK Parti’nin kazanılan seçim sonrasında, topluma söyleminde bireyi temel alan tüm toplumu

²⁴ Parti siyasası, geniş anlamda benimsenen eylem planı anlamında kullanılmaktadır.

kapsayıcı insan ilişkilerine değer veren, Türk ulusal kültür kodlamalarında yer alan beklentileri karşılayan bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 39. AK PARTİ 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Kod Analizi Tablosu

2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Hofstede'in ulusal kültürler arasındaki farklılıkları belirleyen boyutları doğrultusunda temalaştırıldığında, beyannamedeki ilgili boyutlara verilen önem yüzdeler üzerinden Şekil.39'da ortaya çıkarılmıştır. Şekil 35.'deki Hofstede'in Türkiye'yi Ulusal Kültürel Boyutlarda konumlandırışı ile Şekil 39. arasındaki korelasyonu değerlendirdiğimizde; Şekil 39.'da uzun döneme yönelik olma boyutu %16,83 oranında, ilgili kodun 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'ndeki frekans seviyesi 403 olmakla birlikte; ikinci sıradaki güç aralığı boyutu %16,16 oranı ile uzun döneme yönelik olma boyutuyla birbirlerine yakın bir orana sahiptir. 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde üçüncü sırada; %15,91 oranıyla ortaklaşa davranışçılık boyutu 381 frekans seviyesi, dördüncü sırada ise %15,57 oranı ile belirsizlikten kaçınma boyutu 373 frekans seviyesinde yer almaktadır.

Türkiye'de birey, yaşamın doğal belirsizliğini tehdit olarak algılayan, belirsizliği tercih etme konusunda ve belirsizliğin oluşturduğu riskler karşısında kaygılı kültür yapısına sahiptir. Hofstede'in Türkiye'yi konumlandığı 85 puanla birinci sıradaki belirsizlik boyutu, 2007 Milletvekili Genel Seçimleri'nde yapılan içerik analizinde 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nden farklı olarak ortaya çıkmaktadır.

Bunun nedeni, Türkiye’deki siyasal toplumsallaşma sürecinde AK Parti; öngörülebilir hükümet politikaları, söylem ve eylemleri, bireyin siyasal yapıdaki bilişsel boyutu, toplumda güven oluşumunu sağlamıştır. Türk toplumunun AK Parti’nin 2002 Milletvekili Genel Seçimleri’ndeki söylemleri ile uygulanan hükümet politikaları arasındaki deneyimlenen tutarlılık, yeterlilik ve aktarım süreçlerinde (Clark, 1990); belirsizlik boyutu yüksek toplumlarda görülen güven oluşumu ihtiyacını karşılamıştır. Bu durum, AK Parti, Türk toplumsal yapısının parçaları arasındaki bağı kurarak, bu ortak kültürel kodlar (ortak anlam içerikleri) oluşumuna katkıda bulunarak, bu sürece dâhil olmayı başarmış olduğunun kanıtıdır. 2007 Milletvekili Genel Seçimleri’ndeki %46,6’lık oy oranıyla da görüleceği üzere, 2002 Milletvekili Genel Seçimleri’ndeki %34,6 oy dağılımını geride bırakarak, Türkiye’deki seçmen kitlesini arttırmıştır.

AK Partinin siyasasını ortaya koyan metinlerden biri olan 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nde, 2395 adet kodlama yapılarak, kodlamalar etkinleştirilmiş ve seçim beyannamesi analiz edilerek AK Parti’nin seçim söyleminin ve parti siyasasının Hoftsedde’in Türkiye’yi konumlandığı ulusal kültürel boyutları ile uyumluluğu incelenmiştir. 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nde, 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi ile yapılan kodlama sayısı arasındaki büyük fark; metinlerin sayfa adedinden etkilenmiştir. Ancak kod adedindeki farkın oluşumundaki birincil sebep AK Parti’nin 2002 Milletvekili Genel Seçimiyle oluşan seçmen kitlesini koruma amacından kaynaklı olarak; Türkiye’deki siyasi kültür yapısının kapsadığı toplumun ulusal kültür ortaklığını sağlayan yaşanan dönemin norm ve kurallarına uygun olarak 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesini düzenlemiştir. 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’ndeki temalaştırmasına ilişkin altın örneğimiz;

2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi, Milli Güvenlik başlığı, s.32

“Adalet ve Kalkınma Partisi, milletimizin birlik ve beraberliğini, ülkemizin bölünmez bütünlüğünü, devletimizin bekasını ve üniter yapımızın korunmasını en büyük öncelik olarak görmektedir. Milli güvenliğimizin güçlendirilmesi ve korunması için, iktidarımız ülkemizin bütün imkânlarını seferber etmek konusunda kesin bir kararlılık içerisinde olmuştur. Türkiye’nin, uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde milli güvenliğini garanti altına alması, iç ve dış tehditlere karşı güçlü bir güvenlik hattı oluşturması, en doğal hakkıdır. “Yurtta barış, dünyada barış” ilkesini esas alan Ak Parti, Türkiye’nin milli güvenliğini bölgesel ve küresel güven ve istikrarın da teminatı olarak görmektedir.”

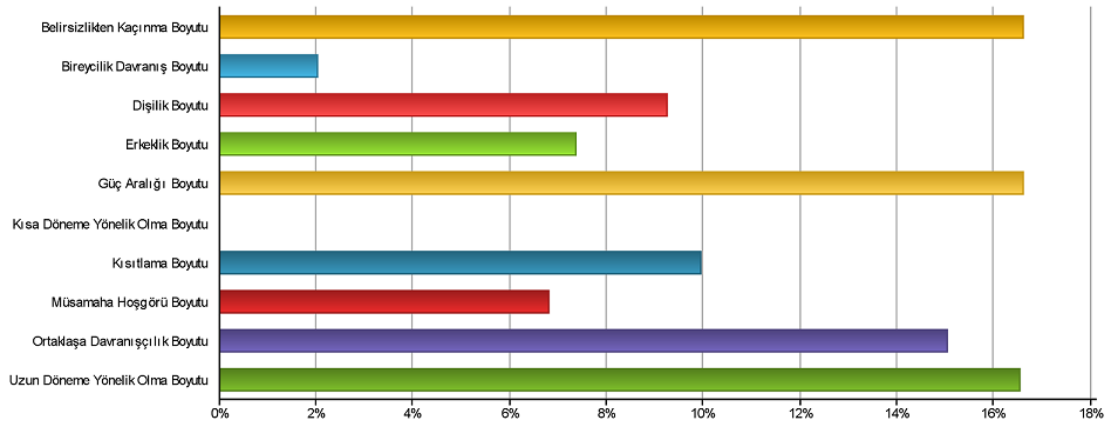
“Ak Parti, ulusal güvenliğimize, ülkemizin bölünmez bütünlüğüne ve üniter devlet yapımıza kastedecek her türlü oluşuma karşı da son derece tavizsizdir. Türkiye’nin güvenliği için gösterdiğimiz azami dikkatin gereği olarak bütün politikalarımızın birbirini tamamlar nitelikte olmasını, istismar edilen zaaf alanlarına karşı toplumun bütün savunma mekanizmalarının güçlenmesini hayati derecede önemsiyoruz. Hiçbir şiddet ve terör odağının nüfuz edemeyeceği en büyük gücün milletimizin birlik ve beraberlik ruhu olduğunu iyi biliyoruz. Türkiye 70 milyon vatandaşıyla birlikte güvenliğine, hudutlarına ve büyük bir mücadeleyle kazanmış olduğu istiklaline ilelebet sahip çıkacaktır.”

Hofstede’in Türkiye’yi konumlandığı ulusal kültürel yapıda güç aralığı boyutu ve belirsizlikten kaçınma boyutunun eğilimleri oldukça yüksek düzeyde yer almaktadır. Türkiye’de de görüldüğü üzere belirsizliğe karşı esnekliği düşük olan bireyler, kendileri için tehdit oluşturan bu belirsizliği azaltmak için güç aralığını arttırarak tepki vermektedirler. Herhangi bir belirsizlik durumunda ise; is yaşamında kayıtsız itaat ve uyum sergiledikleri patronlarına, manevi anlamda kayıtsız inandıkları Allah’a, siyasal alanda kendileri ile özdeşleştirdikleri kayıtsız bağlılıkları ile politikacılara, sığınarak belirsizliği azaltmaya çalışmaktadırlar.

Şekil 29.'daki erkeksilik boyutu ile belirsizlikten kaçınma boyutunu değerlendiren haritada görüleceği üzere; Türkiye erkeksilik dişilik ayrımının orta sınırına en yakın bölgede yer almaktadır. Türkiye'nin bu haritadaki konumu belirsizlikten kaçınma eğiliminin oldukça yüksek düzeyde olduğunun görülmektedir. Bireyin çevresinde etkileyen verilerin yoğun olduğu bilgi akışının yoğunlaştığı ortamlarda birey kendini tehdit altında hissetmektedir. Sonuç olarak; Türkiye'de bireyler yazılı kuralları arttırma eğilimde ve değişmez doğrularla kendileri için belirsizlikten uzak güvenli bir yaşam ortamı oluşturma eğilimi içerisinde bulunmaktadır. Ülkemizde gelecek endişesi büyük ölçüde tehdit olarak algılanmaktadır. Türkiye'nin Hofstede'in ulusal kültür boyutları haritasında uzun döneme yönelik boyut seviyesi yüksek olan bir toplum olarak konumlanması altında yatan sebep, oluşan bu gelecek kaygısı dolayısıyla geleceğin garanti altına alınma isteğidir. 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi için verilen altın örnekte de erkeksilik boyutu, uzun döneme yönelik olma boyutu, güç aralığı boyutu ve belirsizlikten kaçınma boyutu temalaştırılmıştır.

2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi üzerinde yapılan kod analizi çalışmasında, Hofstede'in çalışmasında Türkiye'nin sahip olduğu ulusal kültürel yapı çıkarsaması doğrultusunda düzenlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye'de birey siyasette edilgendir. Çünkü gücün bireyler arasında eşitsiz dağılımı bireyler tarafından koşulsuz olarak kabul edilmesi ulusal kültürün doğal bir sonucudur. Manevi anlamda İslam inancı belirsizliğe karşı toleransın azaltılmasında ve belirsizlikten kaçınma durumlarında bireyler için önemli dayanak noktalarından birini oluşturmaktadır. Sonuç olarak; Türk toplumu belirsizliği ortadan kaldırmak için güç aralığına ihtiyaç duymakta ve yönetimin kendilerini yönlendirme, kontrol etme gibi fonksiyonları toplumsal kültürün norm ve davranış kalıplarına uygun olarak yürütülmesi beklemektedir.

Şekil 40. AK PARTİ 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Kod Analizi Tablosu

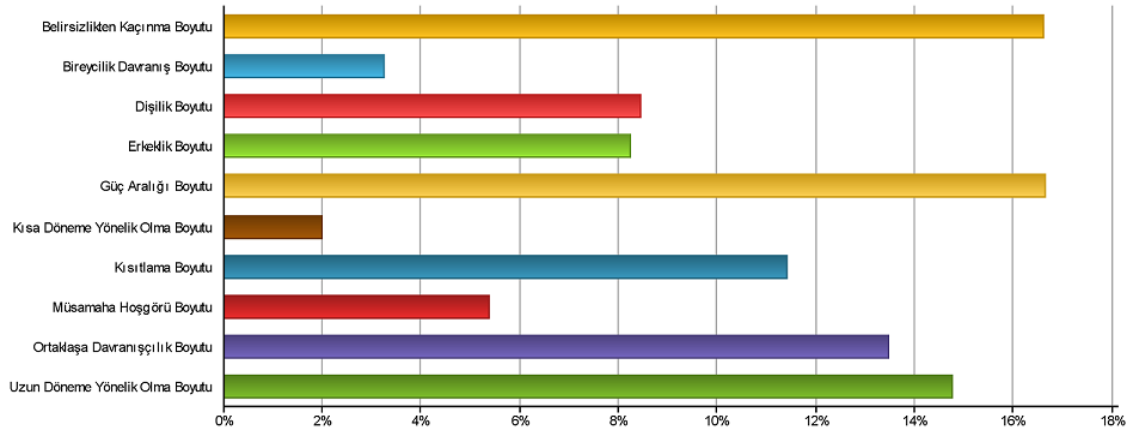
2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Hofstede'in ulusal kültürler arasındaki farklılıkları belirleyen boyutları doğrultusunda temalaştırıldığında, beyannamedeki ilgili boyutlara verilen önem yüzdeler üzerinden Şekil.40'da ortaya çıkarılmıştır. Şekil 40.'da belirsizlikten kaçınma boyutu ile güç aralığı boyutu %16,58 oranında, ilgili kodun 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'ndeki frekans seviyesi 525 olmakla birlikte; ikinci sıradaki uzun döneme yönelik olma boyutu %16,52 oranı ile belirsizlikten kaçınma ve güç aralığı boyutlarıyla birbirlerine yakın bir oranlara sahiptir. Şekil 39.'daki Hofstede'in Türkiye'yi Ulusal Kültürel Boyutlarda konumlandırışı ile Şekil 40. arasındaki korelasyonu değerlendirdiğimizde; 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde üçüncü sırada bulunan ortaklaşa davranışçılık boyutu, %15,03 oranıyla 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi 'ndeki %15,91 oranıyla birbirlerine oldukça yaklaşık frekans seviyelerinin olduğu ortaya çıkarılmıştır. 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'ndeki temalaştırmasına ilişkin altın örneğimiz;

2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi, Su Kaynakları başlığı, s.220

“Avrupa’nın kendi sınıfında en büyük barajı olan Çine Adnan Menderes Barajı hizmete açılmış, 2002 yılından bugüne kadar 145 adet sulama tesisi ile 1 milyon hektar tarım arazisi suya kavuşturulmuş ve böylece ülkemizin ekonomik sulanabilir 8,5 milyon hektar tarım arazisinin 5,5 milyon hektarı sulanmaya başlanmıştır. 8,5 yılda 549 adet taşkın koruma tesisi inşa edilerek, 139.000 hektar arazi taşkınlardan korunmuştur.” “Böylece 2002-2011 yılları arasında 900 tesis hizmete alınmıştır.81 ilin içme suyu ihtiyacı planlanmış ve 25 milyon vatandaşımız kaliteli içme ve kullanma suyuna kavuşturulmuştur. Susuzluk “kader” olmaktan çıkarılmıştır.“1000 Günde 1000 Gölet İnşa Projesi” başlatılmış, 250.000 hektar arazi sulanmış ve 300.000 vatandaşımıza istihdam imkânı sağlanmıştır.”

2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nin bu bölümündeki vurgu; Belirsizlikten Kaçınma Boyutu, Güç Aralığı Boyutu, Uzun Döneme Yönelim Boyutu, Ortaklaşa Davranış Boyutunu işaret etmektedir. Bu noktada Erkeksilik Boyutunun Dişilik Boyutunun yerine geçmesinin temel ölçütü; AK Parti hükümetinin 2007 Milletvekili Genel Seçimleri sonrasındaki iktidar döneminde gerçekleştirmiş olduğu başarılarını sayısal verilerle vurgulaması erkeksilik boyutunu öne çıkarmaktadır. AK Parti’nin başarılı adımların atılabilmesi birtakım yasal düzenlemelere gidilmesi ve çalışmalarının projelerle desteklenmesi belirsizlikten kaçınma boyutunu vurgulamaktadır. Toplumun ihtiyaçlarının daha önemli görülmesinden kaynaklı olarak bireysel anlamda yasalarla hükümet tarafından kısıtlamalar yapılması güç aralığı ve ortaklaşa davranışçılık boyutlarının vurgulandığı noktalardır.

AK Parti’nin 2007 Genel Seçimlerinde de uyguladığı ortak anlam içeriklerini 2011 Milletvekili Genel Seçimlerinde de sürdürerek, %46,6’lık oy oranını yükseltmesini sağlamış 2011 Milletvekili Genel Seçimlerinde %49,8’lik oy oranıyla hükümet kurma görevini devam ettirmiştir.

Şekil 41. AK Parti 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Kod Analizi Tablosu

AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Hofstede'in ulusal kültürler arasındaki farklılıkları belirleyen boyutları doğrultusunda temalaştırıldığında, beyannamedeki ilgili boyutlara verilen önem yüzdeleri üzerinden Şekil 41.'de ortaya çıkarılmıştır. Şekil 35.'deki Hofstede'in Türkiye'yi Ulusal Kültürel Boyutlarda konumlandırışı ile Şekil 41. arasındaki korelasyonu değerlendirdiğimizde; Şekil 41.'de güç aralığı boyutu %16,63 oranında, ilgili boyutun AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'ndeki oranı %16,64 ile her iki seçim beyannamesinde de oldukça yakın önem seviyelerinde buldukları görülmektedir. İkinci sıradaki belirsizlikten kaçınma boyutu da %16,59 oranı ve 421 frekans seviyesi ile güç aralığı boyutu ile oldukça yakın seviyelerde izlenmektedir. Üçüncü sıradaki uzun döneme yönelik olma boyutu 374 frekans seviyesi ve %14,74 önem yüzdesiyle seyrederken, ortaklaşa davranışçılık boyutu ise 341 frekans seviyesi ve %13,44 oranıyla AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde dördüncü sırada bulunmaktadır.

Hofstede çalışmasında Türkiye'yi güç aralığı boyutu ve belirsizlikten kaçınma boyutunun eğilimlerini oldukça yüksek düzeyde yer almaktadır. Türk toplumu, belirsizliği ortadan kaldırmak için güç aralığına ihtiyaç duymakta ve yönetimin kendilerini yönlendirme, kontrol etme gibi fonksiyonları toplumsal kültürün norm ve davranış kalıplarına uygun olarak yürütülmesi beklemektedir. AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri

Seçim beyannamesinin de Hofstede'in çalışmasına paralel olarak şekillendirildiği Şekil 41.'de AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Kod Analizi Tablosu'nda açıkça resmedilmektedir. AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'ndeki temalaştırmasına ilişkin altın örneğimiz;

AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi, Sunuş başlığı, s.11

“Demokratikleşmenin derinleşmesi, ekonomimizin güçlenmesi için istikrarın devamına ihtiyaç vardır. O istikrarın ismi 13 yıldır hep AK Parti olmuştur. Çünkü AK Parti 13 yılda inşa ettiği siyasî merkez ile hem istikrarın garantisini hem de Türkiye'nin değişim iradesinin taşıyıcı aktörüdür.”

“1 Kasım seçimlerine doğru tüm gücümüzü milletimizden alıyor, milletimizin hayır dualarıyla yeni bir dönemin perdesini aralıyoruz. AK Parti olarak ortaya koyduğumuz hedefleri daha ileriye taşıyor ve daha yüksekleri hedefliyoruz.”

“Aziz Milletimiz,”

“Küresel dengesizliklerin had safhaya çıktığı bir türbülans döneminden geçiyoruz. Küresel anlamda her kıta, her bölge ve her ülke yaşanmakta olan ekonomik ve siyasi krizlerden etkileniyor. Böylesi bir türbülans döneminde en kıymetli şey ülke menfaatlerini önceleyen siyasi kadrolar, tecrübe ve liderliktir. Dünyada benzer bir liderliği gösteremeyenler ekonomik krizin derinleşmesine, insani trajedilerin artmasına yol açtılar.”

“Dünyada ve bölgemizde özgünlüğünü koruyan; kaostan düzenle, ekonomik krizden refahla, siyasi istikrarsızlıktan demokratik olgunlaşmayla, basiretsizlikten erdemli duruşla, küresel vicdansızlıktan merhametle ayrılan ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Bu pozitif ayrışmanın temelinde de milletimiz bulunmaktadır.”

“Milletimiz AK Parti iradesine güç verdikçe istikrarımızı koruduk. Milletimiz AK Parti’ye destek verdikçe refahımız büyüdü, ekonomimiz güçlendi. 1 Kasım seçimlerinde milletimizin eski Türkiye’ye dönmek isteyenlere geçit vermeyeceğini bilerek gidiyoruz. Türkiye’nin kaynaklarını ve enerjisini kaybetmeye tahammülü yoktur. Ekonomimizin büyümesi, istikrarımızın devam etmesi, refahın yükselmesi için istikrarın sürmesi tek çaredir.”

“Siyasetimizi “insanı yaşat ki devlet yaşasın” ahlakı, uygulamalarımızı “adalet mülkün temelidir” şiarı üzerine inşa ettik. Önümüzdeki dönemdeki temel amacımız, yine insanı merkez alan bir anlayış içinde Yeni Türkiye’yi her alanda kaliteli bir biçimde büyütmek ve güçlendirmek olacaktır. 7 Haziran seçimleri için oluşturduğumuz beyannamemizde vatandaşlarımızın hayal ettiği güçlü ve müreffeh Türkiye ideali için atacağımız adımların ve yapacağımız atılımların yol haritasını ortaya koyduk.”

“1 Kasım seçimleri için de yeni şartlar ve unsurları dikkate alarak güncellediğimiz, ayrıntılı reformlarımızın, vaatlerimizin ve mega projelerimizin yer aldığı beyannamemizle huzurunuzla çıkıyoruz.”

Altın örneğimizin AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nin Sunuş bölümünden verilmesinin amacı, 7 Haziran Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nin değil revize edilmiş AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nin çalışmada kullanılma nedenine de açıklık getirmektir. Öncelikle her iki metinde incelenmiş ve metinlerin birbirleriyle birebir eşlenik bölümlerinin ortaya çıkmıştır. Öyle ki; 7 Haziran Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nde syf.18, **“Neler yaptık”** başlığı’nda:

“İfade, inanç ve teşebbüs hürriyetlerinin önündeki tüm engellerin kaldırılması AK Parti’nin temel prensibidir. Bu anlayış çerçevesinde, temel hak ve özgürlükler alanında adeta “sessiz devrim” yaşanmış, birçok adım atılmış ve temel reformlar hayata geçirilmiştir. Attığımız adımlarla ülkemizde

kronikleşmiş sorunları giderdik. Toplumsal ve siyasal hayatı normalleştirdik ve yeniden toplum sözleşmesinin yapılabilmesinin önündeki engelleri kaldırdık.” 12 yıllık iktidarımız döneminde, mevzuatın önemli bir kısmını gözden geçirdik ve antidemokratik olanların pek çoğunu değiştirdik. Özellikle darbe dönemlerinde topluma dayatılan temel kanunların büyük bir kısmını yeniledik.”

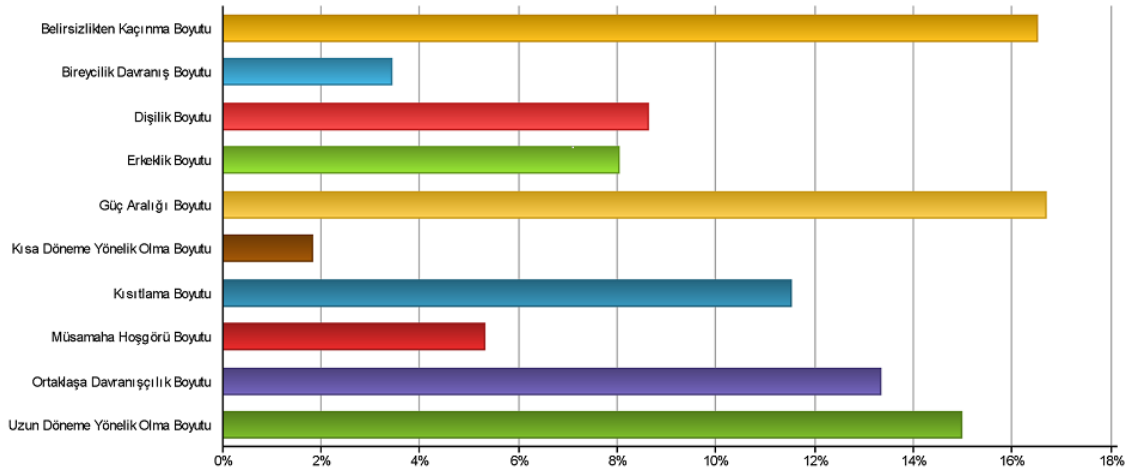
İfadesi yer alırken; AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nde syf 16. “**Neler yaptık**” başlığı altında;

“İfade, inanç ve teşebbüs hürriyetlerinin önündeki tüm engellerin kaldırılması AK Parti’nin temel prensibidir. Bu anlayış çerçevesinde, temel hak ve özgürlükler alanında adeta “sessiz devrim” yaşanmış, birçok adım atılmış ve temel reformlar hayata geçirilmiştir. Attığımız adımlarla ülkemizde kronikleşmiş sorunları giderdik. Toplumsal ve siyasal hayatı normalleştirdik ve yeniden toplum sözleşmesinin yapılabilmesinin önündeki engelleri kaldırdık.13 yıllık iktidarımız döneminde, mevzuatın önemli bir kısmını gözden geçirdik ve antidemokratik olanların pek çoğunu değiştirdik. Özellikle darbe dönemlerinde topluma dayatılan temel kanunların büyük bir kısmını yeniledik.”

İfadesi yer almaktadır. Örnekte görüleceği üzere; AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nde metnin içeriğinde herhangi bir değişikliğe gidilmemiş, sadece sayısal verilerde düzeltmeler yapılmıştır.

AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nin, AK Parti 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nden temel farkı; Türkiye’de yaşayan kadın, genç, emekli, engelli tüm kesimlere AK Parti 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nin sosyal ve ekonomik boyutlarını içeren vaatlerinin detaylandırılarak, Türk toplumunun yaşamıyla ilişkisinin açıklanmasıdır. İki beyanname arasındaki bu temel farka örnek verecek olursak; Nitelikli Kalkınma ve Nitelikli Toplum bölümünün alt başlıklarından biri olan Kadın Başlığı

incelendiğinde; AK Parti 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde “*Artık kadınlarımız parlamentoda daha güçlü temsil ediliyorlar. 2002 yılında 24 olan parlamentodaki kadın sayısı, 2011 seçimleriyle 79'a yükselmiştir. TBMM bünyesinde Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun kurulmasına öncülük ettik. Bu Komisyonu etkili bir şekilde çalıştırmaktayız.*” AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde ise; “*Artık kadınlarımız parlamentoda daha güçlü temsil ediliyorlar. 2002 yılında 24 olan parlamentodaki kadın sayısı, 2015 seçimleriyle 98'e yükselmiştir. TBMM bünyesinde Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun kurulmasına öncülük ettik. Bu Komisyonu etkili bir şekilde çalıştırmaktayız.*” ifadeleri arasında sayısal verilerin ve tarihsel verilerin değiştiği açıklıkla görülmektedir. Dolayısıyla inceleme sonucu vaatlerin detaylandırılmasının uygulanan temalaştırmada kod analizi'nde frekans seviyesinde herhangi bir değişiklik oluşturmayacağı anlaşılmıştır. Örneğin; AK Parti 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde “*Cemevleri, eğitim sisteminde sağlıklı bilgilendirme, üniversitelerde araştırma ve uygulama merkezleri oluşturma gibi çeşitli konularda Alevi kanaat önderleri ile diyalog içinde demokratik uzlaşma temelinde gerekli adımları atacağız.*” yer alan bölümünü detaylandırabilmek için; AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde “*Bu noktada, geleneksel irfan merkezleri ve cemevlerine hukuki statü tanyacağız. Aynı şekilde, geleneksel irfan merkezlerinin ve cemevlerinin ihtiyaçlarının karşılanması için 5393 sayılı Belediye Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu ile 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nda gerekli değişiklikleri yapacağız*” Açıklanması eklenmiştir. Bu şekilde ilgili vaatlerin detaylandırılması sadece ilgili toplumsal kesimlerin bilgilendirilmesine yöneliktir. Bu bilgilendirme aşamasında, Hofstede'in ulusal kültürel boyutları doğrultusunda yapılan temalaştırmada, ilgili kodlamalarda yer alan cümle sayısını arttırmaktadır. Yani AK Parti'nin 7 Haziran Seçim Beyannamesi ile revize edilmiş AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim beyannamesi arasında kullandığı ortak kültürel kodlamalar Şekil 42.'de de görüleceği gibi bakımından çalışma sonucunu etkileyebilecek bir değişiklik bulunmamaktadır.

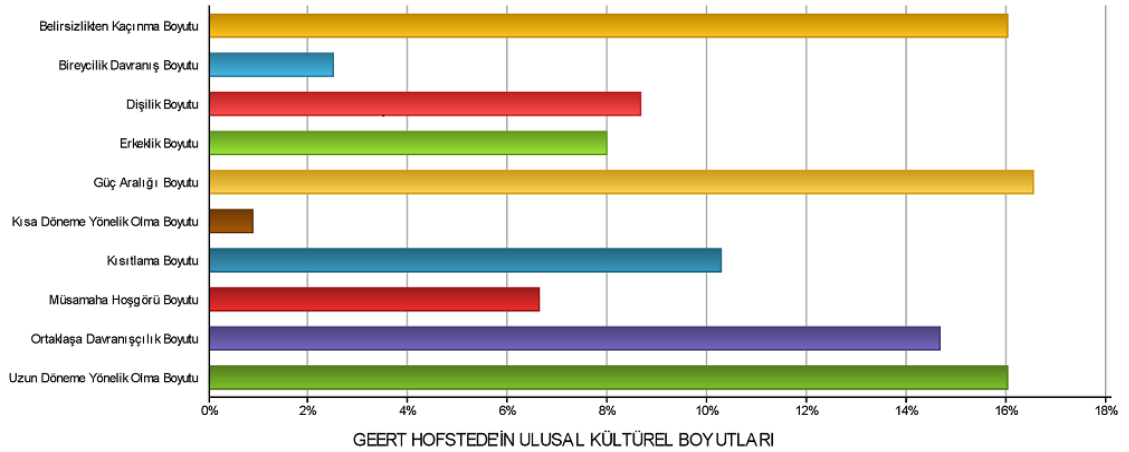
Şekil 42. AK Parti 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Kod Analizi Tablosu

Şekil 41. ile Şekil 42. arasındaki korelasyonu değerlendirdiğimizde; Şekil 42.'de güç aralığı boyutu %16,64 oranında; Şekil 42.'de güç aralığı boyutu %16,67 oranında, İkinci sıradaki belirsizlikten kaçınma boyutu da Şekil 41.'de %16,59 oranında; Şekil 42.'de %16,47 oranında ilgili boyutun, Üçüncü sıradaki uzun döneme yönelik olma boyutu Şekil 41.'de %14,74 oranında; Şekil 42.'de %14,96, dördüncü sırada Şekil 41.'de ortaklaşa davranışçılık boyutu %13,44 oranında; Şekil 42.'de ortaklaşa davranışçılık boyutu %13,29 oranında ilgili boyutların 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi ile 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde oranları arasındaki fark kodlama sırasında oluşan paragraf boyutlarının farklılaşmasıyla oluşan yinelenmelerden kaynaklanmaktadır

Bu noktada; çalışmada, 1 Kasım Genel Seçimleri Seçim Beyanname'sindeki boyutlara ilişkin verilen altın örnekte yapılmış olan vurgular ve kabul görme sebepleriyle açıklanacaktır. *“Demokratikleşmenin derinleşmesi, ekonomimizin güçlenmesi için istikrarın devamına ihtiyaç vardır. O istikrarın ismi 13 yıldır hep AK Parti olmuştur. Çünkü AK Parti 13 yılda inşa ettiği siyasî merkez ile hem istikrarın garantisi hem de Türkiye'nin değişim iradesinin taşıyıcı aktörüdür”* Türk insanın gönüllü olarak hükümeti AK Parti'ye devrettiği, AK Parti'nin de seçimler aracılığıyla halktan devredilen bu yetki ile ülkede gerçekleştirilen yeniliklere değinilerek güç aralığı boyutuna vurguda bulunmaktadır.

“Siyasetimizi insanı yaşat ki devlet yaşasın ahlakı, uygulamalarımızı adalet mülkün temelidir şiarı üzerine inşa ettik. Önümüzdeki dönemdeki temel amacımız, yine insanı merkez alan bir anlayış içinde Yeni Türkiye’yi her alanda kaliteli bir biçimde büyütmek ve güçlendirmek olacaktır. 7 Haziran seçimleri için oluşturduğumuz beyannamemizde vatandaşlarımızın hayal ettiği güçlü ve müreffeh Türkiye ideali için atacağımız adımların ve yapacağımız atılımların yol haritasını ortaya koyduk”

Türkiye’de sadece bireyin çıkarlarına değil tüm topluma yönelik olarak yapılan vurguda Hofstede’in Türkiye için oluşturduğu %63 oranına sahip ortaklaşa davranışçılık boyutu vurgulanmaktadır. Türkiye’de de belirsizliğe karşı esnekliği düşük olan bireyler, kendileri için tehdit oluşturan bu belirsizliği azaltmak için güç aralığını arttırarak tepki vermektedirler. Belirsizlikten kaçınma boyutunun yüksek olduğu toplumlarda insanlar geleceğe dair belirsizliklerle baş edilmek adına uzun döneme yönelik yazılı kurallara ihtiyaç duymaktadır. Altın örneğimizde de görüleceği üzere; güç aralığı boyutu, uzun döneme yönelik olma boyutu, ortaklaşa davranışçılık boyutu ve belirsizlikten kaçınma boyutu gibi Hofstede ‘in Türkiye için yüksek puanlar belirlediği boyutlara ilişkin vurgular yoğunlukta görülmektedir. Şekil 41.’deki AK Parti 2015 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi Kod Analizi Tablosu değerlendirildiğinde 1 Kasım Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nin Hofstede’nin puanlamasına tamamen paralel şekilde düzenlendiği ortaya çıkmaktadır.

Şekil 43. AK Parti Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri Kod Analizi Tablosu

Bu çalışmanın sınırları içerisinde bulunan AK Parti 2015, 2011, 2007, 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesinde kültür boyutlarının vurgulanma sıklığı; en yüksek frekans seviyesinde; belirsizlikten kaçınma boyutu, güç aralığı boyutu, müsamaha-kısıtlama boyutu, dişilik boyutu, erkeklik boyutu, uzun döneme yönelim boyutu, bireycilik boyutu, ortaklaşa davranışçılık boyutunun topladığı görülmektedir. En düşük frekans seviyesinde ise kısa döneme yönelim boyutu bulunmaktadır (Şekil.42).

Tezde, AK Parti Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri'nde boyutlara ilişkin yapılmış olan vurgular ve kabul görme sebepleri şu şekilde belirlenmiştir:

2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi, Vakıflar başlığı, s.207

“Uygarlığımızın eşsiz yönlerinden birisi çok güçlü bir vakıf geleneğine sahip olmasıdır. Dişergamlık, başkalarını düşünmek, gözetmek, insanların hizmetine gönüllü olarak koşmak, varlığını toplumun geleceğine adanmak çok önemli erdemlerimizdir. Dolayısıyla vakıflar, geçmişimizi bugüne taşıyan can damarlarımızdır. Vakıflar, aynı zamanda bugünümüzü geleceğe bağlayan en önemli köprülerdir. Çağdaş sivil toplumun önemli

aktörlerinden biriside vakıflardır. Yani vakıflar sadece tarih ile ilgili değildir, toplumun bugünü ve geleceği ile de ilgilidir”

Nitel araştırmalarda, sosyal yaşamımızda olduğu gibi bağlamdan bağımsız düşünülemez. Dolayısıyla tez araştırmamızda da kodlamalar arasında bağ birbirleriyle ilişki halinde toplu halde değerlendirilmektedir. Milletvekili Seçim Beyannamesinin bu bölümündeki vurgu; belirsizlikten kaçınma boyutu, güç aralığı boyutu, müsamaha boyutu, dişilik boyutu, uzun döneme yönelim boyutu, bireycilik boyutunu işaret etmektedir.

“2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi, Yaşanabilir Çevre ve Marka Şehirler başlığı, s.214”

“Ak Parti; çevrenin korunması ile kalkınma ve refah toplumu olma arasında, akılcı, insani ve küresel bir dengenin kurulmasını ana politika olarak benimser. Partimiz, her ne sebeple olursa olsun çevre konusunda duyarsız davranılmasını ve bu yönde alınacak tedbirlerin ertelenmesini, temel insan haklarından biri olan “çevre hakkı”nın ihlali olarak kabul eder. Çevremiz; ata mirasımız, ana kucağımız, biricik hazinemizdir. Bu hazinenin varisleri ise çocuklarımız ve bütün insanlık ailesidir. Çevre; insanı, tabiatı ve kültürel varlıkları ile bir bütündür, parçalanamaz. Zenginleşme uğruna; insanın, tabiatın ve kültürel varlıkların tahrip edilmesini, gelecek nesillerin haklarının çalınması ve gizli fakirleşme olarak değerlendiriyoruz. Kalkınma adına gönül yıkarak, tabiatı ve kültürel varlıkları tahrip ederek sadece geleceğimizi fakirleştirebiliriz. Tek yahut iki boyutlu değil “küresel” bakış açısına dayalı çevre anlayışımız, politikalarımızın bütününe rehberlik etmekte; ülkemizin sahip olduğu doğal zenginliği ve kültürel değerleri ortaya çıkarmak, bunları canlandırmak, yaşatmak ve zenginleştirerek daha da geliştirmek için büyük bir kararlılık ve çaba göstermemize vesile olmaktadır”

2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesinin bu bölümündeki vurgu da görüleceği üzere yine, belirsizlikten kaçınma boyutu, güç aralığı boyutu, müsamaha boyutu, dişilik boyutu, uzun döneme yönelim boyutu, bireycilik boyutunu işaret

etmektedir. Örneklerde görüleceği üzere kategorileştirme konuların bağlamı dikkate alınarak gerçekleştirilmiş, bu sayede kodlamalar arasındaki ilişki kaçırılmayarak, oluşturulacak matris ve haritalarımızda tüm detaylarıyla gözlemlenebilecektir.

“2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi, Yaşanabilir Şehirler başlığı, s.225”

“Bir ülkedeki yönetimin kalitesini, toplumun gelişmişlik düzeyini ve medeniyete yaptığı katkıyı belirleyen faktörlerden biri o ülkedeki şehirlerdir. Ak Parti, şehirlerimizi sosyal, kültürel, teknik ve ekonomik tüm boyutlarıyla bir arada değerlendirmektedir. Uzun yıllardır göç, gecekondulaşma, çarpık yapılaşma, kaynak yetersizliği, hukuki sorunlar nedeniyle büyük sıkıntılar yaşayan kentlerimizi “yaşanabilir şehirler” haline getirmek önceliklerinden biri olmuştur”

2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nin bu bölümündeki vurgu; belirsizlikten kaçınma boyutu, güç aralığı boyutu, kısıtlama boyutu, dişilik boyutu, uzun döneme yönelim boyutu, bireysel boyutunu işaret etmektedir. Bu metinde ortaklaşa davranış boyutunun bireycilik boyutu ile yer değiştirmesinin temel ölçütü bu metinde kişiye yönelik bir davranış boyutunun etkin olmasından ileri gelmektedir. Kişiye yönelik davranış bireyin ihtiyaçları temel öncüdür ve kişinin yaşam kalitesine yönelik, kişiye yardımcı bu yaklaşım dişilik boyutu ile bireycilik boyutunun kod bağının göstergesi niteliğini taşımaktadır.

2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi, Yaşanabilir Şehirler başlığı, s.226

“Bugüne kadar büyük bir başarı ile gerçekleştirilen toplu konut uygulamaları ve bundan sonra da sürdürülecek, uzun vadeli programlarla şehirlerimizin yaşanabilir, sağlıklı ve estetik mekânlar olması sağlanacaktır. Ak Parti iktidarı, bir yandan şehrin doğal ve tarihi dokusunu bozan yapılaşmanın önüne geçmek için gerekli politikaları birer birer hayata geçirirken, öte

yandan da tarihi yapıların restorasyonu konusunda büyük çaba göstermiştir. Ata yadigârı çok sayıda eser ihya edilmiş, vefasızlığın utancı olmaktan çıkarılmıştır. Bugün büyük şehirlerin en önemli sorunu kent içi ulaşım ve trafiktir. Yerel yönetimlerimizin kısıtlı kaynaklarıyla bu sorunun üstesinden gelemeyeceğini gören Ak Parti İktidarı, gerekli yasal düzenlemeleri yaparak, bundan böyle raylı sistemlerin yapımının merkezi yönetim tarafından üstlenilmesini mümkün hale getirmiştir. Tüm bunları yaparken, şehir halkının katılımına çok büyük değer veren Partimiz, sorunların çözümünde sivil toplum örgütleri ile yaygın bir iş birliğine gitmiştir.”

2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nin bu bölümündeki vurgu; Belirsizlikten Kaçınma Boyutu, güç aralığı boyutu, müsamaha boyutu, erkeksilik boyutu, uzun döneme yönelim boyutu, bireycilik boyutunu işaret etmektedir. Bu metinde dışılık boyutu boyutunun erkeksilik boyutu ile yer değiştirmesinin temel ölçütü bu metinde görevsel başarıya yönelik bir davranış boyutunun etkin olmasından ileri gelmektedir. Görevsel başarıya yönelik davranış hedeflerin gerçekleşmesinin teknik açıdan başarısına dolayısıyla uzun döneme yönelik olma boyutuna odaklanmıştır. Lider yasal ödüllendirme veya yasal cezalandırma yönetimine dayalı uygulamalarla başarısını gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla bu noktada, erkeksilik boyutu, döneme yönelik olma boyutu ve güç aralığı boyutunun yüksekliğinin arasındaki kod ilişkisi ortaya çıkmaktadır.

2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi, Engelsiz Şehirler için 2023 Hedeflerimiz başlığı, s.240

“Engellilerin yaşamın tüm alanlarına etkin katılımını sağlamak ve diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, sağlık, eğitim ve tüm kamu hizmetlerine hem kırsal hem de kentsel alanlarda erişimini temin etmek için daha geniş çalışmalar yürütülecektir”

2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nin bu bölümündeki vurgu; belirsizlikten kaçınma boyutu, güç aralığı boyutu, müsamaha boyutu, dışılık boyutu, uzun döneme yönelim boyutu, bireycilik boyutunu işaret etmektedir. Dışılık boyutu ile

erkeklik boyutunun yer değiştirmesinin temel ölçütü bu metinde AK Parti'nin topluma karşı sergilediği olumlu yaklaşımı ile parti örgütü ile halkı özdeşleştirildiğini açıkça ortaya koymaktadır.

4.5.1. Kod İlişki Tarayıcı Kodlaması

Kod Sistemi	Uzun Döneme Yönelik Olma Boyutu	Kısa Döneme Yönelik Olma Boyutu
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ SEÇİM BEYANNAMELERİ...		
Kısıtlama Boyutu	•	•
Belirsizlikten Kaçınma Boyutu	•	•
Müsamaha Hoşgörü Boyutu	•	•
Uzun Döneme Yönelik Olma Boyutu	•	•
Kısa Döneme Yönelik Olma Boyutu	•	•
Ortaklaşa Davranışçılık Boyutu	•	•
Bireycilik Davranış Boyutu	•	•
Güç Aralığı Boyutu	•	•
Dışılık Boyutu	•	•
Erkeklik Boyutu	•	•

Şekil 44. Hofstede'in Kültürel Boyutları bağlamında AK Parti 2002-2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri'nin Kod İlişki Tarayıcısı Kodlaması

MAXQDA 11 Nitel Analiz Programı'nda Kod İlişkiler Tarayıcısı ara yüzünü kullanmak amacıyla sadece kodlu bölümün etkinleştirilmesiyle x ve y koordinatları içermekte olan yoğunluk analiz tablomuzu görsel araçlar sekmesinden aktif hale getirildiğinde Şekil 44.'de görüldüğü üzere resmedilmektedir. Kısa döneme yönelim boyutu ve uzun döneme yönelim boyutunun diğer sekiz kodlama ile aralarındaki ilişkiyi göstermeyi amaçlamaktadır.

Kod Sistemi	Uzun Döneme Yönelik Olma Boyutu	Kısa Döneme Yönelik Olma Boyutu
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ SEÇİM BEYANNAMELERİ...		
Kısıtlama Boyutu	1173	11
Belirsizlikten Kaçınma Boyutu	1758	108
Müsamaha Hoşgörü Boyutu	679	98
Uzun Döneme Yönelik Olma Boyutu		4
Kısa Döneme Yönelik Olma Boyutu	4	
Ortaklaşa Davranışçılık Boyutu	1696	21
Bireycilik Davranış Boyutu	196	90
Güç Aralığı Boyutu	1834	107
Dişilik Boyutu	964	46
Erkeklik Boyutu	854	64

Tablo 1.Hofstede'in Kültürel Boyutları bağlamında Seçim Beyannamelerinin Kod İlişki Tarayıcısı Analizi

Tablo.1 üzerinden kodlar üzerinden açıklarsak; kısıtlama boyutu ile uzun döneme yönelim boyutunun 1173 kere ortak kodlaması mevcut iken, kısıtlama boyutu ile kısa döneme yönelim boyutunun arasında küçük 11 kere tekrarlanmış bir kod ilişkisi görülmektedir. Türk toplumu belirsizlikten kaçınma seviyesi yüksek bireyler mevcut belirsizliği giderebilmek için yazılı kurallara ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle kısıtlama boyutu ile uzun döneme yönelim boyutu arasındaki kod ilişki seviyesi yüksek değerdedir. Aralarındaki kod ilişki seviyesinin yüksek olmasında ülkemizdeki bireyler gücün eşit bir dağılımının olmadığı algısıyla kendilerini tehdit edici belirsizlikte güç aralığı boyutu aracılığıyla kısıtlama boyutunu devreye sokarak uzun vadede güven ortamı tesis etmeye çabalamaktadır. Yukarıdaki tablomuzda da görüleceği üzere güç aralığı boyutu ile uzun döneme yönelik olmak boyutu arasındaki kod ilişkisi 1834 en yüksek seviyede bulunmakta, AK Parti seçim beyannameleri ülkemizin ulusal kültürel boyutlarına paralel olarak ilerlediğini ortaya koymaktadır. Oysa belirsizlikten kaçınma boyutu ile kısa döneme yönelim boyutunun arasında 109, kısa döneme yönelim boyutu ile güç aralığı boyutun göre oldukça küçük seviyede de olsa 108 kere tekrarlanmış bir kod ilişkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla Şekil 43. tüm bu kod ilişkilerinin yoğunluklarının analizini nitel anlamda görselleştirmektedir.

4.5.2. Kod Matris Tarayıcı Analizi Çalışmaları

MAXQDA11 programının kod-matris tarayıcısı kullanılarak elde edilmiştir. Tablo 2; AK Parti'nin beş (5) adet Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri'nde yer alan Hofstede'in bütün Ulusal Kültürel Boyutlarının kodlamalarının kullanılma sıklıklarının,

AK Parti'nin Milletvekili Genel Seçimleri Beyannameleri'nin yıllara göre dağılımı görülmektedir. Tablo 2. hazırlanırken, Hofstede'in Türkiye'yi konumlandırıldığı ulusal kültürel boyutların seviyesini esas alan bir gösterim tercih edilmemiş, sadece AK Parti'nin 2002, 2007, 2011, 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri'nde, Hofstede'in ulusal kültürel boyutlarının kullanılma sıklıkları dikkate alınmıştır. Hofstede'in Türkiye'yi konumlandırıldığı ulusal kültürel boyutların seviyesini esas alınmasının temel sebebi, AK Parti'nin Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri'nin yıllara göre dağılımının dönemselsel olarak değerlendirilmesine imkân sağlamasıdır.

Kod Sistemi	7 Haziran 2015 Genel Seçimleri...	1 Kasım 2015 Genel Seçimleri...	2011 Genel Seçimleri...	2007 Genel Seçimleri ...	2002 Genel Seçimleri ...
Kısıtlama Boyutu	351	289	314	150	94
Belirsizlikten Kaçınma	503	421	525	373	72
Müsamaha Hoşgörüsü Boyutu	161	136	215	257	41
Uzun Döneme Yönelik Ol...	457	374	523	403	139
Kısa Döneme Yönelik Ol...	55	50		2	7
Ortaklaşa Davranışçılık B...	406	341	476	381	138
Bireycilik Davranış Boyutu	104	82	64	37	16
Güç Aralığı Boyutu	509	422	525	387	122
Dişilik Boyutu	263	214	292	203	60
Erkeklik Boyutu	245	208	232	202	54

Tablo 2. AK Parti'nin Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri Kod Matrisi Tarayıcı Tablosu

Teze konu olan AK Parti'nin incelenmekte olan beş (5) adet Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi, Tablo.2 Kod Matrisi Tarayıcı Tablosu üzerinden kodlamalar değerlendirilmektedir. Belirsizlikten kaçınma boyutu sırasıyla;

- AK Parti 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 72,
- AK Parti 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 373,
- AK Parti 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 525,
- AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 421,

- AK Parti 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 351 kodlama ile her seçim beyannamesinde kendi dönemi içerisindeki en yüksek kodlamalara sahiptir.

MAXQDA11 programının kod-matris tarayıcısı aracılığıyla oluşturulmuş olan Tablo.2 Kod Matrisi Tarayıcı Tablosu, Hofstede'in bütün Ulusal Kültürel Boyutlarının kodlamalarının kullanılma sıklıklarının tablosuna bütün yer vermektedir Hofstede'in çalışmasında ikinci boyut olan güç aralığı boyutu ise;

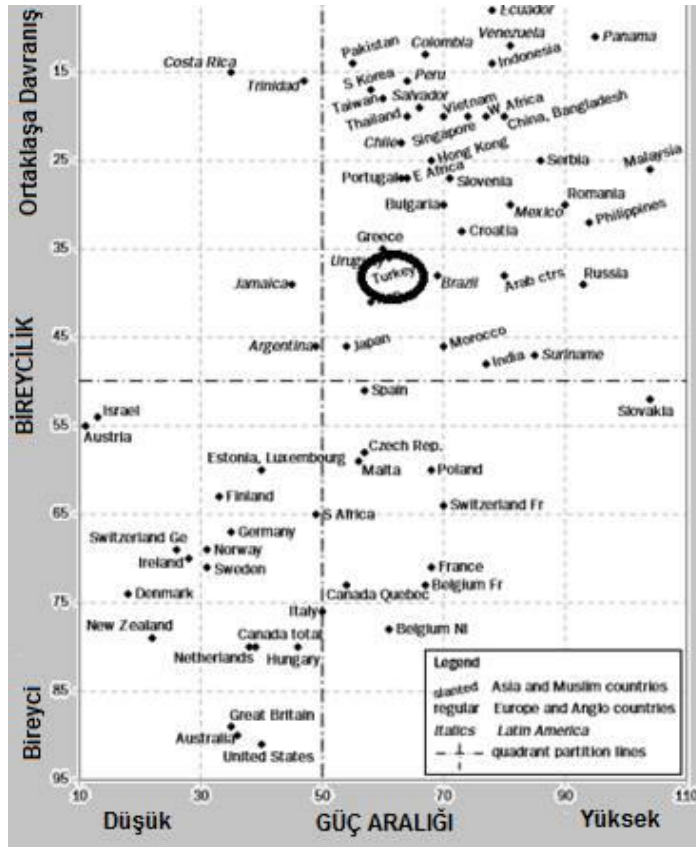
- AK Parti 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 122,
- AK Parti 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 387,
- AK Parti 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 525,
- AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 422,
- AK Parti 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 509 kodlama ilişkisi görülmektedir.

Güç aralığı boyutu ile belirsizlikten kaçınma boyutunu birlikte değerlendirdiğimizde; AK Parti'nin 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde toplumumuz kültürel boyutlarını yakalayan bir çerçeve oluşturduğunu, sonraki 2007, 2011, 2015 Milletvekili Seçim Beyannameleri'nde de siyasi yapılarını bu çerçevede güçlendirerek devam ettirdikleri görülmektedir.. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre; "kendi geleceklerinden umutlu olduğunu beyan eden bireylerin oranı, 2014 yılında yüzde 73,8 iken 2015 yılında yüzde 74,4'e yükselmiştir. Kendi geleceklerinden umutlu olan kadınların oranı, 2014 yılında yüzde 74,7 iken 2015 yılında yüzde 74'e düştü, erkeklerde ise bu oran yüzde 72,9'dan yüzde 74,7'e yükselmiştir". Hofstede'in bütün Ulusal Kültürel Boyutlarından AK Parti'nin incelenmekte olan beş (5) adet Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde Ortaklaşa davranışçılık boyutunun kullanım sıklığı ise;

- AK Parti 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 138,
- AK Parti 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 381,
- AK Parti 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 476,

- AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 341,
- 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde de 341 kodlama ilişkisi bulunmaktadır.

Türk toplumunda bireylerin toplumsal baskı yoluyla denetlenebilen, içinde buldukları grup ile kendilerini tanımlayan bir kültür yapısına sahip olduğu açıkça görülmektedir. Bu noktada güç aralığı boyutu ile ortaklaşa davranışçılık boyutunun arasındaki ilişki düzeyini aşağıdaki Şekil 45.'deki Hofstede'nin oluşturduğu Bireycilik-Güç Aralığı Yönelim Grafiği üzerinden inceleyecek olursak; sol üst bölgede çok az sayıda ülkenin bulunmasından hareketle, iki boyut arasında belirgin bir bağlantı bulunmadığı şeklinde ifade edebilmektedir. Güç aralığı boyutunun yüksek ortaklaşa davranışçılık bölgesinde yer almakta olan ülkemizde birey toplumsal davranış kalıplarını içinde bulunduğu grup norm ve görevlerine göre şekillendirmektedir. Bireyin amaçları grup amaçları ile paraleldir.

Şekil 45. Bireycilik-Güç Aralığı Yönelim Grafiği

Kaynak: (Hofstede & Hofstede, 2005, s. 83)

1997 yılında Chao C. Chen, James R. Meindl, Raymont B.Hunt'ın "*Testing the Effects of Vertical and Horizontal Collectivism*" isimli çalışmalarıyla Ortaklaşa Davranışçılık ve Bireycilik arasındaki kültürel ayrım yeni bir anlam kazanmıştır. Yeni yaklaşıma göre ortaklaşa davranışçılık ve bireycilik boyutlarının yatay ve dikey ilişkileri bulunmaktadır. Yatay boyutta birey kendini grup üyeleri ile karşılıklı bağımlı olarak gördüğünde kaynakların ortak kullanımını tercih etmektedir. Yani, *Brooms ve Gahmberg*'in batının değerlerine ve bilimsel ölçütlerine göre eğitim almakta olan öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışma sonucu oluşturdukları öz-iletişim modeli bağlamında; bireyin kendisini tanımlamaya ve ilişkili olmayı içeren aşaması yatay ortaklaşa davranışçılık boyutu içerisinde yer almaktadır. Bireyin metni okuduğunda bu bizim kültürümüzü ifade etmektedir yargısına ulaştığı ikinci kod bağlamında yer alan bir davranış modeli ise dikey ortaklaşa davranışçılık boyutunun kapsamında yer almaktadır (Sargut, 2001, s. 165-210).

Yatay ortaklaşa davranışçı birey, ortaklaşa davranışçılık ve bireycilik boyutlarının en uç bölgesinde yer alırken, dikey ortaklaşa davranışçılıkta ise bireyin grubun çıkarlarına uygun büyük özverilerde bulunduğu izlenmektedir. Buna örnek olarak ülkemizdeki ortaklaşa davranışçılık boyutunun etkinliğine uygun olarak düzenlenmiş AK Parti Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nden bir örnek incelediğimizde;

2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi, Su Kaynakları başlığı, s.220

“Önümüzdeki süreçte bir damla suyun bile israf olmaması, verimli kullanılıp değerlendirilmesi ve temiz tutulması için birçok proje uygulanacaktır: İçme suyu şebekelerindeki kayıp kaçak oranlarını azaltmaya yönelik olarak başlatılan scada uygulaması ve şebekelerin uygun malzemelerden üretilen borulardan teşkil edilmesi uygulaması önümüzdeki dönemde yaygınlaştırılacaktır. Yer üstü ve yer altı su kaynaklarını kapsayacak şekilde, hukuki ve kurumsal olarak “bütüncül su kaynakları yönetimi modeline geçilecektir. Böylece tüm su havzaları mutlak koruma altına alınacak, kirlenmeye karşı önleme stratejileri geliştirilecek ve halkın buna katılımı

sağlanacaktır. 25 nehir havzasının tamamında “Nehir Havza Yönetim Planları” hazırlanacak, bütün nehirlerimizdeki su kalitesi, Otomatik İzleme İstasyonları ile izlenecek ve AB standartlarında su kalite hedeflerinde % 75 oranında gerçekleşme sağlanacaktır”

AK Parti 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nin bu bölümündeki vurgu; belirsizlikten kaçınma boyutu, güç aralığı boyutu, kısıtlama boyutu, dışılık boyutu, uzun döneme yönelim boyutu, ortaklaşa davranış boyutunu işaret etmektedir. Belirsizlikten kaçınma boyutu ile ortaklaşa davranış boyutu birbiri ile bağ kurmuş, belirsizlikten kaçınma için yasal düzenlemeler ve projeler aktif hale gelecek bu şekilde toplumun ortak çıkarlarına uygun şekilde geleceğin kontrolü sağlanarak parti politikaları uygulanacaktır.

Türkiye’de, güç aralığı boyutu, uzun döneme yönelim boyutunun yoğunluğunun öne çıktığının bu boyutların Hofstede’in çalışmasında da %85 , %66 ve % 46 gibi yüksek oranlarda görülmektedir. Belirsizlikten kaçınma, uzun döneme yönelim ve güç aralığı boyutları bağlamında Hofstede’in Türkiye için belirlediği boyutların AK Parti’nin seçim beyannamelerinde de ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmektedir. Hofstede’in çalışmasında Türkiye için %49 ile ortalama bir eğilim gösteren müsamaha boyutunun belirlenen AK Parti’nin seçim beyannameleri ile paralel bir yapıya sahip olduğu dikkat çekmektedir. Altın örnek;

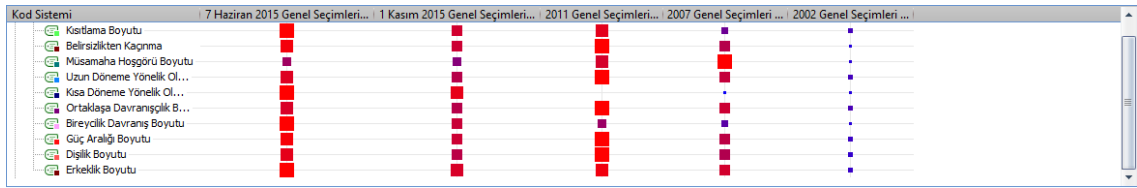
2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nde:

“Sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma, ancak ileri bir demokratik düzen üzerinde inşa edilebilir. Temel hakların korunuyor olması, temel özgürlüklere saygı duyulması, hukuk devletinin bütün kuralları ve kurumları ile varlığı, işleyen bir piyasa ekonomisinin ana dinamiğini oluşturur. İktidarımız, ekonomideki başarılarını demokratikleşme çabaları ile paralel elde etmiştir. Çağdaş normlara dayalı olarak işleyen bir hukuk düzeni, ekonomik kalkınmanın ön koşulları arasında yer alır. Can ve mal güvenliğini sağlayan, keyfiliğe kapalı, günübürlük tartışmaların üstünde bir hukuk sistemi, ekonomik

aktivitelerin güven ve öngörülebilirlik içinde yürütülmesini sağlar. Gerçekleştirdiğimiz Anayasa değişiklikleri, yasal düzenlemeler ve özellikle yargı reformu alanında başlattığımız süreç, güçlü bir ekonominin de teminatı niteliğindedir.”

Bahse konu olan 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nin bu bölümündeki vurgu; belirsizlikten kaçınma boyutu, güç aralığı boyutu, müsamaha boyutu, dişilik boyutu, uzun döneme yönelim boyutu, bireycilik boyutunu işaret etmektedir.

AK Parti'nin 2002, 2007, 2011, 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri'nde, Hofstede'in ulusal kültürel boyutları değerlendirilerek oluşturulan 10 kültürel boyuta dair kodumuz etkinleştirilerek görsel araçlar sekmesi üzerinden Şekil 48. Kod Matrisi Tarayıcı Yoğunluk Analizi ile görselleştirilmiştir.

Şekil 46. AK Parti Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri Kod Matrisi Tarayıcı Yoğunluk Analizi

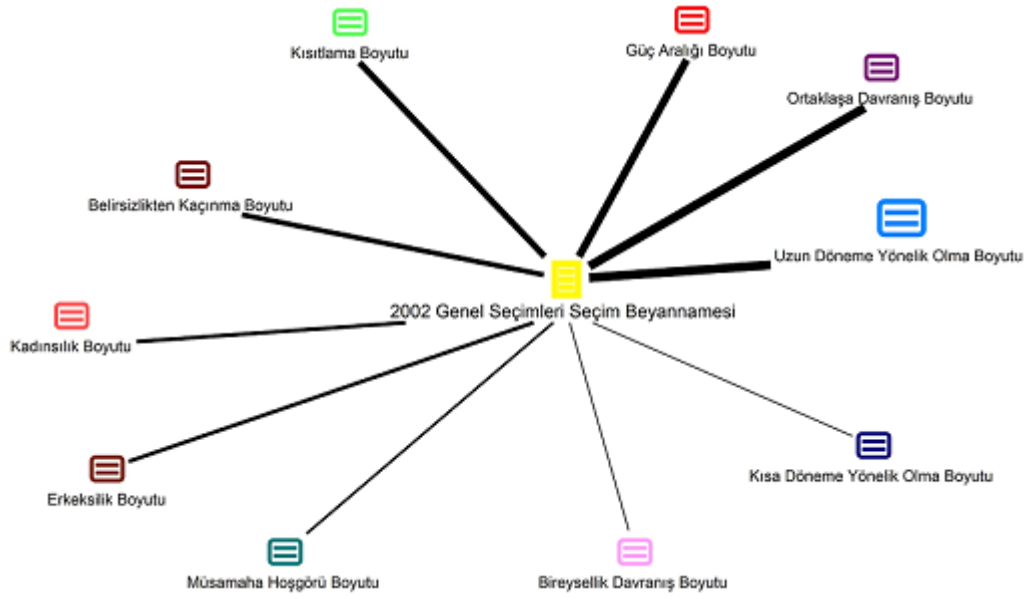
Kod Matrisi Tarayıcısı Tablosunda her bir beyannamedeki toplam kodlama sayısı AK Parti'nin Milletvekili Genel Seçimleri Beyannameleri'nin yıllara göre dağılımı çerçevesinde görülebilmektedir. Örneğin; Türkiye'de güç aralığı seviyesinin yüksek olduğu Hofstede'in çalışmalarında da vurguladığı bir analizdir. Tablo.2 Seçim Beyannameleri Kod Matrisi Tarayıcı Tablosu üzerinden Şekil 46. Seçim Beyannameleri Kod Matrisi Tarayıcı Yoğunluk Analizi açıklayalım. Şekil 46'daki kod matrisi analizini; MAXQDA 11 programında görsel araçlar üzerinden belge temelli ve sütunlar arasında karşılaştırma yapılarak oluşturulan yoğunluk analizi görselleştirilmiştir. Güç Aralığı boyutunu değerlendirdiğimizde; AK Parti 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde frekans düzeyi 509, AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde frekans düzeyi 422, AK Parti 2011 Milletvekili Genel

Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 525 frekans düzeyi ile boyutlar arasında en yüksek kodlamaya sahip bulunmaktadır. AK Parti 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde Belirsizlikten Kaçınma Boyutu ve Güç Aralığı Boyutuna 525 frekans seviyesi ile eşlik etmektedir. Hofstede'in çalışmasında Belirsizlikten Kaçınma Boyutu Türkiye %85 yüzdesi ile oldukça yüksek seviyede olması çalışmamızla paralel bir seviye bulunmaktadır. Güç Aralığı Boyutunun ise Hofstede'in çalışmasında (Şekil 35.) Türkiye'yi konumlandığı %66 puanının oldukça yüksek seviyede olması analiz sonuçlarımızla paralel olması AK Parti'nin seçim beyannamelerinde Belirsizlikten Kaçınma Boyutu ve Güç Aralığı Boyutu bağlamında Hofstede'in Türkiye için belirlediği boyutlar etrafında şekillendiği izlenmektedir.

MAXQDA11 yazılım programı aracılığıyla AK Parti'nin altı (6) adet Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri üzerinde Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutlarının kullanım sıklığı, kullanım şekli ve Hofstede'in Türkiye'yi konumlandırıldığı ulusal kültürel boyutlar açısından incelenmiştir. Tezde ortaya çıkarılan sayısal bulgular, AK Parti'nin beş (5) adet Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri'nin Hofstede'in Türkiye'yi konumlandırıldığı ulusal kültürel boyutlar bakımından ilişkiyel yoğunluğunu görselleştirerek ortaya koymuştur.

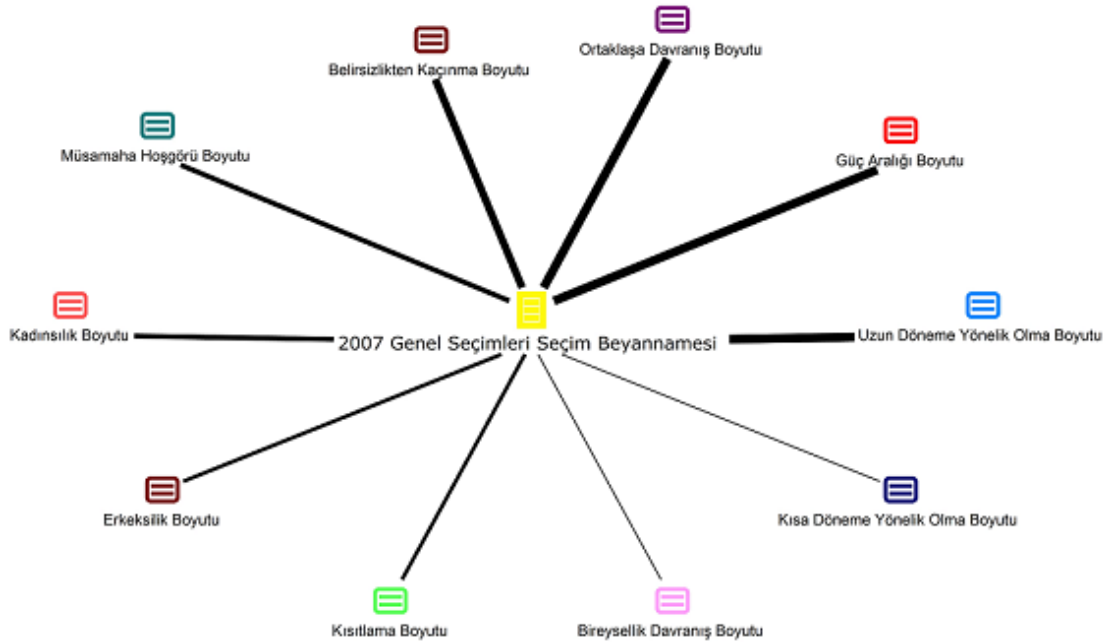
4.5.3. Kavram Haritası Analizi

MAX Maps tek-vaka modeli, çok sayıda kodlama ve alt kodlamanın birbirleriyle olan ilişkisini görsel olarak sunulmasını sağlamaktadır. MAXQDA 11 görsel araçlardan biri olan Max Maps tek-vaka modeli kullanılarak; Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutlarının AK Parti'nin beş (5) adet Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri üzerinde kodlamasına göre elde edilmiştir. Şekilde bazı boyutların merkezin uzağında yer alması herhangi bir anlam ifade etmemektedir.

Şekil 47. AK Parti 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde Hofstede'in Kültürel Boyutlarının Yoğunluğunu gösteren Kavram Haritası

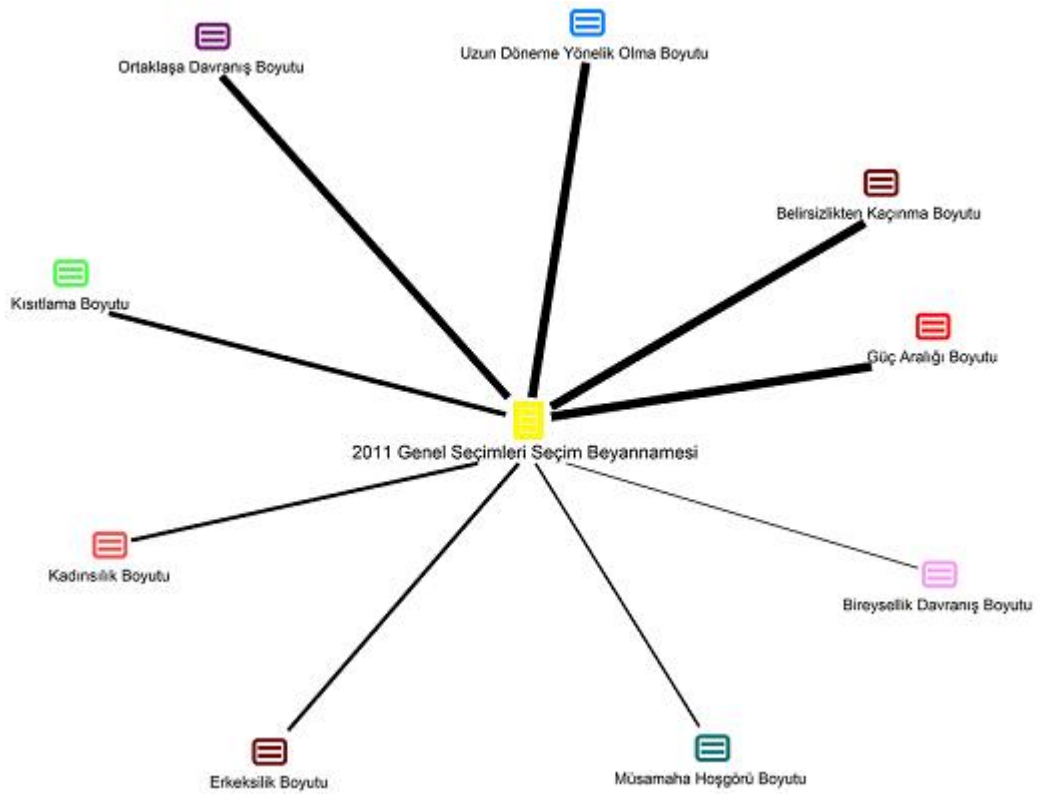
MAX Maps tek-vaka modeli ile görselleştirilen kavram haritaları üzerinde çizgilerin kalınlıkları Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutlarının AK Parti'nin beş (5) dönemi kapsayan Milletvekilleri Genel Seçim Beyannameleri içerisinde bulunma sıklıkları görselleştirilmektedir.

Şekil 48. AK Parti 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde Hofstede'in Kültürel Boyutlarının Yoğunluğunu gösteren Kavram Haritası

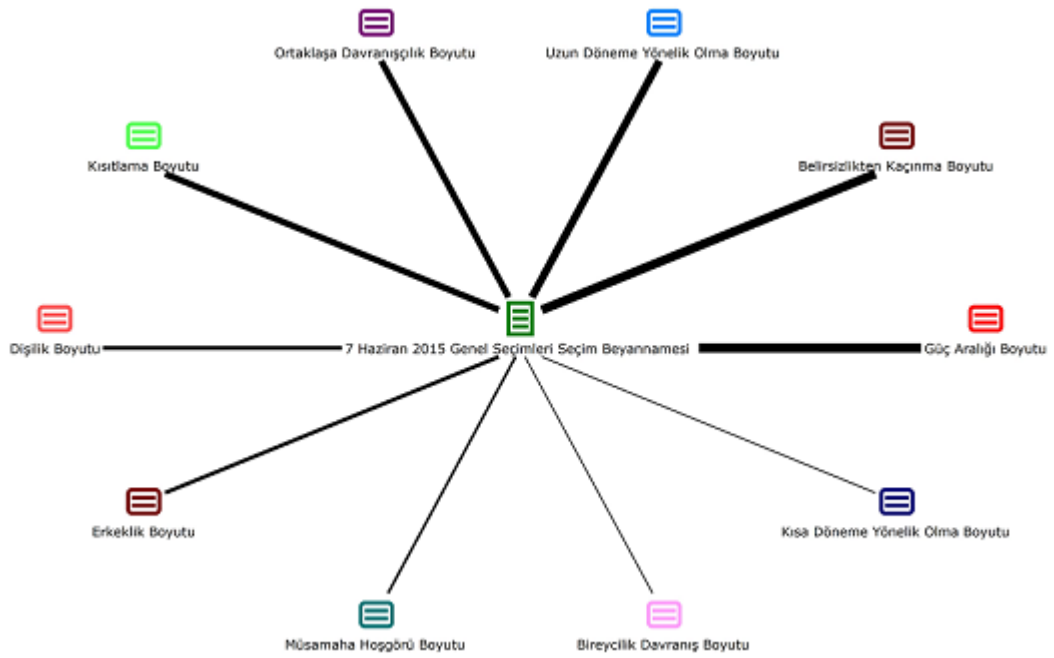
Türkiye'deki mevcut siyasal yapı, hoşgörü yetersizliği ve güvensizlik gibi toplumsal ve kültürel sorunlardan etkilendiği yukarıdaki haritamızda net olarak görülmektedir. AK Parti 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nin görselleştirildiği haritamızda; Türkiye'de müsamaha-hoşgörü boyutunun;

- AK Parti 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 41,
- AK Parti 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 257,
- AK Parti 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 215,
- AK Parti 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 161,
- AK Parti 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde 136 kodlama ilişkisi bulunmaktadır.

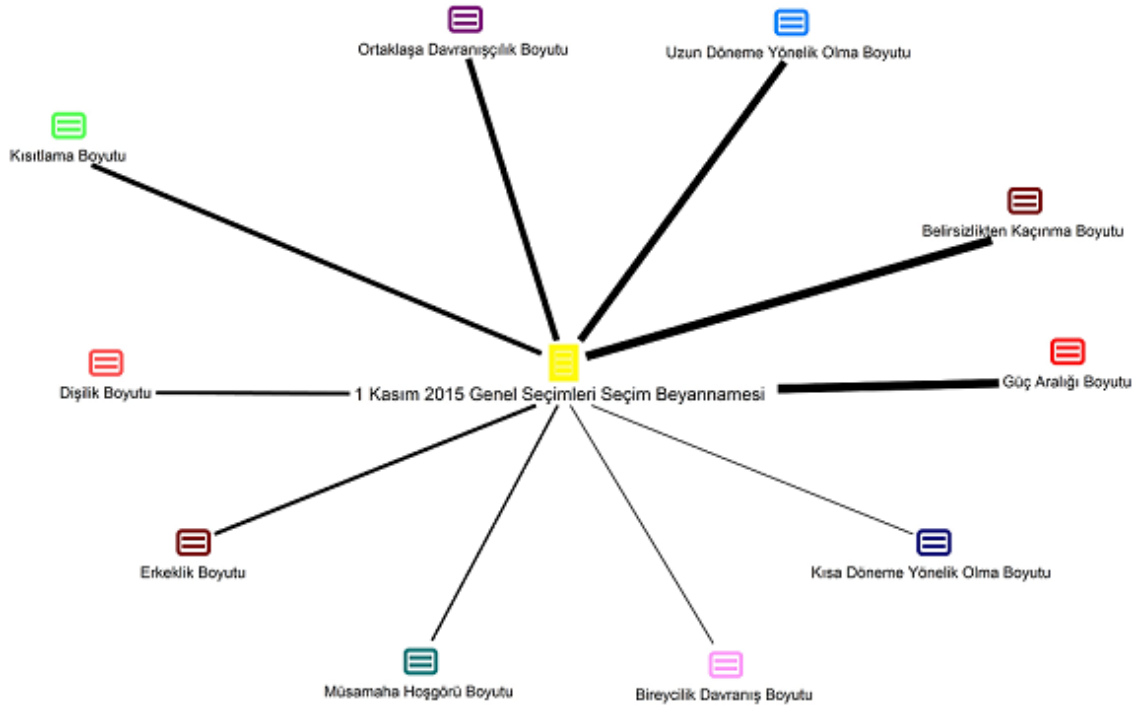
Şekil 49. AK Parti 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde Hofstede'in Kültürel Boyutlarının Yoğunluğunu gösteren Kavram Haritası

2002'den 2015'e kadar geçen dönemde Türkiye'nin müsamaha-hoşgörü boyutunun seviyesinde her seçim beyannamesini kendi içerisinde değerlendirdiğimizde yükselme olduğu görülmektedir. Bu yükselmenin nedeni ülkemizde bu süreçte yaşanan ekonomik büyüme ve gelişmedir. Lipset, *Siyasal İnsan* isimli eserinde ekonomik büyüme bir toplumun eğitim seviyesini arttırmakta, toplumun bireyleri esnek ve hoşgörülü fikirlere sahip olduğunu savunmaktadır (Ercins, 2012).

Şekil 50. AK Parti “7 Haziran 2015” Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi’nde Hofstede’in Kültürel Boyutlarının Yoğunluğunu gösteren Kavram Haritası

Türkiye’de birey siyasal yapıdan haberdar olmasına karşın siyasal merkezde etkili olabileceğini düşünmemekte, kendisini bir tebaa olarak algılamaktadır. “Almond ve Verba’nın siyasal birimlere katılım dereceleri çerçevesinde” toplumdaki siyasal kültürü “cemaatçi ve yerel siyasal kültür, tabiiyet kültürü ve katılımcı kültür” olmak üzere üçe ayırmaktadır (Oktay, 2003). Türkiye bu bağlamda değerlendirildiğinde tabiiyet kültürüne sahip olduğu görülmektedir. Türk toplumunun Türk siyasi hayatında daha çok devlet seçkinleri tarafından organize edilen siyasal yapıları bireyi edilgen hale getirmiş, birey siyasal yapılara katılım konusunda geri planda durmaktadır. Ülkemizdeki bu siyasal toplumsallaşma şekli sonucu güç aralığı boyutunun düzeyi yükselmektedir.

Şekil 51. AK Parti “1 Kasım 2015” Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde Hofstede'in Kültürel Boyutlarının Yoğunluğunu gösteren Kavram Haritası

Ülkemizde siyasal toplumsallaşma kaynaklarını oluştursan aile, okul, eğitim, siyasal partiler ve kitle iletişim araçların her biri farklı yönlerde bu süreci etkilemektedir. Bölüntülü toplumsallaşma, önemli bunalımlar veya hızlı toplumsal değişiklikler geçiren Türkiye gibi ülkelerde görülmektedir. Türkiye’de bir faktör bir önceki faktörün geçerliliğini etkileyebilmekte birey toplumsal ilişkileri tanımlayabilmek için yeni bir arayış süreci içerisine itilmektedir. Toplumumuzun belirsizliğe karşı toleransı düşük olmasına ve eski ile yeninin sürekli bir devinim içerisinde olmasına karşın örgütler bu dönemlerde başarılı olanları hızla taklit etme yeteneklerinden ötürü başarıya ulaşabilmektedirler.

Yukarıdaki şekiller değerlendirildiğinde; Hofstede’in Türk toplumunun kültürel profiline ilişkin belirttiği;

- Belirsizlikten Kaçınma Boyutu % 85,
- Güç Aralığı Boyutu % 66,
- Müsamaha Hoşgörü Boyutu % 49,

- Uzun Döneme Yönelim Boyutu % 46,
- Erkeksilik Boyutu %45,
- Bireycilik Boyutu % 37

Çıkarımları ile 11.896 kodlama ile oluşturduğumuz tez araştırması sonucu oluşan yoğunluk haritamızın birbirleri ile paralellik göstermesi, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 14 yıllık tek başına iktidarının hedeflerini belirlerken; AK Parti 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi'nde;

“Elinizdeki Beyanname, gelecek tasavvurumuzun, Türkiye için tahayyül ettiğimiz ufkun, belirlediğimiz hedeflerin bir yol haritasıdır. Bu Beyanname, sadece önümüzdeki dönemin değil, aynı zamanda Cumhuriyetimizin 100. yılına giden yolda her Türk vatandaşının hayal ettiği Türkiye ideali için Ak Parti iktidarının atacağı adımların ve gerçekleştireceği atılımların bir yol haritasıdır.”

Güç aralığı boyutu incelendiğinde, toplumun kültürel yapısına uygun kodlamalar Beyannamelerde kullanıldığı güç aralığı yüksek olan ülkemizin güçler arasındaki eşitsizliği kabullenerek içinde bulunduğu yönlendirilme isteğine uygun uygulamalar izlendiği yapılan içerik analizi sonucu ortaya konulmuştur. Ortaklaşa davranış boyutunda ise; Türk toplumu bireysel davranmaktan çok daha çok belirli bir topluluğun içerisinde, toplulukla kendini özdeşleştiren bir kültürel kodlamaya sahiptir. Araştırmamıza konu olan beş (5) adet AK Parti Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri'nde oluşturulan 11.896 kodlama sonucu; Hofstede'in Türk toplumunun kültürel yapısı için belirttiği ortaklaşa davranış boyutuna paralel kodlamaların kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu şekilde; bireylerin AK Parti ile özdeşleşmesi sağlanarak, kendisini liderine benzetmeye çalışan bireyler sadakat ile partilerine ve Recep Tayyip Erdoğan'a bağlılıklarını sürdürmektedirler. Ortaklaşa davranış boyutunun yoğunluğunun yüksek olması müsamaha-hoşgörü boyutunun düşük yoğunluğa sahip olmasını ortaklaşa ihtiyaç ve hedefler için bireysel önceliklerin kısıtlama boyutuyla yasalarla çevrelendiği görülmektedir. Bu durum, belirsizlikten kaçınma boyutunda ise yine aynı şekilde toplumumuzun risk almaktan kaçınan kültürel kodlamaları ve dolayısıyla evlatlarını bu şekilde yetiştirmesi geleceğe endişeli bakan nesilleri çoğalmasının doğal bir sonucudur.

Bu boyut Hofstede'in çalışmasında %85 tez araştırmasında tüm beyannamelerde en yüksek yoğunluk düzeyine sahip boyut olarak ortaya çıkmaktadır. Belirsizlikten kaçınma boyutunun yaygın olduğu toplumlarda bireyler katı kurallar ile statik, istikrarlı güvenli bir ortam arayışındadır.

İnsan ilişkilerinin başarıdan daha fazla önemsendiği Türk toplumundaki erkeksilik boyutu beyannamelerimizde yapılan içerik analizimiz sonucu Hofstede'in oranına paralel dişilik boyutu'nun gerisinde kalmaktadır. Ülkemizde çalışırken gösterilen başarıdan daha çok süreç odaklı kültürel kodlamaya sahip olduğumuzdan sonuçtan çok işi gerçekleştirirken gösterilen emek dikkate alınmaktadır.

Recep Tayyip Erdoğan, halkın iradesiyle demokratik yollardan ulaşılan güç ve yetkiyi Türk toplum yapısına uygun olarak AK Parti'de yürüttüğü politika Türk toplumu ile özdeşleşmiştir. Adalet ve Kalkınma Partisi artık Türk toplumunun aile yapısı içerisinde özel bir yeri bulunan bir kurumdur.

5. BÖLÜM

SONUÇ

Birey içerisinde dünyaya geldiği ataları tarafından adeta programlanmış kültürel sistemlere göre büyür, deneyimler ve gelişim gösterir. Birey doğduğu an itibariyle kavramlar ve semboller aracılığıyla kendi kültürünü üretmekte biriktirmektedir. Birey sadece diğer insanlar ile değil kendisi ile iletişim kurarken sembollere ihtiyaç duymaktadır. Bu semboller bireyin çıkarttığı sesler, yaptığı hareketler gibi bireyin doğasında bulunan özellikleri kullanarak çevresi ile ilişki kurmasını içermektedir. Dolayısıyla bireyi büyütenler aile kurumu başta olmak üzere, politika, sanat, din gibi evrensel bağlamdaki kültürün parçası olan tüm unsurların bireyin hayatı üzerindeki izdüşümleri farklılaşmaktadır.

Her toplumun kendine özgü sahip olduğu sosyal, dini ve ahlaki normlar çerçevesinde bireyi ödüllendirme ve cezalandırma teknikleriyle bilgiyi aktararak, bireyi şekillendirmektedir. Birey çevresinde ilişki içerisinde olduğu toplumsal yapıya özgü modellerin de etkisiyle, toplumdaki sosyal kişilik yapısına sahip olmaktadır. Bireyler, öğretici sosyal çevresinde, aile yönelimleri toplumsal değerler ve davranış kalıplarını oluşturmaktadır. Kültür kendisi dışında birçok kavramla ilişkilendirilebilir bir yapıya sahip bulunduğundan; her toplumdaki bireyin toplum kültürü ile şekillenen eğilimleri bireylerin tutum ve davranışlarının göstergesi niteliğini taşımaktadır. Kültürün bilgileri adeta bir bilgisayar programı gibi zihinde kodladığı bu birikim her toplumun kendine özgü bir “ulusal karakter” yapısı oluşturmasını sağlamaktadır.

Hofstede kültür tanımını bilişsel bir yaklaşımla; bir grubu diğerlerinden farklılaştıran zihinsel bir çeşit kodlama-programlama şeklinde değerlendirmektedir. Yani doğum itibariyle kültür denilen süreç içerisinde zihinsel kodlama şekillenmeye başlamakta ve yaşam boyu bu süreç devam etmektedir. Tüm kültürler farklı norm ve davranış kalıplarına sahiptir. Hofstede'in ortaya koyduğu kültürel boyutlar toplumların belirli ortak

problemlerinden yola çıkılarak geliştirildiğinden, kültürel problemler toplumdaki kültürel farklılıklara göre şekillenebilmektedir. Hofstede'in altı kültürel boyutu da kültürü diğer kültürlerle ölçülebilir hale getirmektedir. Altıncı boyutu olan müsamaha-kısıtlama boyutunu, Michael Minkov ile ortak olarak yürüttükleri araştırma 2010 yılında eklenerek araştırma genişletilmiştir. Hofstede'in ulusal kültürleri baskın değerler çerçevesinde farklılıklarını açıkça ortaya koyduğu çalışması kültür gibi soyut bir kavramı ölçülebilir hale getirmektedir. Bu boyutlar belirlenirken ağırlıklı olarak nicel yöntem kullanılmaktadır.

Hofstede'in çalışmasında nitel yöntem de nicel yöntem kadar her toplum için belirlenen boyutlar arasındaki farklılıkların yorumlanmasında emik bir yaklaşımla değerlendirilmektedir. Hofstede Ulusal Kültür Boyutları Modeli'nde; ulusal kültürler arasındaki farklılıkların belirlenmesinde, güç aralığı, belirsizlikten kaçınma, bireycilik-ortaklaşa davranışçılık, erkeklik-dişilik, kısa dönem-uzun döneme yönelik olma, müsamaha-kısıtlama boyutlarını kullanmaktadır.

Hofstede Ulusal Kültür Boyutları Modeli	2002(%)	2007(%)	2011(%)	2015 (%) Haziran	2015(%) Kasım
Belirsizlikten Kaçınma Boyutu *	9,84	15,57	16,58	16,47	16,59
Bireycilik Davranış Boyutu	2,16	1,54	2,02	3,41	3,23
Dişilik Boyutu *	7,82	8,48	9,22	8,61	8,44
Erkeklik Boyutu	7,28	8,43	7,33	8,02	8,20
Güç Aralığı Boyutu *	16,58	16,16	16,58	16,67	16,63
Kısa Döneme Yönelik Olma Boyutu	0,94	0,08	0,00	1,80	1,97
Kısıtlama Boyutu	12,67	6,26	9,92	11,49	11,39
Müsamaha-Hoşgörü Boyutu	5,53	10,73	6,79	5,27	5,36
Ortaklaşa Davranışçılık Boyutu *	18,60	15,91	15,03	13,29	13,44
Uzun Döneme Yönelik Olma Boyutu	18,60	16,83	16,52	14,96	14,74
Türkiye Ulusal Kültür Boyutları Oranı (*ile belirtilen boyutlar dikkate alınmıştır.)	52,83	56,12	57,42	55,04	55,10
AK Parti Milletvekili Genel Seçimleri Oranları	34,60	46,60	49,80	40,90	49,50

Tablo 3. 2002-2015 AK Parti Milletvekili Seçimleri Seçim Beyannameleri ile Türkiye'nin Hofstede'e göre Ulusal Kültür Boyutlarının Oransal (%) Karşılaştırması

Hofstede'in Ulusal Kültürel Boyutları Modeli'nde Türkiye'nin ulusal kültürel profilini konumlandırışı ile 2002'den 2015'e kadar geçen dönemde AK Parti'nin beş (5) dönemi kapsayan Milletvekilleri Genel Seçim Beyannameleri içerisinde bulunma oranları Türkiye'nin Ulusal Kültür Modeli'nde konumlandırıldığı yer itibari ile AK Parti Milletvekili Seçim Beyannameleri'ndeki toplumsal kültür çözümlemesi ile belirlediği boyutlar Tablo 3.'de karşılaştırılmaktadır. Türkiye Ulusal Kültür Boyutları Oranı belirlenirken; Hofstede'in Türkiye'nin kültürel profiline ilişkin belirttiği; % 85 oranıyla belirsizlikten kaçınma boyutu, % 66 oranıyla güç aralığı boyutu, % 63 oranıyla ortaklaşa davranışçılık boyutu, % 55 oranıyla dişil boyut dikkate alınarak oluşturulmuştur. Yani Türkiye Ulusal Kültür Boyutları Oranı, bu dört boyutun AK Parti Milletvekili Seçim Beyannameleri'ndeki kodlanma oranları toplamı üzerinden belirlenmiştir. Bunun nedeni; Hofstede'in Türkiye'yi Ulusal Kültür Boyutları Modeli bağlamında değerlendirmesinde diğer boyutlar ortalama puanlara sahip bulunduğundan Türkiye'nin karakteristik yapısının oluşumunda değişken bir yapı sergilemektedir.

Tablo 3'de Türkiye Ulusal Kültür Boyutları Oranı ile 2002-2015 AK Parti Milletvekili Genel Seçimleri Oranları incelendiğinde; tezin hipotezi olan, "Geert Hofstede'nin ulusal kültürler arasındaki farklılıkların incelenmesinde belirlediği, güç aralığı boyutu, bireycilik-ortaklaşa davranış boyutu, erkeksilik-dişilik boyutu, belirsizlikten kaçınma boyutu, kısa dönem uzun dönem yönelik olma boyutu, müsamaha-kısıtlama boyutu sınıflandırmaları çerçevesinde Türkiye'nin Ulusal Kültür Modeli'nde konumlandırıldığı yer itibari ile AK Parti seçim beyannamelerindeki toplumsal kültür çözümlemesi ile belirlediği boyutlar arasında paralellik bulunmakta olduğu" ortaya konularak hipotez doğrulanmıştır.

5.1. GÜÇ ARALIĞI BOYUTU

Güç aralığı boyutu; bir toplumda kurum ve bireylerin arasında gücün eşit olmayan biçimde dağılmasının kabullenme derecesidir. Hofstede'in çalışmaları sonucu; batılı ülkelerde düşük güç aralığı görülürken, Asya kıtasında yaygın olarak güç aralığı düzeyi oldukça yüksek düzeyde bulunmaktadır. Türkiye, güç aralığı erkeksilik boyutu ilişkisinin incelendiği Şekil.23'te de görüleceği üzere güç aralığının yüksek olduğu bölgede haritanın sağ tarafında yer almaktadır.

5.2. BELİRSİZLİKTEN KAÇINMA BOYUTU

Belirsizlikten kaçınma boyutu; kaygılı yapıya sahip toplumların belirsizliği tercih etme veya belirsizliğin oluşturduğu riskleri hafifletici uygulama ve planlara güven tercihinin yansıtmaktadır. Hofstede'in çalışması Türkiye'nin belirsizlikten kaçınma boyutu yüksek bir toplum olarak konumlandırılmaktadır. Ülkemizde bireyler, çevresel tehditleri önlemek için güç aralığını arttırarak tepki vermektedir. Yani, Türk toplumunun belirsizliğe karşı esnekliği düşük olmasından kaynaklı olarak güç aralığını kullanmakta, sorgusuz itaat ve uyum içerisinde yönetimin kendilerini yönlendirme, kontrol etme gibi fonksiyonlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Böylelikle, güç aralığı boyutunun etkisiyle oluşturulan katı norm ve kanunlarla ulusal kültüre uygun davranış kalıplarının devamlılığı sağlanarak belirsizlikten kaçınma boyutu yüksek toplumların değişime karşı gösterdikleri direnç güvence altına alınmaktadır.

5.3. BİREYCİLİK-ORTAKLAŞA DAVRANIŞÇILIK BOYUTU

Bireycilik- ortaklaşa davranışçılık boyutu; bireyin toplumla ilişkisinde, bireyler arası bağıllık derecesi, bireysel başarılarla duyulan saygı, bireylerin karar alma sürecinde bireysel düşüncelere karşı gözlemlenen hoşgörü seviyesi gibi toplumsal değerlerle kendini göstermektedir. Türkiye'de ortaklaşa davranışçılık boyutu yüksek olduğundan bireysel fayda sağlayan davranış biçimlerinden kaçınılmaktadır. Hofstede'in

belirsizlikten kaçınma boyutu ile ortaklaşa davranışçılık boyutu birbirleri ile ciddi bir korelasyon içindedir. Türkiye’de bireylerin davranışları öngörülebilir yapıya sahip olmalıdır. Bireysel düzlemde fırsatları değerlendiren bir yaklaşım sergilenmesi güven oluşum sürecinin risk aşamasını olumsuz yönde etkileyecektir (Şekil.25). Türkiye’de, ortaklaşa davranışçılık boyutu yüksek seviyede, bu durumun doğal bir sonucu olarak belirsizlikten kaçınma boyutu yüksek ve katı norm ve kurallar ile öngörülemeyen durumlardan kaçınan dolayısıyla güç aralığı boyutu yüksektir.

5.4. ERKEKLİK- DİŞİLİK BOYUTU

Erkeklik-dişilik boyutu, toplumda öne çıkan değerler doğrultusunda başarı yüksek kazanç gibi değerler erkeksi kültür yapısına; işbirliği, yaşam kalitesi gibi insan ilişkilerine paradan daha çok önem atfeden değerler dişil kültür yapısının baskın olduğunu işaret etmektedir. Hofstede bireycilik-ortaklaşa davranışçılık boyutu ile erkeksilik-dişilik boyutunun birbirleri ile sürekli bir ilişki halinde olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü bireycilik-ortaklaşa davranışçılık arasındaki ayrım grup içerisinde kullanılan “ben” ve “biz” kavramlarından doğmaktadır. Erkeklik-dişilik boyutunda ise; bireyin çevresiyle kurduğu ilişkilerinde kullandığı ben kavramının grup içi bağlılığa verdiği önem düzeyine göre şekillenmektedir. Ancak Türkiye’de ortaklaşa davranışçılık boyutunda, gruplaşma kodlamaları dişilik boyutunun herhangi bir etkisi olmaksızın grup içi bağlılık çerçevesinde gelişim göstermektedir. Türk kültürü, görüntüde erkeksilik boyutu fakat gerçekte dişil kültür bir eğilime sahip bulunmaktadır. Hofstede’in Türkiye’yi ulusal kültürel haritasında konumlandığı bölgede, bireylerin siyasal alandaki oy verme sürecinde dişil boyutu yüksek toplum yapısı doğrultusunda tercihlerinin şekillendiği görülmektedir.

5.5. KISA DÖNEME-UZUN DÖNEME YÖNELİM BOYUTU

Kısa döneme- uzun döneme yönelik olma boyutu; Konfüçyüs öğretisinin çalışma dinamiğine dayalı olarak oluşan sabır ve azla yetinme gibi değerler uzun döneme yönelik

olma boyutunu, geleneklere bağlılığı, sosyal davranış kurallarına koşulsuz itaati kapsayan değerler ise kısa döneme yönelik olma boyutunu oluşturmaktadır. Bu beşinci boyutun çıkış noktasını ilk olarak Konfüçyüs öğretisi ile ilişkilendirilse de, daha sonra kısa döneme-uzun döneme yönelik olma boyutu ile ekonomik gelişim arasında güçlü korelasyonlar bulunmuştur. Türkiye’de bu boyutun puanı ortalama seviyede bulunduğundan herhangi bir eğilime net bir yapı görülmektedir. Bu noktada Türkiye kuralcı ve normlara bağlı kalmayı tercih eden yapısının yanı sıra değişime açık bulunan bir görüntü de oluşturmaktadır.

5.6. MÜSAMAHA-KISITLAMA BOYUTU

Müsamaha-kısıtlama boyutu; bireylerin hayattan zevk almalarını sağlayan dürtülerini kontrol ve tatmin etme dereceleri arasındaki seçim düzeyini gösteren daha çok ahlaki kodlamaları içeren bir boyuttur. Türkiye %49 ile ortalama bir eğilimi yansıtmaktadır.

Hofstede, her ülkeyi diğer ülkelerle ilişkilendirerek her ülkenin skorunu dolayısıyla hangi boyutta olduğunu belirlemektedir. Her toplumda sahip olduğu norm ve değerler doğrultusunda birey yaşadığı çevrede ödüllendirme cezalandırma tekniği çerçevesinde somutlaşan davranış kalıplarını uygulamaktadır. Her ülkedeki norm niteliği taşıyan yasalar, bireylerin yasalara yüklediği anlam değerler doğrultusunda uluslararası kültür farkları puanları aracılığıyla karşılaştırılabilmektedir. Yasaların oluşumuna karar veren alanda siyaset devreye girmektedir. Çünkü yasaların oluşturulması ve düzenlenmesi siyasi otoritenin, bireyin hayatını koruyucu ve düzenleyici oluşumlarıdır. Bu noktada bireylerin, siyasal alanda yapacakları tercihler hayatlarının her alanında kendisini göstermektedir. Dolayısıyla ulusal kültürel özellikler, bireylerin bir arada yaşamalarını sağlayan norm ve değerlerin yorumlanmasında belirleyici bir yapıdır. Siyasal sistemi yönlendiren partilerin düşünceleri, eylemleri ve siyasal sistemleri içerisinde buldukları ülkedeki kültürel özellikleri ile bağlantılı olarak şekillenmektedir. AK Parti’nin Türkiye’de uzun soluklu iktidar döneminin oluşumunda; Hofstede’in ulusal kültür bağlamında Türkiye’yi konumlandığı çerçeveye ile 2002-2015 dönemindeki AK Parti Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Beyannameleri’nde MAXQDA 11 programı ile

yapılan nitel analiz araştırmasında vurgulanan kültürel kodların birbirleri ile örtüştüğü görülmektedir.

Türkiye demokrasinin gelişim sürecinde bulunduğu bir ülke olmasından kaynaklı olarak, seçmen tercihleri sürekli olarak değişmekte ve seçim bilinci yükselmektedir. Seçimlerde yürütülen çalışmalar, “Türkiye’de insanların oy verirken geleceği göz önünde bulundurmaksızın, geçmişteki ekonomik durumu dikkate aldıkları” görülmüştür. Türkiye’de az gelişmiş bölgeler ile gelişmiş bölgeler arasında da siyasal katılım ve tercih bakımından büyük farklılıklar görülmektedir. Dolayısıyla seçmenlerin tercihleri şekillendiren etken olarak tek başına Hofstede’in ulusal kültürel boyutlar bağlamında değerlendirilmesi mümkün olmasa da, yapılan nitel analiz araştırması sonucu siyasal alandaki belirgin etkisi gözler önüne serilmiştir. Bu tez sadece öncü bir araştırmadır. Daha sonra yapılacak olan çalışmalar, burada yapılan çalışmanın ulaştığı sonuçları doğrulayabilir ve yanlışlayabilir niteliktedir.

KAYNAKÇA

- Acuner, T., & İlhan, T. (2002, Mayıs 23-25). 21. Yüzyılda Yönetim Anlayışı ve Türk Yöneticilerin Bakış Açısı. *10. Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresi Bildirim Kitabı*, s. 3-19.
- Adler, N. J., & Gundersen, A. (2002). *International Dimensions of Organizational Behavior*. U.S.A.: Thomson South Western.
- Akarsu, B. (1975). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akgün, B. (2002). *Türkiye'de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Akgün, B. Türkiye'de Seçmen Davranışının Ekonomi Politik'i Üzerine Bir Model Denemesi. 12.05.2007 tarihinde : <http://www.libertedownload.com>: <http://www.libertedownload.com/LD/arsiv/14/06-birol-akgun-turkiye'de-secmen-davranisinin-ekonomi-politik'i-uzerine-bir-model-denemesi.pdf> adresinden alınmıştır
- Akner, İ., & Esin, N. (2014). *Türk İnşaat Sektöründe Kültür ve Kültürel Farklılıklar*. İstanbul: İ.T.Ü.
- Almond, G. A., & Verba, S. (1963). *The Civic Culture*. Princeton: Princeton University Press.
- Almond, G. (2008). Political Culture and Political Socialization. G. Almond, G. B. Powell, K. Strom, & R. J. Dalton içinde, *Comparative Politics Today: A World View* (s. 43-60). New York: Pearson.
- Atılğan, G., & AYTEKİN, E. A. (2012). *Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinlerarası İlişkiler*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Aykaç, B., Durgun, Ş., & Yayman, H. (2003). *Türkiye'de Kamu Yönetimi*. Ankara: Yargı Yayınevi.

- Baldwin, J. R. (2014, 05 22). *Theory and Research in Intercultural Communication*. 23. 08.2016 tarihinde <http://my.ilstu.edu/~jrbaldw/372/Values.htm> adresinden alındı
- Bayrak, S. (2003). Türk İmalat İşletmelerinin İş Ahlakı ve Sosyal Sorumluluğa Yönelik Tutumları. *11.Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresi* (s. 117-129). Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayın No:57.
- Bilgin, V.(2014).*Türkiye'de Değişim Dinamikleri: Köylülükten Çıkış Yolları, Ankara: Binyıl Yayınevi*
- Bohannon, P. (1963). *Social Antropology*. U.S.A: Rinehart & Winston.
- Bowles., D. (2013). *Culture Presentation*. 23.08.2016 tarihinde : <http://slideplayer.com/slide/6376889/>adresinden alınmıştır
- Braudel, F. (1958). La longue dure. *Annales:conomies, socits, civilisations* , 725-753.
- Charles Hampden-Turner, F. T. (1998). *Riding The Waves of Culture: Understanding Diversity in Global Business*. U.S.A.: McGraw-Hill.
- ChineseCultureConnection. (1977). Chinese values and the search for culture-free dimensions of culture. *Journal of Cross-Cultural Psychology* , 143-164.
- Clark, T. (1990). International marketing and national character: A review and proposal for an integrative theory. *Journal of Marketing* , 66-79.
- Cömert, P. (2015). *Markaların Global Pazarlama Stratejilerinde Kültürün Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Çaha, Ö. (2008). *Türkiye'de Seçmen Davranışı ve Siyasal Partiler*. Ankara: Orion.
- Çam, E. (1987). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Der Yayınları.
- Dedeoğlu, A. A. (2002). Tüketici Davranışları Alanında Kalitatif Araştırmaların Önemi ve Multidisipliner Yaklaşımlar. *D.E.Ü.İ.İ.B.F* , 17 (2), 75-92.

- Demirel, H. G., & Kışman, Z. A. (2014). Kùltürler Arası Liderlik. *Turkish Studies* , 9 (5), 689-705.
- Demirtaş, H. A. (2003). Sosyal Kimlik Kuramı, Temel Kavram ve Varsayımlar. *İletişim Araştırmaları Dergisi* , 1 (1), 123-144.
- Dicle, Ü., Dicle, A., Göl, S., & Kunday, Ö. (2001, Mayıs 24-26). Farklı Kùltürlerde Yöneticilerin İŖe İliŖkin Değer Sistemleri Üzerine Karşılatırmalı Bir Araştırma: Singapur Örneği. 9. *Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler* , s. 109-134.
- Dilber, F. (2012). Siyasal Toplumsallaşmada Seçmenlerin Siyasal Tercihine Sosyal Unsurların Etkisi; Karaman İli Seçmenleri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Akademik Bakış Dergisi* (32), 1-19.
- Dinçer, Z. T. (2011). Çok Kùltürlü Toplumlarda İletişim: Divrięi Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakùltesi Elektronik Dergisi* (1), 186-204.
- Dooney, P. M., Cannon, J. P., & Mullen, M. R. (1998). Understanding The Influence of National Culture on the Development of Trust. *Academy of Management Review* , 601-620.
- Dooney, P., Cannon, J., & Mullen, M. (1998). Understanding the Influence of National Culture on the development of trust. *The Academy of Management Review* , s. 601-620.
- Duijker, H. C., & Frijda, N. H. (1960). *National character and national stereotypes*. Amsterdam: North-Holland Publishing Company.
- Eraslan, L. (2004). Liderlik Olgusunun Tarihsel Evrimi, Temel Kavramlar ve Yeni Liderlik Paradigmasının Analizi. *Sayı 162* . Milli Eğitim Dergisi.
- Ercins, G. (2007). Türkiye'de Sosyo-Ekonomik Faktörlere Bağlı Olarak Değişen Seçmen Davranışı. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi* , 8 (2), 25-40.

- Ercins, G. (2012). Türkiye'nin Demokratikleşmesinde Toplumsal Sorun Alanları. *Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 79-102.
- Erdem, F. (1996). *İşletme Kültürü*. Ankara: F. Nauman Vakfı ve Akdeniz Üniversitesi Yayını.
- Erdoğan, İ. (1998). *SPSS Örnekleriyle Araştırma Dizaynı ve İstatistik Yöntemleri*. Ankara: Emel Matbaası.
- Erkenekli, M. (2012). Kültürel Değer Çalışmalarında Yöntem ve Sosyolojik Araştırmalar için Bir Model Önerisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (33), 221-230.
- Erol, M. (1999). Sosyal Farklılaşma ve Sosyal Karşılaşma. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 27 (1), 179-191.
- Erol, M. (2003). Toplumun Tabakalı ve Olasılıklı Yapısı. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 27 (1), 27-58.
- Eser, Y. (2011). *2011 Türkiye Dünya Değerler Anketi*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.
- Esmer, Y. (2002). At the ballot box: Determinants of voting behaviour in Turkey. Y. Esmer, & S. Sayarı (Dü) içinde, *Politics, Parties and Elections in Turkey* (s. 91-114). Lynn Reiner.
- Gardner Lindzay, E. A. (1969). *The Handbook of Social Psychology*. U.S.A: Addison-Wesley Publishing Company.
- Gee, J. P. (2010). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method*. New York, Madison Ave, USA: Taylor& Francis e-Library.
- Giddens, A. (1979). *Central Problems in Social Theory*. London: Macmillan.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Gökçe, O., Akgün, B., & Karaçor, S. (2002). 3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik Ve Değişim. *Selçuk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* (4), 1-44.
- Güllüpinar, H. (2010). *Siyasal İletişim ve Aday İmajı*. Konya: Eğitim Akademi Yayınları.
- Herkskovits, M. J. (1964). *Cylde Kay Maben Kluckhohn*. National Academy of Science, Washington D.C.
- Heywood, A. (2007). *Siyasi ideolojiler*. Ankara: Adres Yayınları.
- Hodder, I. (2002). The Interpretation of Documents and Material Culture. D. Weinberg içinde, *Qualitative Research Methods* (s. 266-279). Oxford: Blackwell Publications.
- Hofstede, G., & Hofstede, G. J. (2005). *Cultures and Organizatins: Software of Mind*. U.S.A: McGrawHill.
- Hofstede, G. (1997). *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. New York: McGraw-Hill Professional.
- Hofstede, G. (1984). *Culture's Consequences: Comparing Values Behaviours, Instiutions and Organizations Across Nations*. London: Sage Publications.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Instiutions and Organizations Across Nations*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's Consequences: International Differences In Work-Related Values*. California: Sage Publications.
- Hofstede, G. (2011, 1 12). *Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context*. 21.08.2016 tarihinde : Online Readings in Psychology and Culture: <http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1014> adresinden alındı

- Hofstede, G. (2011, 01 12). *Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model İn Context*. 21.08.2016 tarihinde : <http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1014> adresinden alındı
- Hofstede, G. (1998). *Masculinity and Femininity: The Taboo Dimension of National Cultures* . California: Sage Publications.
- Hofstede, G. (2015, November 25). *The Hofstede Center: Strategy-Culture-Change*. 23.08.2016 tarihinde : <http://geert-hofstede.com/turkey.html> adresinden alınmıştır
- Hofstede, G., & Bond, M. H. (1988). *The Confucius Connection: From Cultural Roots to Economic Growth*. 23.08.2016 tarihinde : <http://connection.ebscohost.com/c/articles/4640478/confucius-connection-from-cultural-roots-economic-growth> adresinden alınmıştır
- Hofstede, G., & Hofstede, J. G. (2005). *Cultures and Organizations: Software of th Mind, Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*. New York: McGraw-Hill Professional.
- Hofstede, G., & McCrae, R. R. (2004, 02). Personality and Culture Revisited: Linking Traits and Dimensions of Culture. *Cross Cultural Research* , 38 (1), s. 52-88.
- Hofstede, G., Hofstede, J. G., & Minkov, M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of the Mind, Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*. New York: McGraw- Hill Professional.
- Hosftede, G. (2010). *What about Turkey ?* 29. 08. 2016 tarihinde : <https://geert-hofstede.com/turkey.html> adresinden alındı
- Huntington, S. P., & Dominquez, J. I. (1995). *Siyasal Gelişme*. (E. Özbudun, Çev.) Ankara: Siyasi İlimler Derneği Yayınları.
- İlbars, Z. (1992). Kültür ve Stres. *Kriz Dergisi* , 177-179.

- İlter, T. (1977). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Inglehart, R. F. (2008). Changing values among western publics from 1970 to 2006. *West European Politics* , 130-146.
- Inglehart, R. F. (1997). *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies*. Princeton: Princeton University Press.
- Inglehart, R. F., & Welzel, C. (2008). 25.08.2016 tarihinde : <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp?CMSID=Findings> adresinden alındı
- Inglehart, R. F., & Welzel, C. (2015). 25.08.2016 tarihinde : <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp?CMSID=Findings> adresinden alındı
- Inglehart, R. (1997). *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies*. New York: Princeton University Press.
- Johnston, M. (1989). Corruption and Political Culture in America: An Empirical Perspective. *Publius* , 19-39.
- K.Yin, R. (2011). *Qualitative Research from Start to Finish*. New York: The Guilford Press.
- Kalaycıoğlu, E. (2014). Local elections and the Turkish voter: looking for the determinants of party choice. *South European Society and Politics* , Vol.19 (4), 583-600.
- Kalaycıoğlu, E. (2002). The Motherland Party: The Challenge of Institutionalization in a Charismatic Leader Party. *Turkish Studies* , Vol.3 (1), 40-61.
- Kalaycıoğlu, E. (1999). The Shaping of Party Preferences in Turkey: Coping with the Post-Cold War Era. *New Perspectives on Turkey* , 20, 47-76.

- Kalaycıoğlu, E. (2013). Turkish party system: leaders, vote and institutionalization . *Southeast European and Black Sea Studies* , Vol.13 (4), 483-502.
- Kardiner, A., Du Bois, C., Linton, R., & West, J. (1945). *The Psychological Frontiers of Society*. New York: Colombia University Press.
- Kartarı, A. (2006). *Farklılıklarla Yaşamak, Kùltürlerarası İletişim*. Ankara: Ürün Yayınevi.
- Kartarı, A. (2001). *Farklılıklarla Yaşamak: Kùltürlerarası İletişim*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Key, V. O. (1955). A Study of Critical Elections. *Journal of Politics* , 17 (1), 3-18.
- Keyman, E. F. (2014, 05 5). *AKP Egemen Parti ve Yeni Türkiye*. 16.05.2016 tarihinde : <http://www.iletisimvediplomasi.com>: <http://www.iletisimvediplomasi.com/ak-parti-egemen-parti-ve-yeni-turkiye/> adresinden alındı
- Kışlalı, A. T. (2014). *Siyaset Bilimi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kluckhohn, C. (1953). Universal Categories of Culture. I. S. Anthropology (Dü.), *Anthropology Today* içinde (s. s.304-320). Chicago: University of Chicago Press.
- Kottak, C. P. (2008). *Antropoloji*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. London: Sage Publications.
- Kushner, H. W. (1975). Electoral margins and ideological voting. *Review of Public Data Use* , 3 (3), 23-27.
- Leblebici, D. N., & Aydın, M. D. (2004). *İçerik Analizi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi İİBF Yayınları.

- Leech, N. L., & Onwuegbuzie, A. J. (2007). An Array of Qualitative Data Analysis Tools: A Call For Data Analysis Triangulation. *American Psychological Association* , 554-584.
- Li, M. (2012, 09 30). *Cross cultural management*. 24.08.2016 tarihinde : <http://www.slideshare.net/MingLi1/cross-cultural-management-14532203> adresinden alındı
- Maclachlan, M. (2013, 11 01). *INDULGENCE VS. RESTRAINT – THE 6TH DIMENSION*. 27.08.2016 tarihinde : <https://www.communicaid.com/cross-cultural-training/blog/indulgence-vs-restraint-6th-dimension/> adresinden alındı
- Mai, N. P. (2015). INTERCULTURAL COMMUNICATION. CCA course 2014-2015. içinde
- Mai, P. P. (2015). HOFSTEDE’S FIVE VALUE DIMENSIONS OF CULTURE. CCA course 2014-2015 içinde
- Maurice, Y. (2007). *Exploring Relationship between Corporate Culture and Behaviour*. Ostrava: Liverpool John Moores University.
- Mayring, P. (2000). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*. Adana : Baki Kitabevi Yayınları.
- Mendras, H. (2009). *Sosyolojinin İlkeleri*. İstanbul : İletişim Yayınları, Politika Dizisi 66.
- Nasim, M. (tarih yok). *Training IBC*. 21.08.2016 tarihinde : [wordpress: https://miladnasim.wordpress.com/about/](https://miladnasim.wordpress.com/about/) adresinden alındı
- Norris, P., & Inglehart, R. F. (2003). *Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change*. New York: Cambridge University Press.
- Oktay, C. (2003). *Siyaset Bilimi İncelemeleri*. İstanbul: Alfa Yayınları.

- Onlin, M. (2010). *Chapter 2 Culture and Organizational Behavior*. 24.08.2016 tarihinde : <http://www.slideshare.net/manishonlin/chap2-culture> adresinden alındı
- Öğülmüş, S. (1991). İçerik Çözümlemesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 24 (1), 213-228.
- Öğüt, A., & Kocabacak, A. (2008). Küreselleşme Sürecinde Türk İş Kültüründe Yaşanan Dönüşümün Boyutları. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* , 145-170.
- Örs, H. B. (2009). Postmodern Dünyaya İdeolojinin Dönüşü. *İ.Ü. Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi* (40), 1-12.
- Öz, E. (1992). *Tek parti yönetimi ve siyasal katılım*. ANKARA: GÜNDOĞAN.
- Özbudun, E. (2000). *Comtemporary Turkish Politics: Challenges to Democratic Consolidation*. London: Lynee Rienner Publications.
- Özkaya, M. O. (2003). *Kadınların İş Yaşamında Başarılarını Etkileyen Faktörler*.
- Öztekin, A. (2003). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Potter, W. J. (2004). *The Theory of Media Literacy: A Cognitive Approach*. Sage Publishing.
- Psychology, B. (2016, 05 26). *The Five-Factor Model*. 25.08.2016 tarihinde : Boundless.com: <https://www.boundless.com/psychology/textbooks/boundless-psychology-textbook/personality-16/trait-perspectives-on-personality-79/the-five-factor-model-311-12846/> adresinden alındı
- Riesman, D. (2001). *The Lonely Crowd*. U.S.A: Yale University Press Publications.
- Sanlı, L. (2005). *Politik Kültür ve Toplumsal Hareketler*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Sargut, A. S. (2001). *Kültürler Arası Farklılaşma*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Sarıbay, Y. A. (1998). *Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam*. ANKARA: Vadi Yayınları.

- Sencer, M. (1974). *Türkiye'de Sınıfsal Yapı ve Seçmen Davranışları*. İstanbul: May Yayınları.
- Seymen, O. A., & Bolat, T. (2005). *Küreselleşme ve Çok Uluslu İşletmecilik*. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Sığılı, D. Ü., & Tığılı, D. M. (2006). Hofstede'in " Belirsizlikten Kaçınma" Kültürel Boyutunun Yönetmel,Örgütsel Süreçlere ve Pazarlama Açısından Tüketici Davranışlarına Etkisi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* , 21 (1), 327-347.
- Soares, M. A., Farhangmehr, M., & Shoham, A. (2006, 10 01). *Hofstede's Dimensions of Culture in International Marketing Studies*. 2015 tarihinde Science Direct: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0148296306001974> adresinden alındı
- Sokullu, E. Ş. (2013). Siyasal Kültür (The Civic Culture). S. Sayarı, & H. D. Bilgin içinde, *Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar* (s. 102-121). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Strauss, A. L., & Glaser, B. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago: Adline Publishing Company.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1997). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theoy procedures and techniques*. California: Sage Publication.
- Strauss, C. L. (2012). *Yapısal Antropoloji*. (A. Kahiloğulları, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Şen, H. A. (2008). *Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyraklı Öğrencilerin Ortamdaki İletişim Deneyimlerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı, Ankara.

- Şimşek, M. C. (1996). İletişim, Halkla İlişkiler ve Siyasal Kültür. *Yeni Türkiye Dergisi* . T.H., A. (2013, 01 21). 25.08.2016 tarihinde : http://www.slideshare.net/th_convergence/12-3-stepi adresinden alındı
- Taşdemir, E. (2009). Toplumların İdaresinde Liderler ve Yöneticiler. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* (29), 149-165.
- Tekeli, İ. (1999). *Modernite Aşılırken Siyaset*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Tok, T. N. (2012). Türkiye'deki Siyasal Partilerin Eğitim Söylemleri ve Siyasaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* , 18 (2), 273-312.
- Tokgöz, O. (2008). *Siyasal İletişimi Anlamak*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Triandis, H. C., Bontempo, R., Villereal, M. j., Asai, M., & Lucca, N. (tarih yok). Individualism and collectivism: Cross-Cultural Perspectives on self- ingroups relationships. *Journal of Personality and Social Psychology* , 323-338.
- Tuotevöylä-palvelun. <http://www.slideshare.net/Tuotevayla/riku-laanti-kulttuurierojen-ymmrtminen-vauhdittaa-kansainvlistymist> adresinden alındı
- Wikipedia. (tarih yok). *Trompenaars' model of national culture differences*.21.08.2016 tarihinde : https://en.wikipedia.org/wiki/Trompenaars%27_model_of_national_culture_differences adresinden alındı
- Yeşil, Y. D. (2012). Türkiye'nin Ulusal Kültürel Özellikleri ve Yenilikçilik Potansiyeli Arasındaki İlişki Açısından Bir Değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 9 (17), 33-62.
- Yeygel Çakır, S., & Temel Eğinli, A. (2011). Toplum Kültürünün Kurum Kültürüne Yansımaları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi* , 3 (2).

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zheng, Y. X. (2008, 04). *Kluckhohn and Strodtbeck's value model in Chinese and American culture*. 23.08.2016 tarihinde : <http://connection.ebscohost.com/c/articles/32525937/kluckhohn-strodtbecks-value-model-chinese-american-culture> adresinden alındı

EK 1. VSM 2013 modülü

VSM 2013

DEĞERLER ANKETİ MODULÜ 2013

ANKET

Türkçe Versiyon

ARAŞTIRMA AMAÇLI KULLANIMA AÇIKTIR

TİCARİ YAYINLARDA ÇOĞALTILMASI İÇİN,

İZİN ALINMALIDIR

Dağıtım Mayıs 2013
Telif Hakkı © Geert Hofstede BV
www.geerthofstede.eu

ULUSLARARASI ANKET (VSM 2013)- birinci sayfa

Lütfen, varsa mevcut işinizi gözardı ederek, ideal bir iş düşünün. İdeal bir iş seçiminde, aşağıdakiler sizin için ne kadar önemli olurdu ... (lütfen her hizada bir cevabı daire içine alınız):

- 1 = birincil derecede önemli
 2 = çok önemli
 3 = orta düzeyde önemli
 4 = az önemli
 5 = en az derecede önemli ya da önemsiz

01. kişisel ya da aile hayatınız için yeterli zamanınızın olması	1	2	3	4	5
02. saygı duyacağınız bir patrona, yöneticiye sahip olmak	1	2	3	4	5
03. iyi performansınızın fark edilmesi	1	2	3	4	5
04. iş güvenliğinizin olması	1	2	3	4	5
05. mutlu insanlarla birlikte çalışmak	1	2	3	4	5
06. ilgi duyduğunuz işi yapmak	1	2	3	4	5
07. işinizle ilgili kararlarda amiriniz tarafından size danışılması	1	2	3	4	5
08. hoşlanılan bir çevrede yaşamak	1	2	3	4	5
09. aileniz ve arkadaşlarınız tarafından saygı duyulan bir işe sahip olmak	1	2	3	4	5
10. terfi için fırsatlara sahip olmak	1	2	3	4	5

Özel hayatınızda, aşağıdakilerin her biri sizin için ne kadar önemlidir? (lütfen her hizada bir cevabı daire içine alınız):

11. eğlence için boş zaman ayırmak	1	2	3	4	5
12. kanaatkarlık : aşırıya kaçmamak	1	2	3	4	5
13. arkadaşlarınıza hizmet etmek	1	2	3	4	5
14. Tutumluluk (ihtiyaçtan fazlasını harcamamak)	1	2	3	4	5

ULUSLARARASI SORULAR (VSM 2013)- ikinci sayfa

15. Kendinizi ne sıklıkla sinirli ya da huzursuz hissedersiniz?

1. her zaman
2. genellikle
3. bazen
4. nadiren
5. asla

16. Mutlu bir kişi misiniz?

1. her zaman
2. genellikle
3. bazen
4. nadiren
5. asla

17. Diğer kişiler veya koşullar, gerçekten yapmak istediğiniz şeylerden sizi engeller mi?

1. evet, her zaman
2. evet, genellikle
3. bazen
4. hayır, nadiren
5. hayır, asla

18. her şeyi hesaba katarak, bu günlerde sağlığını nasıl tanımlarsınız?

1. çok iyi
2. iyi
3. vasat
4. kötü
5. çok kötü

19. ülkenizin vatandaşı olmaktan ne kadar gurur duyuyorsunuz?

1. çok gurur duyarım
2. oldukça gurur duyarım
3. bir parça gurur duyarım
4. çok gurur duymam
5. hiç gurur duymam

20. sizin deneyimlerinize göre, astlar üstleriyle (öğrenciler öğretmenleriyle) çelişmekten ne sıklıkla korkarlar?

1. asla
2. nadiren
3. bazen
4. genellikle
5. her zaman

ULUSLARARASI SORULAR (VSM 2013)- üçüncü sayfa

Aşağıdaki önermelerden her birine ne ölçüde katılmakta ya da karşı çıkmaktasınız? (lütfen her hizada bir cevabı daire içine alınız):

- 1 = kesinlikle katılıyorum
 2 = katılıyorum
 3 = kararsızım
 4 = karşıyım
 5 = kesinlikle karşıyım

21. Bir kişi astlarının iş hakkında getirebileceği çoğu soruya kesin cevapları olmasa da iyi bir yönetici olabilir	1	2	3	4	5
22. Sürekli bir gayret, sonuca giden en güvenilir yoldur	1	2	3	4	5
23. Bazı astların iki patronu olduğu bir organizasyon yapısından ne pahasına olursa olsun kaçınılmalıdır	1	2	3	4	5
24. Bir şirketin ya da örgütün kuralları çiğnenmemelidir – çalışanın bunun şirket çıkarları için en iyi olduğunu düşündüğü durumlarda bile	1	2	3	4	5

ULUSLARARASI SORULAR (VSM 2013)- dördüncü sayfa

Sizin hakkınızda bazı bilgiler (istatistiki amaçlar için):

25. Cinsiyetiniz:

1. erkek
2. kadın

26. Kaç yaşınızdasınız?

1. 20'den küçük
2. 20-24
3. 25-29
4. 30-34
5. 35-39
6. 40-49
7. 50-59
8. 60 ve üstü

27. Kaç yıl resmi okul eğitimi (ya da eşdeğeri) tamamladınız (ilkokuldan başlayarak)?

1. 10 yıl ya da daha az
2. 11 yıl
3. 12 yıl
4. 13 yıl
5. 14 yıl
6. 15 yıl
7. 16 yıl
8. 17 yıl
9. 18 yıl ya da daha çok

28. Ücret karşılığı çalıştığınız bir işiniz varsa ya da olduysa, bu ne tür bir iş / işti?

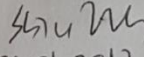
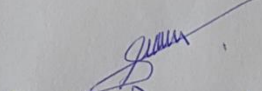
1. Ödemesiz iş (tam-zamanlı öğrencileri de kapsar)
2. Vasıfsız ya da yarı-vasıflı işçi
3. Genel eğitilmiş ofis çalışanı ya da sekreter
4. Mesleki eğitilmiş zanaatkar, teknisyen, hemşire, sanatçı ya da eşdeğeri
5. Akademik eğitilmiş profesyonel ya da eşdeğeri (yönetici konumunda olmayan)
6. Bir ya da daha çok (yönetici konumunda olmayan) kişinin yöneticisi
7. Bir ya da daha çok (yönetici konumunda olan) kişinin yöneticisi

29. Uyuşunuz nedir?

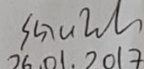
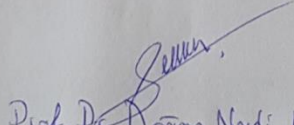
30. Doğduğunuzda uyduğunuz neydi (eğer farklı ise)?

Katılımınız için çok teşekkür ederiz!

EK 2. Orjinallik Raporu

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p>
Tarih: 26/01/2017
<p>Tez Başlığı / Konusu: Hofstede'in Ulusal Kültür Boyutları Modeli ve AK Parti Seçim Beyannamelerinin Kültür Boyutları Bakımından Analizi</p>
<p>Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 168 sayfalık kısmına ilişkin, 26/01/2017 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orjinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 1'tür.</p>
<p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, 2- Kaynakça hariç 3- Alıntılar hariç/dâhil 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç
<p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p>
<p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p>
<p> 26.01.2017 Tarih ve İmza</p>
<p>Adı Soyadı: Ebru GÜR</p> <p>Öğrenci No: N09128890</p> <p>Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi</p> <p>Programı: Siyaset Bilimi</p> <p>Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.</p>
<p><u>DANIŞMAN ONAYI</u></p> <p>UYGUNDUR.</p> <p> Prof. Dr. Doğan Nuri Leblebici (Unvan, Ad Soyad, İmza)</p>

EK 3. Etik Kurul İzin Muafiyet Formu

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SIYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih: 26/01/2017</p>
<p>Başlığı / Konusu: Hofstede'in Ulusal Kültür Boyutları Modeli ve AK Parti Seçim Beyannamelerinin Kültür Boyutlarından Analizi</p> <p>Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır, 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir. 4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir. <p>Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;"> 26.01.2017 Tarih ve İmza </p> <p> Adı Soyadı: Ebru GÜR Öğrenci No: N09128890 Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Programı: Siyaset Bilimi Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr. </p>
<p><u>DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI</u></p> <p style="text-align: center;"> Prof. Dr. Doğan Nadi Leblebici (Unvan, Ad Soyad, İmza) </p> <p> Detaylı Bilgi: http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr Telefon: 0-312-2976860 Faks: 0-3122992147 E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr </p>

